

УДК 336.225.67:330.55-044.55:351:007(477)

УКПП

№ держреєстрації 0120U104810

Інв.

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет (СумДУ)
40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2; тел. (0542) 68-77-64,
тел/факс (0542) 33-40-58, e-mail: kanc@sumdu.edu.ua

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Сумського

державного університету

кандидат ф-м наук, доцент

В.Д. КАРПУША

«   » 2021р.

ЗВІТ

про науково-дослідну роботу
за договором № 24/01/0185 від 26.04.2021

**ОПТИМІЗАЦІЯ ТА АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ ФІНАНСОВОГО
МОНІТОРИНГУ ДЛЯ ЗРОСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ
УКРАЇНИ**

грантова підтримка Національного фонду досліджень України
у межах конкурсу «Наука для безпеки людини та суспільства»

(проміжний)

Етап 1. Моделювання бізнес-процесів автоматизованого внутрішнього
фінансового моніторингу. Інформаційне забезпечення інформаційної системи
фінансового моніторингу»

Науковий керівник НДР
д-р екон. наук, професор

С.В. ЛЕОНОВ

2021

Результати роботи розглянуто Науковою радою СумДУ, прот. № 1 від 27
серпня 2021 р.

СПИСОК АВТОРІВ

Науковий керівник НДР,
головний науковий співробіт-
ник, перший проректор, д-р.
екон. наук, професор

25.08.2021

С. В. Леонов
(вступ реферат, підроз-
діл 1.1)

Виконавець, головний науко-
вий співробітник, професорка
кафедри фінансів та підприєм-
ництва, директор ННІ БіЕМ, д-
рка екон. наук, професор

25.08.2021

Т. А. Васильєва
(підрозділ 1.2, 1.3, ви-
сновки)

Виконавець, провідний науко-
вий співробітник, завідувач ка-
федри маркетингу, доцент, д-р.,
екон. Наук

25.08.2021

О. В. Люльов
(підрозділ 1.4, 1.5)

Виконавець, провідний науко-
вий співробітник, завідувачка
кафедри економічної кібернети-
ки, професорка, д-р., екон. наук

25.08.2021

О. В. Кузьменко
(підрозділ 2.1)

Виконавець, провідний науко-
вий співробітник, професор ка-
федри міжнародних економіч-
них відносин, професор, д-р.
екон. наук

25.08.2021

О. Л. Пластун
(підрозділ 2.2)

Виконавець, старший науковий
співробітник, професор кафедри
маркетингу, д-р. екон. наук

25.08.2021

О.В. Квілінський
(підрозділ 2.3)

Виконавець, старший науковий
співробітник, доцент кафедри
комп'ютерних наук,
канд. техн. наук

25.08.2021

В.В. Шендрик
(підрозділ 2.3)

ЗМІСТ

ВСТУП	9
1 РОЗРОБЛЕННЯ МОДЕЛІ ОСНОВНИХ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗДІЙСНЕННЯМ АВТОМАТИЗОВАНОГО ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ЕКОНОМІЧНИМИ АГЕНТАМИ, З МЕТОЮ ЇХ ОПТИМІЗАЦІЇ ТА ПІДГОТОВКИ ДО РОЗРОБКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ.....	15
1.1 Розроблення моделі бізнес-процесу автоматизованої внутрішньої перевірки фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу для різних економічних агентів (у нотації BPMN 2.0 та з використанням програмного забезпечення Bizagi Studio).....	15
1.2 . Розроблення моделі бізнес-процесу автоматизованого моніторингу платежів, які будуть здійснюватися економічними агентами через систему «Клієнт-Банк».....	41
1.3 Проведення автоматизованої ідентифікації та верифікації осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу..	48
1.4 Розроблення моделі бізнес-процесу автоматизованого моніторингу, який здійснює банк, що передбачає перевірку фінансових операцій на основі критеріїв перевірки.	78
1.5 Розроблення моделі бізнес-процесу інтеграції результатів перевірок внутрішнього моніторингу економічних агентів із автоматизованою системою державного фінансового моніторингу.	85
2 РОЗРОБЛЕННЯ КОМПОНЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ АВТОМАТИЗОВАНОГО ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ, ЩО ВКЛЮЧАЮТЬ	

СТРУКТУРУ БАЗИ ДАНИХ ТА ФОРМИ ДОКУМЕНТІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ VIZAGI STUDIO	110
2.1 Розроблення структури бази-даних внутрішнього фінансового моніторингу економічних агентів у вигляді схеми даних з урахуванням сутностей, їх атрибутів, ключових полів та взаємозв'язків, а також структури одиниць нормативно-довідкової інформації, необхідної для організації основних процедур моніторингу (з використанням програмного забезпечення Bizagi Studio).....	110
2.2 Розроблення структури шаблонів вхідних та вихідних документів, повідомлень, пов'язаних із початком перевірок та отриманими результатами моніторингу	141
2.3 Розроблення структури шаблонів вхідних та вихідних документів, повідомлень, пов'язаних із ідентифікацією та верифікацією осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу.	166
ВИСНОВКИ.....	195
РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	198
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	200
ДОДАТОК А - ПЕРЕЛІК ПУБЛІКАЦІЙ ПО ПРОЄКТУ	219

РЕФЕРАТ

Звіт про НДР: 222 с., 2 ч., 1 табл., 18 рис., 1 дод., 150 джерела.

Об'єкт дослідження – фінансові операції між фінансовими установами, їх клієнтами, контрагентами та регуляторами, які мають реальні або потенційні ознаки ризикованості для легалізації кримінальних доходів.

Мета роботи – розроблення моделі основних бізнес-процесів, пов'язаних із здійсненням автоматизованого внутрішнього фінансового моніторингу економічними агентами, з метою їх оптимізації та підготовки до розробки інформаційної системи фінансового моніторингу; розроблення компонент інформаційного забезпечення системи автоматизованого внутрішнього фінансового моніторингу економічних агентів, що включають структуру бази даних та форми документів із використанням програмного продукту Bizagi Studio.

Методи дослідження – методи логічного узагальнення, систематизації, порівняння, структурного аналізу, проєктування схем баз даних (з використанням нотації BPMN 2.0 та програмного продукту Bizagi Studio).

Побудовано сукупність моделей бізнес-процесів, пов'язаних із здійсненням автоматизованого внутрішнього фінансового моніторингу економічними агентами, що дозволяє здійснити підготовчий етап до наступної розробки компонентів інформаційної системи автоматизованого фінансового моніторингу: модель бізнес-процесу автоматизованої внутрішньої перевірки фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу для різних економічних агентів; модель бізнес-процесу автоматизованого моніторингу платежів, які будуть здійснюватися економічними агентами через систему «Клієнт-Банк»; методика проведення автоматизованої ідентифікації та верифікації осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу; модель бізнес-процесу автоматизованого моніторингу, який здійснює банк, що передбачає перевірку фінансових операцій на основі критеріїв перевірки; модель бізнес-процесу інтеграції результатів перевірок внутріш-

нього моніторингу економічних агентів із автоматизованою системою державного фінансового моніторингу.

Розроблено компоненти інформаційного забезпечення системи автоматизованого внутрішнього фінансового моніторингу економічних агентів, що включає структуру бази даних та форми документів із використанням програмного продукту Bizagi Studio: структура бази-даних внутрішнього фінансового моніторингу економічних агентів у вигляді схеми даних з урахуванням сутностей, їх атрибутів, ключових полів та взаємозв'язків, а також структури одиниць нормативно-довідкової інформації, необхідної для організації основних процедур моніторингу; структура шаблонів вхідних та вихідних документів, повідомлень, пов'язаних із початком перевірок та отриманими результатами моніторингу; структура шаблонів вхідних та вихідних документів, повідомлень, пов'язаних із ідентифікацією та верифікацією осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу.

Отримані результати у вигляді автоматизованого модуля фінансового моніторингу діяльності економічних агентів для зменшення ризиків легалізації коштів, отриманих незаконним шляхом, та його компоненти (модель бізнес-процесів, компоненти інформаційного забезпечення, алгоритм системи автоматизованого визначення ризиків) можуть слугувати базою для створення централізованої системи фінансового моніторингу та єдиного інформаційного простору державного фінансового моніторингу України. Це дозволить інтегрувати її з базами даних Державної фіскальної служби України, Митної служби України та правоохоронних органів, що значно знизить ризики легалізації коштів та підвищить оперативність реагування на появу нових каналів, країн, злочинців тощо.

Ключові слова: МОДЕЛЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ, ЛЕГАЛІЗАЦІЯ КОШТІВ, ЗДОБУТИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, АВТОМАТИЗОВАНИЙ ВНУТРІШНІЙ ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ, РИЗИК ЛЕГАЛІЗАЦІЇ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА.

ABSTRACT

Report SRW: 219 pages, 2 hours, 1 table, 18 figures, 1 appendix, 150 sources.

The object of research is financial transactions between financial institutions, their clients, counterparties, and regulators, which have real or potential signs of risk for money laundering.

The purpose of the work is to develop a model of the main business processes related to the implementation of automated internal financial monitoring by economic agents, in order to optimize them and prepare for the development of information systems for financial monitoring; development of information support components for the system of automated internal financial monitoring of economic agents, including the structure of the database and document forms using the Bizagi Studio software product.

Research methods: methods of logical generalization, systematization, comparison, structural analysis, design of database schemas (using BPMN 2.0 notation and Bizagi Studio software).

Constructed a set of models of business processes related to internal automated financial monitoring of economic agents, enabling the preparatory stage to the next development components of automated information system of financial monitoring: business process model of automated internal audit of financial transactions subject to financial monitoring for various economic agents; business process model of automated monitoring of payments to be made by economic agents through the “Client-Bank” system; methods of automated identification and verification of persons carrying out financial transactions subject to financial monitoring; a model of the business process of automated monitoring carried out by the bank, which provides for the verification of financial transactions on the basis of verification criteria; business process model of integration of results of internal monitoring of economic agents with automated system of state financial monitoring.

The components of information support of the system of automated internal financial monitoring of economic agents have been developed, which includes the structure of the database and document forms using Bizagi Studio software: the structure of the database of internal financial monitoring of economic agents in the form of data schema. relationships, as well as the structure of units of regulatory information necessary for the organization of basic monitoring procedures; structure of templates of incoming and outgoing documents, messages related to the start of inspections and the obtained monitoring results; structure of templates of incoming and outgoing documents, messages related to the identification and verification of persons carrying out financial transactions subject to financial monitoring.

The obtained results in the form of an automated module of financial monitoring of economic agents to reduce the risks of money laundering and its components (business process model, information support components, algorithm of automated risk detection system) can serve as a basis for creating a centralized financial monitoring system and unified information space of state financial monitoring of Ukraine. This will allow integrating it with the databases of the State Fiscal Service of Ukraine, the Customs Service of Ukraine and law enforcement agencies, which will significantly reduce the risks of money laundering and increase the efficiency of responding to new channels, countries, criminals and more.

Keywords: BUSINESS PROCESS MODELING, LEGALIZATION OF FUNDS ACQUIRED BY ILLEGAL MEANS, AUTOMATED INTERNAL FINANCIAL MONITORING, RISK OF LEGALIZATION, INFORMATION SUPPLY, INFORMATION SYSTEM.

ВСТУП

В сучасних умовах економічного розвитку першочергове місце відводиться саме фінансовій сфері. Так як розумне та ефективне використання фінансових ресурсів є запорукою стабільного розвитку країни та покращення добробуту її населення. При чому, з урахуванням останніх економічних кризисів, фінансової нестабільності, значні зусилля направляються на забезпечення безпечного обігу коштів по системі, контролю за легальним рухом фінансів. А ефективним механізмом, що здатний контролювати переміщення фінансових ресурсів є система фінансового моніторингу. І саме організацію фінансового моніторингу варто розглянути як фундаментальний інструмент забезпечення стійкості фінансової та національної безпеки, стабільності фінансово-економічного зростання. У свою чергу, економічними агентами, а особливо банківськими установами, для забезпечення контролю за фінансовими транзакціями, виявлення підозрілих операцій, аналізу ризикових факторів, вжиття відповідних заходів безпеки, протидії відмивання нелегальних коштів, фінансуванню тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення, формується система фінансового моніторингу. А для організації ефективної системи фінансового моніторингу на постійній основі вживаються заходи її удосконалення та розвитку.

В останні роки для прогнозування та вирішення сучасних проблемних питань фінансово-економічної сфери, широкого застосування набуває моделювання різних процесів та явищ, тому що побудова моделі дозволяє структурувати процес, визначити важливі фактори та чинники, здійснити аналіз та розробити прогноз досліджуваного питання. Наряду з цим для виконання ряду задач, в умовах стрімкого технологічного розвитку, варто виділити важливість процесу автоматизації, який дозволяє рутинні, довготривалі процеси перетворити на швидкі, зручні операції, що надають можливість якісно та оперативно опрацювати великі масиви складних даних. І ще одним суттєвим, базовим, особливо важливим аспектом, в умовах інформатизації та цифровізації, виступає інформаційне забезпечення, тому що інформація необхід-

на для формування фонду знань та даних, розуміння ситуації, проблемних аспектів, прийняття ефективних рішень, забезпечення конкурентоздатності. Тому актуальним є розв'язання проблемних питань напряду фінансового моніторингу шляхом розробленого авторами моделювання бізнес-процесів автоматизованого внутрішнього фінансового моніторингу, а також використовуючи комплекс інформаційного забезпечення інформаційної системи фінансового моніторингу.

Ціль першого етапу виконання проєкту - розроблення моделі основних бізнес-процесів, пов'язаних із здійсненням автоматизованого внутрішнього фінансового моніторингу економічними агентами, з метою їх оптимізації та підготовки до розробки інформаційної системи фінансового моніторингу. Розроблення компонент інформаційного забезпечення системи автоматизованого внутрішнього фінансового моніторингу економічних агентів, що включають структуру бази даних та форми документів із використанням програмного продукту Bizagi Studio.

Заплановані завдання для першого етапу виконання проєкту:

Завдання 1. Розроблення моделі бізнес-процесу автоматизованої внутрішньої перевірки фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу для різних економічних агентів (у нотації BPMN 2.0 та з використанням програмного забезпечення Bizagi Studio).

Завдання 2. Розроблення моделі бізнес-процесу автоматизованого моніторингу платежів, які будуть здійснюватися економічними агентами через систему «Клієнт-Банк».

Завдання 3. Проведення автоматизованої ідентифікації та верифікації осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу.

Завдання 4. Розроблення моделі бізнес-процесу автоматизованого моніторингу, який здійснює банк, що передбачає перевірку фінансових операцій на основі критеріїв перевірки.

Завдання 5. Розроблення моделі бізнес-процесу інтеграції результатів перевірок внутрішнього моніторингу економічних агентів із автоматизованою системою державного фінансового моніторингу.

Завдання 6. Розроблення структури бази-даних внутрішнього фінансового моніторингу економічних агентів у вигляді схеми даних з урахуванням сутностей, їх атрибутів, ключових полів та взаємозв'язків, а також структури одиниць нормативно-довідкової інформації, необхідної для організації основних процедур моніторингу (з використанням програмного забезпечення Bizagi Studio).

Завдання 7. Розроблення структури шаблонів вхідних та вихідних документів, повідомлень, пов'язаних із початком перевірок та отриманими результатами моніторингу.

Завдання 8. Розроблення структури шаблонів вхідних та вихідних документів, повідомлень, пов'язаних із ідентифікацією та верифікацією осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу.

Наукова новизна проекту полягає у такому:

- розробленні моделі бізнес-процесу внутрішньої перевірки фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу економічними агентами, яка ґрунтується, на відміну від існуючих, на проходженні ряду ідентифікованих і формалізованих етапів: ініціювання клієнтом фінансової транзакції, ідентифікація транзакції автоматизованою системою економічного агента та присвоєння їй аналітичного символу, перевірка на належність до транзакцій, що підпадають під фінансовий моніторинг, попереднє та, у разі потреби, додаткове вивчення та розгляд транзакцій, що підлягають під фінансовий моніторинг, проведення, за необхідності, посиленої перевірки фінансових транзакцій клієнта (перевірка на ризикові фінансові транзакції, перевірка на порогові фінансові транзакції, перевірка на підозрілі фінансові транзакції, перевірка на фінансові транзакції, пов'язані з терористичною діяльністю, перевірка на фінансові транзакції, що містять порушення у напрямку протидії від-

мивання коштів, фінансування тероризму), проведення відповідних заходів з фінансового моніторингу, прийняття рішення щодо проведення фінансової транзакції;

- створенні алгоритмів для фінансового моніторингу платежів, здійснених через систему клієнт-банк, враховуючи, на відміну від існуючих, індикатори ризиковості такі як: розмір платежу, приналежність контрагентів до публічних діячів, аналіз ір-адрес, зарахування валюти тощо;
- розробленні моделі бізнес-процесу автоматизованого моніторингу фінансових операцій банком для протидії легалізації кримінальних доходів з використанням сучасного програмного забезпечення Bizagi Studio у нотації BPMN 2.0. Загальна архітектура автоматизованої інформаційної системи фінансового моніторингу складається з 4 рівнів: внутрішній фінансовий моніторинг економічних агентів (рівень 1), банківський фінансовий моніторинг (Клієнт-банк – рівень 2), державний фінансовий моніторинг (рівень 3), правоохоронні й розвідувальні органи (рівень 4).
- розробленні моделі автоматизованого моніторингу бізнес-процесу фінансових операцій через систему «Клієнт-Банк». Розроблена модель дозволила визначити релевантні критерії перевірки змісту фінансових операцій, які складають 10 факторів (достовірність інформації про клієнта, законність його діяльності, належність до «чорного» списку, фінансові документи щодо джерела грошових надходжень, історія клієнта, наявність пов'язаних осіб, країна проведення операції, зміни в умовах договору, сумісність ІР-адреси, зміст послуги, що перевищує 150 000 грн.), що є уніфікованими для різних економічних агентів та 13 перевірочних критеріїв, реалізованих безпосередньо на другому рівні перевірки у системі «Клієнт-Банк» (Визначити тип клієнта, перевірити відповідність фінансовому стану, перевірити регулярність грошових потоків, перевірити регулярність зняття готівки, перевірити депозитні операції, перевірити ознаки управління від обов'язкового фінансового

моніторингу, перевірити статус, перевірити оплату дистанційних послуг, перевірити розрахунок за роялті, перевірити переказ валюти на картрахунок, перевірити повернення позики на коштовні товари, перевірити сумісність IP-адреси операцій, перевірити транзакції вартістю більше 150000 грн);

- проведення автоматизованої ідентифікації та верифікації осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, передбачає, на відміну від існуючих, проведення послідовності ідентифікованих та формалізованих етапів: отримання від клієнтів необхідних документів для проведення ідентифікації, верифікації та належної перевірки клієнтів; перевірка документів на чинність; перевірка клієнта на наявність в автоматизованій банківській системі; зняття копій документів, завантаження документів до електронного архіву банку; засвідчення документів клієнтом та банком; формування паперової справи, завантаження до електронного архіву; заповнення анкети-опитувальника клієнтом і перевірка такої анкети працівником банку; внесення інформації до автоматизованої банківської системи, заповнення електронної картки клієнта, заповнення анкети клієнта в електронному вигляді (по цьому етапу відбувається контроль керівником відділення, керівником Філії, керівником підрозділу центрального апарату за своєчасністю та повнотою заповнення картки клієнта працівником банків, відповідальним за ідентифікацію та верифікацію); перевірка клієнта на належність до політично значущих та пов'язаних з ними осіб, отримання дозволу на встановлення ділових відносин з такою категорією клієнтів (такий дозвіл надається Комісією з вивчення клієнтів); перевірка клієнта; оцінка фінансового стану; оцінка репутації клієнта; встановлення, оцінка, аналіз критеріїв ризику, притаманних клієнту, визначення та присвоєння рівня ризику клієнту (працівниками підрозділу фінансового моніторингу проводиться моніторинг визначення, присвоєння та переоцінки рівня ризику по клієнту); прийняття

рішення щодо встановлення ділових відносин з клієнтом; відмова від встановлення ділових відносин з клієнтом (рішення приймається керівником Філії чи керівником Банку в залежності від повноважень) чи встановлення ділових відносин з клієнтом, відкриття рахунків, заключення договорів, обслуговування клієнта, проведення операцій; в подальшому при підтриманні ділових відносин з клієнтом, проводиться актуалізація інформації про клієнта з відповідною переоцінкою рівня ризику за потреби;

- для економічних агентів запропонована структура баз даних внутрішнього фінансового моніторингу у вигляді схеми даних з урахуванням сутностей, їх атрибутів, ключових полів та взаємозв'язків, а також структура одиниць нормативно-довідкової інформації, необхідної для організації основних процедур моніторингу. Така структура баз даних та нормативно-довідкової інформації, на відміну від існуючих, передбачає використання інформації із внутрішніх чи зовнішніх джерел;
- розроблена структура шаблонів вхідних та вихідних документів, повідомлень, пов'язаних із початком перевірок та отриманими результатами моніторингу, дозволить як економічним агентам, так і контролюючим органам, на практиці оптимізувати ряд процесів запобігання нелегальному обігу коштів та прискорити оперативність проходження стандартних процедур перевірок з фінансового моніторингу;
- розроблена структура шаблонів вхідних та вихідних документів, повідомлень, пов'язаних із ідентифікацією та верифікацією осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, виступає каркасом, на якому будуються ефективна та налагоджена діяльність економічних агентів у напрямі стандартизації, комплексності підходу до організації фінансового моніторингу, проведення системоутворюючих заходів, що сприяють забезпеченню економічної безпеки та стабільності держави.

1 РОЗРОБЛЕННЯ МОДЕЛІ ОСНОВНИХ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗДІЙСНЕННЯМ АВТОМАТИЗОВАНОГО ВНУТРІ- ШНЬОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ЕКОНОМІЧНИМИ АГЕ- НТАМИ, З МЕТОЮ ЇХ ОПТИМІЗАЦІЇ ТА ПІДГОТОВКИ ДО РОЗРО- БКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

1.1 Розроблення моделі бізнес-процесу автоматизованої внутріш- ньої перевірки фінансових операцій, що підлягають фінансовому моні- торингу для різних економічних агентів (у нотації BPMN 2.0 та з викори- станням програмного забезпечення Bizagi Studio).

Наразі існує активний попит на використання економічних агентів з метою відмивання нелегальних доходів. Так необхідність приховати реальне джерело незаконних доходів; потреба не розкривати кінцевого бенефіціарно-го власника нелегальних коштів; необхідність зберегти контроль за незаконними фінансами; забезпечення подальшого безперервного використання злочинних коштів; потреба поміняти форму отриманих незаконних доходів на легальну; необхідність приховати зв'язки з заподіяними злочинами, вимагають від злочинного сегменту винаходити нові схеми та методи легалізувати кримінальні доходи.

З огляду на статистичні дані про кількість повідомлень про фінансові транзакції, що підлягають фінансовому моніторингу, які було подано різними економічними агентами (банками та небанківськими установами) до Державної служби фінансового моніторингу (рисунок 1.1), економічними агентами, а особливо банками, протягом 2020 року подано суттєвий обсяг повідомлень щодо фінансових операцій, що підпадають під фінансовий моніторинг, які намагались провести чи проводили клієнти через різних економічних агентів. Так, протягом I кварталу 2020 року банками було подано 2886437 повідомлень, небанківськими установами 26664 повідомлень, протягом II кварталу

2020 року банками було подано 1023022 повідомлень, небанківськими установами 10765 повідомлень, протягом III кварталу 2020 року банками було подано 372443 повідомлень, небанківськими установами 6895 повідомлень, протягом IV кварталу 2020 року банками було подано 393530 повідомлень, небанківськими установами 5781 повідомлень.

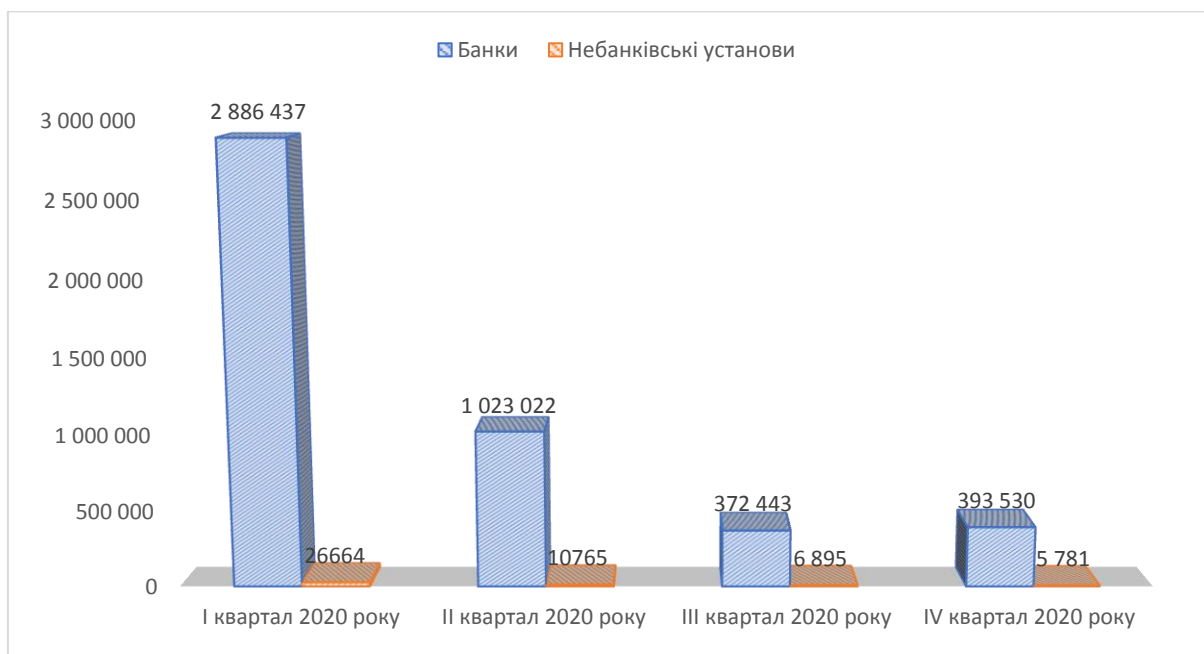

Рисунок 1.1 - Кількість повідомлень про фінансові транзакції, що підлягають фінансовому моніторингу, які було подано різними економічними агентами (банками та небанківськими установами) до Державної служби фінансового моніторингу протягом 2020 року

Проблемним аспектам фінансового моніторингу в останні роки приділяється значна увага науковців усього світу.

Сучасний погляд на функціонування фінансового моніторингу, протидії відмивання нелегальних коштів, фінансуванню тероризму мають наукові дослідження таких вітчизняних вчених: Кузьменко О. В., Доценко Т. В., Скринька Л. О. [93], Першин В. Г. [110], Грабчук О., Супрунова І. [77], які у своїх трактатах розкривають роль фінансового моніторингу в сучасній системі забезпечення економічної безпеки національної економіки в межах протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом; Сова О. та Завадська

О. [138] показують місце системи фінансового моніторингу в діяльності банківських установ.

Серед закордонних дослідників питання боротьби з легалізацією незаконних доходів, фінансуванням терористичної діяльності, розповсюдженням зброї масового знищення, варто відмітити наступні: Аль-Сувайді, Н.А. та Нобані, Х. [2] щодо огляду загальних досліджень протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму; Іва Саламі [25] описує особливості фінансування тероризму за допомогою віртуальних валют; Марія Ю. Омелічева та Лоуренс Марковіч [40] досліджує фінансування торгівлі наркотичних засобів та тероризму; Репусіс, С. [48] про функціонування терористичних організацій та ін.

В свою чергу, моделюванням економічних бізнес-процесів, в тому числі і з питань фінансового моніторингу, займаються такі фахівці: Роча-Салазар, Ж.-Д.-Ж., Сеговія-Варгас, М.-Ж., Камачо-Міньяно, М.-Д.-М. [49], які пропонують визначати відмивання грошей та фінансування тероризму, використовуючи нейронні мережі та індикатор відхилення від норм; Джулум М., Лоланд А., Хасбі Р.Б., Анонсен Г., Лоренцен Дж. [26] описують виявлення операцій, пов'язаних з відмиванням грошей використовуючи машинне вивчення операцій; Добровольський З., Сулковський Л. [15] пропонують впровадження стійкої моделі аудиту протидії відмиванню грошей.

Але, не дивлячись на вагомий внесок сучасних науковців у галузі фінансового моніторингу, залишається ряд невирішених питань, в тому числі, і щодо моделювання автоматизації певних етапів та процедур під час здійснення фінансового моніторингу економічними агентами в процесі їх операційної діяльності.

Модель бізнес-процесу автоматизованої внутрішньої перевірки фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу для різних економічних агентів передбачає проходження ряду етапів (рисунок 1.2).

Після ініціювання проведення фінансової транзакції через автоматизовану платіжну систему економічного агента, кожна операція ідентифікується автоматизованою системою з використанням спеціального програмного забезпечення з вбудованими фільтрами, за допомогою якою економічний агент проводить перевірку фінансових транзакцій. Ідентифікація транзакцій, що підлягають фінансовому моніторингу проводиться шляхом аналізу сукупності фінансових транзакцій у автоматизованій системі, який проводиться в певні моменти та строки: одразу в той самий день, коли фінансова транзакція виявляється як така, що може бути пов'язана з фінансуванням терористичної діяльності, розповсюдженням зброї масового знищення; в той самий день, коли клієнту відмовляється у здійсненні фінансової транзакції; не пізніше, ніж наступного робочого дня з моменту одержання потрібної інформації про фінансову транзакцію, по якій в момент її здійснення були відсутні необхідні дані для прийняття рішення щодо обслуговування; по пороговим транзакціям – до, під час їх проведення чи спроби їх здійснити, але не пізніше, ніж через два робочі дні після їх проведення; не пізніше, ніж п'ять робочих днів після проведення готівкової фінансової транзакції з ознаками підозрілості; не пізніше, ніж десять робочих днів місяця, що слідує за місяцем, в якому були здійснені фінансові транзакції з врахування інших пов'язаних транзакцій з ознаками підозрілості; кожного першого числа кварталу - щоквартально відбувається аналіз фінансових операцій, їх загальних сум, на відповідність фінансовому стану клієнта та суті його господарської діяльності.

Всім транзакціям присвоюється відповідний аналітичний символ.

Наступним відбувається перевірка операцій на належність до фінансових транзакцій, що підлягають фінансовому моніторингу. Відповідно до законодавчої та нормативної бази, виділяються фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу (рисунок 1.3) з боку економічних агентів, що проводиться в першу чергу шляхом внутрішньої перевірки таких операцій. Загалом працівник економічного агента, який проводить обслуговування клієнта, здійснює відбір фінансових транзакцій, що можуть підпадати під фінан-

совий моніторинг з огляду на ризик-портфель такого клієнта (тобто фінансові транзакції клієнта не передбачають раціонального пояснення та обґрунтування, є не типовими, з урахуванням та співставленням з відомостями, що отримані економічним агентом під час процедур належної перевірки клієнта у відповідності до напряму діяльності, соціальним статусом, обсягами та розмірами ведення діяльності, величиною доходу та прибутку); а також на діяльність клієнта, що була запланована при встановленні з клієнтом ділових відносин (враховуючи перелік послуг, які початково планував отримувати клієнт, заплановані обсяги операцій).

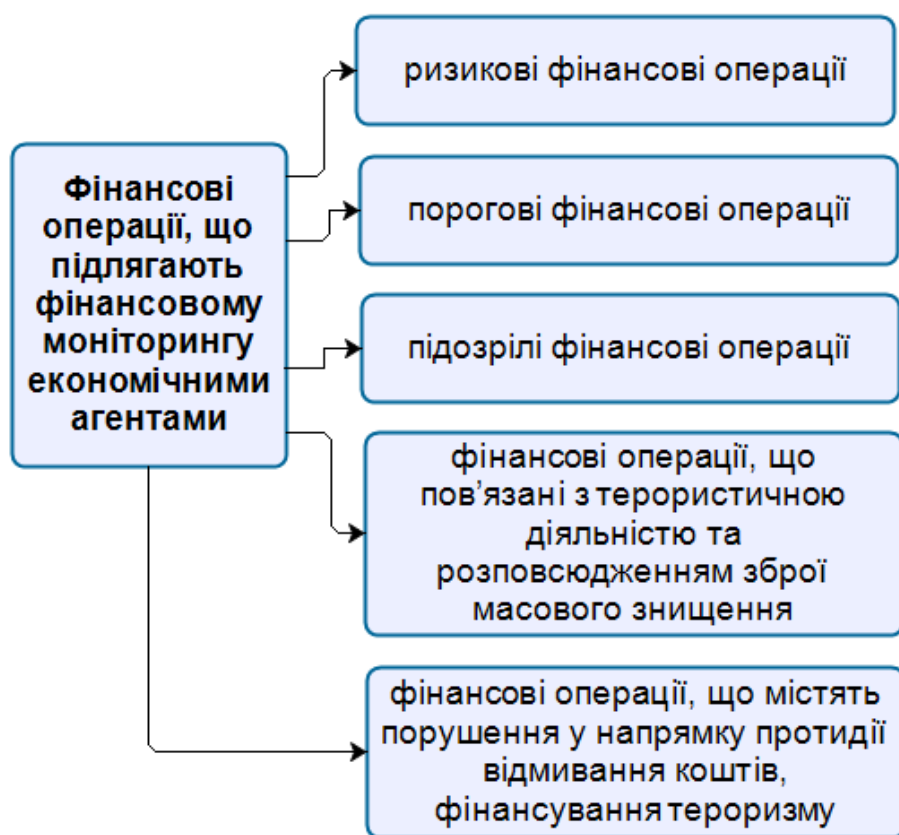

Рисунок 1.3 - Фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу економічними агентами

До фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, які перевіряються економічними агентами відносять: ризикові фінансові транзакції, порогові фінансові транзакції, підозрілі фінансові транзакції, фінансові транзакції, що пов'язані з терористичною діяльністю та розповсюдженням

зброї масового знищення, фінансові операції, що містять порушення у напрямку протидії відмивання коштів, фінансування тероризму.

Фінансові операції відносяться до **ризикових** за наявності відповідних ознак, і диференціюються залежно від типу клієнта, суми фінансових операцій, регулярності проведення операцій:

- Одноразова фінансова транзакція фізичної особи чи регулярні (три та більше за місяць) в загальній сумі, що дорівнює чи перевищує в еквіваленті 500тис.грн. за місяць, і містять одні та більше ознак ризикованості;
- Одноразова фінансова транзакція фізичної особи-підприємця чи регулярні (три та більше за місяць) в загальній сумі, що дорівнює чи перевищує в еквіваленті 1500тис.грн. за місяць, і містять одні та більше ознак ризикованості;
- Одноразова фінансова транзакція юридичної особи чи регулярні (три та більше за місяць) в загальній сумі, що дорівнює чи перевищує в еквіваленті 2000тис.грн. за місяць, і містять одні та більше ознак ризикованості;
- Одноразова фінансова транзакція юридичної особи (що належить до сегменту корпоративного бізнесу) чи регулярні (три та більше за місяць) в загальній сумі, що дорівнює чи перевищує в еквіваленті 3000тис.грн. за місяць, і містять одні та більше ознак ризикованості.

Суттєвої уваги потребує аналіз готівкових транзакцій, що мають ознаки ризикових [112]. Такими ознаками є наявність підстав для висновку, що транзакції мають зв'язок з легалізацією незаконних коштів, виведенням фінансового капіталу, незаконною трансформацією безготівкових коштів у готівкові, ухиленням від сплати податків, проведенням фіктивної підприємницької діяльності. Це здійснюється шляхом необґрунтованого регулярного зняття з рахунків готівки (на придбання товарів, робіт, послуг, особливо продукції сільського господарства, цінних паперів, металобрухт, макулатуру; на господарські потреби; на адміністративні потреби; отримання доходу від підприємницької діяльності; для подальшого надання поворотної чи безповоротної фінансової допомоги; заощадження; кошти, що надійшли безготівковим

шляхом із власних рахунків в інших банках, від постійних контрагентів, пов'язаних з клієнтом осіб; довіреними особами; пайові кошти без наявності договорів); незрозумілого внесення готівкових коштів на рахунки (для збільшення статутного капіталу юридичних осіб; фінансова допомога; позика від засновника чи кінцевого бенефіціарного власника; поповнення депозитних рахунків з наступним зняттям таких коштів через короткий термін; заощадження; для третіх осіб, які їх одразу або в короткий термін знімають готівкою); переведення коштів за межі України; регулярне надходження безготівкових коштів, джерела походження яких не підтверджені; надходження коштів, джерела яких невідомі, через Клієнт-Банк та подальше зняття готівки через банкомати чи торгівельну мережу; надходження коштів із іншого банку з регулярним зняттям таких коштів готівкою, без проведення інших операцій по рахунку; купівлі та продажу цінних паперів; проведення транзакцій згідно фіктивних договорів купівлі-продажу товарів, робіт, послуг; застосування недоцільних умов у договорах страхування; використання рахунків не за їх цільовим призначенням; використанням недійсних угод прав вимог; виплата засновникам чи кінцевим бенефіціарним власникам дивідендів; регулярна закупівля товарів, робіт, послуг, характерних одному напряму діяльності, а продаж відповідних іншому напряму; надходження коштів за товари та послуги з послідувачим перерахуванням коштів за ці товари та послуги іншому контрагенту; інкасація коштів (відповідність обсягів); невідповідний обіг коштів по рахунку; та ін.

Особливої уваги потребують готівкові фінансові операції з такими касовими символами [88,125] по виведенню готівки: 40 (зняття готівки на витрати, пов'язані з оплатою праці) – зняття готівки для виплати зарплати та коштів на відрядження фіктивним працівникам, 45 (зняття готівки на придбання продукції сільськогосподарського призначення) – продукція може мати короткий термін придатності та бути списана за простроченим терміном зберігання, або через зіпсування при транспортуванні, зберіганні; 53 (зняття готівки на придбання товарів, робіт, послуг) – виведення готівки під вигля-

дом проведення операцій, пов'язаних із звичайною господарською діяльністю; 55 (зняття готівки з поточних та депозитних рахунків фізичних осіб) – ризик швидкого виведення готівки через короткострокові депозити, чи дострокове повернення коштів; 58 (зняття готівки з платіжних карток) – ризик оперативного доступу до готівки в будь-якій точці світу; 61 (зняття готівки на інші цілі) – виведення готівкових коштів без розшифровки призначення транзакції; 62 (зняття готівки для сплати орендної плати за землекористування) – ризик виведення коштів на витрати через підставних чи фіктивних осіб; 63 (зняття готівки на придбання вторсировини та металобрухту) – продукція може бути швидко перероблена, через технологічні особливості роботи з такою продукцією, її важко проконтролювати; 64 (зняття готівки на фінансову допомогу) – ризик виведення готівки через фіктивних осіб та на ціль, що складно перевірити.

Ознаки готівкових ризикових фінансових транзакцій можна згрупувати за такими характеристиками: ризикові учасники фінансової транзакції (засновники юридичної особи є підставними особами – психічно хворі, неправоздатні та недієздатні, студенти, пенсіонери, іноземці, особи без місця проживання, померлі, особи з недійсними документами, іноземці; засновники проживають не в регіоні реєстрації юридичної особи; засновники зареєстровані на території, не підконтрольній Україні; одна особа виступає і засновником, і директором, і головним бухгалтером; досить часта зміна кінцевих бенефіціарних власників, керівних осіб; особи, що регулярно перетинають кордон з країною, до якої застосовані санкції; невідоме місцезнаходження керівних осіб; маленький розмір статутного капіталу; юридична особа без найманих працівників; відсутність офісу, виробничих приміщень для ведення відповідної діяльності; юридична адреса співпадає з юридичною адресою інших підприємств; адреса реєстрації учасників транзакції спільна; схожість назви юридичної особи з назвою великих відомих підприємств; щойно зареєстровані юридичні особи; юридичні особи, що подають звітність з мінімальним обсягом доходу; юридичні особи, що мають великі обсяги доходу, але спла-

чують мінімальні суми податків); ризикова фінансово-господарська діяльність учасників транзакції (значний обсяг фінансового обігу коштів по щойно зареєстрованій юридичній особі; рух коштів у юридичної особи по рахунку відсутній; на рахунку на кінець дня нульовий чи мінімальний залишок коштів; збільшення обігу коштів на рахунку в кінці тижня; значна кількість учасників по одній транзакції, які мають одну адресу реєстрації або місцезнаходження яких у відмінних територіальних одиницях; значна кількість контрагентів, які перераховують на рахунок кошти зі значною кількістю різних видів призначення; кількість договорів, актів виконання, кошторисних документів, на роботи та послуги значно більше, ніж може виконати подібна організація); ризикова сутність фінансової транзакції (невідповідність транзакції суті діяльності юридичної особи; невідповідність призначень транзакції суті діяльності юридичної особи; невідповідність суми транзакції суті діяльності юридичної особи; заплутаність транзакції; значний обіг готівкових коштів по діяльності, що не передбачає таких обсягів готівки; істотне збільшення коштів на рахунку, які в короткий термін переводяться одному контрагенту; значний обсяг розміщення готівкових коштів на рахунку, що не відповідає суті діяльності юридичної особи; припинення подальших фінансових транзакцій чи закриття рахунків після проведення фінансової транзакції на значну чи порогову суму; проведення транзакцій за купівлю-продаж товарів, робіт, послуг без здійснення інших платежів щодо виплати заробітної плати, сплати податків, ведення господарської діяльності; проведення операцій з купівлі-продажу товарів, робіт, послуг, вартість яких оцінити важко; невідповідність фактично вказаної в договорах вартості товарів, робіт послуг, їх ринковій ціні; значна кількість однакових операцій з одними і тими ж контрагентами на суми, що є меншими від порогових, але в загальній суми є пороговими; суттєве виведення коштів з рахунку або зняття коштів з рахунку, що надійшли у той самий операційний день від різних юридичних осіб; відсутність штрафів у пунктах договору з контрагентами; сума штрафів згідно договорів більша за 10%; значна кількість транзакцій за довіреністю; здійснення транзакцій

щодо цінних паперів з виведенням готівки з рахунку; істотне збільшення коштів на рахунку, які в короткий термін виводяться на купівлю цінних паперів на пред'явника; неодноразове проведення фінансових транзакцій з векселями особою, яка не є офіційним учасником ринку цінних паперів, не є емітентом векселів, не виступає одержувачем коштів за векселем); ризикові схемні транзакції по юридичним особам (спочатку кошти з різним призначенням платежів надходять на рахунки ряду юридичних осіб від певних юридичних осіб, потім знімаються з рахунків готівкою, переважно в короткі строки після надходження, довіреними особами, які пов'язані родинними зв'язками з довірителями, а також ці довірені особи є довіреними по іншим юридичним особам, причому юридичні особи в основному новостворені, з одноосібним керівництвом та власниками, без задекларованих у фінансовій звітності доходів, із несплаченими податками; кошти на рахунок юридичної особи у банку надходять з власних рахунків юридичної особи з іншого банку, а потім такі кошти перераховуються ряду фізичних осіб – працівників юридичної особи як фінансова допомога, і ними знімаються готівкою; фінансовими установами перераховуються кошти на рахунки ряду юридичних осіб, пов'язаних особовим складом засновників та керівництва, за юридичні послуги не зрозумілої вартості, при чому у юридичних осіб невеликий статутний капітал, незначні податки, одним із засновників виступає політично значуща особа, далі кошти перераховуються іншим фізичним та юридичним особам з різним призначенням, і подальшим виведенням коштів з рахунків готівкою у сумах, що не перевищують порогові; одними юридичними особами перераховуються кошти іншим юридичним особам з призначенням за товари та послуги, і далі кошти перераховуються фізичним особам на відрядження з їх виведенням у готівковій формі, при чому такі юридичні особи у штаті не мають працівників, а фізичні особи не працюють у таких юридичних осіб; на рахунки юридичних осіб кошти заходять з призначенням оплати товарів однієї галузі, а далі знімаються готівкою з призначення на закупівлю товарів іншої галузі, не пов'язаної з діяльністю такої юридичної особи, при чому юридичні особи з

невеликим статутним капіталом, одноосібним керівництвом та власниками, без задекларованих у фінансовій звітності доходів, із несплаченими податками; рядом юридичних осіб на рахунки фізичних осіб перераховуються значні кошти, з подальшим виведенням цих коштів готівкою, при чому юридичні особи згідно їх фінансового стану не мають можливість проводити транзакції на такі суми, учасники таких транзакцій мають недійсні документи, одна особа має довіреності від значної кількості осіб на розпорядження рахунками, на одну фізичну особу різними особами випускається значна кількість додаткових карт), по фізичним особам (кошти у значній сумі перераховуються від однієї до іншої фізичної особи з призначенням для розвитку господарської діяльності юридичної особи-нерезидента, після чого кошти перераховуються юридичній особі-нерезиденту з умовою - у разі непогашення позики в строк, юридична особа-нерезидент переходить у власність першої фізичної особи, далі кошти витрачаються за кордоном шляхом готівкового виведення, чи на азартні ігри та казино, при чому фізичними особами декларуються незначні суми доходів, а також фізичні особи є пов'язаними через інших юридичних осіб; фізичні особи проводять реєстрацію юридичних осіб на підставних осіб, що мають складне матеріальне становище, за винагороду, і при цьому, щоб підставні особи не виконувати необхідних за посадою обов'язків, далі іншими юридичними особами перераховуються кошти на рахунки таких фіктивних юридичних осіб і виводяться готівкою; на рахунки одних фізичних осіб заходять кошти від інших фізичних осіб або безготівково, або шляхом готівкового поповнення рахунків через платіжні термінали, далі кошти виводяться готівкою, або як проплата за товари, послуги, при чому учасники транзакцій - фізичні особи безробітні або без офіційних доходів; поповнення рахунку фізичної особи від багатьох фізичних осіб готівкою через платіжні термінали на значну загальну суму, з подальшим виведенням коштів готівкою або у вигляді проплати товарів та послуг, при чому така фізична особа не має офіційних доходів; внесення фізичними особами на власні рахунки та рахунки юридичних осіб значних сум готівкових коштів, з подальшим їх

зняттям готівкою та перерахування на інші карткові рахунки чи в оплату за товари та послуги, при чому такі фізичні особи не працюють і офіційних доходів не отримують; та ін.), по державним підприємствам (перерахування коштів від державних організацій на рахунки юридичних осіб як переможцям тендерів, при чому юридична особа пов'язана з керівництвом державної юридичної особи; державна юридична особа перераховує кошти іншій юридичній особі з призначенням за товари, послуги, при чому товари, послуги реально не поставляються і не надаються; кошти від державної юридичної особи перераховуються за товари, послуги юридичній особі, далі розподіляються та перераховуються значній кількості фіктивних юридичних осіб і виводяться готівкою; перерахування коштів від державної юридичної особи до іншої юридичної особи, що тільки зареєструвалась, далі для виконання тендерних умов частина коштів перераховується посередникам, а інша частина виводиться готівкою, а також переводиться на рахунки працівників державної юридичної особи, а також пов'язаних з ними осіб; та ін.), по політично значущим особам (політично значущою особою отримується у банку кредит під іпотеку на значну суму, через короткий термін такий кредит погашається, при чому дохід, отриманий політично значущою особою декларувався на суми, що не відповідають можливостям погасити кредит в такі строки; особа, пов'язана з політично значущою особою здійснює за визначену значну суму продаж корпоративних прав юридичної особи, що зареєстрована нещодавно, має майно на незначну суму, та статутний капітал на визначену значну суму, при чому фізична особа декларує незначні доходи і кошти на придбання майнових прав отримує як подарунок від матері, що також декларує незначний дохід, не відповідний вказаному подарунку, далі кошти від продажу корпоративних прав отримуються готівкою членом сім'ї особи, пов'язаної з політично значущою), та ін..

Фінансові операції відносяться до **порогових** [80] за таких критеріїв: при сумі транзакції, що дорівнює чи перевищує в еквіваленті 400тис.грн. (у галузі азартних ігор та лотерей 30тис.грн.) та при виявленні однієї чи більше

відповідних характеристик (готівкові фінансові транзакції; фінансові транзакції політично значущих чи пов'язаних з ними осіб; фінансові транзакції з переведення коштів за межі України; фінансові транзакції по зарахуванню коштів, переказу коштів, видачі або одержання кредитних коштів, інших фінансових транзакцій за умови, коли хоча б один із учасників транзакції зареєстрований, знаходиться, проживає, має рахунок у банківській установі, в країні, яка не приймає участь у заходах боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму).

До підозрілих фінансових транзакцій [80] належать такі фінансові транзакції, а також намагання їх здійснити, без прив'язки до суми транзакції, але за наявності підозр чи достатніх підстав до виникнення підозр того, що фінансові транзакції пов'язані з кримінальною, злочинною, нелегальною, терористичною діяльністю, а також розповсюдженням зброї масового знищення. З метою ідентифікації підозрілих фінансових транзакцій працівник економічного агента, який проводить безпосереднє обслуговування клієнта, на постійній основі моніторить особливості ділових відносин з певним клієнтом, а також фінансових транзакцій, які проводить клієнт під час своєї господарської діяльності, а також в межах ділових відносин з економічним агентом. Перевіряється та зіставляється така інформація: відповідність даних по фінансовій транзакції та відомостей стосовно клієнта, що є у економічного агента, про діяльність клієнта, ризи-портфель клієнту. Підозрілі фінансові транзакції ідентифікуються шляхом аналізу всієї сукупності фінансових транзакцій, що потрапляють у автоматизовану систему економічного агента, на наявність індикаторів підозрілості фінансових транзакцій, визначених нормативно-правовими актами, а також на відповідність фінансових транзакцій інформації, що є у економічного агента про клієнта, особливості та характер його діяльності. Такий відбір проводиться в тому числі з використанням вбудованих фільтрів та довідників у автоматизовану систему на основі певних правил та сценаріїв.

Визначення та перевірка індикаторів підозрілості фінансових транзакцій [118] відбувається в трьох основних розрізах: індикатори підозрілості характеру, особливостей господарської діяльності клієнта, його поведінки при встановленні ділових відносин, здійсненні фінансових транзакцій (не отримання від клієнту чіткої інформації щодо суті його господарської діяльності; не розуміння клієнтом характеру, специфіки, особливостей його виду діяльності, фінансових транзакцій; необгрунтоване відкриття нерезидентом рахунків; ненадання клієнтом даних або надання сумнівних, недостовірних даних необхідних для проведення ідентифікації, верифікації, належної перевірки; невідповідність фінансових транзакцій клієнта його ризик-портфелю; неможливість вийти на контакт з клієнтом по наданим ним контактних даним; уникнення контактування з представниками економічного агента клієнтом; нервова, нетипова, неадекватна поведінка, надмірна цікавість законодавчими нормами, вимогами та обмеженнями з питань фінансового моніторингу при контакті з клієнтом; необгрунтовано велика кількість рахунків та карток; відмова клієнтом від транзакцій при запиті по таким транзакціям додаткових документів та інформації; необгрунтоване наполягання на пришвидшенні здійснення транзакцій не за регламентом; пропонування співробітнику економічного агента матеріальної винагороди за підозрілі фінансові транзакції; незрозуміле наполягання клієнтом на обслуговуванні конкретним працівником економічного агента; є підстави рахувати, що операція здійснюється на користь не відомим економічному агенту третіх осіб; не сплата або сплата в дуже малих розмірах податків; контроль рахунків різних не пов'язаних між собою осіб однією особою; контроль рахунку особою, не відомою економічному агенту); індикатори підозрілості безпосередньо фінансових транзакцій, які здійснюються клієнтом чи він хоче провести (великий та швидкий обіг коштів по рахунку протягом дня та незначні залишки на кінець дня; суттєві зміни сум фінансових транзакцій по клієнту; значний обіг коштів у клієнта без відкриття рахунків; надходження на рахунок клієнт невеликих сум коштів від значної кількості котрагентів, з послідувачим агрегуванням таких кош-

тів і виведенням на іншу особу; обіг коштів передбачає безготівкові надходження з їх виведенням готівковим шляхом, без наявності інших транзакцій; перерахування коштів юридичної особою-резидентом юридичній особі-нерезиденту та відповідно отримання коштів юридичною-особою нерезидентом від юридичної особи-резидента; неаргументовані транзакції, що не відповідають діяльності клієнта; здійснення значної кількості готівкових транзакцій, що не мають очевидних зв'язків з господарською діяльністю клієнту; невідповідність між прибутковими та видатковими транзакціями клієнту; платежі з незрозумілим призначенням; операції зі штучного формування статутного капіталу клієнту; суттєве розходження та неспівставність реквізитів платежів із відомостями, що містяться в підтверджуючі документах; суми та обсяги фінансових транзакцій клієнта не відповідають подібним до клієнтів його галузі; незвичний для клієнту обіг коштів за кордон; обіг коштів за кордон в один операційний день різними особами, але з ознаками пов'язаності; зарахування коштів із-за кордону з швидким виведенням отриманих коштів за кордон; намагання проводити транзакції протягом одного робочого дня у різних співробітників економічного агенту; обіг коштів між юридичною та фізичною особою – працівником юридичної особи; клієнт намагається або проводить транзакції з контрагентами, які мають негативну історію, репутацію у економічного агенту; обіг коштів між клієнтом та таким його контрагентом, коли є підстави вважати що вини не знають один одного; збір неприбутковими організаціями коштів для нерезидентів; повернення коштів банком-контрагента у зв'язку з відмовою в проведенні транзакції; обіг коштів з призначенням позикових операцій між контрагентами не пов'язаних груп осіб; неодноразові фінансові транзакції щодо відступлення прав вимоги; значне проведення інкасації коштів для видачі кредитів готівковими коштами з каси клієнта; знана кількість фінансових безготівкових переказів з призначення видачі кредитів; значна кількість фінансових транзакцій з видачі кредитів без операцій повернення коштів за кредити; видача коштів клієнтом як кредитних фізичним особам, що не мають аргументованої фінансової можливості їх

повернути; надходження на рахунок тільки коштів від держави, без наявності інших надходжень; відправка коштів до прикордонних з країнами з наявним ризиком терористичної діяльності відділень економічного агента; операції з переліком товарів подвійного призначення; постійне відшкодування коштів особам, які попередньо проплат не проводили; за появи інформації щодо використання ПОС-терміналу торговця невідомою банку третьою особою; відсутність по рахунках клієнта роздрібною торгівлі операцій внесення виручки; придбання одним клієнтом великої кількості неперсоніфікованих карт; отримання значної кількості платежів online за відсутності серед переліку видів діяльності торгівлі в Internet чи діяльності online; проведення по рахунку фізичної особи транзакцій з ознаками підприємницької діяльності; придбання за короткий термін активів на кошти, що надійшли від неприбуткових, благодійних, релігійних юридичних осіб; здійснення фінансових транзакцій на значні суми та у великій кількості по рахунках страхової компанії з певними властивостями – заключення страхових угод на суттєво не вигідних умовах, заключення страхових угод на суми, що не відповідають можливим ризикам, заключення страхових угод за неможливими ризиками, значні зміни до договорів в короткий проміжок часу, неаргументоване підвищення страхової суми, внесення страхових внесків на більші за договірні умови суми, страхування невідповідного фінансовому стану майна клієнта, настання у клієнта в дуже короткий термін страхового випадку, готівкове відшкодування страхових виплат, проведення перестраховання по тим же договорам на суми, що значно перевищують попередні, перестраховання клієнтів з незадовільним фінансовим станом, недійсні чи підроблені документи для страхових виплат, повторне заключення страхової угоди з клієнтом, який раніше отримував страхові виплати, перестраховання ризиків у страховика з невідповідним фінансовим станом, заключення страхового договору з клієнтом, що несе ризики щодо незастрахованих осіб, заключення страхової угоди з обмеженим переліком документів для здійснення страхових виплат; готівкове страхування життя з одноразовим внеском страхової суми, розторгнення страхового дого-

вору достроково з виведенням коштів на користь третьої особи, внесення страхових сум третіми особами, досить великі виплати агентських винагород за дорученням); індикатори підозрілості різних типів послуг та продуктів економічних агентів (щодо транзакцій з готівкою – невідповідність обсягів готівкових транзакцій клієнта виду, характеру, розміру, сегменту його господарської діяльності, неодноразові систематичні готівкові транзакції на значні округлені суми, постійний обмін клієнтом дрібних банкнот на великі, документально не підтверджені внесення готівкової виручки на великі суми, внесення готівкових коштів на незначні суми від багатьох осіб з подальшим перерахуванням коштів на одну особу, неодноразове внесення коштів клієнтом на власний рахунок з послідувачим акумульованим зняттям коштів з рахунку протягом одного операційного дня, зняття готівкових коштів для проведення документально не підтверджених розрахунків з контрагентами готівковими коштами, виведення готівки з рахунку клієнта, за яким не менше ніж півроку не здійснювались жодні транзакції, повне обнулення рахунків декількох клієнтів через один банкомат чи термінал самообслуговування майже в один і той же час, здійснення клієнтом через платіжний термінал самообслуговування значної кількості фінансових транзакцій на загальну велику суму, систематична купівля чи продаж іноземної валюти на значні суми готівкою, нехарактерний для виду господарської діяльності клієнта готівковий обіг у розмірі більше третини від загального обігу, циклічний обіг готівкових коштів через рахунок клієнта, здійснення готівкових фінансових транзакцій з уникненням проведення порогових транзакцій; щодо транзакцій по кредитах – необґрунтоване погашення кредиту третьою особою, відсутність від клієнта питань щодо істотних умов кредитування та зацікавленості у клієнта до таких умов, майновим поручителем виступає не пов'язана з клієнтом третя особа, нецільове використання кредитних коштів, погашення простроченого кредиту за рахунок коштів з незрозумілих банку джерел, погашення довгострокового кредиту в дуже короткий термін, отримання кредиту клієнтом є економічно недоцільним, кредит під депозит; щодо транзакцій з цінни-

ми паперами – економічна недоцільність операцій з купівлі чи продажу цінних паперів, транзакції з купівлі чи продажу цінних паперів закритого типу, купівля чи продаж неліквідних цінних паперів на значну суму, неринкова ціна на купівлі чи продажу цінних паперів, складний та заплутаний характер транзакцій з цінними паперами, купівля чи продаж цінних паперів не на біржі, регулярний обіг цінних паперів з одним контрагентом непов'язаними клієнтами, строк розрахунку по транзакціям з цінними паперами більше двох тижнів, недостовірні, неточні, помилкові, фіктивні підтверджуючі документи по операціям з цінними паперами, короткострокове зростання портфелю цінних паперів у клієнта, є підозри, що кінцевим вигодоодержувачем по транзакціям з цінними паперами виступає невідома третя особа, наявність запитів по клієнту від Спеціально уповноваженого органу з фінансового моніторингу чи правоохоронних органів, банків, регулярне проведення збиткових фінансових транзакцій з цінними паперами, купівля-продаж одних цінних паперів клієнтом в той самий день чи протягом короткого проміжку часу, необґрунтований інвестиційний прибуток; щодо торговельних транзакцій – встановлення неринкової та невідповідної ціни товарів та послуг, недостовірні інформація про кількість, обсяги, види, категорії товарів для експорту чи імпорту, незрозуміло складний та заплутаний характер фінансової транзакції, невідповідне господарській діяльності клієнта використання акредитивів, необґрунтований імпорт чи експорт товарів згідно зовнішньоекономічного контракту, поставка товарів згідно умов зовнішньоекономічного контракту до пов'язаних з відмиванням нелегальних доходів, фінансуванням тероризму та розповсюдженням зброї масового знищення країн або транзит товару через такі країни, економічно необґрунтований маршрут транзиту товару, внесення значних або неодноразових змін до умов договору акредитиву; щодо транзакцій відносно зберігання цінностей – нестандартна та незвична поведінка клієнта, використання одним клієнтом трьох і більше ячеек, незрозуміле використання сейфу юридичною особою, відвідання клієнтом сейфу перед внесенням на рахунок готівкових коштів, використання сейфу довіреною особою; щодо

online-транзакцій – проведення з однієї чи подібних IP-адрес операцій з online-банкінгу не пов'язаними особами, невідповідність фактичного місцезнаходження клієнта при проведенні транзакцій та даних у банку про місцезнаходження клієнта при використанні online-банкінгу).

Фінансові транзакції, що пов'язані з **терористичною діяльністю** та розповсюдженням зброї масового знищення, передбачають використання коштів на пряме чи опосередковане фінансування тероризму, підготовки чи здійснення терористичних дій, втягнення інших осіб у терористичну діяльність, проведення публічних заохочень та закликів до терористичних актів, утворення терористичних угруповань, сприяння проведенню терористичних актів, навчання терористичним діям, перетин кордону України з метою здійснення тероризму, фінансування розповсюдження зброї масового знищення; прийняття участі у транзакції, осіб, що включені до списків терористів чи пов'язаних з ними осіб [80]. Працівником економічного агента при спробі провести фінансову транзакцію, що може відноситись до терористичної діяльності, не залежно від суми, на яку проводиться транзакція, повинен одразу, але не пізніше між одну годину з моменту блокування транзакції, сповістити Відповідального працівника та безпосереднього керівника про такий випадок; зробити копії з ідентифікаційних документів такої особи; здійснити додаткове дослідження по клієнту; надати клієнту заповнити анкету-опитувальник; запросити додаткову інформацію по контрагентам; відібрати від клієнта письмове пояснення стосовно мети, суті фінансової транзакції. Далі працівник підрозділу фінансового моніторингу вивчає та аналізує отримані дані шляхом проведення додаткової перевірки по учасникам фінансової транзакції. А Відповідальним працівником приймається певне рішення про віднесення транзакції до пов'язаною з тероризмом, і, відповідно, блокування транзакції, або поновлення здійснення транзакції та її розблокування.

Фінансові операції, що містять **порушення у напрямку протидії** відмивання коштів, фінансування тероризму – це такі фінансові транзакції, що мають порушення пунктів нормативно-правових актів вітчизняного та інозе-

много законодавства, норм, рекомендацій міжнародних, міжурядових організації у сфері протидії відмивання коштів, фінансування тероризму, розповсюдження зброї масового знищення [80].

Якщо операція не підлягає фінансовому моніторингу, то по такій транзакції проводиться спрощена перевірка. Після чого транзакція успішно проводиться економічним агентом і процес завершується.

Якщо операція ідентифікована як така, що підлягає фінансовому моніторингу, то працівник, що відповідає за проведення та перевірку фінансової транзакції, інформує про виявлення такої транзакції свого керівника. Керівник структурного підрозділу, в якому проводилась спроба здійснити фінансову транзакцію, що підпадає під фінансовий моніторинг, ініціює проведення посиленої перевірки операцій клієнта шляхом надсилання повідомлення Підрозділу фінансового моніторингу та Відповідальному працівнику за фінансовий моніторинг. При чому Відповідального працівника необхідно повідомляти по різних типам операцій у встановлені строки: по пороговим фінансовим транзакціям – впродовж двох робочих днів з дня їх здійснення або спроби здійснити; по підозрілим фінансовим транзакціям – одразу при появі підозри до фінансових транзакцій чи достатніх для підозри підстав. Технічно повідомлення про фінансові операції проставляється шляхом відбору за певну дату в автоматизованій системі серед усіх операцій за допомогою фільтрів необхідної транзакції згідно критеріїв та індикаторів; проставленням на операції відповідної відмітки - коментаря з кодом та назвою критерію операції. Слід звернути увагу, що способи та форми повідомлень про фінансові операції, що містять порушення у напрямку протидії відмивання коштів, фінансування тероризму мають свої особливості: способи подачі (відправка листа у встановленій формі на електронну пошту Підрозділу фінансового моніторингу; відправка листа поштою на юридичну адресу економічного агента з поміткою для Підрозділу фінансового моніторингу; шляхом заповнення електронної форми повідомлення на внутрішньому порталі економічного агента; шляхом створення електронного повідомлення на зовнішньому сайті економічного

агенту); зміст повідомлення (прізвище, ім'я, по батькові, адреса електронної пошти, категорія посади співробітника економічного агента; суть фінансової транзакції, що містить порушення в галузі протидії відмивання коштів, фінансування тероризму – дата фінансової транзакції, сума фінансової транзакції, валюта фінансової транзакції, учасники фінансової транзакції, їх функції, зміст проведення фінансової транзакції, форма розрахунків, тип активу, яким чином було ідентифіковано такі фінансові транзакції, перелік ознак відмивання коштів, фінансування тероризму, дані про кінцевих вигодоодержувачів, інформація щодо третіх осіб, пов'язаних з фінансовою транзакцією з відмивання коштів, фінансування тероризму; перелік підтверджуючих документів стосовно фінансової транзакції). Працівник Підрозділу фінансового моніторингу проводить попереднє вивчення, перевірку та аналіз повідомлення (впродовж десяти робочих днів зі слідуючого робочого дня після отримання повідомлення, за необхідності строк розгляду подовжується), за необхідності для додаткового вивчення інформації по транзакції залучає до вивчення інші підрозділи, надсилаючи їм відповідні запити. Відповідними підрозділами економічного агента проводиться вивчення транзакції (впродовж семи робочих днів з дня отримання запиту від Підрозділу фінансового моніторингу), готується відповідний висновок і надсилається до Підрозділу фінансового моніторингу. Далі працівником підрозділу фінансового моніторингу відомості узагальнюються, ним формується обґрунтований висновок (максимально чітко, логічно, послідовно, повно, всебічно викладається інформація про дату повідомлення, дату транзакції, про підозрюваного клієнта, сутність повідомлення з описом параметрів транзакції з указанням обставин, фактів, подій, коментарі по вивченій інформації, результат розгляду), висновок візується працівником підрозділу фінансового моніторингу, підписується керівником підрозділу фінансового моніторингу та при підтвердженні значних ризиків, відправляється негайне повідомлення до Відповідального працівника та Керівника економічного агента (Голову Правління) про результати вивчення фінансової транзакції зі значним ризиком для вжиття відповідних заходів.

Всі повідомлення реєструються у відповідних реєстрах повідомлень. Після чого Відповідальним працівником приймається рішення про посилену перевірку транзакції.

Наступним етапом здійснюється посилена перевірка та аналіз транзакції залежно від виду фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, які перевіряються економічними агентами: ризикові фінансові транзакції, порогові фінансові транзакції, підозрілі фінансові транзакції, фінансові транзакції, що пов'язані з терористичною діяльністю та розповсюдженням зброї масового знищення, фінансові операції, що містять порушення у напрямку протидії відмивання коштів, фінансування тероризму. Посилена перевірка та аналіз транзакцій клієнта, що підпадають під фінансовий моніторинг здійснюються на підставі наступних наявних у економічного агента документів, та додаткових документів, що запитуються у клієнта: для фізичних осіб – документи, що підтверджують джерела походження коштів (договори купівлі-продажу рухомого чи нерухомого майна, документи по спадщині, по даруванню майна, документи на дивіденди, документи про виграш та ін.); виписки та довідки по рахункам з інших фінансових установ; пояснення від клієнта у письмовій формі з детальним описанням особливостей та нюансів законності транзакції, та подальшого використання одержаної готівки; дані з опитувальника; інші документи на вимогу економічного агента; для юридичних осіб - фінансова звітність у формі балансу, звіту про фінансові результати, декларації та інших форм фінансової звітності; документи по сплаченим податковим платежам; документи щодо розподілу прибутку; виписки та довідки по рахункам з інших фінансових установ; угоди, контракти; пояснення від клієнта у письмовій формі з детальним описанням особливостей та нюансів законності транзакції, та подальшого використання одержаної готівки; дані з опитувальника; установчі документи; інші документи на вимогу економічного агента.

Відповідальним працівником організуються та проводяться відповідні заходи з фінансового моніторингу, повідомлення заносяться до відповід-

них реєстрів, відбувається обмін інформації зі Спеціально уповноваженим органом, за потреби правоохоронними органами. За потреби Відповідальний працівник економічного агента відправляє повідомлення про значні ризики Наглядовій раді, якщо виникає потреба у її втручанні (в свою чергу Наглядова рада отримує повідомлення про значні ризики та вживає відповідних заходів з фінансового моніторингу).

Бізнес-процеси автоматизованої внутрішньої перевірки фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу для різних економічних агентів, належно контролюються на всіх етапах. Контроль за своєчасною ідентифікацією фінансових транзакцій, що підпадають під фінансовий моніторинг, а також за інформуванням про такі транзакції Відповідальному працівнику покладається на працівників та керівників підрозділів економічного агента, що у межах своїх повноважень здійснюють обслуговування, супроводження фінансових транзакцій клієнта, на працівників та керівників підрозділів фінансового моніторингу економічного агента, на Голову Правління, Відповідальних працівників; такий контроль здійснюється на постійній основі. Контроль за розглядом повідомлень покладається на Комітет з питань фінансового моніторингу, перед яким Підрозділ фінансового моніторингу щоквартально звітує про результати вивчення повідомлень про фінансові транзакції, що підлягають фінансовому моніторингу. Контроль за своєчасним інформуванням Спеціально уповноваженого органу покладається на працівників підрозділу фінансового моніторингу та Відповідальних працівників економічних агентів; такий контроль здійснюється на постійній основі. Контроль за своєчасним повідомленням правоохоронних органів покладається на працівників підрозділу фінансового моніторингу та Відповідальних працівників економічних агентів; такий контроль здійснюється при наданні подібних повідомлень. Контроль за належним виконанням розпоряджень та наказів Відповідального працівника економічного агента покладається на працівників підрозділу фінансового моніторингу та Відповідальних працівників економічних агентів; такий контроль здійснюється на постійній основі. Контроль за

вжитими заходами з фінансового моніторингу здійснює Підрозділ комплаєнс-контролю та нагляду, перед яким щоквартально, та у відповідь на окремі запити, звітує Відповідальний працівник. Здійснення перевірки достовірності даних, що подаються у звітності для Голови Правління покладається на працівників та керівника підрозділу фінансового моніторингу; така перевірка здійснюється один раз у місяць перед звітуванням. Здійснення перевірки достовірності даних, що подаються у звітності для Наглядової ради покладається на працівників та керівника підрозділу фінансового моніторингу; така перевірка здійснюється один раз у рік.

Після досконального вивчення фінансової транзакції, що підлягає фінансовому моніторингу, Відповідальним працівником готується загальний висновок, ініціюється розгляд питання щодо прийняття відповідного рішення та приймається рішення у вигляді розпорядження чи наказу щодо проведення фінансової транзакції: дозвіл на проведення фінансової транзакції та завершення процесу; відмова від проведення фінансової транзакції, повідомлення про це клієнта та внесення даних до відповідного реєстру, повідомлення Спеціально уповноваженого органу, та завершення процесу; зупинення фінансової транзакції, ініціювання подальшої перевірки, внесення даних до відповідного реєстру, повідомлення Спеціально уповноваженого органу.

Наголосимо, що всі заходи та дії працівників та відповідальних осіб економічного агенту стосовно виявлення фінансових операцій, що підпадають під фінансовий моніторинг, обов'язково документально підтверджуються. При цьому фіксується дата одержання інформації, посада та підпис працівника економічного агенту. Всі отримані про клієнта документи стосовно належної перевірки та вивчення клієнта, підтверджуючі документи, формуються у справу клієнта.

Також слід зазначити, що обіг, облік, зберігання відомостей про операції, що підпадають під процеси фінансового моніторингу, мають свої особливості: інформація має статус банківської та комерційної таємниці; забороняється залишати без нагляду документацію в електронному та паперовому ви-

гляді; заборонено ознайомлення та вивчення інформації особами, які не мають на це спеціального дозволу; копіювати, дублювати документи по таких операціях для цілей, що не передбачені процедурами фінансового моніторингу.

Отже, модель бізнес-процесу внутрішньої перевірки фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу економічними агентами передбачає проходження ряду етапів: ініціювання клієнтом фінансової транзакції, ідентифікація транзакції автоматизованою системою економічного агента та присвоєння їй аналітичного символу, перевірка на належність до транзакцій, що підпадають під фінансовий моніторинг, попереднє та, у разі потреби, додаткове вивчення та розгляд транзакцій, що підлягають під фінансовий моніторинг, проведення, за необхідності, посиленої перевірки фінансових транзакцій клієнта (перевірка на ризикові фінансові транзакції, перевірка на порогові фінансові транзакції, перевірка на підозрілі фінансові транзакції, перевірка на фінансові транзакції, пов'язані з терористичною діяльністю, перевірка на фінансові транзакції, що містять порушення у напрямку протидії відмивання коштів, фінансування тероризму), проведення відповідних заходів з фінансового моніторингу, прийняття рішення щодо проведення фінансової транзакції. В свою чергу всі етапи внутрішньої перевірки фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, належно контролюються відповідними посадовими особами в залежності від їх посадових обов'язків.

Розроблення та введення у практичне використання ефективної моделі автоматизованої внутрішньої перевірки економічними агентами фінансових транзакцій, що підпадають під фінансовий моніторинг, дозволить на ранніх етапах виявляти ризикові фінансові операції, порогові фінансові операції, підозрілі фінансові операції, фінансові операції, пов'язані з терористичною діяльністю та фінансуванням тероризму, фінансові операції, що містять порушення у напрямку протидії відмивання коштів, фінансування тероризму, фінансування розповсюдженню зброї масового знищення з метою недопущення виведення в економіку країни злочинних коштів. Це сприятиме зупинен-

ню та перешкоджанню проведення зазначених операції, виявленню нових джерел, каналів, учасників, схем фінансування незаконних доходів, визначенню та вжиттю відповідних, дієвих способів та методів недопущення, протидії відмивання нелегальних доходів, фінансування тероризму, розповсюдження зброї масового знищення через легальних економічних агентів.

1.2 . Розроблення моделі бізнес-процесу автоматизованого моніторингу платежів, які будуть здійснюватися економічними агентами через систему «Клієнт-Банк».

Інноваційний розвиток банківської діяльності зумовлює модернізацію у підходах до протидії легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом. В статті розглядається питання фінансового моніторингу банківських операцій, які відбуваються без участі працівника банку через систему «Клієнт-банк». Було виділено дві моделі бізнес-процесу автоматизованого моніторингу платежів, здійснених у системі «Клієнт-банк». Перша побудована модель описує загальні індикатори транзакцій, які мають ризик легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом. Друга – фокусується на специфічних особливостях функціоналу системи «Клієнт-банк» для юридичних осіб чи для фізичних осіб-підприємців. Було розглянуто ряд критеріїв ризиковості операції з точки зору легалізації кримінальних доходів. Напрямами подальшого розвитку даного дослідження визначено можливість інтелектуалізації системи фінансового моніторингу та удосконалення нормативно-правової бази у сфері діяльності систем типу «Клієнт-банк» з метою покращення системи протидії легалізації кримінальних доходів у банківських установах.

Останніми роками ринок фінансових послуг характеризується розвитком FinTech інновацій. У банківську систему кожного року впроваджуються нові інформаційні технології, які покликані задовольнити потреби якомога більшої кількості клієнтів. Однак, з розширенням спектру фінансових послуг, переводячи фінансове обслуговування в онлайн, не тільки спрощується робо-

та у банківських співробітників, а й зростає ризик використання даних інструментів для легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом. Тому і постає питання удосконалення внутрішньої системи фінансового моніторингу, з врахуванням особливостей функціонування новітніх фінансових технологій [5].

Дане питання розглядали такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як: Кузьменко О.В., Яровенко Г.М., Бойко А.О. [5], Стечишин Т.Б. [139], Дмитров С.О., Медвідь Т. [5], Сербина О.Г., Загузова О.М. [137], Тропіна Т. [54], Сінгх К., Бест П. [51].

Працівники відділу фінансового моніторингу через брак часу не можуть детально аналізувати кожен операцію в системі. З врахуванням значної кількості транзакцій, які здійснюють клієнти через систему «Клієнт-банк» виникає потреба автоматизованої перевірки їх допустимості. Основою відповідного програмного рішення є формалізація бізнес-процесу автоматизованого моніторингу платежів.

Основною формою банківського обслуговування клієнтів в умовах розвитку FinTech є «Клієнт-банк», який забезпечує клієнтам можливість дистанційного отримання фінансової інформації та управління банківськими рахунками. З технічної точки зору «Клієнт-Банк» - це система чи платформа, яка об'єднує в собі фінансові інструменти управління рахунками та доступ до банківських послуг [108].

Для клієнта-фізичної особи «Клієнт-банк» зазвичай має наступні функції:

- 1) Створення заявки на отримання кредитного ліміту/кредиту готівкою/кредитної картки;
- 2) Відкриття та закриття поточних рахунків (як в національній так і в іноземній валютах), депозитних/накопичувальних рахунків;
- 3) Замовлення карток, зміна рівня пакетів;
- 4) Погашення кредитної заборгованості;
- 5) Створення платіжних доручень;

б) Виконання платежів у національній валюті (комунальні, з рахунка на рахунок, з картки на картку тощо)

- 7) Отримання грошових переказів;
- 8) Формування відомостей стосовно руху коштів на рахунку;
- 9) Використання шаблонів виписок різних рівнів;
- 10) Здійснення операцій з купівлі-продажу іноземної валюти;
- 11) Здійснення операцій з придбання цінних паперів (ОВДЗ)
- 12) Зв'язок з технічною підтримкою за допомогою чату;
- 13) Формування статистики витрат за сферами.

Якщо розглядати функціонал клієнт банку для юридичної та фізичної особи-підприємця він буде дещо схожий на аналогічний для фізичних осіб, проте необхідно враховувати особливість даних суб'єктів економіки. Функції «Клієнт-банку» можуть мати дещо обмежений або специфічний вигляд. До зазначених раніше функцій необхідно додати наступні:

- 1) Ведення зарплатного проекту;
- 2) Виконання платежів у національній та іноземній валюті;
- 3) Передача до банку підтверджуючих документів (інвойсів, актів виконаних робіт);
- 4) Робота з еквайрингом

Враховуючи відмінності у побудові системи типу «Клієнт-банк» для фізичних осіб та для юридичних осіб (в тому числі фізичних-осіб підприємців) потрібно розділити модель бізнес-процесу автоматизованого моніторингу платежів, які будуть здійснюватися через систему «Клієнт-Банк», в залежності від типу економічних агентів.

В загальному бізнес-процес визначення операції, яка підлягає фінансовому моніторингу зображено на рисунку 1.4.

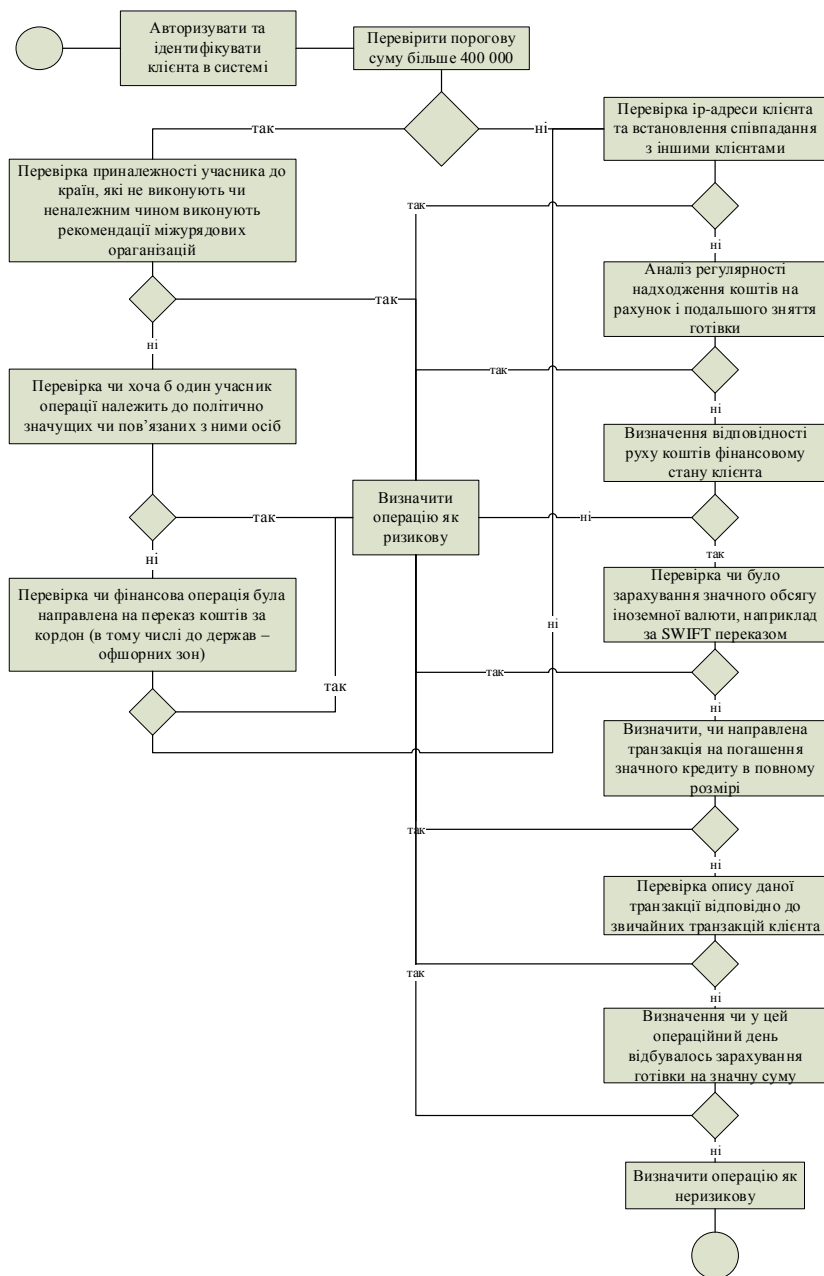

Рисунок 1.4. Модель бізнес-процесу визначення ризикової фінансової операції у автоматизованій системі фінансового моніторингу, здійсненій через «Клієнт-банк»

[складено авторами на основі [144, 141, 145, 143, 142,91]

Розглядаючи рисунок 1.4 детальніше, на вході системи стоїть авторизація та ідентифікація клієнта в системі. За допомогою особистого логіну та паролю, чи електронного ключа клієнт отримує доступ до функціоналу системи «Клієнт-банк». Наступним етапом є перевірка на порогову суму транза-

кції, яку здійснює клієнт через систему, яка визначена у розмірі 400000 грн Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення» [128]. У випадку якщо сума операції більше за 400000 грн запускають визначені Законом перевірки клієнта. Перевіряються приналежність клієнта чи контрагента до країн, які не виконують чи неналежним чином виконують рекомендації міжурядових організацій щодо протидії легалізації кримінальних доходів [64, 13, 9]. До таких операцій може відноситись отримання або відправка SWIFT платежу на суму, еквівалентну 400000 грн у Іран чи Democratic People's Republic of Korea (DPRK) (станом на 2020 рік ці країни знаходяться у High-Risk Jurisdictions subject to a Call for Action від FATF) [23]. Окрім цього, банки можуть відносити до ризикових операцій, здійснені в країні Jurisdictions under Increased Monitoring FATF. Це країни, які активно співпрацюють з FATF по усуненню недоліків у національних системах протидії легалізації кримінальних доходів. Станом на 2020 рік до цього списку входили: Albania, The Bahamas, Barbados, Botswana, Cambodia, Ghana, Iceland, Jamaica, Mauritius, Mongolia, Myanmar, Nicaragua, Pakistan, Panama, Syria, Uganda, Yemen, Zimbabwe [27].

Наступним етапом є перевірка на приналежність учасників транзакції до політично значущих чи пов'язаних з такими осіб. Перевірку можна здійснювати як і у власній базі, так і з відкритої бази, наприклад, Центру протидії корупції «Реєстр національних публічних діячів України» [134]. Наступним критерієм є переказ або отримання коштів з країн, які відносяться до офшорних зон. Повний список офшорних зон визначає Кабінет міністрів України [127].

Якщо співпадає будь-який із зазначених вище критеріїв з розміром операції більше 400000 операція визначається як ризикова і формується повідомлення до регулюючих органів.

Якщо ж сума менше за порогову або не здійснюється жодна із зазначених умов, то запускаються наступні перевірки, за визначених у Типологічних дослідженнях Держфінмоніторингу [142, 143, 145, 144,141].

Так, перевіряється ір-адреса клієнта. Ризиковою операція буде, якщо із даної ір-адреси часто здійснюють транзакції інші клієнти, або ж якщо контрагент клієнта також користується даною ір-адресою, що в реальності майже неможливо, а отже, має місце незаконна діяльність.

Наступним важливим критерієм є часті грошові надходження з подальшим їх пересиланням на інший рахунок, або ж зняття готівки. Такі операції мають ризик бути частиною схеми легалізації кримінальних доходів, в тому числі можуть мати ціль приховування кінцевого бенефіціарного власника коштів [91, 5].

Наступним ідентифікатором є зарахування значної суми коштів у іноземній валюті. Після цього перевіряється призначення транзакцій на незвичайні для даного клієнта описи. Наприклад, якщо клієнт зазвичай отримує зарахування у вигляді заробітної плати і витрачає кошти на продукти харчування та побутові товари раптом починає отримувати та перераховувати значні суми на подарунки, за оплату послуг, фактичне надання яких перевірити важко [28,12].

Розглянута на рисунку 1 схема охоплює клієнтів фізичних-осіб, проте, клієнти юридичні особи (фізичні особи – підприємці) мають свої особливі функції у системі «Клієнт-банк», які розглянемо на рисунку 1.5.

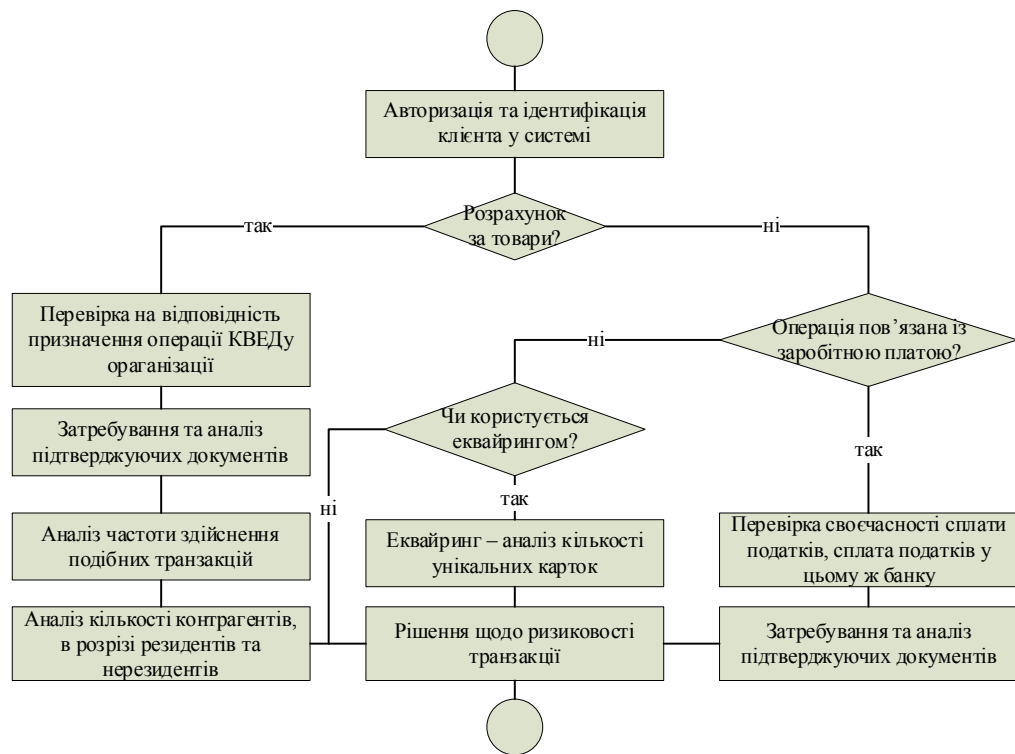

Рисунок 1.5. Модель бізнес-процесу визначення ризикової фінансової операції у автоматизованій системі фінансового, здійсненій через «Клієнт-банк» юридичної особи (фізичної особи-підприємця)
[складено авторами на основі [144, 141, 145, 143, 142,91]

Як зазначено на рисунку 1.5, у системі моніторингу операцій, здійснених через «Клієнт-банк» для юридичної особи (фізичної особи-підприємця) одразу після авторизації та ідентифікації відбувається перевірка, чи дана транзакція є розрахунком за товари чи послуги [16].

В разі варіанту «так» відбувається перевірка співпадіння призначення даної операції КВЕДу організації. В разі необхідності система може затребувати підтверджуючі документи. Також відбувається перевірка частоти здійснення подібних транзакцій: якщо дана транзакція відбувається рідко, то вона може бути ризиковою. Так само проводиться аналіз контрагентів. Якщо є часта зміна контрагентів – нерезидентів, чи наприклад у тільки створеної організації є багато контрагентів – нерезидентів [78].

В разі, якщо операція пов'язана із заробітною платою – важливо перевірити чи були сплачені податки. Несплачені чи несвоєчасно сплачені подат-

ки можуть бути показником фіктивності діяльності організації. Така організація може бути ланкою конвертаційного центру.

Потім, в разі користування еквайрингом, важливо перевірити на частоту використання карток та кількість унікальних карток. Якщо розрахунки відбуваються за допомогою одних і тих же карт, і їх невелика кількість – скоріше за все організація є ланкою конвертаційного центру [105].

Перспективами подальших досліджень у даному напрямку виступають можливості інтелектуалізації алгоритмів аналізу призначень транзакцій для виявлення семантичних переваг зловмисників. Окрім цього є об'єктивним удосконалити модель бізнес-процесу на нормативному рівні. Наразі системи «Клієнт-банк» у кожній банківській установі налаштовані згідно внутрішніх рекомендацій. Тому дана модель може спрацьовувати у кожному банку по своєму. Через це набуває актуальності саме уніфікація нормативної документації для систем «Клієнт-банк».

1.3 Проведення автоматизованої ідентифікації та верифікації осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу.

Відмивання коштів, отриманих незаконним шляхом та фінансування тероризму вкрай негативно відображається на всіх життєвих аспектах держави, суспільства, окремої людини зокрема. Тому для виявлення, перешкоджання, подолання та подальшого попередження несприятливих наслідків, пов'язаних з легалізацією кримінальних доходів, використовують комплекс заходів щодо забезпечення протидії злочинності та відмиванню незаконних доходів, що включає сукупність дій фінансового моніторингу. Першочерговими етапами проведення фінансового моніторингу виступають процеси ідентифікації та верифікації осіб, які на початкових етапах встановлення з клієнтом ділових відносин дозволяють виявити існуючі ризики від взаємодії з такими фізичним чи юридичними особами.

Враховуючи досвід проведення фінансового моніторингу, наявних статистичних та прогнозованих показників оцінювання ризиків легалізації банків, інтегральних показників кількісної оцінки характеристики рівня ризику легалізації кримінальних доходів та фінансування тероризму, оцінки ризику використання банків для легалізації кримінальних доходів, витрат банків при різних комбінаціях виникнення негативних наслідків настання ризиків легалізації кримінальних доходів, рівня технічної ефективності функціонування фінансового моніторингу банківської установи, рівня використання банківської системи з метою легалізації кримінальних доходів та інших, необхідно на постійній основі вживати активних заходів щодо оптимізації процесів фінансового моніторингу, на всіх його етапах, для забезпечення ефективної, сучасної та вдосконаленої протидії легалізації злочинних доходів.

На цій основі слід наголосити, що одними з дієвих заходів удосконалення процесів фінансового моніторингу є автоматизація ряду етапів з метою забезпечення оперативності проходження певних процедур, уникнення впливу людського фактору на ті рішення, які не потребують суб'єктивної думки банківських фахівців.

Основні поняття, терміни, процеси та операції щодо фінансового моніторингу взагалі, а зокрема і ідентифікації та верифікації клієнтів описано в Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [80], Положення про здійснення банками фінансового моніторингу» затверджене постановою правління Національного банку України [118]. Вивченням питань фінансового моніторингу наразі опікуються широке коло сучасних науковців. Так, загальнотеоретичні та практичні аспекти фінансового моніторингу, основні терміни та поняття розкрито у роботі Бойко А. [70], Васишин Т. [72], Кузьменко О., Бойко А., Доценко Т. [95, 97]. Теоретичні та практичні аспекти ідентифікації та верифікації розкривають у своїх дослідженнях наступні наукові діячі: Купін А., Сенько А., Мисько Б. [101] та ін. Процеси та моделі автоматизації різ-

них процесів у своїх трактатах описують такі вчені: Фернандес, Ф., Буено, Р., Кавальканті, П. [20], які описують використання автоматизації через генерування стохастичних процесів за допомогою нейронних мереж; Кузьменко О., Васильєва Т., Войтович С., Чигрин О. та Снешка В. [35], в роботі яких автоматизація розкривається у просторовому нелінійному моделювання соціальних та економічних закономірностей; Васильєва Т., Леонов С., Адамічкова І., Багмет К. [57] застосовують автоматизацію при дослідженні інституційної якості соціального сектору, та інші.

Ідентифікація та верифікація клієнтів передбачає проведення поетапних дій, які в загальному вигляді можна зобразити у вигляді схеми (рисунок 1.6).

Рисунок 1.6 – Схема реалізації процесу ідентифікації та верифікації клієнта

Так, у клієнта відбираються ідентифікаційні документи, які далі перевіряються на чинність та відповідність. Ці документи копіюються, сканують-

ся, відповідним чином завіряються і клієнтом, і працівником банку та формуються в окрему юридичну справу. На підставі наданих клієнтом документів проводиться вивчення клієнта, оцінка фінансового стану та репутації клієнта. Після чого відбувається перевірка клієнта на наявність у списках політично значущих осіб, членів їх сімей та пов'язаних з ними осіб. У випадку приналежності клієнта до категорії політично значущих, готується запит на отримання дозволу на встановлення ділових відносин з таким клієнтом. Після надання дозволу Комісією з вивчення клієнтів на встановлення та підтримання ділових відносин з визначеною категорією клієнта, відбувається подальша робота з клієнтом – вносяться дані по клієнту в електронну анкету банківської системи та визначається рівень ризику по клієнту. Після цього, на основі сукупної інформації по клієнту, працівником банку приймається рішення щодо подальшої взаємодії з клієнтом – укладання договору, відкриття рахунку, проведення фінансової операції та ін. При подальшій взаємодії з клієнтом проводиться уточнення та актуалізація даних по клієнту, з відповідним внесенням змін у електронну анкету клієнта, в наслідок чого може бути переоцінений рівень ризику по клієнту. На постійні онові керівником відділення, відповідного підрозділу чи підрозділом фінансового моніторингу проводиться моніторингу та контроль проведення процесів ідентифікації, верифікації та належної перевірки клієнтів, а також належного заповнення електронної анкети.

З урахуванням впровадження процесів автоматизації, схема автоматизованої ідентифікації та верифікації осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, набуває удосконаленого вигляду (рисунок 1.7).

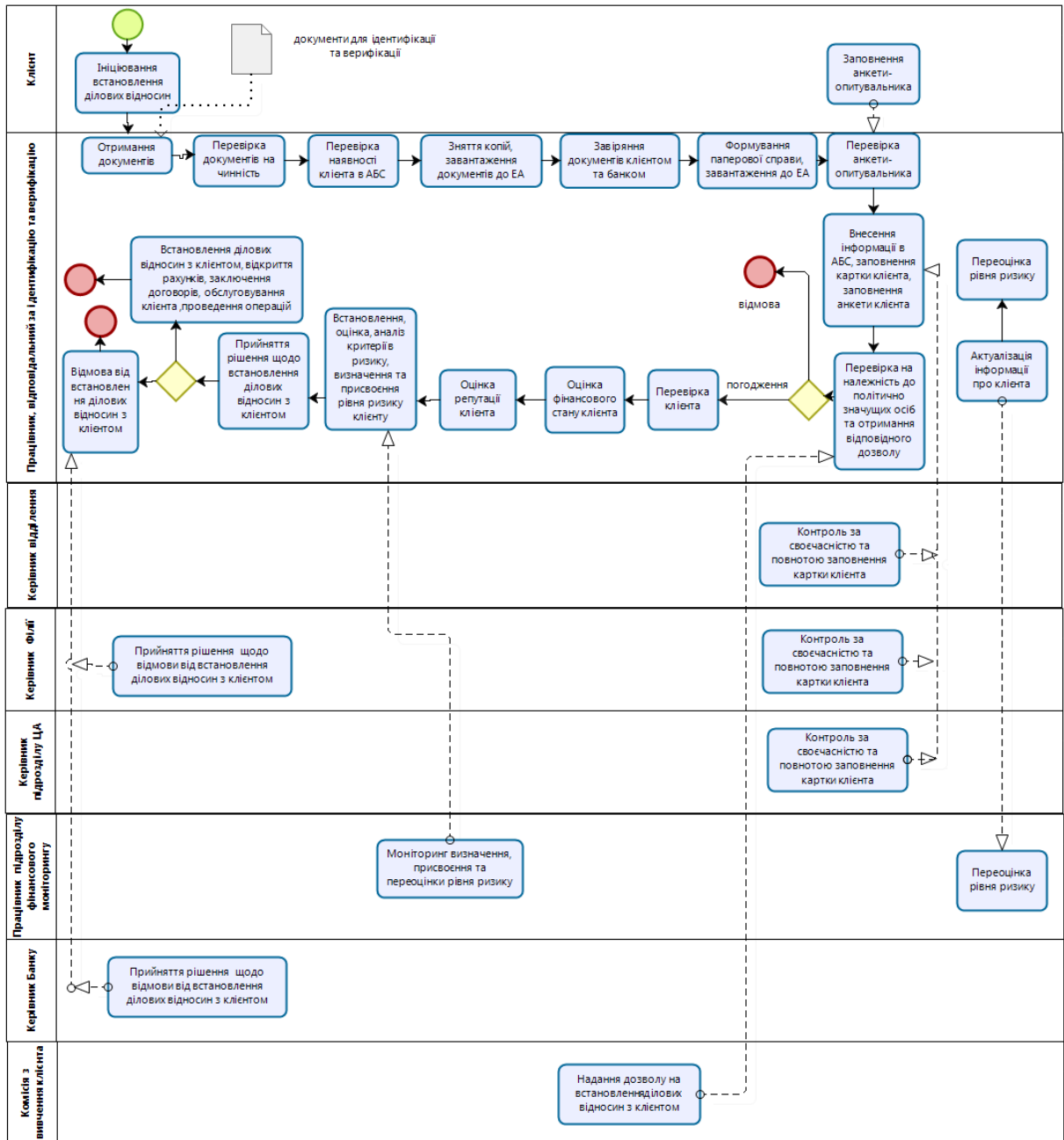

Рисунок 1.7 – Схема автоматизованої ідентифікації та верифікації осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу

Процедури ідентифікації та верифікації клієнтів банку (законних представників клієнтів банку) проводяться банківськими працівниками різних підрозділів, відповідальними за проведення комплексу процесів з належної перевірки клієнтів у відповідності до обов'язків, зазначених в їх посадових інструкціях. Так, відповідальними особами за проведення ідентифікації та верифікації клієнтів є наступні категорії працівників: в головному управлінні банку – працівники центрального управління по обслуговуванню клієнтів банку (законних представників клієнтів банку), робітники казначейства банку, співробітники підрозділу фінансових інститутів, підрозділу депозитарних операцій, робітники підрозділу клієнтів корпоративного бізнесу, співробітники підрозділу клієнтів роздрібного бізнесу, мікро, малого та середнього бізнесу, працівники підрозділу електронної комерції, платіжних засобів, співробітники підрозділу забезпечення інкасації, перерахунку та зберігання цінностей, підрозділу реструктуризації заборгованості; у філіях та відділеннях банку – співробітники всіх підрозділів, які проводять безпосереднє обслуговування клієнтів банку, або які укладають, супроводжують угоди з клієнтами, супроводжують, контролюють рахунки чи операції клієнтів банку.

Ідентифікація і верифікація клієнта відбувається на підставі документів, поданих клієнтом до банку. Такими документами є: ідентифікаційні документи; статутні документи; фінансові документи; анкета-опитувальник; структура власності; інформація щодо кінцевих бенефіціарних власників; фінансова звітність; документи, що підтверджують джерела походження доходів і коштів; угоди та контракти; офіційні листи та довідки; виписки по рахунку з інших банків; інформація з джерел масової інформації; відомості з сайту клієнта та ін.

Всі подані клієнтом документи перевіряються співробітниками банку на наявність оригіналів та відповідно засвідчених копій, їх чинність та належне оформлення, згідно вимог нормативно-правових актів і внутрішньо банківських інструкцій.

Під час проведення ідентифікації та верифікації клієнта, працівник банку пересвідчується за допомогою автоматизованих банківських систем та банків-

ського програмного забезпечення, наявність клієнта в базі клієнтів банку по таким параметрам, як: фіксований номер клієнта у банку, реєстраційний номер платника податків чи ОКПО клієнта, клієнта чи ПІБ клієнта, серія і номер документу та дата народження (для фізичних осіб). У разі наявності клієнта в базі банку – проводиться перевірка наявної інформації по клієнту, а за необхідності відповідне уточнення інформації по клієнту. Наразі є можливість проводити ідентифікаційні процедури клієнтів банку фізичних осіб через банківську карту за допомогою ПОС-терміналу.

Ідентифікація також передбачає сканування ідентифікаційних документів до електронної бази банку, або копіювання (та подальше сканування до електронної бази банку) таких документів, з відповідним їх засвідченням зі сторони банку та клієнта.

Після чого відбувається формування справи клієнта, як у паперовому вигляді, так і з занесенням до електронного архіву банку.

Під час проведення ідентифікації та верифікації клієнтів, працівник банку надає клієнту анкету - опитувальник для заповнення ним ідентифікаційних даних, що потім переносяться до автоматизованої банківської системи. Анкета – опитувальник заповнюється відповідними клієнтами: клієнт, що відкриває на своє власне ім'я рахунок у банку; клієнт, що відкриває на користь третьої особи рахунок у банку; клієнт- довірена особа, яка відкриває рахунок у банку на іншу особу; клієнт – довірена особа, що має право розпоряджатися рахунком при зверненні до банку для користування рахунком; клієнт, якому було відкрито рахунок третьою особою, під час звернення до банківської установи для користування рахунком; клієнт, з яким банк укладає угоду на банківську послугу, в т.ч. послугу інкасації цінностей; клієнт, який проводить одноразову фінансову транзакцію на порогову суму (сума операції якої дорівнює чи більше 400 тис. грн.. або дорівнює чи більше за розмір в іноземній валюті, в еквіваленті за офіційно затвердженим курсом гривні до іноземної валюти на момент проведення операції) без відкриття рахунку. Розрізняють окремі види анкет-опитувальників, що містять питання та відповіді по різних типам клієнтів, а са-

ме для: фізичної особи, фізичної особи – підприємця, юридичної особи – резидента, юридичної особи – нерезидента, представництва юридичної особи – нерезидента, фінансової установи – кореспондента резидента, фінансової установи – кореспондента нерезидента.

При чому, анкета-опитувальник не заповнюється клієнтом у наступних випадках: клієнт - орган державної влади України; міжнародна установа і організація, та їх представництво, у яких Україна приймає участь; установа, орган, офіс чи агентство ЄС; дипломатичне представництво іноземних країн, що мають акредитацію в Україні; клієнт – юридична особа під час відкриття рахунку на формування статутного фонду; клієнт – фізична особа (крім політично значущої особи або з нею пов'язаною), якій відкривається рахунок на пластикову карту (опитувальником виступає Заява на приєднання до договору банківського обслуговування, що містить інформацію про ідентифікаційні дані клієнта).

Всі дані, заповнені клієнтом в анкеті-опитувальнику ретельно перевіряються працівником банку, і у разі виявлення неточностей, анкета-опитувальник повертається клієнту на доопрацювання.

У разі, якщо анкета-опитувальник заповнена вірно, і якщо клієнт відсутній у базі клієнтів банку, то проводиться реєстрація клієнта та заведення інформації по клієнту у автоматизовану базу даних банку. Процедури ідентифікації та верифікації клієнтів банку мають свої особливості залежно від типу клієнтів: резиденти (фізична особа, фізична особа – підприємець, юридична особа, відокремлений підрозділ юридичної особи) та нерезиденти (фізична особа, юридична особа, трастати та інші аналогічні утворення).

Згідно наданих клієнтом ідентифікаційних, фінансових, статутних (для юридичних осіб), документів, анкети – опитувальника, з рекомендованих джерел інформації, перевірених сайтів, співробітником банку в автоматизовану банківську систему вносяться або підтягуються певні дані у формі анкети клієнта по різним типам клієнтів (фізичної особи, фізичної особи – підприємця, юридичної особи – резидента, юридичної особи – нерезидента, представництва юридичної особи – нерезидента, фінансової установи – кореспондента резидента,

фінансової установи – кореспондента нерезидента). Електронна анкета клієнта - це внутрішньобанківський електронний документ, в якому зібрана інформація по клієнту під час ідентифікації, верифікації, належної перевірки клієнта, висновки щодо присвоєного клієнту ризику, інформація по переоцінці ризиків, з фіксування дат таких дій. Заповнення та подальше ведення такої анкети по клієнту є обов'язковим до виконання. Така функція покладається на працівників банку, які здійснюють ідентифікацію, верифікацію та належну перевірку клієнта. А контроль за своєчасністю заповнення електронної картки клієнта покладається на керівника Відділення, Філії, Головного офісу.

Ідентифікація та верифікація клієнтів фізичних осіб передбачає перевірку, засвідчення, визначення та занесення до автоматизованої системи банку наступних параметрів: обрання з випадального списку типу клієнта (резидент, нерезидент); внесення повного прізвища, ім'я, по батькові клієнта (для нерезидентів прізвище, ім'я, за наявності по батькові клієнта); внесення ідентифікаційного номера (реєстраційний номер облікової картки платника податків України) - банківська система автоматично перевіряє ІНН та автоматично встановлює йому статус «валідний», ПЗ автоматично визначає дату народження (її можна відредагувати та обрати з календаря), що перевіряється з документом клієнта; ПЗ автоматично визначає стать клієнта (у випадку, коли система видає помилку і автоматично не визначає дату народження та стать – ці данні вносяться вручну з календаря та випадального списку); з випадального списку обирається тип документу, що посвідчує особу обирається – паспорт у вигляді книжки (серія документу, номер документу – система перевіряє співпадіння даних у системі, у випадку дублювання попереджає про це працівника; ким виданий, дата видачі документу, дата останньої вклеєної фотографії – дати обираються з календаря), ID карта (номер документа – система перевіряє співпадіння даних у системі, у випадку дублювання попереджає про це працівника; унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі, орган, що видав документ, ким виданий документ, дата видачі документу, дійсний до – дати обираються з календаря), для нерезидентів – паспорт нерезидента чи посвідка (за наявності се-

рія документу, номер документу, ким виданий, дата видачі документу – дати обираються з календаря). Встановлюється місце народження. Для нерезидента зазначається громадянство. Далі визначаються параметри фінансового моніторингу: статус зайнятої особи (з випадуючого списку обирається пенсіонер, спеціаліст, найманий робітник, студент, безробітний, приватний підприємець, інше), характеристика джерел надходження коштів. Визначаються контактні телефони клієнта, мобільний номер телефону, що буде фінансовим номером клієнта. Встановлюється адреса реєстрації (юридична) та фактична адреса (місце проживання або перебування) клієнта (індекс, країна, область, район, назва населеного пункту, вулиця, будинок, номер будинку, за наявності номер квартири). Для нерезидента встановлюється фактична адреса в Україні (місце проживання або перебування) клієнта (індекс, країна, область, район, назва населеного пункту, вулиця, будинок, номер будинку, за наявності номер квартири). Всі пункти адреси підтягуються з випадуючих довідників. Обираються з випадуючих списків параметр характеристика клієнта – фізична особа резидент чи нерезидент, код виду клієнта – інші фізичні особи, ознака інсайдера – інші особи, не пов'язані з банком. Зазначається електронна пошта. Встановлюється місце роботи, а також посада, яку займає клієнт. Зазначаються джерела отримання доходу клієнтом (заробітна плата, пенсія, стипендія, соціальні виплати, кошти від ведення клієнтом підприємницької діяльності, дивіденди, або інші джерела). Встановлюються граничні суми середньомісячного доходу, отриманого клієнтом за звітний рік. Зазначається інформація про те, чи зареєстрований клієнт як фізична особа – підприємець (якщо так – то фіксується вид підприємницької діяльності, дата проведеної реєстрації у адміністративному органі, реєстраційний номер клієнта у адміністративному органі). У випадку, коли клієнт займається незалежною професійною діяльністю, то встановлюється її вид (адвокатська, нотаріальна діяльність). Зазначаються мета ділових відносин клієнта з банком, характер таких відносин, а також перелік послуг, якими планує користуватися клієнт. Попередньо зазначаються планові обсяги та джерела надходження коштів до банку на рахунки клієнта (заробітна плата, пенсія, стипендія, соці-

альні виплати, кошти від ведення клієнтом підприємницької діяльності, поворотна та безповоротна фінансова допомога, дохід від операцій з цінними паперами, від продажів чи відступлення права вимоги, позикові надходження, доходи від строкових контрактів, готівкові надходження на рахунки, або інші). Зазначається ідентифікаційна інформація про особу, що відкриває рахунок на ім'я клієнта - прізвище, ім'я, по батькові, паспортні дані (серія, номер, ким виданий, дата видачі, дата народження), реєстраційний номер облікової картки платника податків України. Також встановлюються ідентифікаційні відомості особи, що виступає представником клієнта - прізвище, ім'я, по батькові, паспортні дані (серія, номер, ким виданий, дата видачі, дата народження), реєстраційний номер облікової картки платника податків України.

Обов'язково зазначається, чи належить клієнт до політично значущих осіб, членів їх сімей, або пов'язаних з політично значущими особами (у випадку належності зазначається до якої саме категорії політично значущих осіб клієнт відноситься – національний чи іноземний публічний діяч, діяч, що виконує публічні обов'язки в міжнародних представництвах, член родини політично значущої особи, кого саме).

Визначається можливий зв'язок клієнта з банком, його працівниками.

Для клієнтів фізичних осіб - підприємців ідентифікація та верифікація передбачає перевірку, засвідчення, визначення та занесення до автоматизованої системи банку наступних параметрів: із випадуючого списку обирається параметр код виду клієнта – фізичні особи - суб'єкти господарювання, зареєстровані як підприємці; вносяться повне прізвище, ім'я, по батькові, внесення ідентифікаційного номера (реєстраційний номер облікової картки платника податків України) - банківська система автоматично перевіряє ІНН та автоматично встановлює йому статус «валідний», ПЗ автоматично визначає дату народження (її можна відредагувати та обрати з календаря), що перевіряється з документом клієнта; ПЗ автоматично визначає стать клієнта (у випадку, коли система видає помилку і автоматично не визначає дату народження та стать – ці данні вносяться вручну з календаря та випадуючого списку); з випадуючого списку оби-

рається тип документу, що посвідчує особу обирається – паспорт у вигляді книжки (серія документу, номер документу – система перевіряє співпадіння даних у системі, у випадку дублювання попереджає про це працівника; ким виданий, дата видачі документу, дата останньої вклеєної фотографії – дати обираються з календаря), ID карта (номер документа – система перевіряє співпадіння даних у системі, у випадку дублювання попереджає про це працівника; унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі, орган, що видав документ, ким виданий документ, дата видачі документу, дійсний до – дати обираються з календаря), для нерезидентів – паспорт нерезидента чи посвідка (за наявності серія документу, номер документу, ким виданий, дата видачі документу – дати обираються з календаря). Встановлюється місце народження. Зазначається громадянства клієнта. Визначаються контактні телефони клієнта, мобільний номер телефону, що буде фінансовим номером клієнта. Встановлюється адреса реєстрації (юридична) та фактична адреса (місце проживання або перебування) клієнта (індекс, країна, область, район, назва населеного пункту, вулиця, будинок, номер будинку, за наявності номер квартири). Всі пункти адреси підтягуються з випадуючих довідників. Зазначається електронна пошта, офіційний сайт. Обирається бажаний для клієнта тип зв'язку (шляхом листування за адресою місця проживання, листування електронною поштою, телефоном). Інформація, надана клієнтом звіряється з ідентифікаційними документами клієнта та даними Єдиного державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань - <https://usr.minjust.gov.ua/ua/freesearch>. Заповнюються реквізити платника податків - інформація щодо ДП, де ФОП зареєстрований (обирається з випадуючого списку), вказується реєстраційний номер та дата реєстрації у Податковій інспекції, податковий код. Вноситься інформація про адміністративний орган реєстрації клієнта, реєстраційний номер та дату реєстрації в адміністративному органі. Далі з довідників обираються економічні нормативи по клієнту, а саме: інституційний сектор економіки, форма власності, вид економічної діяльності, форма господарювання. Зазначається наявність та характеристики ліцензій на право проведення певної діяль-

ності (назва, серія, номер, орган, що її видав, строк дії). Вказуються відкриті клієнту рахунки у банках (рахунки поточного банку підтягуються автоматично). Згідно фінансових документів (податкова декларація, книга обліку доходів і витрат, звітність, що подана до фіскальних органів) вказується фінансовий стан підприємця за останній звітний рік, тобто: прибуток чи збиток, чистий дохід від реалізації товарів чи послуг, розмір кредиторської та дебіторської заборгованості, наявні кредити та депозити у банках, залишки коштів на рахунках на дату заповнення анкети- опитувальника, рухоме та нерухоме майно клієнта. Значаються ідентифікаційні відомості представника клієнта. Вказуються види послуг, фінансових операцій, якими планує користуватись підприємець. Встановлюється належність до політично значущих та пов'язаних з ними осіб. Визначаються джерела та обсяги надходження на рахунки клієнта коштів: сукупний дохід за місяць, поворотна та безповоротна фінансова допомога, дохід від операцій з цінними паперами, від продажів чи відступлення права вимоги, позикові надходження, доходи від строкових контрактів, готівкові надходження на рахунки, інкасація коштів, або інші.

Окремою частиною на виконання законодавчих вимог, а також нормативно-правових актів України щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) коштів, отриманих незаконним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, а також враховуючи необхідність виконання Україною міжнародної Угоди між Урядом України та Урядом Сполучених штатів Америки з метою покращення реалізації податкових правил та дотримання вимог Закону США «Про податкові вимоги до іноземних рахунків (FATCA), додатково і для фізичних осіб, і для фізичних осіб – підприємців фіксуються такі дані: чи є наразі клієнт громадянином Сполучених штатів Америки чи податковим резидентом цієї країни, чи не має United States Permanent Resident Card (USPRC, «Green Card», форма I-551), чи не був суттєво присутній в США (якщо так, то вказується ідентифікаційний код платника податків США, англійською мовою зазначається прізвище, ім'я, за наявності по батькові та заповнюється додаткова форма W-9); у випадку, якщо місце наро-

дження клієнта - Сполучені штати Америки – додається та в банківське ПЗ зазначається наявність свідоцтва про втрату громадянства США чи пояснення в письмовій формі щодо відсутності громадянства США.

Ідентифікація та верифікація клієнтів юридичних осіб - резидентів передбачає встановлення, перевірку та занесення до автоматизованої банківської системи наступних параметрів: із випадуючого списку обирається параметр коду виду клієнта – юридична особа - резидент; вводиться повне найменування клієнта; вноситься код ЄДРПОУ. Зазначається адреса реєстрації (юридична) та фактична адреса (місцезнаходження) клієнта (індекс, країна, область, район, назва населеного пункту, вулиця, будинок, номер будинку, за наявності номер квартири). Всі пункти адреси підтягуються з випадуючих довідників. Зазначається електронна пошта, офіційний сайт. Далі заповнюються реквізити платника податків: з довідників обирається державної податкової інспекції, вноситься реєстраційний номер та дата реєстрації у ДПІ, податковий код; із довідників обирається адміністративний орган реєстрації клієнта, зазначається реєстраційний номер та дата реєстрації у адміністративному органі. Із довідників обираються економічні нормативи по юридичній особі, а саме: інституційний сектор економіки; форма власності клієнта юридичної особи; організаційно-правова форма; вид економічної діяльності; форма господарювання. Інформація, надана клієнтом звіряється з ідентифікаційними документами клієнта та даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань - <https://usr.minjust.gov.ua/ua/freesearch>. За наявності зазначаються відокремлені підрозділи, філії, представництва (назва, юридична адреса). Зазначаються прізвища, ім'я, по батькові керівника, чи особи, на яку покладено функції згідно наказу чи доручення щодо керівництва та управління господарською діяльністю юридичної особи та головного бухгалтера юридичної особи, їх контактні номери телефонів. Встановлюються дані про виконавчий орган (органи управління). Заповнюються ідентифікаційні відомості осіб, які мають документально підтвержене право розпоряджатися рахунками та майном (прізвище, ім'я, по батькові, ідентифікаційний номер, дата народження, паспортні

дані, місце проживання чи перебування). Вносяться ідентифікаційні представника юридичної особи (прізвище, ім'я, по батькові, ідентифікаційний номер, дата народження, паспортні дані, місце проживання чи перебування). Заповнюються відомості про кінцевих бенефіціарних власників, тобто фізичних осіб, які прямо або опосередковано контролюють діяльність юридичної особи чи здійснюють вирішальний вплив на її діяльність; відомості про фізичних осіб, які виступають засновниками, довірчими власниками, вигодонабувачами, вигодоодержувачами (прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, країна громадянства та постійного проживання). Далі необхідно встановити та відмітити чи належать кінцеві бенефіціари до політично значущих чи пов'язаних з ними осіб, членів їх сімей. Обов'язково зазначається інформація щодо структури власності, тобто прямого володіння юридичною особою: прізвище, ім'я, по батькові фізичних осіб, частку їх володіння у структурі власності, ідентифікаційний код або серію та номер паспорта, країну проживання; повні назви юридичних осіб - резидентів, що виступають прямими учасниками, частку їх володіння у структурі власності, їх коди ЄДРПОУ, основні КВЕДи, місцезнаходження; назви юридичних осіб - нерезидентів, що виступають прямими учасниками, частку їх володіння у структурі власності, їх ідентифікаційні коди, країну. За наявності вказується інформація про материнську компанію, промислово-фінансову групу, корпорацію, холдингову групу, чи інше угруповання, до якого входить юридична особа (найменування, код ЄДРПОУ, місцезнаходження). Зазначається наявність та характеристики ліцензій на право проведення певної діяльності (назва, серія, номер, орган, що її видав, строк дії). Вказуються відкриті клієнту рахунки у банках (рахунки поточного банку підтягуються автоматично). Визначаються джерела та обсяги надходження на рахунки клієнта коштів: кошти від господарської діяльності, інвестиції, поворотна та безповоротна фінансова допомога, дохід від операцій з цінними паперами, від продажів чи відступлення права вимоги, позикові надходження, доходи від строкових контрактів, готівкові надходження на рахунки, інкасація коштів, або інші. Також зазначається кількість працівників юридичної особи. Згідно фінансових документів (баланс та

звіт про фінансові результати, звітність, що подана до фіскальних органів) вказується фінансовий стан юридичної особи за останній звітний рік, тобто: величина статутного капіталу, прибуток чи збиток, чистий дохід від реалізації товарів чи послуг, розмір кредиторської та дебіторської заборгованості, наявні кредити та депозити у банках, залишки коштів на рахунках на дату заповнення анкети-опитувальника, рухоме та нерухоме майно клієнта. Вказуються види послуг, фінансових операцій, якими планує користуватись клієнт. Зазначаються ідентифікаційні дані пов'язаних осіб, із зазначення форма та характеру таких зв'язків.

Слід наголосити, що на виконання законодавчих вимог, а також нормативно-правових актів України щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) коштів, отриманих незаконним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, а також враховуючи необхідність виконання Україною міжнародної Угоди між Урядом України та Урядом Сполучених штатів Америки з метою покращення реалізації податкових правил та дотримання вимог Закону США «Про податкові вимоги до іноземних рахунків (FATCA), додатково для юридичних осіб фіксуються такі дані: чи є наразі юридична особа податковим резидентом Сполучених штатів Америки; чи була юридична особа заснована в США; чи має реєстраційну адресу в США (якщо так, то вказується ідентифікаційний номер платника податків США (TIN (IEN)), FATCA-статус та назва організації англійською мовою, та надається форма W-9); чи є організація іноземною фінансовою установою згідно Закону FATCA (якщо так, то зазначається FATCA-статус організації, номер GIIN (Global Intermediary Identification Number) - глобальний посередницький ідентифікаційний номер; чи виступає власник істотної участі чи кінцевий бенефіціарний власник організації громадянином США чи податковим резидентом США (якщо так, то зазначається FATCA-статус організації, а також форма W-8BEN-E, по кожному такому бенефіціарному власнику – ПІБ та адреса англійською мовою, ідентифікаційний номер платника податків США).

Особливостями ідентифікації та верифікації відокремленого підрозділу юридичної особи є введення у систему і найменування юридичної особи, і найменування відокремленого підрозділу; зазначається фактична адреса відокремленого підрозділу; зазначається код ЄДРПОУ юридичної особи; вказуються дані щодо виконавчого органу і юридичної особи, і відокремленого підрозділу; зазначаються ідентифікаційні відомості осіб, які мають офіційне право на розпорядження рахунками, майном відокремленого підрозділу; встановлюються кінцеві бенефіціари юридичної особи; вказується рахунки у банках відокремленого підрозділу.

Процедура ідентифікація та верифікація клієнтів юридичних осіб – нерезидентів дещо відрізняється від ідентифікації юридичних осіб – резидентів. Так внесенні даних в автоматизовану банківську системи передбачає: із випадваючого списку обирається параметр код виду клієнта – юридична особа - нерезидент; вводиться повне найменування клієнта;. Зазначається країна реєстрації та фактична адреса (місцезнаходження) клієнта (індекс, країна, область, район, назва населеного пункту, вулиця, будинок, номер будинку, за наявності номер квартири). Всі пункти адреси підтягуються з випадваючих довідників. Зазначається електронна пошта, офіційний сайт. Далі заповнюються реєстраційний номер, дата реєстрації та орган реєстрації клієнта, дані свідоцтва про реєстрацію або відповідного витягу, наявність заключеної угоди щодо надання послуг аутсорсингу (сума угоди, період). Із довідників обираються економічні нормативи по юридичній особі, а саме: інституційний сектор економіки; форма власності клієнта юридичної особи; організаційно-правова форма; вид економічної діяльності; форма господарювання. Інформація, надана клієнтом звіряється з ідентифікаційними документами клієнта та даними іноземних реєстрів установ, а також Єдиного державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань - <https://usr.minjust.gov.ua/ua/freesearch>. За наявності зазначаються відокремлені підрозділи, філії, представництва. Заповнюються ідентифікаційні відомості осіб, які мають документально підтвержене право розпоряджатися рахунками та майном. Заповнюються відомості про кінцевих

бенефіціарних власників, чи належать кінцеві бенефіціари до політично значущих чи пов'язаним з ними осіб, членів їх сімей. Зазначаються прізвища, ім'я, по батькові керівника, чи особи, на яку покладено функції згідно наказу чи доручення щодо керівництва та управління господарською діяльністю юридичної особи та головного бухгалтера юридичної особи, їх контактні номери телефонів. Встановлюються дані про виконавчий орган (органи управління). Вносяться ідентифікаційні представника юридичної особи. Обов'язково зазначається інформація щодо структури власності. За наявності вказується інформація про материнську компанію, промислово-фінансову групу, корпорацію, холдингову групу, чи інше угруповання, до якого входить юридична особа. Зазначається наявність та характеристики ліцензій на право проведення певної діяльності. Вказуються відкриті клієнту рахунки у банках. Визначаються джерела та обсяги надходження на рахунки клієнта коштів. Також зазначається кількість працівників юридичної особи. Згідно фінансових документів вказується фінансовий стан юридичної за останній звітний рік. Вказуються види послуг, фінансових операцій, якими планує користуватись клієнт. Зазначаються ідентифікаційні дані пов'язаних осіб, із зазначення форма та характеру таких зв'язків. Також, аналогічно як і по юридичній особі-резиденту, зазначається інформація щодо пов'язаності зі Сполученими штатами Америки.

Подібною до даних юридичних осіб є інформація, що вноситься до автоматизованої банківської системи для представництва юридичної особи – нерезидента, фінансової установи-кореспондента-резидента, фінансової установи-кореспондента-нерезидента.

Одним із вагомих етапів ідентифікації, верифікації та належної перевірки клієнтів виділяють встановлення кінцевого бенефіціарного власника клієнта, тобто фізична особа, які прямо (особисто, безпосереднє володіє часткою 25% і більше статутного капіталу чи права голосу) або опосередковано (через пов'язаних осіб володіє часткою 25% і більше статутного капіталу чи права голосу, чи здійснює вирішальний вплив незалежно від свого формального володіння, контролює, розпоряджається всіма активами, впливає на органи управ-

ління, приймає рішення) контролює діяльність юридичної особи чи здійснює вирішальний вплив на її діяльність. При чому слід зауважити, що кінцевим бенефіціарним власником не є особа, у якої є формальне право у розмірі 25% чи більше статутного капіталу юридичної особи, чи прав голосу, але при цьому така фізична особа у дійсності є номінальним власником, комерційним агентом, посередником. Цей етап має визначений строк проведення – до заключення угоди з клієнтом, до відкриття рахунку, до проведення банківської операції, тобто до встановлення будь-яких відносин клієнта з банком. Надалі дані про кінцевого бенефіціарного власника потребують актуалізації і уточнення. Для розкриття кінцевого бенефіціарного власника клієнт надає банку структуру власника, анкету-опитувальник з зазначенням даних про кінцевого бенефіціарного власника. Але працівники банку для перевірки наданої клієнтом інформації та встановлення реального кінцевого бенефіціарного власника, використовують відомості з офіційних документів, відкритих офіційних джерел, інформація з інших публічних джерел. По кінцевому бенефіціарному власнику банком визначаються такі параметри: прізвище, ім'я, по батькові; країна громадянства; країна постійного фактичного місця проживання; дата народження; частка володіння; характер володіння. По фізичним особам та фізичним особам – підприємцям кінцевий бенефіціарний власник відсутній, окрім випадків, появи у банку підозри чи достатніх підстав вважати, що клієнт діє не від свого імені.

Виділяють певні категорії клієнтів, ідентифікація та верифікація яких проводиться працівниками банку, враховуючі їх специфічність організаційно-правової форми (органи державної влади України; міжнародні установи і організацій, та їх представництв, у яких Україна приймає участь; установи, органи, офіси чи агентства ЄС; дипломатичні представництва іноземних країн, що мають акредитацію в Україні).

Так, для органів державної влади України визначаються та вносяться до автоматизованої банківської системи такі параметри, як: повне найменування клієнта; ідентифікаційний код клієнта згідно ЄДРПОУ; юридичне та фактичне місцезнаходження (індекс, країна, область, район, населений пункт, вулиця, бу-

динок). Далі вноситься інформація по розпорядчому акту про створення клієнта – назва акту, номер акту, дата затвердження акту. Також вносяться дані представників клієнта, що мають відповідне право на розпорядження рахунками та майном клієнта – інформація згідно ідентифікаційних документів (серія документу, номер документу, ким виданий, дата видачі документу, дата останньої вклеєної фотографії, дата народження, місце народження, місце проживання або перебування, реєстраційний номер облікової картки платника податків України, посада, документ на повноваження, повноваження, строк дії повноважень, мобільний номер телефону, електронна пошта).

Для міжнародних установ і організацій, та їх представництв, у яких Україна приймає участь, встановлюються та до автоматизованої банківської системи заносяться параметри, а саме: повне найменування клієнта; юридичне та фактичне місцезнаходження (індекс, країна, область, район, населений пункт, вулиця, будинок). Фіксується інформація щодо міжнародної угоди, згідно якої сформовано міжнародні установи та організацій, і їх представництв, у яких Україна приймає участь – назва угоди, номер угоди, дата укладання та затвердження Україною угоди. Обов'язково вносяться дані представників клієнта, що мають відповідне право на розпорядження рахунками та майном – інформація згідно ідентифікаційних документів (серія документу, номер документу, ким виданий, дата видачі документу, дата останньої вклеєної фотографії, дата народження, місце народження, місце проживання або перебування, реєстраційний номер облікової картки платника податків України, посада, документ на повноваження, повноваження, строк дії повноважень, мобільний номер телефону, електронна пошта).

З метою ідентифікації та верифікації представництв установ, органів, офісів чи агентств ЄС, визначаються та вводяться у автоматизовану банківську систему такі параметри: повне найменування клієнта; юридичне та фактичне місцезнаходження (індекс, країна, область, район, населений пункт, вулиця, будинок). Дані щодо нормативного акту чи договору про створення представництв установ, органів, офісів чи агентств ЄС – назва акту чи угоди, номер акту чи

угоди, дата акту чи угоди. До системи заносяться дані представників клієнта, що мають відповідне право на розпорядження рахунками та майном – інформація згідно ідентифікаційних документів (серія документу, номер документу, ким виданий, дата видачі документу, дата останньої вклеєної фотографії, дата народження, місце народження, місце проживання або перебування, реєстраційний номер облікової картки платника податків України, посада, документ на повноваження, повноваження, строк дії повноважень, мобільний номер телефону, електронна пошта).

З метою ідентифікації та верифікації представництв установ, органів, офісів чи агентств ЄС, визначаються та вводяться у автоматизовану банківську систему такі параметри: повне найменування клієнта; юридичне та фактичне місцезнаходження (індекс, країна, область, район, населений пункт, вулиця, будинок). Дані щодо нормативного акту чи договору про створення представництв установ, органів, офісів чи агентств ЄС – назва акту чи угоди, номер акту чи угоди, дата акту чи угоди. До системи заносяться дані представників клієнта, що мають відповідне право на розпорядження рахунками та майном – інформація згідно ідентифікаційних документів (серія документу, номер документу, ким виданий, дата видачі документу, дата останньої вклеєної фотографії, дата народження, місце народження, місце проживання або перебування, реєстраційний номер облікової картки платника податків України, посада, документ на повноваження, повноваження, строк дії повноважень, мобільний номер телефону, електронна пошта).

Ідентифікація та верифікація дипломатичних представництв іноземних країн, що мають акредитацію в Україні передбачає визначення та фіксування в автоматизованій банківській системі таких параметрів: повне найменування клієнта; юридичне та фактичне місцезнаходження на території України (індекс, країна, область, район, населений пункт, вулиця, будинок). Інформація по документу, яким підтверджується акредитація на Україні – назва документу, номер документу, дата документу. Далі вносяться дані щодо представників клієнта, що мають відповідне право на розпорядження рахунками та майном – інфо-

рмація згідно ідентифікаційних документів (серія документу, номер документу, ким виданий, дата видачі документу, дата останньої вклеєної фотографії, дата народження, місце народження, місце проживання або перебування, реєстраційний номер облікової картки платника податків України, посада, документ на повноваження, повноваження, строк дії повноважень, мобільний номер телефону, електронна пошта).

Після отримання від клієнта всіх необхідних даних та внесення їх до автоматизованої банківської системи, відбувається дуже важливий етап, що суттєво впливає на подальші дії з клієнтом – перевірка клієнта на приналежність до політично значущих осіб, членів їх сімей, та осіб, пов'язаних з політично значущими особами. У разі, якщо клієнт банку відноситься до категорії політично значущих осіб, членів її родини, чи особи, що пов'язані з політично значущими особами, то від клієнта відбирається та до автоматизованої банківської системи заноситься наступна інформація: дані щодо членів сім'ї політично значущої особи (прізвище, ім'я, по батькові, наявні ідентифікаційні дані, резидентність); дані стосовно джерел походження коштів та доходів політично значущих осіб, членів її родини, чи особи, що пов'язані з політично значущими особами (заробітна плата, пенсія, стипендія, соціальні виплати, прибуток від підприємництва, дивіденди, депозитні відсотки, кошти від продажу особистого майна, інше); дані стосовно джерел надходження та обсяги коштів на рахунки політично значущих осіб, членів її родини, чи особи, що пов'язані з політично значущими особами (заробітна плата, пенсія, стипендія, соціальні виплати, кошти від ведення клієнтом підприємницької діяльності, поворотна та безповоротна фінансова допомога, дохід від операцій з цінними паперами, від продажів чи відступлення права вимоги, позикові надходження, доходи від строкових контрактів, готівкові надходження на рахунки, або інші); чи є така особа власником або співвласником юридичної особи (з вказанням назви та ЄДРПОУ юридичної особи, відсоток або частку у статутному капіталі, її грошовий еквівалент); наявність рухомого та нерухомого майна у одноосібній чи спільній власності; інформація щодо того, чи подавалась такою особою електронна де-

кларація майнового стану та чи містить така декларація повні та достовірні відомості щодо доходів та майна. Ця інформація визначається до встановлення з клієнтом ділових відносин, до заключення угоди, до відкриття рахунку, до проведення фінансової операції. Належність клієнта до політично значущих та пов'язаних з ними осіб працівник банку встановлює на підставі таких джерел: відомості, що вказані клієнтом в анкеті-опитувальнику; базовий перелік політично значущих осіб, що міститься в базі даних банку; у випадку появи повідомлення у автоматизованій банківській системі щодо співпадіння особи з політично значущою особою, перелік яких завантажено до автоматизованої банківської системи; відкритий реєстр публічних діячів України; офіційні відкриті сайти. По таким особам до бази банку заноситься інформація: дата встановлення належності клієнта до політично значущої особи, дата надання дозволу керівником банку на підтримання ділових відносин з таким клієнтом.

Якщо клієнт є політично значущою особою, членом її сім'ї, чи пов'язаний з політично значущою особою, діє від імені такої особи, чи кінцевий бенефіціарний власник відноситься до такої особи, то обслуговування такого клієнта призупиняється до отримання дозволу спеціалізованої Комісії з вивчення клієнтів Головного управління банку, а клієнту в автоматизованій банківській системі присвоюється високий рівень ризику (для іноземного публічного діяча) чи середній рівень ризику (іншим публічним діячам). Працівник банку від клієнта відбирає пакет документів. Далі на основі отриманих даних від клієнта, відомостей з автоматизованої банківської системи, а також шляхом пошуку інформації з відкритих джерел та сайтів, джерел масової інформації, відбувається перевірка клієнта, що передбачає: перевірку достовірності наданої інформації; перевірку суті та мети діяльності; встановлення джерел походження доходів клієнта; перевірку джерел надходження коштів клієнту; перевірку достатності фінансової можливості для проведення діяльності; перевірку відповідності запланованих до застосування банківських продуктів суті діяльності; перевірку на співпадіння з переліком осіб, пов'язаних з терористичною діяльністю; перевірку на наявність санкцій; вивчення ділової репутації; встановлення реальних кі-

нцевих бенефіціарних власників; визначення ризиковості країни реєстрації клієнта, банку клієнта, контрагентів клієнта, банків контрагентів клієнта; перевірку менеджменту клієнта; перевірку наявності заборгованостей та арештів у клієнта та ін. Працівник банку, що відповідає за ідентифікацію та верифікацію, готує та подає до підрозділу Фінансового моніторингу відповідний пакет документів для отримання дозволу від спеціалізованої Комісії з вивчення клієнтів Головного управління банку на встановлення чи поновлення ділових відносин з клієнтом. Після перевірки клієнта підрозділом фінансового моніторингу, юридичним підрозділом, підрозділом безпеки, підрозділом ризиків, та надання ними відповідних висновків. Комісія з вивчення клієнтів Головного управління банку приймає рішення щодо підтримання ділових відносин з політично значущою, чи пов'язаною з нею особою. У разі позитивного рішення, про це повідомляється відповідальний зі ідентифікацію працівник і клієнт, і з клієнтом встановлюються ділові відносини. У випадку негативного рішення – клієнту відмовляється від встановлення ділових відносин.

Наступним етапом проводяться перевірки внесеної в автоматизовану банківську систему інформації по клієнту всередині системи та з використанням відкритих джерел.

Для ідентифікації та верифікації осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, банками може застосовуватись інструмент отримання додаткових даних по клієнту та перевірки наданої банку клієнтом інформації, шляхом автоматичного пошуку відомостей про нього, що містяться у публічних (відкритих), але перевірених і достовірних офіційних джерелах (сайтах) мережі Інтернет, таких як: <https://usr.minjust.gov.ua/ua/freesearch> (Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань Міністерства Юстиції України); <https://cabinet.tax.gov.ua/> (Електронний кабінет платника Державної податкової служби України); <http://www.me.gov.ua/SpecialSanctions/List?lang=uk-UA&showFrng=True&company=linge> (список осіб, на яких накладені спеціальні

санкції Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України); <https://sanctionssearch.ofac.treas.gov/> (санкційні списки OFAC); <https://offshoreleaks.icij.org/> (база даних офшорних компаній); <https://per.org.ua/uk/> (Відкритий реєстр національних публічних діячів України); <https://public.nazk.gov.ua/> (Єдиний державний реєстр декларацій); <https://declarations.com.ua/> (інформація по деклараціям чиновників); <http://rada.gov.ua> (інформація по народним депутатам України Верховної Ради України); <http://asm-ua.org/> (Антикорупційний монітор - Громадська антикорупційна експертиза результатів державних тендерів в Україні); <https://erb.minjust.gov.ua/#/search-debtors> (Єдиний реєстр боржників Міністерства юстиції України); <https://data.gov.ua/dataset/506734bf-2480-448c-a2b4-90b6d06df11e> (Єдиний реєстр боржників Міністерства юстиції України); <https://nais.gov.ua/m/ediniy-reestr-borjnikiv-549> (Єдиний реєстр боржників НАІС); <http://reyestr.court.gov.ua/> (Єдиний державний реєстр судових рішень); <http://wanted.mvs.gov.ua/searchperson/> (розшуки Міністерства внутрішніх справ України щодо осіб, які переховуються від органів влади); <https://www.fbi.gov/> (база ФБР); <https://service.pvbki.com/passport/> (база втрачених паспортних документів); <https://smida.gov.ua/> (Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України); <https://youcontrol.com.ua/> (бізнес-реєстр для аналізу підприємств України); <https://comments.ua/> (інформація про учасників бізнесу); <http://www.ukrexport.gov.ua/eng/ukr-export-exporters/> (державна підтримка українського експорту Міністерства економічного розвитку і торгівлі України); <http://odnodata.com/> (система для аналізу відкритих даних про юридичні особи в Україні); <https://ern.minjust.gov.ua/pages/default.aspx> (Єдиний реєстр нотаріусів України); <http://www.exportgenius.in/> (платформа ринкової аналітики компаній усього світу); <https://www.importgenius.com/> (база даних світової торгівлі); <http://orbisdirectory.bvdinfo.com> (бюро іноземних компаній); <https://www.justice.gov/nsd-fara> (база реєстрації іноземних агентів (FARA)); <http://www.forbes.com/global2000/list/#search> (список Forbes Global 2000); http://www.egrul.ru/ino_reestry.html (торгові реєстри країн світу);

<http://www.rba.co.uk/sources/registers.htm#UK> (реєстр компаній світу);
<https://namescan.io/FreePEPCheck.aspx> (списки політично значущих осіб світу);
<https://namescan.io/FreeSanctionsCheck.aspx> (санкційні списки всього світу);
<https://www.sanctionsmap.eu/#/main> (санкційні списки ЄС); <https://i-cyprus.com/>;
<https://efiling.drcor.mcit.gov.cy>; <http://cy-check.com/>; (реєстри Кіпрських компаній).

На кожному з підетапів перевірки клієнта працівник банку ретельно контролює проходження таких підетапів, та отриманої по ним інформації.

Наступним кроком відбувається оцінка фінансового стану клієнта. Характеристика фінансового стану набуває значення «задовільний», «незадовільний», «не визначений». У випадку наявності у банку інформації про непритамінні суті діяльності клієнта необгрунтовано великі обсяги фінансових операцій, проводяться додаткові заходи по встановленню правомірності джерел доходів і коштів клієнта. І по результатам наданої інформації клієнтом та проведених перевірок, фінансовому стану клієнта присвоюється відповідне значення.

Далі проводиться оцінка репутації клієнта зі встановленням відповідного значення в автоматизованій системі банку. Характеристика репутації клієнта може бути «задовільною», «незадовільною», «негативною». У випадку, якщо по клієнту не встановлено підтверджених підстав для встановлення незадовільної чи негативної репутації, то клієнту присвоюється задовільна репутація. В подальшому, при продовженні ділових відносин ця характеристика може змінюватись. Характеристика репутації клієнта приймає незадовільне значення у таких випадках: коли по клієнту раніше були запити чи рішення банку стосовно відстеження операцій клієнта, чи навіть їх зупинення; у випадку наявності рішення суду по виїмці документів, речей, внутрішньої інформації, на вимогу розслідувань кримінального провадження пов'язаного з клієнтом. Репутація клієнта набуває негативного значення у випадках: клієнт співпав зі списком з переліку осіб, що пов'язані з терористичною діяльністю; є співпадіння по клієнту зі санкційним списком РНБОУ; наявності інформації про арешт рахунків клієнта, або при проведенні процедури арешту по рахункам клієнта; при ненаданні чи

наданні недостовірних даних клієнтом банку інформації для проведення ідентифікації, верифікації, належної перевірки, встановлення кінцевих бенефіціарних власників; у випадку підтвердження невідповідності між операціями клієнта та суттю його діяльності, його фінансовим станом.

Наступним об'ємним етапом проводиться опрацювання критеріїв ризику, притаманних клієнту на основі скорингової ризик-моделі банку. По-перше, відбувається встановлення характерних клієнту критеріїв ризику. За основу переліку критеріїв ризику взято перелік індикаторів підозрливості фінансових операцій, що містяться в Додатку 20 до Положення про здійснення банками фінансового моніторингу НБУ №65 від 19.05.2020р. Цей перелік суттєво змінюється, корегується та доповнюється згідно внутрішніх вимог кожного банку, згідно типів клієнта, характеру, суті і мети діяльності клієнта, його керівників, власників, кінцевих бенефіціарів, вимог нормативно-правових та законодавчих актів України та світу, органів та угруповань по боротьбі з відмивання нелегальних коштів. Вхідною базою даних при цьому може бути інформація з наступних джерел: надана клієнтом інформація згідно його документів (ідентифікаційні, статутні, фінансові та ін.); інформація від спеціально уповноваженого органу; відомості з анкети-опитувальника; дані, отримані з відкритих джерел та сайтів. Далі згідно скорингової ризик-моделі шляхом відповідних програмних моделей та інструментів, відбувається відбір притаманних клієнту ризиків, кількісна бальна оцінка кожного з таких ризиків, якісна оцінка кожного з ризиків, виведення сумарного балу. Заключним підетапом є визначення рівня ризику клієнта ,що може приймати значення: неприйнятно високий, високий, середній, низький. В подальшому моніторинг, переоцінка рівня ризику проводиться і співробітником, відповідальним за ідентифікацію, верифікацію та належну перевірку клієнта, і підрозділом фінансового моніторингу.

На підставі узагальненої інформації по клієнту працівником банку приймаються рішення щодо встановлення ділових відносин з клієнтом. Якщо висновок позитивний, то на вимогу клієнта йому відкривається рахунок, заключається

ся угода, клієнт отримує банківське обслуговування, проведення фінансових операцій.

Але банк має також і право на відмову від встановлення чи продовження ділових відносин з клієнтом, відмову від проведення клієнту фінансових операцій у наступних випадках: якщо клієнту встановлено неприйнятно високий ризик; якщо клієнту планує чи хоче провести операцію, віднесену до переліку підозрілих фінансових операцій; якщо клієнт не надав чи відмовляється надавати необхідну банку інформацію для ідентифікації та верифікації клієнта, визначення його кінцевих бенефіціарів; якщо клієнт не надає ідентифікаційну інформацію про особу, від імені якої проводиться операція, вигодоодержувачем якої проводиться операція, в інтересах якої операція проводиться, чи ідентифікаційну інформацію по кінцевим бенефіціарам; якщо у працівника банку виникають сумніви чи підтвердження, що від чийого імені діє клієнт, на відміну від інформації, поданої клієнтом; якщо клієнт відмовляється надавати інформацію, що запитує банк для проведення належної перевірки клієнта чи уточнення даних; надання клієнтом неправдивої, недостовірної інформації банку з метою обманути банк; якщо клієнт має ознаки банку-оболонки; якщо клієнт підтримує ділові відносини з банком-оболонкою.

На вимогу нормативно-правових актів, у банку є заборона на встановлення ділових відносин, заключення угод, відкриття рахунків, проведення фінансових операцій, що реально чи номінально пов'язані з такими особами: що внесені у списки з переліку осіб, що пов'язані з терористичною діяльністю, чи діють від їх імені або є їх довіреними особами, чи володіють ними, чи є їх кінцевими бенефіціарами; що входять до членів санкційного списку РНБОУ, чи діють від їх імені або є їх довіреними особами, чи володіють ними, чи є їх кінцевими бенефіціарами; банки-оболонки; клієнти, які підтримують ділові відносини з банками-оболонками; банки-кореспонденти-нерезиденти, що мають адресу реєстрації в державах, які не виконують затверджених рекомендацій FATF щодо боротьби з відмиванням незаконних доходів.

Відповідне рішення щодо відмови від встановлення чи продовження ділових відносин з клієнтом, відмову від проведення клієнту фінансових операцій може приймати керівник Банку чи керівник Філії банку.

В подальшому працівниками банку, відповідальними за ідентифікацію, верифікацію, належну перевірку клієнтів, проводиться актуалізація інформації по клієнту, переоцінка ризику клієнта згідно отриманих змін, з відповідним прийняттям актуальних рішень щодо підтримання з клієнтом ділових відносин.

Отже, автоматизована ідентифікація та верифікація осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, передбачаю проведення послідовності наступних етапів: отримання від клієнтів необхідних документів для проведення ідентифікації, верифікації та належної перевірки клієнтів; перевірка документів на чинність; перевірка клієнта на наявність в автоматизованій банківській системі; зняття копій документів, завантаження документів до електронного архіву банку; засвідчення документів клієнтом та банком; формування паперової справи, завантаження до електронного архіву; заповнення анкети-опитувальника клієнтом і перевірка такої анкети працівником банку; внесення інформації до автоматизованої банківської системи, заповнення електронної картки клієнта, заповнення анкети клієнта в електронному вигляді (по цьому етапу відбувається контроль керівником відділення, керівником Філії, керівником підрозділу центрального апарату за своєчасністю та повнотою заповнення картки клієнта працівником банків, відповідальним за ідентифікацію та верифікацію); перевірка клієнта на належність до політично значущих та пов'язаних з ними осіб, отримання дозволу на встановлення ділових відносин з такою категорією клієнтів (такий дозвіл надається Комісією з вивчення клієнтів); перевірка клієнта; оцінка фінансового стану; оцінка репутації клієнта; встановлення, оцінка, аналіз критеріїв ризику, притаманних клієнту, визначення та присвоєння рівня ризику клієнту (працівниками підрозділу фінансового моніторингу проводиться моніторинг визначення, присвоєння та переоцінки рівня ризику по клієнту); прийняття рішення щодо встановлення ділових відносин з клієнтом; відмова від встановлення ділових відносин з клієнтом (рішення

приймається керівником Філії чи керівником Банку в залежності від повноважень) чи встановлення ділових відносин з клієнтом, відкриття рахунків, заключення договорів, обслуговування клієнта, проведення операцій; в подальшому при підтриманні ділових відносин з клієнтом, проводиться актуалізація інформації про клієнта з відповідною переоцінкою рівня ризику за потреби.

Так, автоматизація процесів ідентифікації та верифікації клієнтів включає повну або часткову автоматизацію процесів: заповнення картки клієнта в автоматизованій банківській системі; заповнення електронної анкети клієнта; перевірки належності клієнта до політично значущих та пов'язаних з ними осіб та отримання дозволу на встановлення з ними ділових відносин; перевірки даних по клієнту; оцінки фінансового стану; оцінки репутації клієнта; оцінки ризику клієнта; отримання рішення-пропозиції щодо встановлення з клієнтом ділових відносин чи відмови від обслуговування; проведення подальшої актуалізації даних; переоцінки ризику.

Це дозволить як банку, так і клієнту отримати ряд переваг: прискорення процесів проходження ідентифікації та верифікації, скорочення часу отримання послуги від банку, не навантаження клієнта запитами, інформацію по яким банк може отримати самостійно, скорочення витрат банку на процес ідентифікації та верифікації клієнта, уникнення зловживань та впливу людського фактору на ті рішення, що не потребують таких втручань. Це в свою чергу сприяє зростанню задоволеності клієнта від банківського обслуговування, отримання лояльності та прихильності з боку клієнта.

В загальному результаті зазначені дії по автоматизації процесів ідентифікації та верифікації осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, дозволять поліпшити результативність системи заходів фінансового моніторингу, що в свою чергу сприятиме посиленню стійкості фінансової системи та покращити стан економічної безпеки.

1.4 Розроблення моделі бізнес-процесу автоматизованого моніторингу, який здійснює банк, що передбачає перевірку фінансових операцій на основі критеріїв перевірки.

Реабілітація банківського сектору безпосередньо залежить від загального рівня довіри до них, через фінансові та нефінансові аспекти. Проте за останні 5 років значно розширилася кількість та типологія шахрайських дій, що наразі включають крадіжку персональних даних та встановлення контролю за рахунками жертв, кібератаки, шахрайство з безкартковими операціями та схеми з авторизацією пуш-платежів. Системи управління ризиками шахрайства нового покоління повинні бути спроможні працювати в умовах постійної цифрової трансформації, виявляти нові, досі невідомі ризики шахрайських дій, використовувати переваги технологій та зменшувати витрати на забезпечення дотримання законодавства.

Проблема шахрайства, незаконного відмивання грошей є глобальною для банківського сектору, фінансових установ світу. Україна також не є винятком. Хабарництво, корупція, шахрайство – фактори-дестимулятори, що мають гальмуючий ефект розвитку економіки на національному та світовому рівнях. Науково-практичні дослідження західних економістів свідчать, що збільшення корупції на 1% гальмує економічне зростання країни на 0,4%, а його скорочення на 1% призводить до зростання ВВП на 0,72%.

Існує безліч корупційних схем відмивання кримінальних коштів у банку, в яких можуть бути задіяні як безпосередньо співробітники банку, керівна ланка, так звані «фірми-одноденки», через які переводяться кошти в офшорні зони, на інші рахунки зловмисників, так і треті особи, які здійснюють шахрайство відносно банку ззовні. Проте навіть при виявленні шахрайства всередині банку схеми залишаються закритими, оскільки банку не вигідно псувати свою репутацію.

Загальноприйнятним вважається, що банк повинен інформувати про ризики, пов'язані з кредитами. Але це не так. Банк зобов'язаний лише надавати детальну інформацію щодо реальної процентної ставки з урахуванням додатко-

вих комісій. Всі інші можливі ризики економічні агенти банку в більшій мірі мають самостійно оцінювати та прогнозувати. Перш за все, це можуть бути види ризиків, визначені у Положенні про здійснення установами фінансового моніторингу [26]: ризик-апетит або схильність до ризику фінансової установи, банку у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (ПВК/ФТ); юридичний ризик, що пов'язаний з недотриманням діючих вимог законів України, нормативно-правових актів та може призвести установу до фінансових втрат, зловживань, притягнення установи, її керівників до адміністративної, цивільної або кримінальної відповідальності; ризик репутації, що виникає через несприятливе сприйняття іміджу установи клієнтами, контрагентами, потенційними інвесторами або органами нагляду, який впливає на спроможність установи встановлювати нові відносини з контрагентами, надавати нові послуги або підтримувати наявні відносини та може призвести установу (або її керівників) до фінансових втрат або зменшення клієнтської бази, притягнення до адміністративної, цивільної або кримінальної відповідальності. По-друге, ризики, пов'язані з втручанням шахраїв, самозванців, отримання та привласнення ними ідентифікаційної та аутентифікаційної інформації щодо даних економічних агентів та фізичних осіб (клієнтів) для кримінального відмивання коштів.

Таким чином, постає нагальна необхідність в удосконаленні існуючої системи моніторингу фінансових операцій як на рівні держави, що представлена Національним банком України, Держфінмоніторингом, Міністерством юстиції України, центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сфері надання послуг поштового зв'язку, економічного розвитку, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Національною комісією, яка здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, так і на рівні суб'єктів первинного фінансового моніторингу, до якого відносяться банки, кредитні спілки, ломбарди, страхові компанії, інші фінансові установи, платіжні організації, учасників чи членів платіжних

систем, товарні та інші біржі, що проводять фінансові операції з товарами, професійні учасники фондового ринку, оператори поштового зв'язку, інші установи, які проводять фінансові операції з переказу коштів, філії або представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які надають фінансові послуги на території України, спеціально визначені суб'єкти первинного фінансового моніторингу [81].

Глобальними дослідженнями з питань шахрайства у банківській сфері з 2015 р. ретельно займається міжнародна мережа незалежних фірм KPMG, яка здійснює розслідування та опитування професіоналів з питань безпеки щодо трендів у типологіях шахрайства, викликів, з якими стикалися банки при мінімізації внутрішніх та зовнішніх загроз, засобів безпеки у цифрову еру, а також способів, у які банки структурують свої робочі групи та розподіляють ресурси задля оптимізації своїх зусиль у сфері управління ризиками [41]. Аналітичні звіти KPMG, сформовані на основі досліджень за період листопад 2018 року – лютий 2019 року проведених у 43 роздрібних банках, 13 з яких розташовані у країнах Азіатсько-Тихоокеанського регіону, 5 – в Америці і 25 – у Європі, на Середньому Сході та в Африці (ЕМА), при цьому 18 з цих банків мали дохід понад 10 млрд дол. США, а 31 банк мав понад 10 000 співробітників у різних країнах світу, однозначно підтверджують розширення типології шахрайських дій, встановлення контролю за рахунками жертв, збільшення кібератак.

Актуальність питання підтверджується значною кількістю публікацій закордонних вчених та вітчизняних науковців. Так, за результатами бібліометричного аналізу публікацій за останні 5 років щодо тематики дослідження протидії легалізації кримінальних доходів у банках, що індексуються базою даних Scopus, сформовано 6 кластерів на основі 215 цитувань науковців з 24 країн світу, які співпрацювали за даною проблематикою як в межах згрупованих країн, так і проводили міжрегіональні та міжконтинентальні дослідження. Проте в Україні, не зважаючи на значну кількість досліджень, питання удосконалення моніторингу легалізації кримінальних доходів залишається відкритим та актуальним.

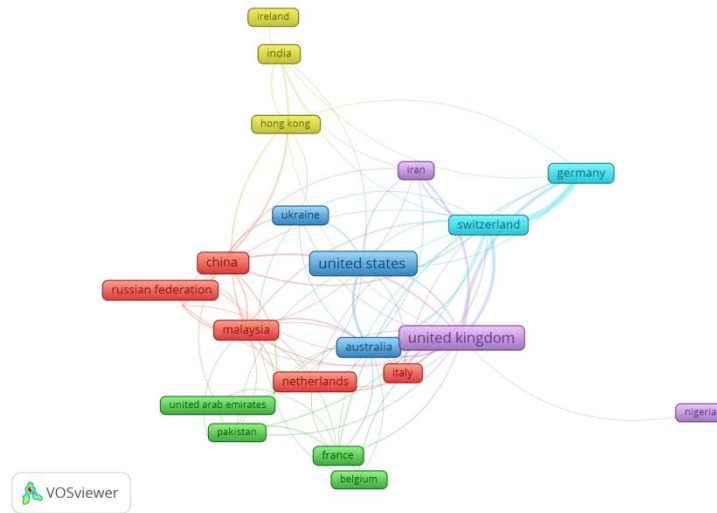

Рисунок 1.8 – Бібліометричний аналіз наукових публікацій щодо тематики легалізації кримінальних доходів у банку

Стійкість банківської системи, відмовлення від «другої», «сірої» та «чорної» тіньової економіки та перехід до «білої» – запорука розвитку соціально-економічної, політичної, технологічної сфери кожної країни. За результатами дослідження компанії Ernst & Young у рамках укладеного Меморандуму про співробітництво з Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Національним банком України та Державною службою статистики України [41-146], що охоплювали 33 країни світу, для України тіньові операції у 2018 році склали четверту частину від офіційного ВВП – 846 млрд гривень, 23,8%. При цьому 19,7% ВВП (702 млрд грн) становить готівкова тіньова економіка, а 4,1% ВВП (144 млрд грн) – домашнє виробництво товарів для власного кінцевого використання (негрошова тіньова економіка). Для Чеської Республіки, Польщі, Словенії, Словаччини, Хорватії, Болгарії, Боснії і Герцеговини, Сербії рівень тіньової економіки коливався від 10,1% до 26,9% від обсягу ВВП. У березні 2020 року відбулося зменшення рівня «тіні» на 1% від обсягу ВВП до 31% у порівнянні з січнем-березнем 2019 р. Прогнозоване значення рівня тіньової економіки для України у 2025 році складає 45,95 % від обсягу ВВП (за результати досліджень міжнародної Асоціації дипломованих сер-

тифікованих бухгалтерів [140]). На жаль, Україна входить до п'ятірки країн-лідерів за найвищим показником тіньової економіки, разом з Азербайджаном, Нігерією, Шрі-Ланка та Російською Федерацією.

Рівень автоматизації інформаційної системи фінансового моніторингу (АІСФМ) впливає на її якість та ефективність, слугує запорукою оперативного реагування на будь-які підозрілі дії. Загальну характеристику архітектури АІСФМ запропонуємо подати у вигляді 4-х рівнів, що представлено внутрішнім фінансовим моніторингом фінансових агентів (1 рівень), банківським фінансовим моніторингом (Клієнт-банк – 2 рівень), державним фінансовим моніторингом (3 рівень) та правоохоронними й розвідувальними органами (4 рівень).

Найбільш проблемним є автоматизація моніторингу фінансових операцій на рівні суб'єктів первинного моніторингу, оскільки вони самостійно повинні здійснювати моніторинг на даному етапі, враховуючи специфіку своєї діяльності. Для деталізації роботи системи автоматизованого внутрішнього моніторингу, що здійснюється на першому рівні, розроблено модель бізнес-процесу з використанням сучасної нотації BPMN 2.0 [53] та програмного продукту Bizagi Studio [7, 9].

В запропонованій моделі бізнес-процесу системи внутрішнього моніторингу співробітник, який здійснює моніторинг фінансових операцій економічного агента, ініціює процедуру перевірки. Далі АСВМ починає здійснювати перевірку за 10-ма критеріями: достовірність інформації про клієнта, законність його діяльності, належність до «чорного» списку, фінансові документи щодо джерела грошових надходжень, історію клієнта, наявність пов'язаних осіб, країну проведення операції, зміни в умовах договору, сумісність IP-адреси, зміст послуги, що перевищує 150 000 грн. У разі недостовірної інформації про ідентифікаційні дані клієнта створюється запис у внутрішній базі даних системи про ймовірний ризик. На основі відкритих баз даних правових та судових органів влади перевіряється інформація про легітимність діяльності клієнта. У разі відсутності інформації перевірити його належність до «чорного» списку. База такого списку міститься у внутрішній системі відповідного економічного аген-

та або ж у групах соціальних мереж, де люди, керуючись власним негативним досвідом щодо застосування до них різних протиправних схем, публікують відомості про шахраїв [149]. Перевірка джерел отримання коштів, які підлягають подальшим фінансовим операціям, сигналізує про наявність ризику чи його відсутність. Далі здійснюються перевірка історії взаємодії клієнта з економічним агентом, який проводить перевірку. При наявності порушень будь-яких умов укладених раніше договорів, формується запис про ризик з деталізацією його ступеня (низький, середній, високий, дуже високий). Важливим фактором наявності потенційного ризику є взаємовідносини клієнта зі співробітниками економічного агента, наприклад, наявність родинних зв'язків чи роль пов'язаних осіб у процесі здійснення фінансових операцій. Тому наведені вище етапи перевірки проводяться повторно. Сигналом високого ступеня ризику є приналежність країни до офшорної зони, де здійснювалися фінансові операції, чи їх проведення з різних IP-адрес та зміна пунктів укладених договорів транзакцій. Особливо ретельно АСВМ моніторингу повинна перевіряти угоди, керуючись діючими нормативними Положеннями НБУ, де сума сягає значних обсягів коштів та перевищує граничні готівкові обмеження для відповідних суб'єктів розрахунку. Так, наприклад, готівкове обмеження для суб'єктів розрахунку «підприємець – підприємець» складає 100000 грн. протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами [126]. Для транзакцій між фізичною особою (не суб'єктів підприємницької діяльності) та підприємством (за товари, роботи або послуги) гранична сума розрахунку складає 150 000 грн.

При невідповідності будь-якому перевірочному критерію АСВМ формує інформаційне повідомлення до Державної служби фінансового моніторингу.

Важливо також підкреслити, що можливі ситуації, коли шахрайські дії плануються проводитися всередині самим економічним агентом. Тоді процедура АСВМ взагалі не буде проводитися. Рішенням упередження даної проблеми є проведення моніторингу на другому рівні із залученням незалежного автоматизованого моніторингу через систему «Клієнт-Банк», адже більшість економічних агентів проводять фінансові операції через банківські системи.

Новизна моделі полягає в генерації повідомлення та його подальшого надходження до служби Держфінмоніторингу про джерело походження коштів, що підлягають транзакціям та не мають відповідних легітимних документів (договорів, чеків тощо).

Якщо процедура перевірки джерел походження коштів пройшла успішно через систему «Клієнт-Банк», то наступним етапом є здійснення автоматизованого внутрішнього моніторингу самим банком для упередження ризику його використання у відмиванні кримінальних доходів.

Запропоновано здійснювати таку перевірку на основі моделі бізнес-процесу, що ґрунтується на перевірці 13-ти критеріїв, а саме: визначити тип клієнта, перевірити відповідність фінансовому стану, перевірити регулярність грошових потоків, перевірити регулярність зняття готівки, перевірити депозитні операції, перевірити ознаки управління від обов'язкового фінансового моніторингу, перевірити статус, перевірити оплату дистанційних послуг, перевірити розрахунок за роялті, перевірити переказ валюти на картрахунок, перевірити повернення позики на коштовні товари, перевірити сумісність IP-адреси операцій, перевірити транзакції вартістю більше 150000 грн.

Крім того, запропонована модель автоматизованого моніторингу банком фінансових операцій дозволяє розвантажити працівників фронт-офісу, оскільки онлайн-перевірка транзакцій здійснюється комплексно та на постійній основі, не дає можливості приховати чи спотворити результати перевірки, підвищує загальну ефективність роботи персоналу.

1.5 Розроблення моделі бізнес-процесу інтеграції результатів перевірок внутрішнього моніторингу економічних агентів із автоматизованою системою державного фінансового моніторингу.

В сучасних умовах організації економічних процесів, державний фінансовий моніторинг виступає вагомою, впливовою та дієвою формою здійснення контролю держави за функціонуванням фінансової системи з метою не допустити настання вкрай негативних наслідків від відмивання нелегальних коштів, фінансування терористичної діяльності та розповсюдження зброї масового знищення. Такий контроль практично реалізується через взаємодію та обіг інформації між економічними агентами та державними органами, масштаб чого наглядно відображають статистичні дані. Державною службою фінансового моніторингу України було одержано від економічних агентів вагому кількість повідомлень по фінансовим транзакціям, що підпадають під проведення фінансового моніторингу (рисунок 1.9). Так за 2016 рік було 6386746 таких повідомлень, за 2017 рік 8046720 повідомлень, за 2018 рік 10008111 повідомлень, за 2019 рік 11464513 повідомлень. Необхідно наголосити, що кількість повідомлень, що надійшли від економічних агентів до Державної служби фінансового моніторингу з 2016 до 2019 року збільшувалась: за 2017р. порівняно з 2016р. на 25,99%, за 2018р. порівняно з 2017р. на 24,38%, за 2019р. порівняно з 2018р. на 14,55%. І тільки у 2020р. , після змін у нормативно-законодавчих актах, та пов'язаних з ними ефективних дій, кількість повідомлень зменшилась і склала за 2020 рік 4746135 повідомлень, тобто за 2020р. порівняно з 2019р. зменшення на 58,60%.

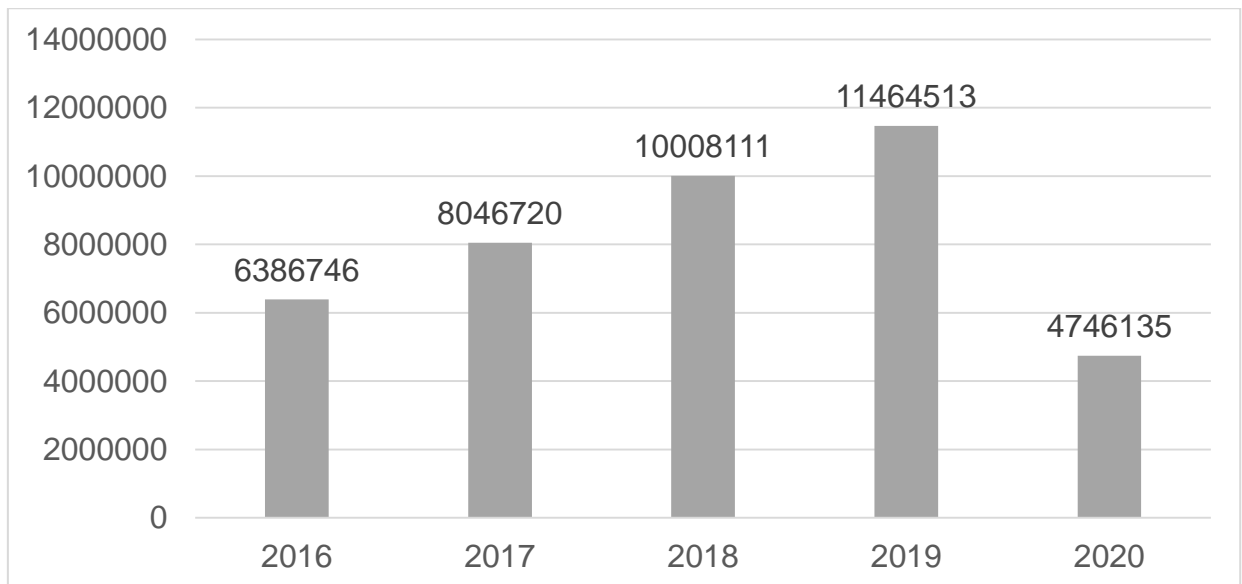

Рисунок 1.9 - Динаміка інформування Державної служби фінансового моніторингу України про фінансові транзакції, що підпадають під фінансовий моніторинг

Вивченням загальнотеоретичних питань фінансового моніторингу, ролі та значенню системи протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, займається широке коло вчених, таких як: Бойко А.О., Леонов С.В., Боженко В.В., Лучко І.В. [71], Вейц О. І. [73], Пукала Р., Внукова Н. М. [133] та ін. Особливості, фактори, чинники, що впливають на ефективне забезпечення фінансової безпеки в розрізі фінансового моніторингу розглядають у своїх трактатах сучасні наукові діячі: Білан Ю., Тютюнник І., Леонов С., Васильєва Т. [6] в частині впливу тіньової економіки на фінансову безпеку через фінансовий моніторинг, Лебідь О. В., Гаркуша В. О. [102], а саме роль офшорних зон системі світових фінансових центрів та процесах відмивання коштів, Пономаренко В.С., Внукова Н. М., Колодізєв О. М., Ачкасова С. А. [118], стосовно врахування впливу державного регулювання на розвиток ризик-орієнтованої системи фінансового моніторингу України, та ін.. Питанням оцінювання та моделювання процесів, пов'язаних з фінансовим моніторингом, протидії відмивання нелегальних коштів та фінансування терористичної діяльності, значну увагу приділяють економічні дослідники: Безродна О. С. [69] – що включає пропозиції щодо

оцінювання та зв'язку із комплаєнс-ризиком фінансового моніторингу; Внукова Н. М., Давиденко Д. О. [74] - в питанні розвитку ризико-орієнтованого підходу до оцінки клієнта при фінансовому моніторингу на ринку нерухомого майна; Кузьменко О.В., Бойко А.О., Яровенко Г.М., Доценко Т.В. [96] – шляхом розробки сценаріїв реформування національної системи фінансового моніторингу; Кузьменко О.В., Яровенко Г.М., Бойко А.О., Миненко С.В. [100] – в частині розробки інтерфейсів автоматизованого модулю фінансового моніторингу, та ін..

Отже, хоча й напряму фінансового моніторингу приділяється наразі значна увага у світовому науковому співтоваристві, але такі питання як моделювання бізнес-процесів інтеграції результатів перевірок внутрішнього моніторингу економічних агентів із автоматизованою системою державного фінансового моніторингу, є не достатньо розкритим, і процеси налагоджені неналежним чином. Тому чітке формулювання і розподіл функцій на певних етапах, удосконалення процесів взаємодії економічних агентів із Спеціально уповноваженим органом, правоохоронними органами, з питань фінансового моніторингу має одне з першочергових значень для забезпечення економічної безпеки держави.

В процесі інтеграції результатів перевірок внутрішнього моніторингу економічних агентів із автоматизованою системою державного фінансового моніторингу взаємодіють наступні суб'єкти: з боку банку – це Відповідальний працівник Банку, Відповідальний працівник Філії; зі сторони державних органів – Спеціально уповноважений орган (Державна служба фінансового моніторингу України), Служба безпеки України.

Відповідальний працівник Банку – це такий працівник Банку, який згідно своїх посадових обов'язків відповідає за здійснення в Банку системи заходів з фінансового моніторингу; призначається на виконання таких обов'язків Наглядовою радою Банку; кандидатура погоджується з Національним банком України. Відповідальний працівник Банку виконує роль керівника підрозділу організації та проведення фінансового моніторингу Банку. Згідно свої повноважень, Відповідальний працівник Банку виконує наступне: приймає рішення, а також

здійснює внесення відповідної інформації до визначених реєстрів – реєстру фінансових транзакцій, що підпадають під фінансовий моніторинг, реєстру відмінностей по кінцевим бенефіціарним власникам, згідно даних в Єдиному державному реєстрі, та відомостей, отриманих Банком при належній перевірці клієнта; відправляти належним чином оформлені повідомлення до Служби безпеки України щодо заморозки та розморозки активів; надає накази та розпорядження з питань зупинки чи відновлення фінансових транзакцій, заморозки чи розморозки активів згідно вимог нормативно-правових актів з фінансового моніторингу; передає до Спеціально уповноваженого органу належним чином оформлені повідомлення стосовно фінансових транзакцій, що підпадають під фінансовий моніторинг; подає у відповідь на запит від Спеціально уповноваженого органу відомості по фінансовим транзакціям, які виступили об'єктами проведення фінансового моніторингу. Відповідальний працівник Банку несе відповідальність за повноту, оперативність та своєчасність внесення необхідних даних до таких реєстрів – реєстру фінансових транзакцій, що підпадають під фінансовий моніторинг, реєстру відмінностей по кінцевим бенефіціарним власникам, згідно даних в Єдиному державному реєстрі, та відомостей, отриманих Банком при належній перевірці клієнта; за повноту, оперативність та своєчасність відправки належним чином оформлених повідомлень до Служби безпеки України; за повноту, оперативність та своєчасність надання наказів і розпоряджень з питань зупинки чи відновлення фінансових транзакцій, заморозки чи розморозки активів згідно вимог нормативно-правових актів з фінансового моніторингу; за повноту, оперативність та своєчасність передачі до Спеціально уповноваженого органу належним чином оформлених повідомлення стосовно фінансових транзакцій, що підпадають під фінансовий моніторинг; за повноту, оперативність та своєчасність подачі у відповідь на запит від Спеціально уповноваженого органу відомостей по фінансовим транзакціям, які виступили об'єктами проведення фінансового моніторингу.

Відповідальний працівник Філії – це такий працівник Філії, який згідно своїх посадових обов'язків відповідає за здійснення в Філії системи заходів з

фінансового моніторингу, в межах відповідальності Філії; призначається на виконання таких обов'язків керівником Філії; кандидатура погоджується з Відповідальним працівником Банку. Відповідальний працівник Філії виконує роль керівника підрозділу організації та проведення фінансового моніторингу Філії. Згідно свої повноважень, Відповідальний працівник Філії виконує наступне: приймає рішення, а також здійснює внесення відповідної інформації до визначених реєстрів – реєстру фінансових транзакцій, що підпадають під фінансовий моніторинг, реєстру відмінностей по кінцевим бенефіціарним власникам, згідно даних в Єдиному державному реєстрі, та відомостей, отриманих Банком при належній перевірці клієнта; відправляти належним чином оформлені повідомлення до Служби безпеки України щодо заморожень та розморожень активів. Відповідальний працівник Філії несе відповідальність за повноту, оперативність та своєчасність внесення необхідних даних до таких реєстрів – реєстру фінансових транзакцій, що підпадають під фінансовий моніторинг, реєстру відмінностей по кінцевим бенефіціарним власникам, згідно даних в Єдиному державному реєстрі, та відомостей, отриманих Банком при належній перевірці клієнта; за повноту, оперативність та своєчасність відправки належним чином оформлених повідомлень до Служби безпеки України.

Спеціально уповноважений орган – це Державна служба фінансового моніторингу України, тобто центральний орган виконавчої влади, на якого покладено функції провадження державної політики з протидії легалізації коштів, отриманих незаконним шляхом, запобігання фінансування терористичної діяльності та розповсюдження зброї масового знищення.

Отже, процес інтеграції результатів перевірок внутрішнього моніторингу економічних агентів із автоматизованою системою державного фінансового моніторингу передбачає наступну взаємодію (рисунки 1.10): по-перше, проведення обміну інформацією від Банку до Спеціально уповноваженого органу по транзакціям, що підпадають під фінансовий моніторинг; по-друге, обмін додатковою інформацією по запитам від Спеціально уповноваженого органу до Банку по транзакціям і клієнтам, пов'язаним з легалізацією кримінальних доходів,

фінансуванням тероризму, розповсюдженням зброї масового знищення; по-третє, реалізацію доручень, завдань та рішень Спеціально уповноваженого органу Банком про зупинку фінансових транзакцій; по-четверте, здійснення інформування Банком Служби безпеки України щодо випадків, передбачених нормативно-правовими актами з фінансового моніторингу; по-п'яте, надання інформації Національному банку України під час перевірок.

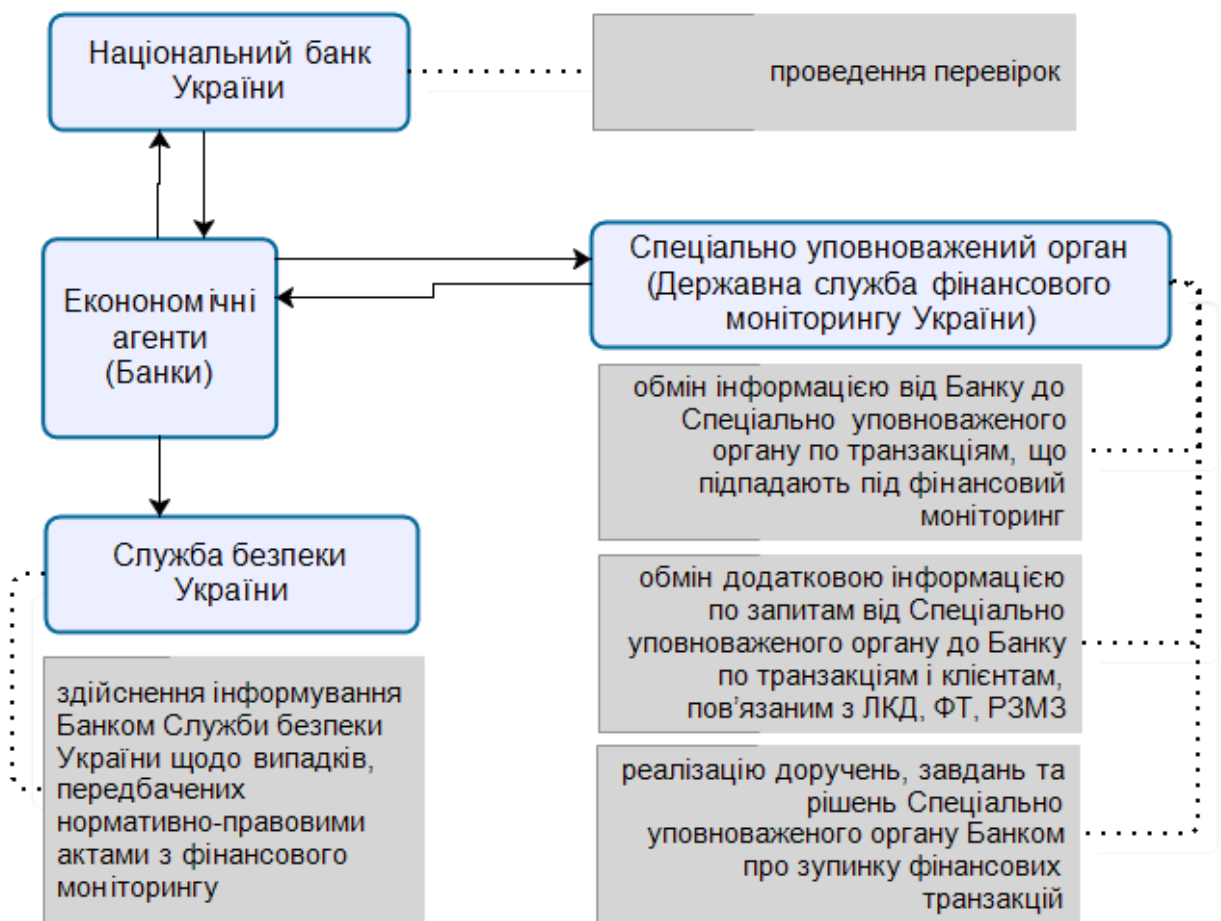

Рисунок 1.10 – Схема взаємодії економічних агентів із державними органами з питань фінансового моніторингу

Так, в свою чергу, згідно нормативно-правових актів з питань фінансового моніторингу, Відповідальний працівник Банку повинен подавати Спеціально уповноваженому органу відомості та повідомлення стосовно фінансових транзакцій, що підпадають під фінансовий моніторинг, пов'язані з легалізацією

кримінальних доходів, фінансуванням тероризму, розповсюдженням зброї масового знищення. Така інформація формується в належним чином оформлене повідомлення – це відповідно сформоване, оформлене, передане до Спеціально уповноваженого органу певне повідомлення, що містить інформацію про фінансову транзакцію, що підпадає під фінансовий моніторинг, а також таке повідомлення, що включає додаткові дані щодо фінансової транзакції, додаткову інформацію про учасників такої транзакції, які виступили для Спеціально уповноваженого органу об'єктами проведення фінансового моніторингу. Відповідальним працівником Банку відправляється до Спеціально уповноваженого органу належним чином оформлений файл-повідомлення щодо підозрілої фінансової транзакції чи активності у сукупності з пакетом документів у вигляді додатків, що включає копії, скани документів, данні, виписки по рахунках, які було використано при формуванні підозри до операції чи клієнта. Такий файл-повідомлення реєструється для подальшої передачі Спеціально уповноваженому органу у відповідному реєстрі повідомлень (таблиця 1.1). Відомості, що передаються від Банку до Спеціально уповноваженого органу, під час транспортування повинні бути належно зашифровані програмними засобами, захищені, зберігати конфіденційність. Файли-повідомлення підтверджуються Відповідальним працівником за допомогою підписання таких файлів з використанням кваліфікованого електронного підпису в автоматизованій банківській системі.

Таблиця 1.1 – Реєстри повідомлень (характеристика)

Види реєстрів	Характеристика
Реєстр фінансових транзакцій	Реєстр фінансових банківських транзакцій, що підпадають під проведення фінансового моніторингу, що формується, ведеться та подається в електронній формі, структура файлу якого затверджується Відповідальним працівником Банку, з урахуванням вимог Положення НБУ №65 та внутрішньобанківського Положення стосовно фінансового моніторингу

Реєстр підозрілої фінансової активності	Реєстр, в якому фіксуються повідомлення Банку про фінансову активність, що викликає сумніви та підозри щодо суті, мети та характеру здійснення
Реєстр відмінностей по кінцевим бенефіціарним власникам	Реєстр, що включає повідомлення Банку стосовно відмінностей даних по кінцевим бенефіціарним власникам з Єдиного державного реєстру та відомостям, що були визначені Банком при ідентифікації, верифікації та належній перевірці клієнта
Реєстр відмов клієнтам	Реєстр, який містить повідомлення Банку щодо проведених відмов клієнтам встановлювати чи підтримувати з нами ділові відносини
Реєстр заморозки та розморозки активів	Реєстр, в якому Банк фіксує повідомлення за проведеними замороженнями та розмороженнями активів, що мають зв'язок з фінансуванням та веденням терористичної діяльності, фінансуванням та розповсюдженням зброї масового знищення

В свою чергу, заповнення реєстрів повідомлень передбачає внесення до автоматизованої банківської системи визначених параметрів файлу-повідомлення. Так, заповнення Реєстру фінансових транзакцій передбачає внесення до автоматизованої банківської системи наступних параметрів файлу-повідомлення: порядковий номер фінансової транзакції в зведеному реєстрі транзакцій Банку, що підпадають під фінансовий моніторинг; дата проведення реєстрації фінансової транзакції в зведеному реєстрі транзакцій Банку; порядковий номер фінансової транзакції в реєстрі Філії; дата проведення реєстрації фінансової транзакції в зведеному реєстрі транзакцій Філії; кількість учасників транзакції; статус транзакції; вид повідомлення; дата фактичного проведення транзакції; дата надходження до Банку первинного документу по транзакції; час фактичного проведення транзакції; вид валюти транзакції; сума транзакції у валюті за наявності; сума транзакції у еквіваленті національної валюти, гривні;

описання транзакції, призначення транзакції; ознака проведення транзакції; причина відмови проведення транзакції; причини зупинення транзакції; код виду транзакції (форма визначення комісійної винагороди, тип активу, місце знаходження, об'єкт транзакції, відкриття чи закриття рахунку); код ознаки фінансової транзакції, що підпадає під фінансовий моніторинг; додаткові коди транзакції; коментар по фінансовій транзакції; порядковий номер пов'язаної фінансової транзакції в реєстрі; дата проведення реєстрації пов'язаної фінансової транзакції в реєстрі; коментар по пов'язаній фінансовій транзакції; вид прийнятого рішення; номер рішення; дата прийняття рішення; номер транзакції в автоматизованій банківській системі; номер установи Банку; ознака виявлення фінансової транзакції інспекторами НБУ; ознака віднесення до фінансування терористичної діяльності; код області проведення транзакції; найменування первинного документу по транзакції; номер первинного документу; дата первинного документу; номер фінансової транзакції, що редагується; дата проведення реєстрації фінансової транзакції, що редагується; ім'я належним чином сформованого файлу-дodatка; інформація про учасника фінансової транзакції (вид участі у фінансовій транзакції, вид учасника, резидентність учасника, прізвище, ім'я, по батькові, або повна та скорочена назва, ідентифікаційний код, дата народження, дані про ідентифікаційний документ (вид документу, серія, номер документу, дата видачі, орган видачі), або номер та дата реєстрації в адміністративному органі, орган державної реєстрації, країна громадянства, або країна реєстрації, код області реєстрації чи місцезнаходження, місце проживання, місцезнаходження, місце тимчасового перебування, номер рахунку учасника транзакції, назва баку, код банку, країна розміщення банку, адреса банку, назва фінансової установи-кореспондента, код фінансової установи-кореспондента, адреса фінансової установи-кореспондента); коментарі.

Формування Реєстру підозрілої фінансової активності базується на внесенні до автоматизованої банківської системи таких параметрів: порядковий номер активності в зведеному реєстрі активностей Банку, що стосуються фінансового моніторингу; дата проведення реєстрації фінансової активності; по-

рядковий номер фінансової активності в реєстрі Філії; дата проведення реєстрації фінансової активності в реєстрі Філії; статус активності; вид повідомлення; дата фактичного початку підозрілої діяльності; кінцева дата підозрілої фінансової діяльності; дата надходження до Банку первинного документу по підозрілій активності; описання підозрілої фінансової активності; код виду підозрілої активності; код ознаки підозрілої фінансової активності, що підпадає під фінансовий моніторинг; додаткові коди фінансової активності; коментар по фінансовій активності; порядковий номер пов'язаної фінансової активності в реєстрі; дата проведення реєстрації пов'язаної фінансової активності в реєстрі; коментар по пов'язаній фінансовій активності; вид прийнятого рішення; номер рішення; дата прийняття рішення; номер установи Банку; ознака виявлення фінансової активності інспекторами НБУ; ознака віднесення до фінансування терористичної діяльності; ім'я належним чином сформованого файлу-дodatка; інформація про учасника фінансової активності (вид участі у фінансовій активності, вид учасника, резидентність учасника, прізвище, ім'я, по батькові, або повна та скорочена назва, ідентифікаційний код, дата народження, дані про ідентифікаційний документ (вид документу, серія, номер документу, дата видачі, орган видачі), або номер та дата реєстрації в адміністративному органі, орган державної реєстрації, країна громадянства, або країна реєстрації, код області реєстрації чи місцезнаходження, місце проживання, місцезнаходження, місце тимчасового перебування, номер рахунку учасника транзакції, назва баку, код банку, країна розміщення банку, адреса банку, назва фінансової установи-кореспондента, код фінансової установи-кореспондента, адреса фінансової установи-кореспондента); орієнтовні суми та валюти, що стосуються підозрілої фінансової активності; коментарі.

Заповнення Реєстру відмінностей по кінцевим бенефіціарним власникам передбачає внесення до автоматизованої банківської системи відповідних параметрів: порядковий номер в зведеному реєстрі Банку; дата проведення реєстрації в зведеному реєстрі Банку; порядковий номер в реєстрі Філії; дата проведення реєстрації в зведеному реєстрі Філії; вид повідомлення; дата фактичного

виявлення розбіжностей; дата надходження до Банку документів по кінцевим бенефіціарним власникам; описання розбіжностей; код виду розбіжностей; код ознаки розбіжностей; додаткові коди розбіжностей; вид прийнятого рішення; номер рішення; дата прийняття рішення; номер установи Банку; ознака виявлення розбіжностей інспекторами НБУ; ім'я належним чином сформованого файлу-дodatка; інформація про юридичних осіб, по яким виявлено розбіжності (повна та скорочена назва, ідентифікаційний код, номер та дата реєстрації в адміністративному органі, орган державної реєстрації, країна реєстрації, місцезнаходження, по кінцевим бенефіціарам - прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, дані про ідентифікаційний документ (вид документу, серія, номер документу, дата видачі, орган видачі), країна громадянства, місце проживання, місцезнаходження, місце тимчасового перебування); коментарі.

До Реєстру відмов клієнтам вносяться наступні параметри: порядковий номер в зведеному реєстрі Банку; дата проведення реєстрації в зведеному реєстрі Банку; порядковий номер в реєстрі Філії; дата проведення реєстрації в зведеному реєстрі Філії; статус відмови; вид повідомлення; дата фактичної відмови; дата надходження до Банку документів, що підтвердили необхідність відмови; описання відмови; ознака проведення відмови; причина відмови; код виду відмови); код ознаки підстави відмови; додаткові коди підстав відмови; коментар по відмові; вид прийнятого рішення; номер рішення; дата прийняття рішення; номер установи Банку; ім'я належним чином сформованого файлу-дodatка; інформація про учасника (вид участі, вид учасника, резидентність учасника, прізвище, ім'я, по батькові, або повна та скорочена назва, ідентифікаційний код, дата народження, дані про ідентифікаційний документ (вид документу, серія, номер документу, дата видачі, орган видачі), або номер та дата реєстрації в адміністративному органі, орган державної реєстрації, країна громадянства, або країна реєстрації, код області реєстрації чи місцезнаходження, місце проживання, місцезнаходження, місце тимчасового перебування, номер рахунку учасника транзакції, назва банку, код банку, країна розміщення банку, адреса

банку, назва фінансової установи-кореспондента, код фінансової установи-кореспондента, адреса фінансової установи-кореспондента); коментарі.

Відповідне оформлення Реєстру заморозки та розморозки активів включає заповнення таких параметрів файлу-повідомлення: порядковий номер в зведеному реєстрі Банку; дата проведення реєстрації в зведеному реєстрі Банку; порядковий номер в реєстрі Філії; дата проведення реєстрації в зведеному реєстрі Філії; статус повідомлення; вид повідомлення; дата надходження до Банку документів, що пов'язані з заморозкою чи розморозкою активів; вид валюти активів; сума активів у валюті за наявності; сума активів у еквіваленті національної валюти, гривні; описання активів; причина заморозки чи підстави розморозки; код виду повідомлення; код виду актива; додаткові коди повідомлення; додаткові коди актива; коментар про заморозку чи розморозку актива; вид прийнятого рішення; номер рішення; дата прийняття рішення; номер установи Банку; ім'я належним чином сформованого файлу-дodatка; інформація про учасника (вид участі у фінансовій транзакції, вид учасника, резидентність учасника, прізвище, ім'я, по батькові, або повна та скорочена назва, ідентифікаційний код, дата народження, дані про ідентифікаційний документ (вид документу, серія, номер документу, дата видачі, орган видачі), або номер та дата реєстрації в адміністративному органі, орган державної реєстрації, країна громадянства, або країна реєстрації, код області реєстрації чи місцезнаходження, місце проживання, місцезнаходження, місце тимчасового перебування, номер рахунку учасника транзакції, назва баку, код банку, країна розміщення банку, адреса банку, назва фінансової установи-кореспондента, код фінансової установи-кореспондента, адреса фінансової установи-кореспондента); коментарі.

Отже, відповідальним працівником Банку до реєстру фінансових транзакцій, що підпадають під фінансовий моніторинг, вносяться такі дані: сумнівні та підозрілі фінансові транзакції; порогові фінансові транзакції за наявності визначених ознак; фінансові транзакції, що були зупинені Банком згідно рішення відповідального працівника Банку, уповноваженого працівника Банку, або згідно рішень Спеціально уповноваженого органу; фінансові транзакції, проведен-

ня яких було відмовлено Банком, згідно рішення відповідального працівника Банку, уповноваженого працівника Банку; фінансові транзакції, які відстежуються Банком згідно запиту Спеціально уповноваженого органу; прибуткові фінансові транзакції та намагання здійснити видаткові фінансові транзакції клієнтами, у яких активи заморожені Банком на вимогу нормативно-правових актів з питань протидії відмивання нелегальних доходів; прибуткові фінансові транзакції по клієнтам, яким Банком було здійснено відмову підтримувати з ними ділові відносини згідно вимог фінансового моніторингу.

Реєстри повідомлень, що подаються до державних органів, для уникнення зловживань та посилення контролю, мають обмежений доступ до них. До них мають доступ з боку Банку Відповідальний працівник Банку, Відповідальний працівник Філії, уповноважені відповідальними працівниками на певні дії працівники, що затверджується розпорядженням чи наказом Відповідального працівника Банку, а також згідно посадових інструкцій уповноважених працівників. Відповідальні працівники аналізують інформацію, що надходить від банківських працівників, стосовно фінансових транзакцій, що підпадають під проведення фінансового моніторингу, а також приймають відповідні рішення стосовно того: чи є фінансова транзакція підозрілою, і якщо так, то в той же день, коли з'явилися належні ознаки підозрілості операції, заносить дані про таку транзакцію до реєстру фінансових транзакцій; чи є фінансова активність підозрілою, і якщо так, то в день затвердження висновку щодо підозрілості такої активності, заносить дані про таку активність до реєстру підозрілих фінансових активностей; чи потрібно вносити інформацію про розбіжності даних по кінцевим бенефіціарним власникам з Єдиного державного реєстру та відомостям, що були визначені Банком при ідентифікації, верифікації та належній перевірці клієнта, і якщо так, то заносить дані про такі розбіжності до реєстру відмінностей по кінцевим бенефіціарним власникам; чи заносити інформацію щодо проведених відмов клієнтам встановлювати чи підтримувати з нами ділові відносини, і якщо так, то заносить дані про такі відмови до реєстру відмов клієнтам; чи заносити відомості про проведені замороження та розмороження активів, що

мають зв'язок з фінансуванням та веденням терористичної діяльності, фінансуванням та розповсюдженням зброї масового знищення, і якщо так, то заводить такі дані до реєстру заморозки та розморозки активів. Рішення відповідальних працівників Банку заносяться до автоматизованої банківської системи для подальшого виконання та контролю. Додавання таких рішень передбачає заповнення наступних параметрів у відповідному вікні створення нових рішень Відповідального працівника: вноситься номер рішення, дата рішення, автоматично підтягується статус рішення «Нове» (статус рішення може змінюватись), з довідника обирається вид рішення, з довідника обирається причина зупинення рішення, вводиться текст рішення, з довідника обирається виконавець, фіксується термін зупинення (дата з якої, та дата по яке діє рішення), вноситься номер рахунку, обирається тип клієнта, вводиться назва клієнта, обирається файл.

Відповідальним працівником Банку відомості у вигляді спеціально сформованих повідомлень передаються до Спеціально уповноважено органу у визначені строки залежно від видів операцій: по пороговим фінансовим транзакціям з ознаками зарахування чи переказу коштів чи одержання кредитів, проведення інших фінансових транзакцій, коли хоча б одна зі сторін має реєстрацію чи місцезнаходження у країні, що не виконує або виконує неналежним чином рекомендації з боротьби з відмиванням коштів, фінансові транзакції політично значущих та пов'язаних з ними осіб – протягом 5-ти робочих днів з дня їх здійснення чи спроби їх зробити; по пороговим фінансовим транзакціям з відправки коштів за кордон, готівкові фінансові транзакції – не пізніше 5-го робочого дня місяця, слідуючого за місяцем, в якому були проведені фінансові транзакції; по підозрілим фінансовим транзакціям – негайно після появи такої підозри; по розбіжностям даних по кінцевим бенефіціарним власникам згідно Єдиного державного реєстру та відомостям, що були визначені Банком при ідентифікації, верифікації та належній перевірці клієнта – не пізніше 10-го робочого дня місяця, слідуючого за місяцем, в якому було встановлено такі розбіжності.

Бізнес-процес передачі належним чином оформленого повідомлення шляхом занесення до відповідного реєстру від Банку і постановки на облік до

Державної служби фінансового моніторингу, можна зобразити у вигляді схеми (рисунок 1.11).

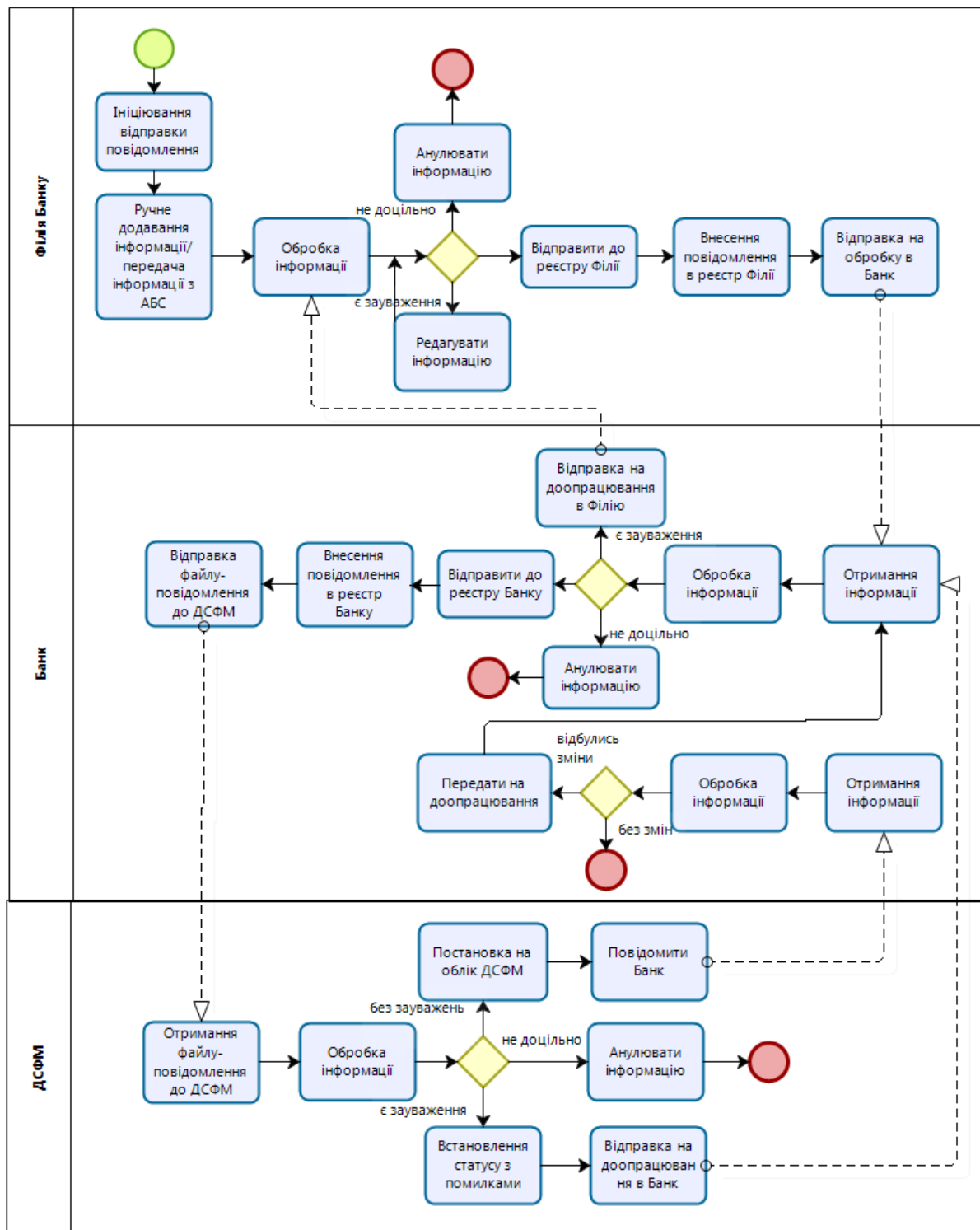

Рисунок 1.11 – Схема бізнес-процесу передачі повідомлення від Банку до Державної служби фінансового моніторингу

Відповідальним працівником Філії чи відповідальним працівником Банку ініціюється відправка належним чином оформленого повідомлення щодо операції, пов'язаної з відмиванням коштів, до Спеціально уповноваженого органу. Так, інформація про підозрілу, сумнівну операцію, що підпадає під фінансовий моніторинг передається автоматично з автоматизованої банківської системи, або додається вручну працівниками банку, відповідальними за ідентифікацію, верифікацію, належну перевірку клієнта, та відправляється на обробку інформації відповідальним працівником. Після обробки, з інформацією відбуваються на ступні дії: анулюється (у випадку не доцільності внесення інформації в реєстр, коли обґрунтовано доцільність операції клієнта, відповідність напряму та суті діяльності клієнта, його фінансовому стану); редагується (у випадку появи зауважень до наявної інформації); інформація у вигляді файлу-повідомлення заноситься до реєстру Філії чи Банку. До реєстрів повідомлень заносяться такі відомості: - до реєстрів Філії – відомості щодо клієнтів Філії та підзвітних їй відділень, до реєстру головного офісу – відомості щодо клієнтів головного офісу, та передана з автоматизованої банківської системи інформація про клієнтів Філії. До реєстру дані потрапляють двома способами: шляхом ручного введення операції (в автоматизованій банківській системі у відповідній вкладці «Реєстри фінансового моніторингу» можна додати операцію, і внести необхідні параметри); автоматично (дані з вкладки «Операції» після проставлення статусу «Імпортована», автоматично втягується у вкладку «Реєстр» зі статусом операції «Нова»). Відповідальні працівники фіксують свої рішення щодо занесення чи не занесення інформації про фінансові транзакції до реєстрів у автоматизованій банківській системі, з обов'язковим зазначенням дати таких рішень, наступним чином: на транзакції «повідомлена» проставляються певні відмітки – «очікування», «для відправлення» чи «видалена». Коли операцію уже занесено до реєстру, то на транзакції з'являється відмітка «імпортована». Далі інформація у вигляді файлу-повідомлення, сформованого належним чином, відправляється до Спеціально уповноваженого органу (Державної служби фінансового моніторингу України). Після отримання файлу-повідомлення спеціально уповноваже-

ним органом, інформація обробляється (файл-повідомлення, що отримується Спеціально уповноваженим органом від Банку, після одержання його СУО розшифровується, перевіряється кваліфікований електронний підпис відповідального працівника, перевіряється правильність та повноту заповнення усіх обов'язкових реквізитів) та приймається відповідне рішення: анулювання інформації і завершення дій (у разі недоцільності постановки операції на облік, коли не обгрунтовано підозру по операції); інформації встановлюється статус з помилками та відправляється на доопрацювання до Банку (де Банком повторюється процедура обробки інформації та повторного відправлення інформації до Спеціально уповноваженого органу); постановка інформації на облік до Державної служби фінансового моніторингу України, повідомлення Банку про постановку на облік інформації, з відповідним отриманням таких даних банком (у випадку відсутності змін – дії з інформацією завершуються, у випадку наявності за цей час змін по операції чи інформації про операцію, то така інформація відправляється на доопрацювання Банком).

В процесі проходження певних етапів, операція може примати такі статуси: нова, коригується, на доопрацюванні, відправлена, з помилками, прийнята, помилка перевірки підпису, помилка підпису файлу, перевірена, в реєстрі Філії, в реєстрі Банку, анульована.

Слід зауважити, що видалення інформації, внесеної до реєстрів неможливо. І коли виникає потреба у вилучення конкретної помилкової чи зміненої інформації у реєстрах, то Відповідальний працівник приймає відповідне рішення про анулювання певної інформації, а на інформації проставляє статус «анульовано», з занесенням необхідних коментарів про такі дії.

В свою чергу Державна служба фінансового моніторингу може направляти до Банку певні запити щодо клієнтів і операцій, що підлягають фінансовому моніторингу чи викликають сумніви. Так, схема бізнес-процесу обробки запиту Банком від Державної служби фінансового моніторингу зображена на рисунку 1.12.

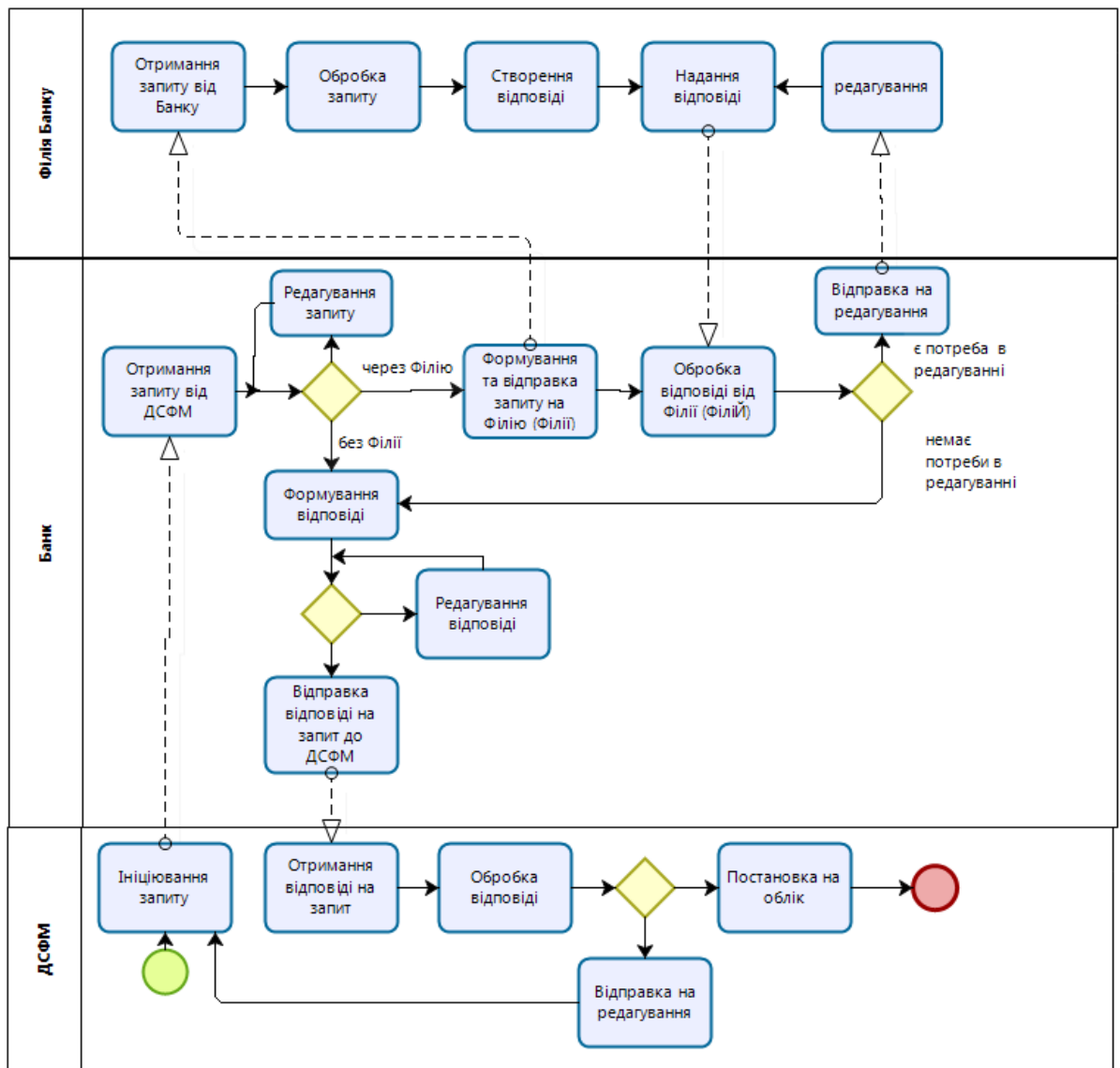

Рисунок 1.12 – Схема бізнес-процесу обробки запиту Банком від Державної служби фінансового моніторингу

Державна служба фінансового моніторингу ініціює відправку до Банку запиту (у вигляді файлу-запиту в електронному зашифрованому вигляді за допомогою Автоматизованої транспортної системи Національного Банку України, або у паперовому вигляді дотримуючись збереження конфіденційності), який згідно бізнес-процесу отримується Банком і обробляється двома шляхами: або за допомогою Філій, або без залучення Філії Банку. У разі недостатності інформації для формування відповіді, відправляється запит до Філії Банку . Філія банку отримує запит, його обробляє та створює відповідь, яку потім передає

Банку, у разі виявлення питань та неточностей, відповідь повертається до Філії на доопрацювання, після чого знову відправляється до Банку. Наступним етапом на рівні Банку формується відповідь на запит (у вигляді файлу-відповіді та файлу-додатку) і відправляється до ДСФМ у встановлені строки, визначені Законодавчими актами з питань протидії відмивання нелегальних доходів. ДСФМ отримує відповідь на запит, розшифровує, обробляє її належним чином, у випадку ідентифікації зауважень, повертає в Банк на доопрацювання (Банк повинен надати належним чином сформовані та оформлені додаткові дані протягом двох робочих днів з дня одержання такого повідомлення про зауваження). Якщо відповідь на запит не містить помилок, і не потребує додаткових редагувань, клієнта або операція, щодо яких проводився запит, ставиться на облік.

Згідно Закону про протидію відмивання коштів, Банк має право на зупинення проведення фінансових транзакцій, у випадку, коли їм притаманні індикатори підозрілості фінансових транзакцій, а також у разі появи підозр здійснення кримінальних правопорушень. Зупинення фінансових транзакцій проводить підрозділ фінансового моніторингу. Таке зупинення транзакцій відбувається без завчасного сповіщення клієнта на 2 робочих дня. Надалі Спеціально уповноваженим органом може бути прийнято рішення щодо подальшого зупинення фінансових транзакцій або зупинення видаткових транзакцій на строк до 7 робочих днів, і повідомляє про це Банк, правоохоронні органи. Коли таке рішення надходить до Банку, то Відповідальний працівник приймає відповідне рішення та готує розпорядження щодо: зупинки фінансових транзакцій у день зупинення транзакції, поновлення фінансових транзакцій у день поновлення транзакції. Блокування рахунків відбувається на підставі розпорядження відповідального працівника. Таке блокування здійснює відповідний банківський підрозділ, що відповідальний за проведення певних фінансових транзакцій. Відповідальний працівник обов'язково повідомляє керівника Філії або Голову Правління Банку про видання розпорядження стосовно зупинки/поновлення фінансових транзакцій. В свою чергу, відповідальний працівник банку повідомляє щодо зупинки фінансових транзакцій Спеціально уповноважений орган шляхом

формування та передачі Спеціально уповноваженому органу потрібного файлу-повідомлення (в який включаються дані про залишок коштів на клієнтському рахунку, перелік та опис фінансових транзакцій щодо яких була зупинка). Слід зазначити, що прибуткові фінансові транзакції не зупиняються. Але про прибуткові фінансові транзакції та спроби здійснити видаткові фінансові транзакції по зупиненим транзакціям, Банк повідомляє Спеціально уповноважений орган. Далі Банком ведеться облік коштів по рахункам таких транзакцій. Спеціально уповноважений орган по таким транзакціям в період зупинення проводить пошук, збір, вивчення, аналіз, узагальнення додаткових відомостей та документів, приймає відповідні рішення щодо: скасування свого рішення про зупинку фінансової транзакції, повідомляє про таке Банк (у випадку не підтвердження підозр легалізації коштів, отриманих незаконним шляхом, фінансування терористичної діяльності); продовження зупинки фінансової транзакції, повідомляє про це Банк та правоохоронні органи (у випадку наявності підозр та доказів легалізації коштів, отриманих незаконним шляхом, фінансування терористичної діяльності), а Банк повідомляє клієнта про таке рішення. Якщо Банк на рахунок зупиненої транзакції накладає арешт, то про це він також повідомляє Спеціально уповноважений орган.

У випадку, коли закінчуються строк зупинення фінансової транзакції, а від Спеціально уповноваженого органу не надходило відповідного рішення про подальшу необхідність зупинення транзакції, то Відповідальним працівником приймається відповідне рішення стосовно поновлення фінансової транзакції шляхом видачі розпорядження про поновлення та передачі такого розпорядження на виконання підрозділу, що є відповідальним за проведення фінансової транзакції. Таке поновлення здійснюється відповідальним за супроводження працівником у визначені строки: негайно, але не пізніше наступного робочого дня, та не пізніше 31 робочого дня з дня зупинки фінансової транзакції – при отриманні від Спеціально уповноваженого органу повідомлення про скасування рішення зупинення фінансової транзакції; негайно, але не пізніше наступного робочого дня – при отриманні від Спеціально уповноваженого органу дору-

чення щодо поновлення фінансової транзакції; наступного робочого дня за днем закінчення терміну зупинки фінансової транзакції ; третього робочого дня з дня зупинки фінансової транзакції - у випадку, коли закінчуються строк зупинення фінансової транзакції, а від Спеціально уповноваженого органу не надходило відповідного рішення про подальшу необхідність зупинення транзакції. Після поновлення фінансових транзакцій Банк повідомляє про це Спеціально уповноважений орган.

На вимогу Закону про протидію відмивання коштів, Банк повинен здійснити негайну заморозку активів клієнта, який пов'язаний з терористичною діяльністю, розповсюдженням зброї масового знищення, включених до санкційних списків. Ідентифікація та зупинка фінансових транзакцій таких клієнтів проводиться автоматично за допомогою налаштувань банківських програм (згідно списків осіб, що мають зв'язок зі здійсненням терористичної діяльності, завантажених до автоматизованої банківської системи із офіційного інтернет сайту Спеціально уповноваженого органу, та перелік осіб, до яких застосовуються санкції - із сайту РНБОУ), або вручну шляхом перевірки клієнта у відповідно вбудованих до автоматизованої банківської системи довідниках, на внутрішньому порталі Банку, з інших відкритих джерел. Перевірка на співпадіння зі списком вищеписаних осіб проводиться при ідентифікації, верифікації клієнтів, їх належній перевірці, під час актуалізації відомостей по клієнту, при проведенні фінансових транзакцій клієнтів. У разі співпадіння клієнта із вищевказаним списком, по клієнту проводиться додаткове вивчення, та при підтвердженні зв'язків з клієнтами з переліку осіб, пов'язаних терористичною діяльністю, чи на яких накладено санкції, то Банк відмовляє такому клієнту у встановленні, підтриманні ділових відносин, обслуговуванні, здійсненні видаткових операцій. Також, у разі співпадіння клієнта зі списком вищезазначених осіб, але при цьому відсутності у банку необхідної для підтвердження таких даних інформації, транзакції клієнта призупиняються (для фінансових транзакцій по Україні - до трьох робочих днів, для закордонних операцій – до п'яти робочих днів). За відсутності інформації у визначений термін щодо спростування факту

включення клієнта до списків вищевказаних осіб, активи клієнта заморожуються. При чому, про заморожку активів клієнт попередньо не повідомляється. Після замороження активів клієнтів, внесених до переліку осіб згідно санкційних списків, їх кінцевих бенефіціарів та пов'язаних з ними осіб, прибуткові фінансові транзакції по їх рахунках проводяться. Про здійснення прибуткової операції, а також про спроби видаткових транзакцій таких клієнтів, Банк повідомляє Спеціально уповноважений орган та Службу безпеки України в день транзакції, але не пізніше 11.00 наступного робочого дня. Про заморожку активів Відповідальний працівник Банку повідомляє Спеціально уповноважений орган негайно шляхом відправки спеціально сформованого файлу-повідомлення, а також Службу безпеки України негайно згідно встановленого порядку. При прийнятті відповідальним працівником Банку рішення щодо заморожки активів по клієнту, ця інформація доводиться банківським працівникам, відповідальним за супроводження клієнтів, їх операцій. Після прийняття рішення щодо відмови в підтримці ділових відносин, Банк листом повідомляє про таке клієнта.

Розморозка активів проводиться Банком шляхом видачі відповідного розпорядження при виключенні клієнта з переліку осіб, пов'язаних з терористичною діяльністю, чи з санкційних списків не пізніше наступного робочого дня з дня такого виключення; при надходженні до Банку відомостей від Служби безпеки України стосовно того, що клієнт не є особою, включеною до вищеписаного переліку осіб - не пізніше наступного робочого дня такого надходження. При прийнятті відповідальним працівником Банку рішення щодо розморозки активів по клієнту, ця інформація доводиться банківським працівникам, відповідальним за супроводження клієнтів, їх операцій. Про розморозку активів Відповідальний працівник Банку повідомляє Спеціально уповноважений орган не пізніше наступного робочого дня шляхом відправки спеціально сформованого файлу-повідомлення, а також Службу безпеки України згідно встановленого порядку.

Згідно законодавства України, Банки повинні надавати інформацію Службі безпеки України з певних питань, пов'язаних з відмиванням нелегальних

доходів, фінансуванням терористичної діяльності, розповсюдженням зброї масового знищення. Банківська установа в першу чергу взаємодіє зі Службою безпеки України згідно місця розташування Банку. Банк повідомляє Службу безпеки України про такі операції та дії: стосовно заморозки чи розморозки активів клієнтів, що включені до Переліку осіб, щодо яких застосовані санкції, що пов'язані з терористичною діяльністю, а також пов'язаних з ними осіб, їх кінцевих бенефіціарних власників; стосовно прибуткових фінансових транзакцій вищевказаних осіб, та спроб провести по ним видаткові фінансові транзакції. Відповідальний працівник Банку про такі операції та дії повідомляє Службу безпеки України у вигляді листа-повідомлення з дотриманням принципу конфіденційності, надійності, захищеності даних. Лист-повідомлення передбачає заповнення відповідних параметрів: назва листа повідомлення (заморозка чи розморозка активів); дата листа-повідомлення; інформація щодо Банку, який подає відомості (назва Банку, код ЄДРПОУ, контактні дані відповідального працівника, номер телефону, електронна пошта); дані про клієнта, по якому проводиться заморозка чи розморозка активів (найменування чи прізвище, ім'я, по батькові, номер в списку терористів, ідентифікаційна інформація, додаткові дані про зв'язки клієнта, що не є у списках терористів, з особами із списку терористів); інформація про активи, що підлягають заморозці чи розморозці (тип активів, підстави щодо заморозки чи розморозки активів, дата та час заморозки чи розморозки активів, номери відкритих рахунків клієнту, дати їх відкриття, суми, що на них обліковуються, суми заморожених чи розморожених активів, номери та дати укладених між Банком та клієнтом договорів, їх предмет, суми, номери транзитних рахунків для обліку заморожених чи розморожених активів, суми на них, відомості стосовно підтримки ділових відносин, інформація про фінансові транзакції клієнта без укладання договорів та без відкриття рахунків, додаткові відомості, коментарі. Відповідальний працівник банку надає відповідні повідомлення Службі безпеки України у визначені строки: негайно в день затвердження рішення щодо заморозки активів клієнта – у випадку замороження активів клієнта, що пов'язані з терористичною діяльністю; в день здійснення

фінансової транзакції - при здійсненні прибуткових транзакцій по рахунках клієнтів, у яких заморожені активи, а також при здійсненні спроби провести видаткові транзакції за рахунками таких клієнтів; не пізніше слідуючого робочого дня з дня розморозки активів – при прийнятті рішення про розморозку активів клієнта.

Також Служба безпеки України може надавати запити до Банку щодо надання необхідних даних по юридичних чи фізичним особа, які містять банківську таємницю. В таких випадках інформація може розкриватись Банком лише у випадках передбачених нормативно-законодавчою базою з питань банківської та комерційної таємниці.

Банки здійснюють обмін інформацією з Національним банком України. Згідно вимог законодавства, Національний Банк України проводить перевірки Банків в тому числі в частині протидії відмивання нелегальних коштів, фінансування тероризму, розповсюдження зброї масового знищення. У разі виявлення відомостей, що підпадають під проведення фінансового моніторингу, але які не були подані до Спеціально уповноваженого органу, то такі дані заносяться до відповідних реєстрів не пізніше 30-ти робочих днів з дня отримання Банком довідки про результати перевірки НБУ.

Підводячи підсумки, зазначимо, що процес інтеграції результатів перевірок внутрішнього моніторингу економічних агентів із автоматизованою системою державного фінансового моніторингу передбачає: проведення обміну інформацією від Банку до Спеціально уповноваженого органу по транзакціям, що підпадають під фінансовий моніторинг; обмін додатковою інформацією по запитам від Спеціально уповноваженого органу до Банку по транзакціям і клієнтам, пов'язаним з легалізацією кримінальних доходів, фінансуванням тероризму, розповсюдженням зброї масового знищення; реалізацію доручень, завдань та рішень Спеціально уповноваженого органу Банком про зупинку фінансових транзакцій; здійснення інформування Банком Служби безпеки України щодо випадків, передбачених нормативно-правовими актами з фінансового моніторингу; надання інформації Національному банку України під час перевірок. Ін-

формація від Банку до Спеціально уповноваженого органу передеться у вигляді файлу-повідомлення, що реєструється відповідному реєстрі повідомлень: Реєстр фінансових транзакцій, Реєстр підозрілої фінансової активності, Реєстр відмінностей по кінцевим бенефіціарним власникам, Реєстр відмов клієнтам, Реєстр заморозки та розморозки активів.

Застосування моделей бізнес-процесів інтеграції результатів перевірок внутрішнього моніторингу економічних агентів із автоматизованою системою державного фінансового моніторингу, допоможе оперативно обмінюватись інформацією із Спеціально уповноваженим органом (Державною службою фінансового моніторингу України) по операціям і активностям клієнтів, що пов'язані, чи можуть бути пов'язані з відмивання нелегальних доходів, фінансуванням тероризму, розповсюдженням зброї масового знищення, швидко реагувати на запити Спеціально уповноваженого органу стосовно підозрілих операцій та клієнтів, вчасно подавати відомості до правоохоронних органів, в тому числі Служби безпеки України, надавати повну інформацію Національному банку України при перевірках. Все це в комплексі дозволить покращити створити оптимальну національну модель автоматизованого бізнес-процесу взаємодії економічних агентів та державних органів з питань фінансового моніторингу в Україні, що сприятиме підвищенню ефективності системи фінансового моніторингу для успішної протидії легалізації відмивання незаконних коштів, що в свою чергу позитивно вплине на фінансову безпеку, а також і на економічну безпеку взагалі.

2 РОЗРОБЛЕННЯ КОМПОНЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ АВТОМАТИЗОВАНОГО ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ, ЩО ВКЛЮЧАЮТЬ СТРУКТУРУ БАЗИ ДАНИХ ТА ФОРМИ ДОКУМЕНТІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ VIZAGI STUDIO

2.1 Розроблення структури бази-даних внутрішнього фінансового моніторингу економічних агентів у вигляді схеми даних з урахуванням сутностей, їх атрибутів, ключових полів та взаємозв'язків, а також структури одиниць нормативно-довідкової інформації, необхідної для організації основних процедур моніторингу (з використанням програмного забезпечення Bizagi Studio)

У всіх галузях наукової та практичної діяльності сучасного світу ключову роль відіграють багатовимірні масиви даних, що можуть бути представлені у вигляді схем, структур, зображень, довідників, посилань та ін. Найчастіше певні угруповання даних на сьогоднішній день зберігаються у розрізних джерелах, а також мають форми, яким притаманні тенденції до руйнування та невідповідності зростаючим сьогоденним вимогам господарювання. Відповідно, виникають питання щодо зручності та доступності таких масивів, їх достатньої технологічності та практичності. Так, осмислене структурування даних у поєднанні з відповідними методами їх автоматизованого використання, може бути дієвим інструментом для здійснення будь-якого аналізу даних, формуючи ряд значних переваг з точки зору продуктивності, функціональності, гнучкості, масштабування, можливості розширюваності. Тим самим пропонуючи готові до аналізу структурні комплекси даних, здатні перенести якість обробки інформації на якісно новий рівень.

Якщо провести аналіз науково-дослідних робіт вчених різних напрямів, то виявляється тенденція використання широким колом фахівців відповідних

баз даних, нормативно-довідкової інформації. Так, Бауманн П., Місєв Д., Мертікаріу В. Хуу Б. П. [3] вивчають загальні поняття, стандарти, реалізацію щодо баз даних масивів; Мохаммадіпанах Ф., Саджеді Х. [42] розкривають блокчейн-підхід щодо розробки та безпеки мікробних баз даних; Хеддейвей Н.Р., Грей К.Т., Грейнджер М. [22] пропонують нові інструменти та методи проектування багатофункціональних баз даних, що зчитуються машинами. В сою чергу, Лі Ю., Лі Х., Ян Ю., Лі М., Цянь Ф., Тан З., Лі С. [37] подають для практичного застосування всебічну базу даних про транскрипційну інформацію людини; Зрал С.Б., Заккар А., Перес Дж.Х., Нг Дж., Уайт К.П., Слеттери М., Дингуолл А.К. [68] пропонують певний комплекс даних для програмування нормативної інформації та підтримки епігенетичної пам'яті; Клейнер М.М., Тіммонс Е.Дж. [30] розкривають покращення доступу до нормативної інформації через професійне ліцензування. Але всі масиви інформації будь-яких галузей науковці групують і структурують для подальшої її обробки. Зокрема, Алемайо Т.Т., Ли Дж.Х., Окамото С. [1] рекомендують для більш глибокого вилучення особливостей у розпізнаванні людської діяльності використовувати нову структуру даних датчиків; Мухін А. М., Генаєв М. А., Рассказов Д. А., Лашин С. А. та Афонников Д. А. [45] пропонують гібридну технологію для структурування та обробки даних; Чжан Дж., Яо Ю., Ван Д. [67] описують структурування даних звіту про технічне обслуговування літаків.

Особливості здійснення фінансового моніторингу розкривають у своїй роботі такі науковці: Яшина Н. І., Кашина О. І., Прончатова-Рубцова Н. Н., Яшин, С. Н., Кузнецов, В. П. [65], які описують важливі аспекти фінансового моніторингу фінансової стабільності та цифровізації; Бекетнова Ю. М. [4], яка вивчає специфіку діяльності фінансового моніторингу суб'єктів господарювання; Мордвінцев А., Поляков Д., Сазонов С., Дмитрієв А. [43], які досліджують зовнішнього державний (муніципальний) фінансовий моніторинг в сучасному контексті. Окремо варто виділити трактати сучасної наукової спільноти щодо фінансового моніторингу економічних агентів: так, Вовк В., Жежерун Ю., Біловодська О., Бабенко В., Бірюкова А. [59], розглядають фінансовий моніторинг у

банках як ринковий інструмент в умовах інноваційного розвитку та цифровізації економіки; Бухтіарова А., Семенов А., Разінкова М., Небаба, Н., Габер Дж. А. [8], які здійснюють оцінку ефективності фінансового моніторингу в банківській системі України. В свою чергу питаннями протидії відмивання коштів займаються фахівці: Леонов С., Жураковська-Сава Й., Кузьменко О., Койбічук В. [38] пропонують для оцінки ризику відмивання коштів фінансовими установами гравітаційний та інтелектуальний аналіз даних; Леонов С., Яровенко Х., Бойко А., Доценко Т. [36] розглядають інформаційну систему моніторингу банківських операцій, пов'язаних з відмиванням грошей.

І хоча окремо питання щодо важливості формування баз даних, структурування нормативно-довідкової інформації у різних сферах та галузях знаходять відображення у науково-дослідних роботах одних фахівців, а окремим напрямом фінансового моніторингу займаються ряд інших дослідників, поєднання цих двох напрямів для формуванні оптимальної та зручної автоматизованої структури баз даних внутрішнього фінансового моніторингу економічних агентів шляхом розробки чітких схеми даних, із зрозумілими взаємозв'язками, а також структури одиниць нормативно-довідкової інформації, необхідної для організації основних процедур моніторингу, - потребує доопрацювання, постійного удосконалення та узгодженості.

Для економічних агентів пропонується певна структура баз даних внутрішнього фінансового моніторингу у вигляді схеми даних з урахуванням сутностей, їх атрибутів, ключових полів та взаємозв'язків, а також структура одиниць нормативно-довідкової інформації, необхідної для організації основних процедур моніторингу. Така структура баз даних та нормативно-довідкової інформації передбачає використання інформації із внутрішніх чи зовнішніх джерел.

Бази даних та нормативно-довідкової інформації, що групуються на базі внутрішніх джерел економічних агентів наступні: анкета фінансового моніторингу клієнта; перелік ризикових клієнтів по системі економічного агента; перелік клієнтів, по яким наявні Ухвали суду та фінансові операції яких можуть

містити ознаки ризикових; перелік ПЕП клієнтів економічного агента; перелік клієнтів з ЧДВ; перелік заборонених галузей; довідники кодів (довідник коду виду фінансових транзакцій; довідник коду ознаки фінансових транзакцій обов'язкового фінансового моніторингу; довідник коду ознаки фінансових транзакцій внутрішнього фінансового моніторингу; довідник коду документу, що засвідчує особу; довідник коду виду суб'єкта первинного фінансового моніторингу; довідник коду виду повідомлення; довідник коду юридичного статусу учасника транзакції; довідник коду типу особи, що пов'язана з фінансовою транзакцією; довідник коду наявності дозволу на подання відомостей; довідник коду ознаки реалізації фінансової транзакції; довідник коду області України; довідник виду рішення); довідник критеріїв ризику; клієнти з FATCA-статусом. Схему структури баз даних та нормативно-довідкової інформації внутрішнього фінансового моніторингу економічних агентів на основі внутрішніх джерел, зображено на рисунку 2.1.

Анкета фінансового моніторингу клієнта – це інформація по клієнту економічного агента, зібрана з різних джерел та баз, і зберігається в єдиній автоматизованій базі економічного агента. По фізичній особі анкета фінансового моніторингу клієнта містить такі дані: громадянство, дата верифікації, дата первинного внесення інформації в анкету, дата здійснення ідентифікації (уточнення даних), інформація щодо проведеної ідентифікації, оцінка репутації особи, висновок щодо оцінки фінансового стану, дані працівника економічного агента, який є відповідальним за проведення ідентифікації та належного вивчення клієнта (прізвище, ім'я, по батькові, посада, телефон), характеристика джерел надходження коштів, електронна пошта, адреса місця роботи клієнта, для фізичної особи нерезидента – адреса тимчасового перебування, код і вид господарської чи економічної діяльності, за наявності вид незалежної професійної діяльності, перелік послуг, якими клієнт користується, за наявності відомості щодо реєстрації клієнта як фізичної особи підприємця, дата відмови від ділових відносин економічним агентом клієнту, дата внесення останніх змін до анкети, дата заморозки активів, дата планового проведення ідентифікації, дата

розморозки активів, дата та відомості стосовно інших вжитих заходів по належній перевірці клієнта, джерела коштів (середньомісячний дохід, власні кошти, інші, позика, права вимоги, безповоротня та поворотня фінансова допомога, строкові угоди, цінні папери, інші похідні фінансові інструменти), інформація щодо історії обслуговування (характеристика фактів співпраці, дані стосовно послуг), дозволи та ліцензії щодо окремих видів діяльності, місце роботи, займана посада, відповідність між фінансовим станом клієнта та його транзакціями, відповідність між транзакціями клієнта та суттю і напрямками його діяльності, відомості щодо оцінки фінансового стану клієнта (чи здійснюється підприємницька діяльність, розмір збитку за звітний рік, розмір прибутку за останній рік, чи проводиться зовнішньоекономічна діяльність, кількість основних контрагентів, кількість робітників, інформація про депозити в інших банках, існування кредиторської заборгованості, обсяг поточної кредиторської заборгованості, величина головного доходу, місячний дохід родини, соціальний статус, наявність у власності нерухомості, авто, обладнання, цінних паперів), рівень присвоєного ризику, рахунки в інших фінансових установах, спосіб здійснення ідентифікації, за наявності унікальний номер запису в ЄДДР, опис суті діяльності клієнта. По фізичній особі підприємцю та юридичній особі анкета фінансового моніторингу клієнта включає такі дані: інформація щодо виконавчого органу, дата верифікації, дата первинного внесення інформації в анкету, дата здійснення ідентифікації (уточнення даних), інформація щодо проведеної ідентифікації, оцінка репутації особи, висновок щодо оцінки фінансового стану, дані працівника економічного агента, який є відповідальним за проведення ідентифікації та належного вивчення клієнта, характеристика джерел надходження коштів, опис суті діяльності, електронна адреса, дані про відокремлені підрозділи організації, код і вид господарської чи економічної діяльності, перелік послуг, якими клієнт користується, інформація щодо реєстрації платника податку на прибуток, дата відмови від ділових відносин економічним агентом клієнту, дата внесення останніх змін до анкети, дата заморозки активів, дата планового проведення ідентифікації, дата розморозки активів, дата та відомості стосовно

інших вжитих заходів по належній перевірці клієнта, джерела коштів, інформація щодо історії обслуговування, дозволи та ліцензії щодо окремих видів діяльності, відомості для нерезидентів (дата та орган здійснення реєстрації, відомості зі свідоцтва про державну реєстрацію), серія та номер свідоцтва про державну реєстрацію, дані про органи управління (їх назва та склад), відповідність між фінансовим станом клієнта та його транзакціями, відповідність між транзакціями клієнта та суттю і напрямками його діяльності, відомості щодо оцінки фінансового стану клієнта (довго чи короткострокові кредити, поточна кредиторська заборгованість по довгостроковим зобов'язанням, розмір збитку за звітний рік, розмір прибутку за останній рік, чи проводиться зовнішньоекономічна діяльність, кількість основних контрагентів, кількість робітників, виручка за звітний рік, чистий дохід від реалізації товарів, послуг, інформація про депозити в інших банках, обсяг статутного фонду, наявність у власності нерухомості, земельної ділянки, рухомого майна, авто, обладнання, цінних паперів), рівень присвоєного ризику, рахунки в інших фінансових установах, спосіб здійснення ідентифікації.

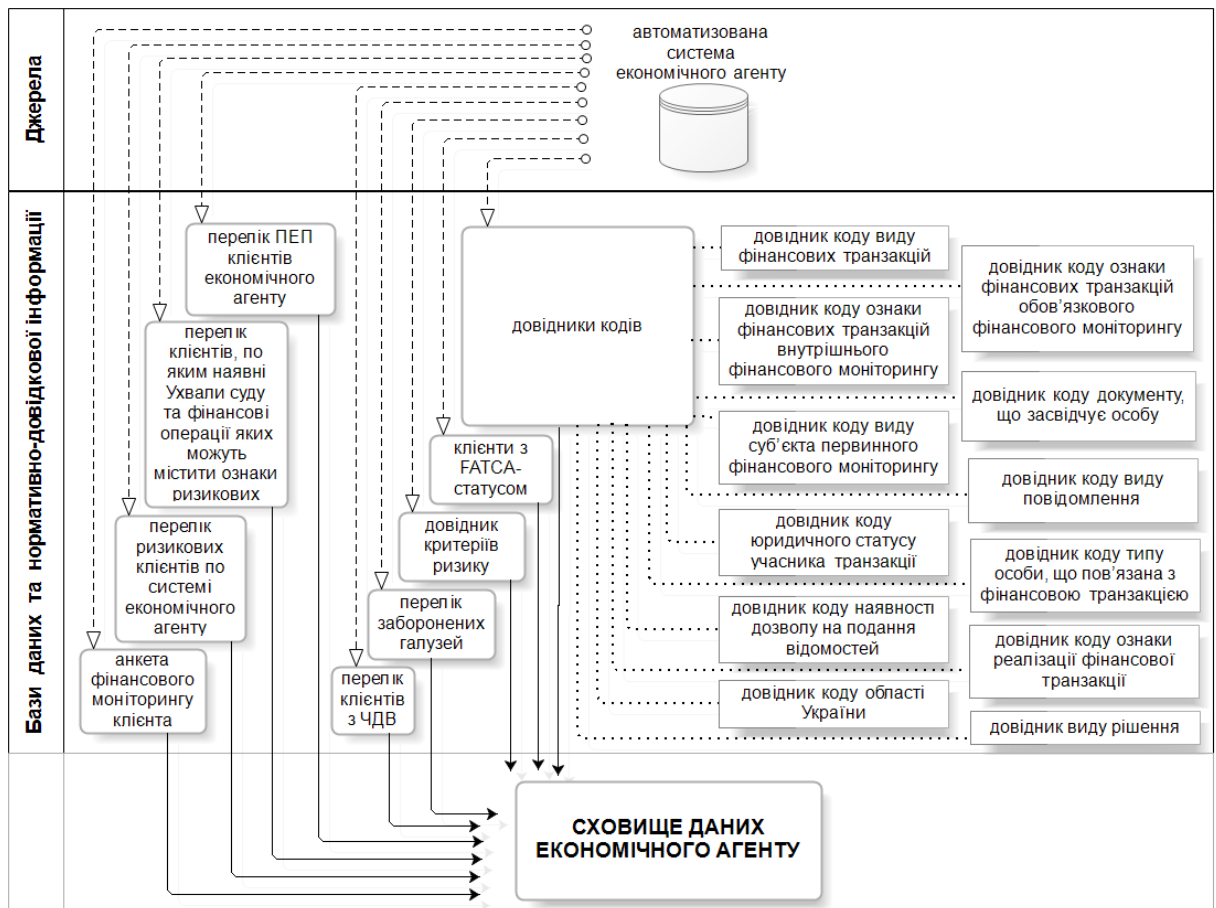

Рисунок 2.1 – Схема структури баз даних внутрішнього фінансового моніторингу, нормативно-довідкової інформації, необхідної для організації основних процедур моніторингу економічних агентів на основі внутрішніх джерел

Окремо виділяється приналежність до категорії РЕР (дозвіл РЕР, підстава внесення до РЕР, категорія РЕР, ступінь пов'язаності членів родини з РЕР, прізвище, ім'я, по батькові РЕР, категорія посад РЕР, назва організації, де РЕР працює, дата віднесення особи до РЕР, дата одержання дозволу на обслуговування РЕР, дата припинення повноважень, дата, коли економічний агент перестав вчиняти спеціальні заходи щодо РЕР). Додатково надається інформація щодо пов'язаних осіб (назва кінцевого бенефіціарного власника національного публічного діяча, іноземного публічного діяча, діяча, який реалізує публічні функції в міжнародних установах, член родини чи пов'язана особа з національним чи іноземним публічним діячем, діяча, який реалізує публічні функції в міжнародних установах).

Перелік ризикових клієнтів по системі економічного агента містить дані про фізичних та юридичних осіб, а саме: назва клієнта код ЄДРПОУ або ПН; дата, а також результат щодо припинення з клієнтом ділових відносин, або відмови клієнту від обслуговування економічним агентом (наприклад, закриття рахунку, відсутність руху коштів); коментарі та додаткові роз'яснення по клієнту (наприклад, відмова від обслуговування в усній формі, відмова від обслуговування по системі термінових переказів, відмова від встановлення ділових відносин з клієнтом, пов'язаним з терористичною діяльністю, до яких застосовуються санкції, група юридичних осіб, пов'язаних тероризмом, розповсюдженням зброї масового знищення, до яких застосовуються санкції, за усною домовленістю з клієнтом, дозвіл тільки на зарахування заробітної плати, пенсії, соціальних виплат, клієнтом подано до банку заяви щодо вчинення третіми особами шахрайських дій, незадовільна репутація клієнта, відкриття проти клієнта виконавчого провадження, відсутність офіційної відмови клієнту, дозвіл або заборона здійснення операцій по іншим рахункам клієнта, пов'язані з місцевими благодійними організаціями, здійснення попередження клієнта в усній формі, клієнт фігурує у кримінальних злочинах та справах, та ін.); назва обслуговуючого регіонального управління.

Перелік клієнтів, по яким наявні Ухвали суду та фінансові операції яких можуть містити ознаки ризикових передбачає наявність такої інформації про клієнтів економічного агента: назва юридичної чи фізичної особи; код ЄДРПОУ чи ПН, номер та дата Ухвали суду, коментарі та додаткова інформація про клієнта, перелік ризикових операцій.

Перелік ПЕП клієнтів економічного агента – включає базовий список політично значущих осіб, членів їх сімей та пов'язаних з ними осіб, які є клієнтами банку. Такий перелік містить наступну інформацію про клієнтів фізичних та юридичних осіб: регіональне управління, підрозділ економічного агента, ЄДРПОУ чи ідентифікаційний код, серія та номер паспорта, назва чи прізвище, ім'я, по батькові; категорія особи (публічна особа, близька особа, пов'язана особа, юридична особа в якій кінцевий бенефіціарний власник є ПЕП); при

встановленні особи близькою чи пов'язаною публічною, зазначається прізвище, ім'я, по батькові публічної особи; вноситься підстава належності до ПЕП (керівник державного підприємства, кінцевий бенефіціарний власник чи керівник є ПЕП, керівник є близькою особою з ПЕП, родинні зв'язки); наявність дозволу на встановлення ділових відносин (так чи ні), строк дозволу; примітки.

Перелік клієнтів з ЧДВ – це клієнти, по яким наявна частка державної власності. Такий перелік містить інформацію щодо назви підрозділу економічного агента, найменування клієнта, код ЄДРПУО, реєстраційний номер клієнта у системі, розмір частки державної власності, параметр, що присвоюється клієнтам з ЧДВ. Віднесення клієнтів до таких списків відбувається автоматично по коду економічної діяльності особи, або шляхом перевірки з відкритих джерел. Клієнти з ЧДВ діляться на державні з ЧДВ 100% (12100 НБУ, 12201 Державні корпорації, що приймають депозити, 13110 Центральні органи державного управління), державні з ЧДВ 50-100% (11001 Державні нефінансові корпорації, 12301 Державні фонди грошового ринку, 12401 Державні інвестиційні фонди негрошового ринку, 12501 Інші державні фінансові посередники, крім страхових корпорацій та пенсійних фондів, 12601 Державні допоміжні фінансові корпорації, 12701 Державні кептивні фінансові корпорації, 12801 Державні страхові корпорації, 12901 Державні пенсійні фонди, 13120 Регіональні та місцеві органи державного управління, 13131 Центральні фонди соціального страхування, 13132 Регіональні та місцеві фонди соціального страхування) та недержавні з ЧДВ 0-50%.

Перелік заборонених галузей – це галузі, до яких відноситься діяльність клієнтів, які згідно внутрішніх нормативних документів забороняється обслуговувати та проводити фінансові операції економічному агенту. До таких галузей належать наступні: незаконна ігрова діяльність; банки-оболонки; телемаркетингові організації; секс-послуги; збут рослинних наркотичних засобів, в тому числі й марихуани; установи, які потребують обов'язкового ліцензування, але працюють без ліцензій; купівля-продаж неогранованих алмазів; торгівля або інші операції з контрафактною продукцією; небажана діяльність. По таким заборо-

неним галузям встановлюється заборона на проведення тих чи інших дій з подібними клієнтами, а також визначаються ризики від можливого обслуговування таких клієнтів по кожній з галузей.

Згідно Наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та інструкції щодо їх заповнення» [106] та Інструкції щодо заповнення форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу [89] розробляються **довідники кодів** фінансового агента в автоматизованій системі (**довідник коду виду фінансових транзакцій; довідник коду ознаки фінансових транзакцій обов'язкового фінансового моніторингу; довідник коду ознаки фінансових транзакцій внутрішнього фінансового моніторингу; довідник коду документу, що засвідчує особу; довідник коду виду суб'єкта первинного фінансового моніторингу; довідник коду виду повідомлення; довідник коду юридичного статусу учасника транзакції; довідник коду типу особи, що пов'язана з фінансовою транзакцією; довідник коду наявності дозволу на подання відомостей; довідник коду ознаки реалізації фінансової транзакції; довідник коду області України; довідник виду рішення**). Такі довідники мають певну кількість символів та наступну структуру: назва реквізиту, формат реквізиту, значення реквізиту (форми розрахунку, виду активу, місцезнаходження, об'єкта транзакції, ознаки фінансової транзакції, документа, що засвідчує особу, виду суб'єкта первинного ФМ, виду повідомлення, юридичного статусу суб'єкта первинного ФМ чи учасника транзакції, типу особи, що пов'язана з фінансовою транзакцією, наявності дозволу, реалізації фінансової транзакції, області України, виду рішення).

В автоматизованій системі економічного агента формується **Довідник критеріїв ризику**, згідно критеріїв ризику, визначених внутрішніми нормативними документами та програмою управління ризиками економічного агента. Довідник критеріїв ризику має таку структуру: код ризику, ідентифікатор присвоєння критерію ризику клієнту, назва та опис ризику.

Відповідно до вимог Податкового кодексу України [111] та вимог Закону США «Про податкові вимоги до іноземних рахунків» [79], Угоди FATCA [148], **клієнти з FATCA-статусом** – це клієнти, що мають ознаки податкового резидентства Сполучених Штатів Америки, а також клієнти, які мають КБВ з ознаками податкового резидентства США. Така інформація про підтвердження чи спростування статус клієнтів відбирається з анкети-опитувальника та вводиться до автоматизованої системи економічного агенту. У разі встановлення клієнту FATCA-статусу, зазначаються такі відомості: тип FATCA-статусу (активний чи пасивний іноземний суб'єкт господарювання), ідентифікаційний код платника податків США TIN/EIN), глобальний посередницький ідентифікаційний номер GIIN, найменування особи англійською мовою, адреса англійською мовою, види доходів, дані форми W-8BEN-E.

Бази даних та нормативно-довідкової інформації, що групуються із зовнішніх джерел наступні: відомості ЄДР про ЮО, ФОП, ГФ; список ДСФМУ осіб, пов'язаних з тероризмом та міжнародними санкціями; перелік публічних діячі та членів їх сімей; санкційні списки (санкційний список РНБОУ; санкційний список МЕРТ України; OFAC SDN List - санкційний список США; санкційні списки всього світу; санкційні списки ЄС); списки ризикових країн (держав-агресор, держави зі стратегічними недоліками, країни з воєнними діями, список Європейської комісії по країнам зі слабким режимом ПВК/ФТ, країни з підвищеним рівнем корупції, самопроголошені країни, країни з підвищеним ризиком ФТ, держави-офшорні зони); ПВБКІ; МБКІ; перелік товарів подвійного використання; перелік осіб з ЧДВ; AntiFraud HUB - відомості про шахраїв; реєстр банкрутів; реєстр боржників; реєстр судових рішень; база недійсних документів; перелік осіб, які переховуються від органів влади; реєстр платників ЄП; реєстри обтяжень рухомого та нерухомого майна; дані по цінним паперам; реєстр щодо люстрації; реєстр арбітражних керуючих; корупційний реєстр; бази українських організацій; інформація щодо іноземних компаній. Схему структури баз даних та нормативно-довідкової інформації внутрішнього фінансового

моніторингу економічних агентів на основі зовнішніх джерел, зображено на рисунку 2.2.

Відомості ЄДР про ЮО, ФОП, ГФ – це дані про юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців, громадські формування, громадські об'єднання, нотаріусів, адвокатів України. Такі дані включають інформацію щодо назви суб'єкта господарювання, його коду, адреси, інформація про засновників та кінцевих бенефіціарів, керівництво, організаційно-правову форму, статутний капітал, види господарської діяльності, реєстраційні дані, щодо припинення діяльності, про наявні виконавчі провадження, контактна інформація. Ці відомості формується на сайті Міністерства юстиції України https://minjust.gov.ua/uniform_and_registry та Державного підприємства «Національні інформаційні системи» <https://nais.gov.ua/registers>; https://nais.gov.ua/pass_opendata.

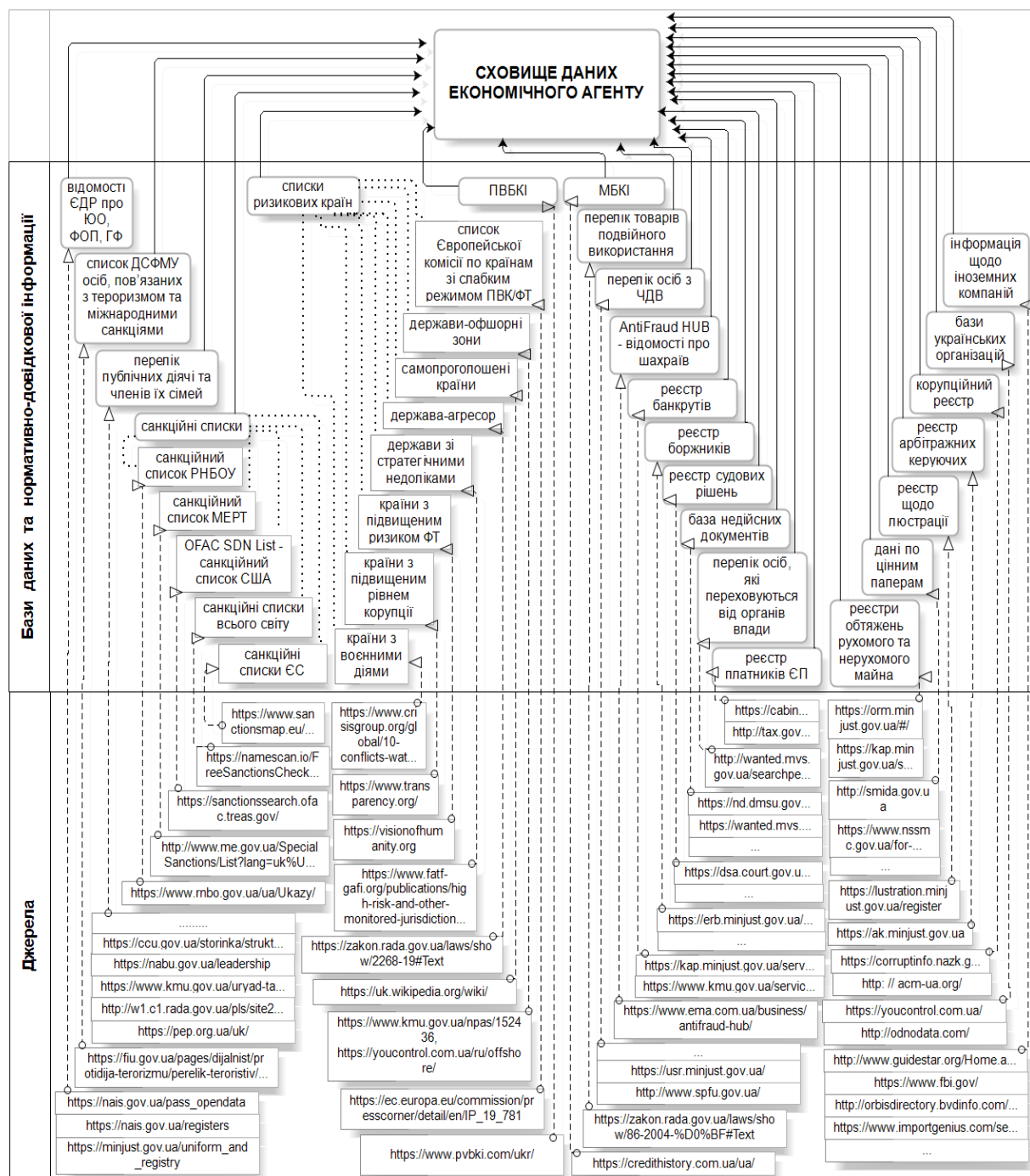

Рисунок 2.2 – Схема структури баз даних внутрішнього фінансового моніторингу, нормативно-довідкової інформації, необхідної для організації основних процедур моніторингу економічних агентів на основі зовнішніх джерел

Список ДСФМУ осіб, пов’язаних з тероризмом та міжнародними санкціями містить перелік осіб, що пов’язані з проведенням терористичних дій, або до яких застосовуються міжнародні санкції. Такий список затверджується

Державною службою фінансового моніторингу України і формується згідно актуального «Переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції» [109], і розміщується за посиланням <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/protidija-terorizmu/perelik-teroristiv/aktualnij-perelik-osib-pov-yazanix-iz-zdijsnennyam-teroristichnoji-diyalnosti-abo-stosovno-yakix-zastosovano-mizhnarodni-sankcziji.html>. Список ДСФМУ осіб, пов'язаних з тероризмом та міжнародними санкціями містить такі відомості: номер у списку, дата внесення, тип особи, джерело внесення, ім'я 1, ім'я 2, ім'я 3 за наявності, ім'я 4 за наявності, тип імені, категорія, якість, дата народження, місце народження, серія та номер паспортного документу, країна видачі, назва органу видачі, адреса, національність, ідентифікаційний номер, посада, додатково, актуальність.

Перелік публічних діячів та членів їх сімей – це загальний перелік публічних діячів та членів їх сімей. Перелік публічних діячів та членів їх сімей містить наступну інформацію: прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце народження, громадянство, ПІБ та рік народження батька, матері, подружжя, дітей, освіта, назва організації, посада, дата початку обіймання посади, що відноситься до публічних діячів, дата звільнення з посади, автобіографія по датам за наявності, дата актуальності; Відкритий реєстр національних публічних діячів України знаходиться за посиланням <https://per.org.ua/uk/>. Також для отримання даних про національних публічних діячів, можна використовувати інформацію з інших вебресурсів: список народних депутатів України згідно інформації Верховної ради України (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_deputat_list), дані з Урядового порталу - Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади України щодо уряду та органів влади, а саме склад Кабінету Міністрів України (<https://www.kmu.gov.ua/uryad-ta-organi-vladi/team>), дані про структуру та керівництво Національного антикорупційного бюро України (<https://nabu.gov.ua/leadership>), дані щодо структури та складу (<https://ccu.gov.ua/storinka/struktura-ksu>) та Суддів попередніх каденцій Конституційного суду України (<https://ccu.gov.ua/storinka/suddi-ksu-poperednih>

kadenciy), відомості про керівництво Верховного суду (https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/keriv/) та структура і склад Суддівського корпусу (https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/sud_korpus/), дані про керівництво та суддівський корпус Вищого антикорупційного суду (https://hcac.court.gov.ua/hcac/info_sud/leadership_and_judges/), склад членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (https://court.gov.ua/kvalifikatsijni_komisiyi/), дані декларацій родинних зв'язків та доброчесності членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (<https://www.vkksu.gov.ua/ua/dieklaracii-rodinnich-zwiazkiw-suddi-ta-dobrotchiesnosti-suddi/>), склад керівників Офісу Генерального прокурора (<https://www.gp.gov.ua/ua/leadership>) та керівництво і склад обласних прокуратур (https://www.gp.gov.ua/ua/sop_1), керівний склад Служби безпеки України (<https://sbu.gov.ua/ua/pages/5>) та регіональних органів Служби безпеки України (<https://ssu.gov.ua/rehionalni-orhany>), керівну ланку Національного антикорупційного бюро України/ (<https://nabu.gov.ua/leadership>), відомості єдиного державного реєстру Національного агентства з питань запобігання корупції щодо декларацій осіб, які виконують функції держави чи місцевого самоврядування (<https://public.nazk.gov.ua/>), керівництво та членів Рахункової палати (<https://rp.gov.ua/Management/>), членів Центральної виборчої комісія (https://cvk.gov.ua/sklad_cvk.html), керівників Державного бюро розслідувань (<https://dbr.gov.ua/management>), членів Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення (<https://www.nrada.gov.ua/about/#members>), керівників Антимонопольного комітету України (<https://amcu.gov.ua/persons>), керівництво Національного агентства з питань запобігання корупції (<https://nazk.gov.ua/uk/kerivnytstvo/>), керівників Міністерства оборони України (<https://www.mil.gov.ua/ministry/kerivnicztvo/>), відомості Реєстру декларацій родинних зв'язків та доброчесності (<https://data.gov.ua/dataset/5664fc8e-82e0-4a38-aeba-68607cafdc64>), інформація по деклараціям чиновників (<https://declarations.com.ua/>), відомості з інтернет ресурсу “Публічні діячі” (<http://www.public.biz.ua>), дані пошуку РЕР національного та міжнародного рів-

ня (<http://www.lexisnexis.com>), відомості зі списків політично значущих осіб світу (<https://namescan.io/FreePEPCheck.aspx>).

Санкційні списки – це певні списки відповідних фізичних та юридичних осіб, до яких застосовані відповідні санкції, обмеження та заборони різних країн та організацій.

Санкційний список РНБОУ (санкції Ради національної безпеки і оборони України) включає відомості про фізичних та юридичних осіб, до яких застосовуються персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи. Такі санкційні списки затверджуються рішенням Ради національної безпеки України та формуються на підставі пропозицій Верховної Ради України, Служби безпеки України, Президента України, Національного банку України, Кабінета Міністрів України, згідно Конституції України (стаття 107) [92], Закону України «Про санкції» [84]. Санкційні списки РНБОУ є додатками до Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» [136]. Санкційні списки РНБОУ розташовуються за посиланням <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/>.

Санкційний список РНБОУ фізичних осіб, які підпадають під певні види обмежень (санкцій), містить такі відомості про фізичних осіб:

- прізвище, ім'я, по батькові українською та російською мовами, дата народження, громадянство, реєстраційна адреса, реквізити паспортів громадянина України для виїзду за кордон (серія, номер, прізвище та ім'я англійською мовою), за наявності реквізити паспорту громадянина іноземної держави (номер, прізвище та ім'я англійською мовою), індивідуальний номер платника податків, за наявності професійна діяльність, посада;

- види обмежувальних заходів, дій, заборон, згідно ЗУ «Про санкції» [84] (основними з яких є тимчасове блокування права фізичної особи використовувати власні активи та розпоряджатися ними; обмеження здійснювати торговельні транзакції; застосування часткового чи суцільного обмеження щодо транзитів, перевезень, через Україну; перешкоджання обігу капіталу за кордон;

заборона виконувати зобов'язання фінансово-економічного характеру; зупинення певних видів діяльності шляхом відміни дії ліцензій, дозволів на таку діяльність, зокрема на використання надрів; заборона для нерезидентів та осіб, які підконтрольні нерезидентам, чи діють на їх користь, на приватизацію та оренду державних активів; блокування входу на морську територію, внутрішні води, порти України, а також у її повітряний простір, чи проведення на її території посадки, іноземним невійськовим і військовим суднам; обмеження на здійснення правочинів з цінними паперами, емітованими особами із санкційного списку РНБОУ; заборона видавати ліцензії та дозволи на інвестування в іноземні держави, а також на можливість розміщувати валютні цінності на рахунках, що відкриті в іноземних державах; заборона видавати ліцензії та дозволи на переміщення валютних цінностей через український кордон; обмеження на видачу готівкових коштів з іноземних платіжних карток; та ін.);

- термін застосування санкцій (зазвичай три роки).

Санкційний список РНБОУ юридичних осіб, які підпадають під певні види обмежень (санкцій), містить такі відомості про юридичних осіб:

- повна та скорочена назва юридичної особи українською та за наявності російською, англійською мовами; інформація про юридичну особу згідно Єдиного державного реєстру юридичних осіб країни, де клієнт зареєстрований – державний реєстраційний номер, або ідентифікаційний код юридичної особи, ідентифікаційний номер як платника податків, за наявності номер в торговельному реєстрі, юридична та фактична адреса українською та за наявності російською, англійською мовами, за наявності посада, громадянство та прізвище, ім'я керівництва;

- види обмежувальних заходів, дій, заборон, згідно ЗУ «Про санкції» [84] (основними з яких є тимчасове блокування права фізичної особи використовувати власні активи та розпоряджатися ними; обмеження здійснювати торговельні транзакції; застосування часткового чи суцільного обмеження щодо транзитів, перевезень, через Україну; перешкоджання обігу капіталу за кордон; заборона виконувати зобов'язання фінансово-економічного характеру; зупи-

нення певних видів діяльності шляхом відміни дії ліцензій, дозволів на таку діяльність, зокрема на використання надрів; заборона для нерезидентів та осіб, які підконтрольні нерезидентам, чи діють на їх користь, на приватизацію та оренду державних активів; заборона на придбання у державних юридичних осіб – нерезидентів продукції, товарів, послуг, робіт, а також продукції, товарів, послуг робіт іноземного походження з країн, що підпадають під санкції РНБОУ; блокування входу на морську територію, внутрішні води, порти України, а також у її повітряний простір, чи проведення на її території посадки, іноземним невійськовим і військовим суднам; обмеження на здійснення правочинів з цінними паперами, емітованими особами із санкційного списку РНБОУ; заборона видавати ліцензії та дозволи на інвестування в іноземні держави, а також на можливість розміщувати валютні цінності на рахунках, що відкриті в іноземних державах; заборона видавати ліцензії та дозволи на переміщення валютних цінностей через український кордон; обмеження на видачу готівкових коштів з іноземних платіжних карток; заборона збільшувати статутний капітал юридичних осіб, у яких частка власності нерезидента чи іноземної держави 10 і більше відсоткових пунктів, або наявний прямий чи опосередкований вплив на таку юридичну особу; додаткові дії та заходи щодо екологічного, ветеринарного, санітарного, фітосанітарного контролів; скасування чинності промислових проєктів, торгівельних угод, іншої співпраці у певних напрямках діяльності, зокрема це оборонна галузь та сфера безпеки; заборона на обмін технологіями, правами на об'єкти інтелектуальної власності; заборона на використання українських радіочастотних каналів; заборона використання телекомунакацій загального користування; заборона на наукову співпрацю, культурний обмін, освітню взаємодію, спортивні контакти, розважальні заходи з іноземними країнами та їх юридичними особами; заборона здійснювати офіційні візити, переговори, зустрічі щодо заключення угод, договорів; та ін.);

- термін застосування санкцій (зазвичай три роки).

Санкційний список МЕРТ України – це санкційний список Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, тобто перелік осіб, на яких на-

(<http://www.me.gov.ua/SpecialSanctions/List?lang=uk%UA&showFrgn=True&company=linge>). Відповідний список має таку структуру: по українським суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності – область, регіон, пошукове слово за усіма критеріями, номер наказу на введення санкції, номер наказу на скасування санкції, назва підприємства; по іноземним суб'єктам господарської діяльності – країна, ідентифікаційний код підприємства, номер наказу на введення санкції, номер наказу на скасування санкції, назва підприємства, пошукове слово за усіма критеріями.

OFAC SDN List – це санкційний список США, що формується згідно рішення Управління по контролю за іноземними активами Казначейства США, підрозділу міністерства фінансів США (OFAC) стосовно санкцій, які застосовуються до ряду юридичних осіб. Такий список знаходиться за посиланням <https://sanctionssearch.ofac.treas.gov/>. Список OFAC містить таку інформацію: країна юридичної особи, назва юридичної особи, які саме заходи з блокування (заборона ведення певної діяльності, співробітництва з особами, що потрапили під санкції, заморозка активів осіб, на яких поширюються санкції, заборона надавати допомогу особам, що потрапили під санкції, заборона здійснювати транзакції з представниками визначених галузей), суми транзакцій, сторони, що приймають участь, дати та тривалість заходів.

Також варто виділити **санкційні списки всього світу** - <https://namescan.io/FreeSanctionsCheck.aspx> та **санкційні списки ЄС** - <https://www.sanctionsmap.eu/#/main>, які мають подібну до інших санкційних списків структуру.

Списки ризикових країн включають перелік країн з підвищеним рівнем ризику, де клієнт зареєстрований, має місцезнаходження, місцезнаходження чи місце реєстрації банку, в якому у клієнта відкрито рахунок, контрагентами, що мають місцезнаходження чи місцезнаходження, чи місцезнаходження, місце реєстрації банку, в якому у контрагента відкрито рахунок. Такі країни групуються в залежності від ознак ризику:

- **держава-агресор** - це держава, що визначена Верховною радою України як державу-агресор, державу-окупанта, тобто це Російська Федерація, в тому числі згідно ЗУ «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» [87], відомості про що знаходяться за посиланням <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19#Text>;

- **держави зі стратегічними недоліками** – це такі країни, щодо яких із надійних джерел надходить інформація стосовно того, що у них є стратегічні недоліки в частині протидії відмивання незаконних доходів, фінансування тероризму, розповсюдження зброї масового знищення; наразі до таких раїн належать Албанія, Барбадос, Ботсвана, Гана, Ємен, Зімбабве, Камбоджа, Маврикій, М'янма, Нікарагуа, Пакистан, Панама, Сирія, Уганда, Ямайка; таку інформацію можна знайти за посиланням <https://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/documents/increased-monitoring-october-2020.html>; також це країни (Іран та КНДР), що не виконують чи неналежним чином виконують рекомендації, що надаються міжнародними, міжурядовими організаціями, які здійснюють роботу щодо перешкодження легалізації шахрайських доходів, що отримуються незаконним шляхом, фінансування терористичної діяльності, розповсюдження зброї масового знищення;

- **країни з воєнними діями** – тобто країни, у яких відбуваються воєнні дії та конфлікти; такими країнам на сьогоднішній день виступають Афганістан, Буркіна-Фасо, Ефіопія, Індія, Лівія, Пакистан, Сирія, Південний Судан, Венесуела, Ємен; список таких країн можна знайти за посиланням <https://www.crisisgroup.org/global/10-conflicts-watch-2020> та з інших зовнішніх джерел;

- **список ЄК по країнам зі слабким режимом ПВК/ФТ** – це список, що формується Європейською комісією, і визначає країни зі слабкими режимами протидії відмивання (легалізації) незаконних коштів, фінансування тероризму; такими країнами є Афганістан, Американське Самоа, Багами, Барбадос, Ботсвана, Камбоджа, КНДР, Гана, Гуам, Іран, Ірак, Ямайка, Лівія, Маврикій, Мон-

голія, М'янма (Бірма), Нігерія, Нікарагуа, Пакистан, Панама, Пуерто Ріко, Самоа, Саудівська Аравія, Сирія, Тринідад і Тобаго, Американські Віргінські Острови, Ємен, Зімбабве; відповідна інформація знаходиться за посиланнями https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_781;

- **країни з підвищеним рівнем корупції** – це держави, для яких характерний підвищений рівень корупції; відповідно до інформації Corruption Perceptions Index, що знаходиться за посиланням <https://www.transparency.org/>; країнами з підвищеним рівнем корупції є доволі широкий список держав (Афганістан, Албанія, Алжир, Ангола, Азербайджан, Бангладеш, Болівія, Боснія і Герцеговина, Бразилія, Бурунді, Камбоджа, Камерун, Центральноафриканська Республіка, Республіка Чад, Колумбія, Коморські Острови, Республіка Конго, Кот-д'Івуар, Демократична Республіка Конго, Джибуті, Домініканська Республіка, Еквадор, Єгипет та ряд інших);

- **самопроголошені країни** – це самопроголошені державні утворення; це такі як Донецька народна республіка, Луганська народна республіка, Нагірно-карабаська Республіка Республіка Арцах, Республіка Абхазія, Республіка Косово, Сахарська Арабська Демократична Республіка, Сомаліленд, Південна Осетія, Придністровська Молдавська Республіка, Турецька Республіка Північного Кіпру; посилання на такі країни є https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_держав_та_територій_з_обмеженим_визнанням;

- **країни з підвищеним ризиком ФТ** – це держави, у яких згідно звіту Global Terrorism Index підвищений рівень ризику фінансування терористичної діяльності; до таких країн належать Афганістан, Буркіна-Фасо, Камерун, Центральноафриканська Республіка, Колумбія, Демократична Республіка Конго, Єгипет, Ефіопія, Індія, Ірак, Кенія, Лівія, Малі, Мозамбік, М'янма, Непал, Республіка Нігер, Нігерія, Пакистан, Філіппіни, Сомалі, Південний Судан, Шрі-Ланка, Судан, Сирія, Тайланд, Туреччина, Ємен; посилання на актуальний список країн <https://visionofhumanity.org>;

- **держави-офшорні зони** – тобто країни, що відносяться до переліку офшорних зон; це Британські залежні території (Острів Гернсі, Острів Джерсі,

Острів Мен, Острі Олдерні), Центральна Америка (Беліз, Панама), Європа (Андорра, Гібралтар, Монако), Карибський регіон (Ангілья, Антигуа і Барбуда, Аруба, Багамські Острови, Британські Віргінські Острови, Віргінські Острови (США), Гренада, Кайманові Острови, Монтсеррат, Нідерландські Антильські Острови, Пуерто-Ріко, Сент-Вінсент і Гренадіни, Сент-Кітс і Невіс, Сен-Люсія, Сівдружність Домініки, Теркс і Кайкос, Тринідад і Тобаго), Африка (Ліберія, Намібія, Сейшельські острови), Тихоокеанський регіон (Вануату, Гуам, Маршалльські Острови, Науру, Ніуе, Палау, Острови Кука, Американське Самоа, Самоа, Фіджі); Південна Азія (Мальдівська Республіка); посилання на список держав-офшорних зон - <https://www.kmu.gov.ua/npas/152436>, <https://youcontrol.com.ua/ru/offshore/>.

ПВБКІ – Перше Всеукраїнське Бюро Кредитних Історій, що описує кредитну історію, кредитні ризики фізичних та юридичних осіб в Україні. ПВБКІ містить такі відомості: загальна інформація - тип особи (фізична чи юридична), ідентифікатор (ЄДРПОУ чи ІНН), дата формування, дата останнього оновлення; інформація про суб'єкт – назва чи прізвище, ім'я, по батькові, статус суб'єкта (негативний чи відсутність негативного), сімейний стан, резидентність, освіта, прізвище при народженні, дата народження, стать, громадянство, місце народження, діяльність, утриманці, їх коди, щомісячний дохід; ідентифікація – первинний ключ для фізичних осіб та фізичних осіб підприємців, складовий ключ (ім'я+прізвище+дата народження), паспорт громадянина України (серія та номер, дата видачі, орган видачі); адреса – адреса постійного місця проживання чи реєстрації, фактична адреса; зведена фінансова інформація - контракти за типами (credit, instalment та ін.), загальна сума кредитів (сума та валюта), сума по відкритим кредитам (сума та валюта), контракти за валютами, загальний кредитний ліміт(сума та валюта), ліміт по відкритим (сума та валюта), контракти по фазам (поточний, завершений достроково та ін.), сума забезпечень, залишок заборгованості (сума та валюта), контракти за ролями (позичальник та ін.), сума місячного платежу (сума та валюта), сумарна прострочка (сума та валюта), кількість статусів, забезпечень, запити по суб'єкту; інформа-

ція по кредитному договору (окремо по кожному договору) – статус контракту, тип контракту, кредитор, тип кредитного договору, валюта договору, стан договору, роль суб'єкту, мета кредитування, спосіб платежу, періодичність платежів, статус договору, дата початку дії договору, дата заяви на отримання кредиту, останнє оновлення, дата підписання кредитного договору, дата фактичного завершення, очікувана дата завершення, повна сума по договору (сума, валюта, кількість періодів), сума оплати в наступному періоді (сума та валюта), залишок (сума, валюта, кількість періодів), поточна прострочка (сума та валюта), історичний календар платежі за весь час дії договору (дата фіксації, фінансова поведінка, залишок (сума, валюта, період), прострочка (сума, валюта, період, дні); реєстр запитів і передавання інформації - номер, дата, час, кредитор, подія; кредитна виписка – ідентифікатор, останнє оновлення, кредитна історія, дата формування. Посилання на Перше Всеукраїнське Бюро Кредитних Історій - <https://www.pvbki.com/ukr/>.

МБКІ – Міжнародне Бюро Кредитних Історій, що описує кредитну історію фізичних та юридичних осіб клієнтів українських економічних агентів. МБКІ містить такі відомості: код МБКІ; особиста інформація про суб'єкт даних – ПІБ, ідентифікаційний номер, відомості про громадянський паспорт, дата народження, класифікація особи (фізична чи юридична), стать, сімейний стан, ознака резидентності, громадянство, адреса реєстрації, фактична адреса, контактна інформація (домашній робочий, мобільний телефони, факс, електронна адреса, інші); ідентифікаційні дані (тип ідентифікатору (ідентифікаційний код, громадянський паспорт, складений ключ), номер ідентифікаційного документу, дата видачі документу, дата реєстрації, ким видано, дата закінчення дії документу); кількість кредиторів, що зробили записи за останні 12 місяців; кількість користувачів, які повідомили про негативний статус договорів за останні 12 місяців; сукупна інформація про всі види договорів (кількість діючих договорів, кількість завершених договорів, кількість необроблених заяв, кількість відмовлених заяв, загальна непогашена сума, загальна сума прострочених виплат, сумарна кількість прострочених виплат, кількість анульованих заяв); детальна ін-

формація про діючі контракти (номер договору, коментар суб'єкта, основна інформація (фаза договору, дата останнього поновлення, дата заявки на кредит, дата укладання договору, дата початку, планова дата закінчення договору, фактичне закінчення дії договору, роль суб'єкта, мета фінансування, порядок виконання договору, додатковий статус договору, тип кредитора, кредитор, статус кредитора), суб'єкти договору (номер документу, роль суб'єкту), забезпечення, деталі (загальна сума, сума періодичного платежу, загальна запланована кількість платежів, кількість платежів, які фактично залишилося сплатити, сума платежів, які фактично залишилося сплатити, кількість несплачених платежів, несплачена прострочена сума платежів, відсоткова ставка, періодичність платежів, спосіб платежу, дата завершення сплати відсотків за користування кредитом, кількість днів прострочення сплати відсотків, кількість несплачених платежів за відсотками, несплачена прострочена сума відсотків, відповідно до встановленого графіку платежів), щорічний історичний календар платежів; детальна інформація про контакти, термін дії яких закінчився (подібно до діючих контрактів); пошукові запити по суб'єкту за останні 12 місяців (дата запиту, користувач, тип користувача); кількість кредиторів, що зробили запити за останні 12 місяців. Посилання на Міжнародне Бюро Кредитних Історій - <https://credithistory.com.ua/ua/>.

Перелік товарів подвійного використання – це єдиний список товарів подвійного використання, що є додатком до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання [121], який знаходиться за посиланням - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86-2004-%D0%BF#Text>. До відносять товари таких напрямлень: ядерні установки, матеріали та обладнання; спеціальні матеріали та пов'язане з ними обладнання; оброблення матеріалів; електроніка; комп'ютери; зв'язок; захист інформації; спеціальні технічні засоби; датчики і лазери; навігаційне обладнання та авіаційна радіоелектроніка; морська справа; авіакосмічна промисловість та рушійні/силові установки; чутливі товари; дуже чутливі товари; категорія I товарів, що можуть бути використані у створенні ракетної зброї.

Перелік осіб з ЧДВ - це особи, по яким наявна частка державної власності. Інформація про таких клієнтів може бути отримана з наступних відкритих джерел:

- сайт Фонду Державного майна України (за посиланням <http://www.spfu.gov.ua/>, <http://www.spfu.gov.ua/ua/content/spf-stateproperty-Subiekti-gospodaruvannya.html> - Реєстр (перелік) суб'єктів господарювання державного сектору економіки (державних підприємств, їх об'єднань, дочірніх підприємств та господарських товариств, державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50 відсотків) з інформацією про суб'єкти управління та окремі показники фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання; він містить відомості - код за ЄДРПОУ, повне найменування, місцезнаходження, код організаційно-правової форми господарювання, назва організаційно-правової форми господарювання, код суб'єкта управління, назва суб'єкта управління, код і назва регіону (місцезнаходження), основний вид економічної діяльності, стадія банкрутства, процедура банкрутства, стан підприємства (реструктуризація, ліквідація, розмір державної частки господарського товариства у %, статутний капітал у грн., показники фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання (остання дата подачі звітності "Баланс", залишкова вартість основних засобів у тис.грн., остання дата подачі звітності "Звіт про фінансові результати", чистий прибуток (збиток) у тис.грн.), організаційна форма суб'єкта господарювання -державні підприємства - ДП, господарські товариства – ГТ, примітка; <http://www.spfu.gov.ua/ua/content/civil-access-data-Reestr-korporativnih-prav-derzhavi.html> - Реєстр корпоративних прав держави у статутному капіталі господарських товариств, що містить відомості: код ЄДРПОУ, назва, % держчастки, кількість акцій у держчастці, статутний капітал у грн., регіон, контроль управління з КПД, орган управління, в управлінні ФДМУ/Міністерств, тип господарського товариства, ознака банкрутства, форма існування акцій, стратег, адреса, номінальна вартість акцій у грн., номінальна вартість акцій державної частки у грн., код ЄДРПОУ органу управління, КВЕД, поштовий індекс);

- сайт Міністерства Юстиції України (за посиланням <https://usr.minjust.gov.ua/>, <https://usr.minjust.gov.ua/content/publication-info>).

Anti-Fraud HUB - відомості про шахраїв – це портал, який дозволяє здійснювати міжгалузевий антишахрайський обмін інформацією. Ці відомості включають дані щодо незаконного застосування інформаційних платіжних систем, устаткування, що може бути використане для компрометації даних; стосовно підробки платіжних засобів, електронних грошей та гаманців; про неправомірні активності у напрямку позик, кредитів; відносно результатів платіжного моніторингу, а також історій авторизації; про неналежну ідентифікацію платників суб'єктів. Ця інформація розташована за посиланням <https://www.ema.com.ua/business/antifraud-hub/>.

Реєстр банкрутів – представляє собою єдиний реєстр підприємств, по яким порушено провадження про банкрутство, тобто це така інформаційна довідка, що надається згідно запиту користувача; вона містить відомості щодо порушення стосовно підприємства справи про банкрутство, або визнання його банкрутом, чи знаходження у процедурі банкрутства. Єдиний реєстр банкрутів містить відомості щодо дати винесення ухвали, дата реєстрації, дата чи ПІБ банкрута, номер справи, реєстраційний запис, стан провадження, відповідальна особа, дата та час створення, дата та час останнього оновлення, ідентифікаційний номер набору даних, підстава та призначення набору відомостей, паспорт набору відомостей, структура набору відомостей. Такі відомості знаходяться в Кабінеті електронних сервісів Міністерства юстиції України за посиланням https://kap.minjust.gov.ua/services?product_id=3&is_registry=1&keywords=&usertype=all, на Урядовому порталі – Єдиному веб-порталі органів виконавчої влади України <https://www.kmu.gov.ua/service/vidomosti-z-reyestru-bankrutstva>.

Реєстр боржників – це єдиний реєстр боржників. Відомості реєстру боржників знаходяться на сайті Міністерства юстиції України за посиланням <https://erb.minjust.gov.ua/#/search-debtors>, <https://data.gov.ua/dataset/506734bf-2480-448c-a2b4-90b6d06df11e>, в Автоматизованій системі виконавчого провадження <https://asvrweb.minjust.gov.ua/#/search-debtors>, в Єдиному реєстрі борж-

ників НАІС <https://nais.gov.ua/m/ediniy-reestr-borjnikiv-549>. Реєстр боржників включає такі дані: для фізичної особи – прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, реєстраційний номер облікової картки платника податків, категорія стягнення; для юридичної особи – найменування юридичної особи, її ідентифікаційний код, категорія стягнення; дані щодо виконавчого провадження, відповідальна особа, дата та час створення, дата та час останнього оновлення, ідентифікаційний номер набору даних, найменування набору даних, підстава та призначення набору відомостей, паспорт набору відомостей, структура набору відомостей, реєстраційний номер виконавчого провадження, період відкриття виконавчого провадження.

Реєстр судових рішень – передбачає собою Єдиний державний реєстр судових рішень. Такий реєстр має структуру: дані про суд та суддів (регіон суду, найменування суду, інстанція, ПІБ судді), судові рішення (реєстраційний номер рішення, період ухвалення постанови суду, період надходження, форма судового рішення), судова справа (форма судочинства, категорія справи, номер справи, статуси сторін судового процесу), а також стан розгляду справ (номер справи, номер провадження, швидкий пошук суду за назвою, регіон, суд, дата надходження, сторона по справі – назва сторони, прізвище). Дані єдиного реєстру судових рішень знаходяться на сайті Державної судової адміністрації України за посиланням <https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/oddata/>, <https://court.gov.ua/fair/>, <https://reestr.court.gov.ua/>.

База недійсних документів – це сукупність баз даних, що включають інформацію Державної міграційної служби України про недійсні документи (<https://nd.dmsu.gov.ua/>), Міністерства внутрішніх справ України згідно Єдиного державного веб-порталу відкритих даних про викрадені та втрачені паспорти громадян України (<https://wanted.mvs.gov.ua/passport/>), про викрадені, втрачені, недійсні паспорти громадян України (<https://data.gov.ua/dataset/ab09ed00-4f51-4f6c-a2f7-1b2fb118be0f>), про викрадені, втрачені, недійсні паспорти громадян України для виїзду за кордон (<https://data.gov.ua/dataset/b465b821-db5d-4b8b-8131-12682fab2203>), Першого всеукраїнського бюро кредитних історій

про втрачені паспортні документи (<https://service.pvbki.com/passport/>). База недійсних документів має наступну структуру: обирається тип документа, вводиться серія та номер документу, виводяться дані про наявність інформації про визнання документу недійсним, вкраденим, втраченим, додаткова інформація (значення, створено, востаннє оновлено, формат).

Перелік осіб, які переховуються від органів влади - включає осіб, які згідно відомостей розшуків Міністерства внутрішніх справ України, переховуються від органів влади (<http://wanted.mvs.gov.ua/searchperson/>), і містить таку структуру: прізвище, ім'я, по батькові, регіон та орган МВС, дата народження, дата зникнення, стать, опис/коментар, дата останнього оновлення.

Реєстр платників ЄП - це реєстр платників єдиного податку згідно Електронного кабінету платника Державної податкової служби України (<https://cabinet.tax.gov.ua/registers/edpod>, <http://tax.gov.ua/businesspartner>), що формується для перевірки надійності клієнта, його сумлінності у сплаті податків. Реєстр платників ЄП містить структуру: податковий номер, тобто код за ЄДР-ПОУ, реєстраційний номер облікової картки платника податків або серію та номер паспорту, найменування організації або прізвище, ім'я, по батькові, дата/період обрання чи переходу на сплату єдиного податку, ставка, група, коди та види господарської діяльності, наявність чи відсутність податкового боргу, сума боргу за наявності, дата виключення з реєстру.

Реєстри обтяжень рухомого та нерухомого майна - це відомості про майно осіб щодо наявності чи відсутності обтяжень по рухомому та нерухомому майну, що формуються Міністерством юстиції у Державний реєстр нерухомого майна - ДРОРМ (<https://orm.minjust.gov.ua/#/>) та через Кабінет електронних сервісів Державний реєстр речових прав на нерухоме майно (https://kap.minjust.gov.ua/services?product_id=1). Реєстри обтяжень включають інформацію: номер витягу, дата видачі, орган видачі, згідно чого надано витяг, параметри запиту - типи обтяження, параметри суб'єкта (назва, код), результати сформованої інформації по обтяженню (за наявності, яке майно, ким обтяжено, на яких умовах), відповідальна особа, що сформувала витяг.

Дані по цінним паперам – це відомості, що формуються Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку стосовно інформації про ринок цінних паперів Smida - Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України (<http://smida.gov.ua>), інформації щодо власників чи власників пакетів голосуючих акцій акціонерних товариств (<https://www.nssmc.gov.ua/for-market-participants/services/open-data/#>), інформації на ресурсі Stockmarket (<http://stockmarket.gov.ua>), реєстрів правозастосування, тобто емітентів з ознаками фіктивності, відсутності за зазначеним місцезнаходженням, заборони торгівлі цінними паперами на біржах (<https://www.nssmc.gov.ua/register/nahliad/kontrolna-diialnist/>), відомостей Фондових бірж (<https://www.nssmc.gov.ua/register/litsenzuvannia-ta-reestratsiia/stock-exchanges/>). Дані по цінним паперам включають інформацію: найменування цінних паперів, дата погашення, дата розміщення, термін обігу, міжнародний ідентифікаційний номер цінного паперу ISIN, вид та валюта ОВДП, дата сплати відсотків, номінальний рівень доходності, примітки, кількість цінних паперів, ціна цінних паперів, кількість цінних паперів у випуску, дата укладання біржового контракту, вчинення правочинів, найменування емітенту цінних паперів, код ЄДРПОУ емітента, тип фінансового інструменту, що виступає об'єктом цивільних прав згідно правочину.

Згідно Закону України "Про очищення влади" [85] формується **реєстр щодо люстрації** – реєстр фізичних осіб, яким заборонено обіймати певні посади чи бути на службі в органах державної влади, а також органах місцевого самоврядування. Такий реєстр містить інформацію: прізвище, ім'я, по батькові особи. Посилання на реєстр - <https://lustration.minjust.gov.ua/register>.

Відповідно законодавства України з питань банкрутства державним органом з питань банкрутства формується **Реєстр арбітражних керуючих** - Єдиний реєстр арбітражних керуючих України (розпорядників майна, керуючих санацією, керуючих реалізацією, керуючих реструктуризацією, ліквідатором у справі про [банкрутство](#)), що затверджується Міністерством, і міститься за посиланням <https://ak.minjust.gov.ua/> - Публічний сайт Єдиного реєстру арбітражних керуючих

чих. В реєстр арбітражних керуючих включає дані: прізвище, ім'я та по батькові арбітражного керуючого, номер свідоцтва на право проведення діяльності арбітражного керуючого, дата видачі свідоцтва, дату прийняття рішення стосовно присудження права проводити діяльність арбітражного керуючого, номер посвідчення арбітражного керуючого, номер свідоцтва щодо підготовки у справах про банкрутство, дата видачі свідоцтва, термін дії свідоцтва, місцезостання арбітражного керуючого, засоби підтримки зв'язку з арбітражним керуючим, за наявності номер рішення стосовно притягнення до дисциплінарної відповідальності арбітражного керуючого, дата рішення, вид дисциплінарного покарання, номер рішення щодо припинення чи призупинення роботи арбітражного керуючого, дата рішення, за наявності прізвище, ім'я, по батькові помічників арбітражного керуючого.

Корупційний реєстр формується Національним агентством з питань запобігання корупції формується Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення (<https://corruptinfo.nazk.gov.ua/>), а також на базі відомостей платформи Антикорупційний монітор, тобто Громадської антикорупційної експертизи результатів державних тендерів в Україні (<http://acm-ua.org/>). Реєстри містять інформацію щодо фізичних та юридичних осіб, які здійснили корупційні дії (ПІБ, назва, код ЄДРПОУ, номер статті по якій винесено судове рішення, номер наказу), а також за антикорупційним монітором додаткові відомості (бюлетень, сума контракту, валюта, індекс «ФОКС», подробиці «ФОКС», переможець, ЄДРПОУ переможця, замовник, ЄДРПОУ замовника, регіон замовника, тип, галузь, переможець (з'ясовано), вік переможця задовільний, адреса переможця, перемог у тендерах, кошти від тендерів, повідомлення).

Бази українських організацій: YouControl, Odnodata - містять відкриту інформацію про українські юридичні особи (<https://youcontrol.com.ua/>, <http://odnodata.com/>), тобто повне досьє на кожну організацію України. База включає в себе реєстраційні дані, засновників та ключових осіб, структуру власності та дозвільні документи, податкову та фінансову інформацію, судові до-

кументи та рішення, групу пов'язаних осіб, зв'язки між контрагентами, виконавчі провадження, історію, податкові дані.

Інформація щодо іноземних компаній формується з ряду інформаційних ресурсів. Так, для знаходження відомостей по некомерційних організаціях є ресурс GuideStar (<http://www.guidestar.org/Home.aspx>), для виявлення загроз США застосовують бази розшуку ФБР – офіційний сайт уряду США (<https://www.fbi.gov/>; <https://www.fbi.gov/wanted/topten>), для кращого прийняття рішень використовують інформацію про приватні компанії аналітичної компанії Бюро ван Дейк – бюро іноземних компаній, довідник Orbis Directory (<http://orbisdirectory.bvdinfo.com/OrbisDirectory/Companies>), базу даних світової торгівлі (<https://www.importgenius.com/search>), платформу ринкової аналітики підприємств світу (<http://www.exportgenius.in/>); відомості зі Списку Forbes Global 2000 – списку найбагатших людей світу (<http://www.forbes.com/global2000/list/#search>), реєстру організацій світу (<http://www.rba.co.uk/sources/registers.htm#UK>), торгові реєстри держав світу (http://www.egrul.ru/ino_reestry.html), бази даних офшорних компаній - Панамського реєстру (<https://offshoreleaks.icij.org/>), інформацію ресурсу World-check про нечесний бізнес, корупціонерів, сумнівних особистостей (<https://www.world-check.com/frontend/logout/>) для аналізу підприємств визначених країн використовують реєстри певних держав світу - Реєстр кіпрських компаній (<http://cy-check.com/>, <https://efiling.drcor.mcit.gov.cy>, <https://i-cyprus.com/>), Реєстр організацій Великобританії (<https://beta.companieshouse.gov.uk/>), Реєстр підприємств Польщі (<http://krs.infoveriti.pl/index.html>), Реєстр компаній Чехії (<https://rejstriky.finance.cz>; <https://rejstrik.penize.cz/>).

Підводячи підсумки, зазначимо, що бази даних та нормативно-довідкової інформації групуються на базі внутрішніх джерел економічних агентів та зовнішніх ресурсів, комплексне використання яких дозволяє вирішити ряд сьогоденних проблем фінансового моніторингу. В свою чергу, застосування масивів даних у зручному вигляді для практичного використання користувачем наразі є досить серйозним питанням. А інтеграція, структурування баз даних внутріш-

нього фінансового моніторингу економічних агентів у вигляді схеми даних з урахуванням сутностей, їх атрибутів, ключових полів та взаємозв'язків, а також структури одиниць нормативно-довідкової інформації, необхідної для організації основних процедур моніторингу, матиме першорядне значення за необхідності обробки та аналізу значних обсягів різноманітної інформації у майбутньому. Тому ефективно, оперативне використання баз даних зможе забезпечити користувачам суттєву багатообіцяючу перевагу та корисні основу в плані швидкості, точності, гнучкості, відфільтрованості, узгодженості, сумісності, всеохопленості, масштабованості аналітики, врахування всіх необхідних факторів та чинників, економії ресурсів, скорочення зайвих витрат.

2.2 Розроблення структури шаблонів вхідних та вихідних документів, повідомлень, пов'язаних із початком перевірок та отриманими результатами моніторингу

З огляду на оприлюднений річний план перевірок банківських та небанківських установ Національним банком України з питань фінмоніторингу, дотримання валютного та санкційного законодавства на 2021 рік (таблиця 2.1), а також звіт Державної служби фінансового моніторингу України за 2020 рік щодо результатів перевірок (таблиця 2), простежується плідна робота, що проводиться координаційними, регулюючими органами в напрямку фінансового моніторингу. Так, на перевірку щодо дотримання вимог фінансового моніторингу, на 2021 рік НБУ призначено 17 банківських установ та 32 небанківські установи. Також, згідно звіту Держфінмоніторингу України щодо результатів перевірок за 2020 рік, правоохоронним та розвідувальним органам було передано Державною службою фінансового моніторингу України 1036 матеріалів, серед яких 607 узагальнених матеріалів і 429 додаткових узагальнених матеріалів.

А результати, які отримує фінансова система після проведення таких контролюючих заходів та перевірок, свідчать про вірно обраний курс, направлений на організацію комплексної системи перехресних перевірок економічних аген-

тів як зовнішніми органами, так і внутрішніми підрозділами, в частині вжиття відповідних заходів фінансового моніторингу.

Не зважаючи на те, що питанням фінансового моніторингу присвячено увагу широкого кола вчених та економістів, наразі ще залишаються нерозкриті аспекти цього напрямку. Так, науковці Леонов С., Яровенко Г., Бойко А., Доценко Т. [36] досліджують інформаційну систему моніторингу банківських операцій, пов'язаних з відмиванням грошей; Вовк В., Жежерун Ю., Біловодська О., Бабенко В., Бірюкова А. [59] розглядають фінансовий моніторинг у банку у вигляді ринкового інструменту в умовах інноваційного розвитку та цифровізації економіки; Леонов С., Жураковська-Сава Й., Кузьменко О., Койбічук, В. [38] розкривають гравітаційний та інтелектуальний аналіз даних, оцінюючи ризик відмивання коштів фінансовими установами.

Таблиця 2.1 - Річний план перевірок банківських та небанківських установ Національним банком України з питань фінмоніторингу, дотримання валютного та санкційного законодавства на 2021 рік [135]

1-й квартал	2-й квартал	3-й квартал	4-й квартал
Банківські установи			
АТ «АЛЬПАРІ БАНК»	АТ «А-БАНК»	АКБ «ІНДУСТРІАЛ-БАНК»	АТ «КБ «ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ»
АТ «ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК»	АТ «БАНК СІЧ»	АТ «УКРАЇНСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ»	ПАТ «МТБ БАНК»
	АТ «ОЩАДБАНК»	АТ «ВКБ «КОНКОРД»	АТ «РВС БАНК»
	АТ «БАНК 3/4»	ПАТ «БАНК ВОСТОК»	АТ «УКРБУДІНВЕСТБАНК»
	АТ «МЕГАБАНК»	АТ «СБЕРБАНК»	АТ «УНІВЕРСАЛБАНК»
Небанківські установи			
ТОВ "ФК "Елаєнс" (код ЄДРПОУ 38905834)	АТ УКРПОШТА (код ЄДРПОУ 21560045)	ТОВ "СВІФТ ГАРАНТ" (код ЄДРПОУ 39859339)	ТОВ "С-ПЕЙ" (код ЄДРПОУ 36495136)
ТДВ "СК "ПРЕМ'ЄР ГАРАНТ ПРОФІ" (код ЄДРПОУ 37689635)	ТОВ "ФК "ФРЕЙЗЕР" (код ЄДРПОУ 42013017)	ПТ "ЛОМБАРД ДОНКРЕДИТ ТОВ "ІНТЕР-РЕЛТІ" І КОМПАНІЯ" (код ЄДРПОУ 30416462)	ПТ "ЛОМБАРД "ГРОШІ ТУТ" ЗА УЧАСТЮ ТОВ "ДИСКАУНТСЕЙЛ", ТОВ "ЦЕНТР РОЗВИТКУ РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ" (код ЄДРПОУ 35197210)
АТ "СК "ВАРТА" (код ЄДРПОУ 14080209)	ПрАТ "СК "АЛЬЯНС" (код ЄДРПОУ 32495221)	ТОВ "ФК "МАРЕ" (код ЄДРПОУ 40996391)	Кредитна спілка "ЕКСПРЕС КРЕДИТ ЮНІОН" (код ЄДРПОУ 39045012)
ПрАТ "СК "АСКО-Медсервіс" (код ЄДРПОУ 13550765)	ПрАТ "СК "Страховий Будинок" (код ЄДРПОУ 23364325)	ТОВ "ФК АКТИВІТІС" (код ЄДРПОУ 38800017)	ПТ "АЙ ТІ ЛОМБАРД" ЗА УЧАСТЮ ТОВ "ДЕЙТ ТРЕЙД", ТОВ "СІПІ ТРЕЙД КОМПАНІ" (код ЄДРПОУ 40104950)

ПрАТ "СК "ФІ-НЕКС" (код ЄДР-ПОУ 22321992)	ТОВ "ФК "ФАЛЬ-КОН" (код ЄДРПОУ 42114342)	ТОВ "ФК "ОМЕГА ГРУП" (код ЄДРПОУ 41883355)	ТОВ "ФК "Система" (код ЄДРПОУ 37453888)
	ТОВ "ФК "ІНВЕСТ-СЕРВІС" (код ЄДР-ПОУ 41738672)	ТОВ "ФК "ФІНХЕЛП-ФАРМ" (код ЄДРПОУ 40027358)	ТОВ "АЛЬФА-ЛІЗИНГ УКРАЇНА" (код ЄДРПОУ 33942232)
	ТОВ "ФК "АРТФІН" (код ЄДРПОУ 38488377)	ТОВ "ПОСТ ФІНАНС" (код ЄДРПОУ 38324133)	ТОВ "ФК "ІНТЕРЛІЗИНГ" (код ЄДРПОУ 41765203)
	ТОВ "ФК "КОНГУР" (код ЄДРПОУ 41962174)	Кредитна спілка "Громада" (код ЄДРПОУ 24108251)	ТОВ "УЛФ-ФІНАНС" (код ЄДРПОУ 41110750)
	ТДВ "СК "ГРАНІТ" (код ЄДРПОУ 42217958)	ТОВ "ЛАВРІН ФІНАНС" (код ЄДРПОУ 40369854)	ТОВ "ФК "ОКТАВА ФІНАНС" (код ЄДРПОУ 39628794)

Кузьменко О., Шулерж П., Леонов С., Юдрупа І., Бойко А. [34] проводять вибір даних, а також аналізують біфуркації ризику відмивання грошей за участі фінансових установ; Яшина Н.І., Кашина О.І., Прончатова-Рубцова Н.Н., Яшин С.Н., Кузнєцов В.П. [66] описують фінансовий моніторинг фінансової стабільності та цифровізації у федеральних округах.

Таблиця 2.2 - Звіт Державної служби фінансового моніторингу України за 2020 рік щодо результатів перевірок [86]

Правоохоронні та розвідувальні органи	Кількість узагальнених матеріалів, шт.	Кількість додаткових узагальнених матеріалів, шт.
Офіс Генерального прокурора	14	48
Державна фіскальна служба України	214	78
Національна поліція України	198	35
Служба безпеки України	119	133
Національне антикорупційне бюро України	54	114
Державне бюро розслідувань	7	21
Служба зовнішньої розвідки України	1	0

Важливу роль як у фінансово-економічній, так і в інших сферах, відіграють перевірки. Необхідність збільшення загального обсягу медичних перевірок у первинній медичній допомозі досліджують вчені Салліс А., Голд Н., Агбебіі А., Джеймс Р. Дж. Е., Беррі Д., Бонус А., Чадборн, Т. [50]; Ченг Х. -, Ванг, Ж. -, Чен, К.З. [11] описують сенс політики подальших перевірок для боротьби з

бідністю; перевіркою безпеки опікуються фахівці Хуан Г., Ян Л., Чжан Д., Ван Х., Ван Ю. [24]; Кідідо Дж. К., Вуні І. Ю., Ансах Е. [29] розкривають потребу в перевірках у сфері будівництва; Фан М., Вей В., Сі Х., Лю Ю., Гуань Х., Лю Т. [18] наголошують на обов'язковій перевірці програмного забезпечення.

Успішна діяльність установ та організацій, в значній мірі залежить від шаблонності процесів та типовості документарної складової. Підтвердженням цього є дослідження ефективного використання шаблонів у медичній галузі вченими Колей С., Дутта П. К., Агандж І. [32] та Краузе М., Камаль М., Крубер Д., Халама Д., Гірль Т., Летхаус Б., Бартелла А. К. [33]; позитивні аспекти застосування шаблонів у технологічній сфері та інженерії висвітлюють науковці Вадхвані К., Авате С. П. [60], Венг Ю., Чжан В., Цзян Ю., Чжао В. та Ден Ю. [61], Сюй Ю., Чжан Дж., Браунджон Дж. [62]. Не менш вагомими є шаблони і в економічній сфері.

Перевірки суб'єктів первинного фінансового моніторингу на стан виконання фінансового моніторингу діляться на внутрішні та зовнішні, планові та позапланові, виїзні та безвиїзні.

Порядок проведення перевірок суб'єктів первинного фінансового моніторингу для внутрішніх перевірок визначається внутрішніми інструкціями та постановами економічного агента, а для зовнішніх – вимогами окремих контролюючих органів, відповідальних за фінансовий моніторинг.

Суб'єктами первинного фінансового моніторингу складаються різні типи звітності та вихідних повідомлень на вхідні запити та документи, пов'язані з фінансовим моніторингом.

Внутрішні перевірки Банку щодо виконання фінансового моніторингу здійснюються такими структурними підрозділами банківської установи: **підрозділ фінансового моніторингу, комітет з питань фінансового моніторингу, комісія з вивчення клієнтів, підрозділ внутрішнього аудиту, підрозділ ревізії та контролю, підрозділ комплаєнс-контролю та нагляду, підрозділ з управління ризиками, Правління, Наглядова рада.** Схема структури вхідних

та вихідних документів, повідомлень, пов'язаних із початком внутрішніх перевірок та отриманими результатами моніторингу зображена на рисунку 2.3.

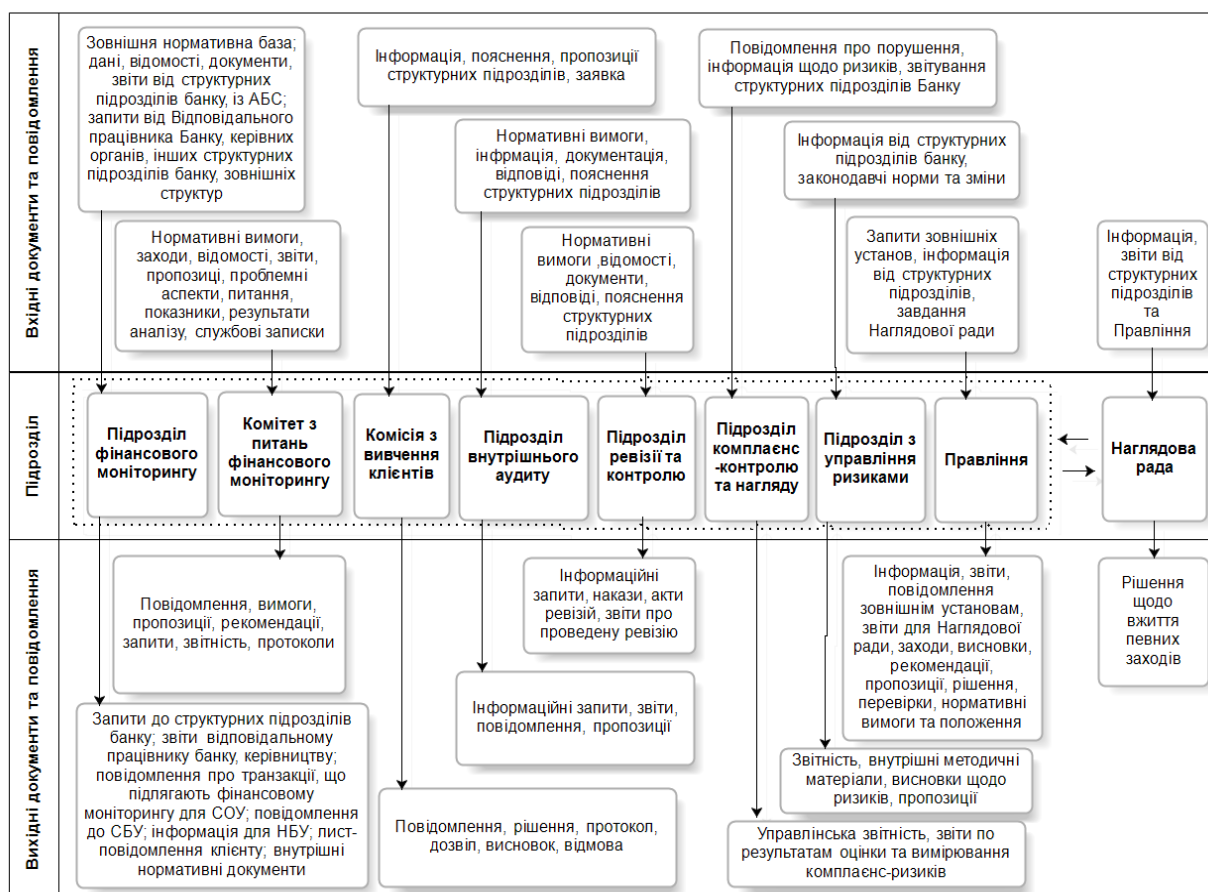

Рисунок 2.3 – Схема структури вхідних та вихідних документів, повідомлень, пов'язаних із початком внутрішніх перевірок та отриманими результатами моніторингу

Для забезпечення організації та функціонування у банку ефективної системи протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та у відповідності до Положення про здійснення банками фінансового моніторингу [113], у банку організовується **підрозділ фінансового моніторингу**. Вхідними документами підрозділу фінансового моніторингу є: зовнішня нормативна база; дані, відомості та документи від структурних підрозділів банку, із автоматизованої банківської системи, щодо клієнтів та транзакцій, що можуть підпадати під фінансовий моніторинг; звіти від структурних підрозділів банку; запити від

Відповідального працівника Банку з фінансового моніторингу, запити від керівних органів, запити від інших структурних підрозділів банку, запити від зовнішніх структур. Вихідними документами підрозділу фінансового моніторингу є: запити до структурних підрозділів банку; звіти відповідальному працівнику банку з фінансового моніторингу та керівництву; повідомлення про транзакції, що підлягають фінансовому моніторингу для СОУ (повідомлення про фінансові транзакції, повідомлення про підозрілу фінансову активність, повідомлення про відмінності по кінцевим бенефіціарним власникам, повідомлення про відмови клієнтам, повідомлення про заморозки та розморозки активів); повідомлення до СБУ (інформацію щодо заморозки чи розморозки активів по клієнтам, які віднесені до Переліку осіб чи у яких кінцеві бенефіціарні власники є особами, до яких застосовані санкції, а також які віднесені до списку терористів); інформація для НБУ (про результати перевірок); лист-повідомлення клієнтам (про зупинення відповідних фінансових операцій, щодо відмови у встановленні ділових відносин з клієнтом, про відмову в обслуговуванні, стосовно відмови від проведення фінансових операцій, щодо заморозки активів клієнта або активів по замороженій економічним агентом фінансовій транзакції); внутрішні нормативні документи.

На виконання вимог Положення про здійснення банками фінансового моніторингу НБУ №65 [113], формується **комітет з питань фінансового моніторингу** - колегіальний на постійній основі працюючий внутрішній орган банківської установи, який управляє ризиками легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансування тероризму, фінансування розповсюдження зброї масового знищення банківської установи та мінімізує такі ризики відповідно до повноважень, наданих йому Правлінням Банку. Комітетом з питань фінансового моніторингу розглядаються питання, що стосуються таких аспектів: законодавчих змін за напрямком протидії відмивання незаконних доходів, запобігання фінансуванню тероризму, розповсюдження зброї масового знищення; результатів оцінювання нових продуктів та послуг банку, характерних їм ризиків відмивання нелегальних коштів, фінансування тероризму; проблемних моментів на-

лежної перевірки клієнтів, а особливо політично значущих, та пов'язаних з ними осіб; випадків відмови клієнтам від обслуговування для недопущення реалізації ризикових процесів. Вхідні документи, що стосуються завдань комітету з питань фінансового моніторингу, містять такі відомості: вимоги НБУ а також нормативно-правових законодавчих актів з питань управління та мінімізації ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму; особливості внутрішньої взаємодії структурних підрозділів банківської установи в частині управління та мінімізації ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму; заходи щодо зниження, обмеження, регулювання ризику відмивання коштів, приведення його до прийняттого рівня; відомості та звіти щодо моніторингу ділових відносин банківської установи та її клієнтів, їх фінансових транзакцій в частині фінансового моніторингу; пропозиції відмови продовжувати з клієнтами ділові відносини; проблемні аспекти та питання належної перевірки клієнтів; законодавчі зміни з питань протидії відмивання коштів та фінансування тероризму; показники оцінки продукції та послуг банку, їх рівнів ризиків; проблемні аспекти здійснення навчання банківських працівників; проблемні аспекти встановлення та продовження ділових відносин з політично значущими та пов'язаними з ними особами; результати аналізу одержаних повідомлень щодо порушень протидії відмивання коштів у роботі банку; не вирішені питання за виконання банківською установою вимог законодавства з питань фінансового моніторингу. Члени комітету з питань фінансового моніторингу подають на розгляд вхідну інформацію у вигляді службової записки, що включає такі відомості: найменування питання порядку денного, короткий опис суті питання, ПІБ та посада доповідача, час доповіді, опис запропонованого проекту рішення, наявні до розгляду матеріали, найменування структурного підрозділу банку, що виносить питання на розгляд. Вихідні документи, що стосуються завдань комітету з питань фінансового моніторингу, містять такі повідомлення та вимоги: пропозиції та рекомендації іншим структурним підрозділам, комітетам та комісіям, правлінню банку в частині окремих питань, по яким комітет з питань фінансового моніторингу самостійно не має права приймати рішення; вимоги до банківських стру-

ктурних підрозділів виконувати у встановлені строки рішення комітету з питань фінансового моніторингу; повідомлення з призначеними відповідальними особами виконувати рішення комітету з питань фінансового моніторингу; запити, вимоги надання пояснень керівництвом відповідних структурних підрозділів банку; вимоги та запити до структурних підрозділів банку надати певну інформацію; звітність комітету з питань фінансового моніторингу (загальні відомості про роботу комітету, організаційні особливості роботи комітету, вхідні питання та вихідні результати, що вирішувались комітетом у звітному році, зворотня інформація щодо виконання структурними підрозділами завдань від комітету). Вихідна інформація комітету з питань фінансового моніторингу оформляється протоколами засідань комітету з питань фінансового моніторингу, що містить дані: номер протоколу, дата протоколу, форма засідання, склад і кількість голосуючих, склад і кількість присутніх, перелік членів комітету з питань фінансового моніторингу, якими приймалось рішення, перелік запрошених, досягнутий кворум по прийнятому рішенню, порядок денний, склад доповідачів, результати проведеного голосування, опис прийнятих рішень, пропозицій, рекомендацій, доручень, строки виконання рішень, відповідальні за виконання структурні підрозділи, дата наступного засідання комітету з питань фінансового моніторингу; ПШБ, посади та підписи учасників.

На виконання вимог чинного законодавства України, нормативно-правових положень НБУ , а також внутрішніх потреб банку, організовується **комісія з вивчення клієнтів**, яка займається забезпеченням оцінювання доцільності встановлення чи продовження ділових відносин з клієнтом, проведення фінансових транзакцій клієнтам , що є політично значущими чи пов'язаними з ними особами. Вхідна документація та матеріали для комісії з вивчення клієнтів містить таку інформацію щодо публічних діячів, близьких осіб до публічних діячів, пов'язаних осіб з публічними діячами, отримана від клієнтів, зібрана працівниками банку щодо ідентифікації, верифікації та вивчення клієнтів, пояснення керівників відповідних структурних підрозділів, пропозиції щодо встановлення чи поновлення відносин з клієнтом , заявка складена ініціюючим під-

розділом (номер заявки, дата заявки, ПІБ чи назва особи, категорія клієнта та коментар яким чином клієнт відноситься до певної категорії (публічна особа , близька до публічної особи, пов'язана з публічною особою), мета встановлення ділових відносин (відкриття поточного рахунку, відкриття карткового рахунку, відкриття рахунку для виплати заробітної плати, соціальних надходжень, пенсії, заключення договору без необхідності відкриття рахунку, відкриття депозиту, одержання кредитних коштів, операції з цінними паперами, інше), або перелік послуг , якими клієнт вже користується (поточний рахунок , картковий рахунок, виплата заробітної плати, соціальних надходжень, пенсії, обслуговування по договору без необхідності відкриття рахунку, депозит, кредити, операції з цінними паперами, інше), або опис разової фінансової транзакції, список документів, що повинні бути надані до заяви окремо для фізичної особи (копія паспорту, копія ІНН, анкета-опитувальник, фінансова звітність, тобто податкова декларація, декларація про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, інше), фізичної особи-підприємця (копія паспорту, копія ІНН, витяг ЄДР та інформація з ЄДР, анкета-опитувальник, фінансова звітність, тобто податкова декларація, інше), юридичної особи (копія паспорту та ІНН осіб вказаних у картці зі зразками підписів, анкета-опитувальник, структура власності, витяг та інформація з ЄДР, фінансова звітність, інше), посада, ПІБ та підпис особи, якою складена заявка, посада, ПІБ та підпис керівника ініціуючого підрозділу. Вихідним повідомленням комісії з вивчення клієнтів є певне рішення, оформлене у вигляді протоколу (має таку структуру: номер, дата, головуєчі, присутні, запрошені, порядок денний, опис питань до розгляду, рішення по кожному з питань, із вказанням ПІБ чи назви клієнта, рішення по ньому, перелік заходів, опис висновків комісії з вивчення клієнтів стосовно осіб надаються окремо, ПІБ та підписи голови комісії, заступника голови, членів комісії, секретаря комісії), дозволу (має таку структуру: дата, назва дозволу, номер та дата протоколу, опис дозвільних чи відмовлених заходів, ПІБ чи назва особи, яким саме чином належить до публічних діячів, посада , ПІБ та підпис відповідального за надання дозволу), повідомлення (має таку структуру: резолюція відпо-

відальної особи, дата, назва повідомлення, ПБ чи назва особи, номер та дата протоколу, окремо надається висновок комісії, посада, ПБ та підпис відповідального члена комісії), висновку (має таку структуру: дата, назва, ПБ чи назва особи, категорія клієнта та коментар яким чином клієнт відноситься до певної категорії (публічна особа , близька до публічної особи, пов'язана з публічною особою), мета встановлення ділових відносин (відкриття поточного рахунку, відкриття карткового рахунку, відкриття рахунку для виплати заробітної плати, соціальних надходжень, пенсії, заключення договору без необхідності відкриття рахунку, відкриття депозиту, одержання кредитних коштів, операції з цінними паперами, інше), або перелік послуг , якими клієнт вже користується (поточний рахунок , картковий рахунок, виплата заробітної плати, соціальних надходжень, пенсії, обслуговування по договору без необхідності відкриття рахунку, депозит, кредити, операції з цінними паперами, інше , за наявності номера рахунків та залишки коштів на рахунках), або опис разової фінансової транзакції, висновки відповідних підрозділів банку (безпека, ризику, юристи , управління з обслуговування клієнтів , фінансовий моніторинг), перелік відповідних зауважень підрозділів банку до пакету документів, до анкети-опитувальника , достатність наявної для аналізу інформації, її достовірність, зауваження до репутації клієнта , до його фінансового стану, висновок стосовно погодження, відмови чи відправки на доопрацювання, посада, ПБ та підпис секретаря та голови комісії), що формується на базі висновків відповідних структурних підрозділів, та аналізу комісії з питань вивчення клієнтів щодо можливості встановити нові ділові відносини з клієнтом чи продовжувати існуючі з публічними особами, близькими чи пов'язаними з ними особами; щодо відмови банком в обслуговуванні клієнта; щодо тимчасового призупинення, блокування обслуговування клієнта; встановлення обмеження у використанні клієнтом банківськими послугами у вигляді лімітів, відмов видавати готівкові кошти; щодо відновлення подальшого обслуговування клієнта.

Згідно Положення НБУ про організацію внутрішнього аудиту в банках України [115] у банках створюється **Підрозділ внутрішнього аудиту** для конт-

ролю за внутрішньою діяльністю банку та як допоміжний орган виконання наглядової функції в частині перевірки та оцінки ефективності роботи структурних підрозділів банку по різних напрямках, та системи внутрішньобанківського контролю). Будь-який напрям банківської діяльності підпадає під внутрішній аудит, в тому числі і дотримання фінансового моніторингу. Вхідними документами підрозділу внутрішнього аудиту є: вимоги законодавства та нормативно-правових актів; інформація та документація, отримана з автоматизованої банківської системи, баз даних, електронного чи паперового архіву; інформаційні та документарні відповіді та пояснення перевіряємих структурних підрозділів щодо організації їх діяльності, обслуговування клієнтів (дані електронної картки клієнта та вкладки фінансовий моніторинг електронної анкети про клієнта, ідентифікаційні, фінансові, статутні відомості, документи з фінансового моніторингу, анкета-опитувальник, з електронного архіву, первинних документів, розрахунково-касових документів, контрактів, також проводок по фінансовим транзакціям клієнта, рух та залишки коштів на рахунках). Вихідними документами підрозділу внутрішнього аудиту є інформаційні запити до перевіряємих структурних підрозділів щодо організації їх діяльності та обслуговування клієнтів та запити щодо стану виконання рекомендацій за результатами проведеного аудиту; звіти по проведеним плановим та позаплановим аудиторським перевіркам (вони мають наступну структуру: мета, суб'єкти, обсяги, межі та напрями перевірок, методи здійснення аудиту, перелік документації та інформації по аналізу, перелік питань і процесів аудиту, перелік клієнтів, їх рахунків та транзакцій, що перевіряються, перелік зауважень, перелік внутрішніх нормативних положень, які було порушено, перелік порушень, необхідні для вжиття заходи та рекомендації, строки усунення порушень, посада ПІБ та підпис відповідальних аудиторів, посада, ПІБ та підпис про ознайомлення відповідальних за перевіряємий підрозділ осіб); письмові інформаційні повідомлення, пропозиції та звіти для прийняття відповідних рішень та вжиття певних заходів Наглядовою радою та Правлінням.

Для проведення перевірок роботи структурних підрозділів та виконання вимог внутрішньої нормативної документації формується **підрозділ ревізії та контролю**. Вхідною інформацією для підрозділу ревізії та контролю є: вимоги внутрішньобанківських положень; відомості та документи, отримані з автоматизованої банківської системи, баз даних, електронного чи паперового архіву; інформаційні та документарні відповіді та пояснення перевіряємих структурних підрозділів щодо проведення їх діяльності, обслуговування клієнтів банку (дані електронної картки клієнта та вкладки фінансовий моніторинг електронної анкети клієнта, ідентифікаційні, фінансові, статутні дані, документи по фінансовому моніторингу, анкета-опитувальник, з електронного архіву, первинних документів, розрахунково-касових документів, контрактів, також проводок по фінансовим операціям клієнта, рух та залишки коштів на рахунках). Вихідними документами підрозділу ревізії та контролю є інформаційні запити до перевіряємих структурних підрозділів щодо проведення їх діяльності та обслуговування клієнтів та запити щодо стану виконання наданих рекомендацій за результатами ревізії; наказ на проведення ревізії (зазначається номер та дата наказу, тема наказу, опис необхідних дій та структура, посада, ПІБ та підпис уповноваженого керівника); акт ревізії (має таку структуру: дата акту, вид ревізії, назва перевіряємого структурного підрозділу, період перевіряємих даних, підстава ревізії, посада та ПІБ відповідального працівника підрозділу ревізії та контролю, посада та ПІБ відповідальної особи структурного підрозділу, період проведення ревізії, структурування та опис інформації по напрямкам перевірок, підписи відповідальних осіб); звіт про проведену ревізію (дата, посада та ПІБ відповідального працівника підрозділу ревізії та контролю, тема ревізії, тематика та обсяги інспектування, супровідна інформація, висновки, опис встановлених результатів перевірки, підписи відповідальних осіб).

З метою врегулювання питань управління комплаєнс-ризиком банку, а також на виконання вимог законодавства та Положення про організацію системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах [116], банківськими установами створюється **підрозділ комплаєнс-контролю та нагляду**,

який допомагає контролювати проблемні аспекти, що стосуються в тому числі і фінансового моніторингу (стосовно недотримання законодавчих вимог, недопущення фінансових злочинів, врегулювання репутаційного ризику, мінімізація ризику фінансових послуг, управління ризиком поведінки банківських працівників, виникнення ризиків конфлікту інтересів, неприйнятної поведінки, управління ризиком організації внутрішньобанківських процесів, порушень діяльності банку). Вхідна база для перевірок підрозділу комплаєнс-контролю та нагляду досить широка, так як вона охоплює значну кількість аналізованих та перевіряємих напрямків. Так, у якості вхідної бази підрозділу комплаєнс-контролю та нагляду зазначимо: повідомлення про порушення (про неприйнятну поведінку, порушення в роботі банківської установи, про комплаєнс-ризиками, про ознаки таких ризиків, повідомлення щодо конфліктів інтересів), інформація щодо ризиків (інформування щодо виявлення та спостереження фактів появи комплаєнс-ризиків); звітування структурних підрозділів банку (інформація про поточний стан управління комплаєнс-ризиками, заходи з уникнення чи зменшення впливу таких ризиків, пропозиції щодо управління подібними ризиками, звіти про перевірки та результати перевірки структурних підрозділів, звіти про належність виконання фінансового моніторингу, довідки про перевірки структурних підрозділів, інформація про вжиті заходи підвищення внутрішньобанківської системи фінансового моніторингу, інформація про використання банку в незаконних транзакціях, інші звіти додаткові про комплаєнс-ризиками, протоколи засідань певних органів банку). Відповідно і вихідні документи та повідомлення по перевіркам підрозділу комплаєнс-контролю та нагляду є обширними: управлінська звітність (про продукти, процеси, види діяльності, про випадки порушення законодавства, про випадки порушення внутрішніх вимог банку, про випадки складання недостовірних звітів, про значні законодавчі зміни, про заходи впровадження нових законодавчих вимог, про зовнішню інформацію по комплаєнс-ризиками по штрафам, про випадки конфлікту інтересів, про проведені навчання, про перевищення лімітів комплаєнс-ризиків, про результати роботи з неприйнятною поведінкою, про порушення внутрішньобанківського контролю,

про зміни в зовнішньому середовищі, про порушення політики винагород); звіти по результатам оцінки та вимірювання основних показників комплаєнс-ризиків (про втрати від комплаєнс-ризиків, про стрес-тестування комплаєнс-ризиків, про самооцінку комплаєнс ризиків, про ключові індикатори таких ризиків, інше).

Важливим органом є **Підрозділ з управління ризиками** – який для забезпечення ефективності функціонування системи управління ризиками, в тому числі і ризиків фінансового моніторингу, забезпечує виявлення, оцінку, вимір, аналіз, моніторинг, контролювання, врегулювання, зменшення та звітування про суттєві ризики, здійснює попередження порушень показників ризиків, розробляє відповідні методичні матеріали та ін.. Вхідною для підрозділу з управління ризиками є інформація від структурних підрозділів банку, законодавчі норми та зміни, а вихідною – звітність, внутрішні методичні матеріали, висновки щодо ризиків, пропозиції.

Правління забезпечує належне виконання рішень, завдань Наглядової ради банківської установи щодо управління банком, в тому числі напряму фінансового моніторингу. Вхідна інформація для Правління – інформація від структурних підрозділів, завдання Наглядової ради, запити зовнішніх установ, вихідна – звіти для Наглядової ради, заходи, висновки, рекомендації, рішення, перевірки, нормативні вимоги та положення, інформація та звіти зовнішнім установам.

Наглядова рада - вищий орган управління - несе повну відповідальність за створення комплексної, адекватної та ефективної системи управління банком, в тому числі і системи фінансового моніторингу. Вхідною інформацією для Наглядової ради є інформація та звіти від структурних підрозділів банку та Правління банку, а вихідною – рішення щодо вжиття певних заходів.

Згідно Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [83] **зовнішні пере-**

вірки економічного агента щодо виконання фінансового моніторингу здійснюються такими органами: **Національний банк України, Міністерство юстиції України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Міністерство цифрової трансформації України та Державна служба з фінансового моніторингу (спеціально уповноважений орган), зовнішній аудит.** Схема структури вхідних та вихідних документів, повідомлень, пов'язаних із початком зовнішніх перевірок та отриманими результатами моніторингу зображена на рисунку 2.4.

Положенням про порядок організації та здійснення нагляду у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду з питань реалізації і моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) НБУ [117] визначаються особливості проведення перевірок банків **Національним банком України** в частині фінансового моніторингу.

Рисунок 2.4 – Схема структури вхідних та вихідних документів, повідомлень, пов'язаних із початком зовнішніх перевірок та отриманими результатами моніторингу

Вхідними документами для НБУ при перевірках банків є: документи та відомості, одержані НБУ від банків чи небанківських фінансових установ під час безвізного нагляду щодо фінансового моніторингу; документи та відомості, одержані НБУ від банків чи небанківських фінансових установ при проведенні виїзної перевірки в частині фінансового моніторингу; дані, що надійшли від державних органів, певних структурних підрозділів НБУ; іноземних державних органів; узагальнені результати та звіти по попереднім виїзним та безвізним перевіркам банків та небанківських фінансових установ; інформація, отримана по результатам невіїзних перевірок на дотримання валютних законодавчих актів. Відповіді від банків мають певну форму та структуру: довідки (дані щодо випадків відмов банками від встановлення чи продовження ділових відносин з клієнтами - найменування чи прізвище, ім'я, по батькові, код за ЄДРПОУ чи РНОКПП особи, дата прийняття банком відповідного рішення, підстава відмови; дані про відмови від проведення фінансових транзакцій за певний період часу – найменування чи прізвище, ім'я, по батькові, код за ЄДРПОУ чи РНОКПП особи, дата та час спроби здійснення транзакції, сума фінансової операції у валюті її проведення, код валюти, сума у гривневому еквіваленті, підстава відмови; дані про зупинку проведення фінансових транзакцій згідно банківського рішення - найменування чи прізвище, ім'я, по батькові, код за ЄДРПОУ чи РНОКПП особи, дата спроби здійснення транзакції, сума фінансової операції у валюті її проведення, код валюти, сума у гривневому еквіваленті); табличні форми (дані про кількість одержаних банком запитів від банків-кореспондентів за визначений період стосовно клієнтів щодо фінансового моніторингу - дата отримання запиту, найменування банку-кореспондента, який надіслав запит, назва чи ПІБ, код ЄДРПОУ чи РНОКПП клієнта, по фінансовим транзакціям якого отримано запит, інформація щодо фінансової транзакції, від-

носно якої надіслано запит у частині суми у валюті проведення, коду валюти, гривневого еквіваленту, дати проведення, дата подання відповіді банком); вимоги, ухвали та судові рішення(дані про клієнтів банку, стосовно яких за перевіряємий період надходили письмові вимога від правоохоронних органів, органів прокуратури України, Державного бюро розслідувань, СБУ, Національної поліції, Національного антикорупційного бюро України про розкриття по ним відомостей, що передбачають банківську таємницю , чи по яким надходили судові рішення, ухвали про накладення арешту на кошти на рахунках, ухвали стосовно тимчасового доступу до речей, виїмки документації, інші - найменування чи прізвище, ім'я, по батькові, код за ЄДРПОУ чи РНОКПП осіб, дата отримання запиту банком, орган, який надіслав запит); довідки – таблиці (дані про клієнтів банку, які визначено як політично значущих чи пов'язаних з ними осіб - найменування чи прізвище, ім'я, по батькові, код за ЄДРПОУ чи РНОКПП осіб, дата встановлення ділових відносин або проведення разової фінансової транзакції на значну суму, дата зупинки банком ділових відносин з клієнтом, рівень ризику при перевірці, дані про відношення клієнта до категорії політично значущих осіб в частині дати виявлення факту віднесення клієнта до такої категорії, дати дозволу на встановлення чи продовження ділових відносин з клієнтом, проведення разових фінансових транзакцій на значну суму, для юридичної особи – ознаки віднесення до такої категорії, посади політично значущої особи, для фізичної особи та фізичної особи-підприємця – зв'язки з такими категоріями осіб, категорії таких осіб, ПІБ, інші ідентифікаційні дані , їх резидентність, дата припинення уживання банком обмежуючих заходів, суми залишків на рахунках клієнтів, обсяги кредитових та дебетових оборотів по ним); довідки-таблиці (перелік банківських клієнтів - категорія клієнта, ПІБ чи назва клієнта, РНОКПП осіб, дата народження чи ко ЄДРПОУ клієнтів, зв'язки з політично значущими та пов'язаними з ними особами, дата початку ділових відносин з клієнтом чи проведення першої разової фінансової транзакції значної суми, обсяги фінансових транзакцій по зарахуванню коштів на рахунки клієнтів , обсяг внесення готівкових коштів , обсяги фінансових транзакцій по із зараху-

ванню клієнту безготівкових коштів із-за кордону, обсяги фінансових транзакцій по зарахуванню клієнту готівкових коштів, обсяги фінансових транзакцій зі списання коштів з клієнтських рахунків, обсяги фінансових транзакцій зі списання списання безготівкових коштів за кордон з клієнтських рахунків, залишки коштів на клієнтських рахунках, суми кредитних коштів клієнта, найменування підрозділу, де було встановлено ділові відносини чи здійснено разову фінансову транзакції значної суми, резидентність, ознака пов'язаності з банківською установою, місце роботи, посада, КВЕД, дата запису в ЄДР щодо включення до ЄДР, наявність цінних паперів, дата та спосіб виконання верифікації клієнта, рівень ризику, дата відмови банком від ділових відносин з клієнтом); електронні таблиці (дані про фінансові операції, проведені по рахунках групи клієнтів банку, що була визначена в запиті від інспекційної групи – зарахування чи списання коштів, референс фінансової транзакції в автоматизованій банківській системі, ПІБ чи назва клієнта, РНОКПП чи код за ЄДРПОУ, номер рахунку клієнта, ПІБ чи назва контрагента, РНОКПП чи код за ЄДРПОУ контрагента, МФО банку контрагента, назва банку контрагента, номер рахунку контрагента, дата здійснення фінансової транзакції, її сума, код валюти, гривневий еквівалент, призначення платежу).

Вихідними для НБУ при перевірках банків є два типи документів: підготовчі та звітні. Підготовчими є повідомлення від НБУ до перевіряємих установ (мають структуру: дата початку перевірки, дата закінчення перевірки, період перевірки, дані керівника інспекційної групи, його контактний телефон, інше) та запити від НБУ до перевіряємих установ (мають структуру: узагальнені відомості про загальну суму та кількість фінансових транзакцій з переказу коштів, деталізовані дані про всі фінансові опер транзакції з переказу коштів, перелік політично значущих та пов'язаних з ними осіб, з якими було встановлено ділові відносини, узагальнені дані про всі фінансові транзакції з переказу коштів). Звітними вихідними документами є: довідки про перевірку (мають таку структуру: дата довідки, назва перевіряємого банку чи установи, дата та номер наказу на перевірку, дані про склад інспекційної групи, їх ПІБ, посади, опис пе-

ревіряємих питань, тип перевірки, дата та період перевірки, строк перевірки, опис висновків, відомості про порушення, опис відомостей, отриманих під час перевірки, супровідна інформація, рекомендації банку, опис фактів перешкоджання перевірці, інше); акт про результати нагляду (має структуру: дата акту, назва перевіряємого банку, опис відомостей, на підставі яких проведено нагляд, дані про виявлені порушення, опис відомостей, отриманих під час перевірки, супровідна інформація, рекомендації банку, інше); акти про недопущення до перевірок, акт перешкоджання перевіркам (включає відомості про факт ненадання запитуваних документів та відомостей, опис відсутності можливості інспекційної групи отримувати інформацію, проводити перевірку).

Згідно Порядку проведення перевірок Міністерством юстиції України та його територіальними органами суб'єктів первинного фінансового моніторингу Міністерства юстиції України [123], **Міністерство юстиції України** має право проводити планові та позапланові перевірки діяльності суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Вхідною інформацією для Міністерства юстиції України є: план перевірок; повідомлення про порушення; ініціатива Держфінмоніторингу; судові рішення; вимоги правоохоронних органів (структура таких документів регламентується органами, що ініціюють таку документацію) . Вихідною інформацією є: повідомлення про перевірку; повідомлення про права, обов'язки та повноваження членів робочої групи та права, обов'язки суб'єкта і посадових осіб суб'єкта (має структуру: назва органу державного фінмоніторингу, назва суб'єкта, код ЄДРПОУ чи РНОКПП та серія і номер паспорта, права та зобов'язання керівника та членів робочої групи, права та зобов'язання суб'єкта та посадових осіб суб'єкта, ініціали та прізвище суб'єкта, керівника суб'єкта, їх підпис, дата щодо отримання повідомлення); запит про надання документів (має структуру: назва органу державного фінмоніторингу, назва суб'єкта, код ЄДРПОУ чи РНОКПП та серія і номер паспорта, місцезнаходження, дата запиту, посада та ПІБ керівника робочої групи, підстава, номер та дата наказу, опис запитуваних документів, посада, ПІБ, підпис відповідальної особи); акт огляду електронного документу (має структуру: назва суб'єкта, код

ЄДРПОУ чи РНОКПП та серія і номер паспорта, місцезнаходження, дата акту, назва органу державного фінмоніторингу, номер, дата, орган видачі посвідчення для проведення перевірки, посади та ПІБ членів робочої групи, перелік наданих електронних документів, результати перегляду, підписи членів робочої групи); акт перевірки (має структуру: номер примірника, номер акту перевірки про дотримання законодавчих вимог у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, повна назва суб'єкта, його місцезнаходження, дата підписання акту, вид перевірки, термін проведення перевірки, поштова адреса місця перевірки, документ, який є підставою проведення діяльності, код ЄДРПОУ чи РНОКПП та серія і номер паспорта, банківські реквізити, номер телефону, ПІБ та посади членів робочої групи, ПІБ та посади відповідальних посадових осіб суб'єкта, підстава перевірки, питання, що підлягали перевірці та результати по ним, період перевірки, дата, номер та орган видачі свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта, перелік наданих суб'єктом для перевірки документів, їх назва та реквізити, опис виявлених порушень вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення у частині переліку порушень, підпунктів, пунктів, частин, статей, глав, розділів тощо, та назв нормативно-правових актів, норми яких порушено, опис пропозицій по усуненню порушень у справі про невиконання (неналежне виконання) законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення по кожному порушенню, опис документів, що додано до Акту перевірки в частині назви та реквізитів документів, кількості сторінок, ПІБ та підписи з датою членів робочої групи, ПІБ суб'єкта, керівника суб'єкта з підписом та датою отримання другого примірника акту перевірки); акт про відмову проведення перевірки (має структуру: назва суб'єкта, код ЄДРПОУ чи РНОКПП та серія і номер паспорта, місцезнаходження, дата акту, назва органу

державного фінмоніторингу, що видав посвідчення на перевірку, ПІБ посадової особи, дата видачі, номер посвідчення, посади та ПІБ членів робочої групи, місцезнаходження суб'єкта, опис обставин відмови від перевірки, підписи членів робочої групи); акт про відсутність суб'єкта за місцезнаходженням (має структуру: назва суб'єкта, код ЄДРПОУ чи РНОКПП та серія і номер паспорта, місцезнаходження, дата акту, назва органу державного фінмоніторингу, що видав посвідчення на перевірку, ПІБ посадової особи, дата видачі, номер посвідчення, посади та ПІБ членів робочої групи, місцезнаходження суб'єкта, опис виїзду на місцезнаходження суб'єкту в частині інформація про будівлю (житлова, нежитлова тощо), дату та час прибуття за адресою (година, хвилини), наявність чи відсутність таблички з назвою суб'єкта, відомості від власника будинку, інші встановлені дані, підписи членів робочої групи).

Для здійснення контролю за роботою суб'єктів первинного фінансового моніторингу на ринку цінних паперів, у відповідності до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [83] та Порядку контролю за дотриманням професійними учасниками фондового ринку (ринку цінних паперів) вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення [120], створена **Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку**. Вхідними документами та інформацією для Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку є: законодавчі вимоги, відомості про відповідального за здійснення фінансового моніторингу працівника, дані про ідентифікацію, верифікацію, вивчення клієнта та уточнення про нього інформації; дані про затвердження внутрішніх вимог з питань фінансового моніторингу; відомості про операції, що підлягають фінансовому моніторингу; дані про зупинення фінансових операцій; інформація про зберігання документів по фінансовому моніторингу; інформація про критерії ризиків легалізації, одержаних незаконним шляхом, фінансування тероризму, фінансування розповсю-

дження зброї масового знищення; відомості про проведення внутрішніх перевірок на дотримання вимог фінансового моніторингу; повідомлення про порушення; вимоги судових рішень; виявлені порушення; неподання документів на запит; виявлення, а також підтвердження неправдивості та недостовірності даних. Вихідними документами та інформацією для Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку є: план-графік проведення перевірок СПФМ; повідомлення про перевірку; доручення на проведення перевірки (номер примірника, номер доручення, назва СПФМ, код ЄДРПОУ, посада та ПІБ уповноваженої особи НКЦПФР, посади та ПІБ, повноваження членів робочої групи, строк перевірки, підписи осіб, дата отримання другого примірника); запит щодо надання документації чи інформації (дата запиту, реквізити СПФМ, ПІБ керівника робочої групи, опис запиту, назва СПФМ, код ЄДРПОУ, дата та номер доручення, строк надання документів, підписи осіб); акт щодо відсутності СПФП по місцезнаходженню (назва СПФМ, код ЄДРПОУ, місто, дата, номер, дата, орган видачі доручення, посади та ПІБ членів робочої групи, опис відвідання, адреса місцезнаходження, підписи відповідальних осіб); акт щодо відмови в проведенні перевірки (назва СПФМ, код ЄДРПОУ, місто, дата, номер, дата, орган видачі доручення, посади та ПІБ членів робочої групи, опис обставин відмови, підписи осіб); акт перевірки електронного документа (назва СПФМ, код ЄДРПОУ, дата, адреса, номер, дата, орган видачі доручення, посади та ПІБ членів робочої групи, опис огляду електронного документа, підписи осіб); акт перевірки (назва СПФМ, код ЄДРПОУ, місто, дата, вступна частина, дати перевірки, місцезнаходження, банківські реквізити СПФМ, засоби зв'язку, посади та ПІБ членів робочої групи, відповідальні посадові особи СПФМ, підстава проведення перевірки, перелік перевіряємих питань, період роботи СПФМ, дані щодо державної реєстрації СПФМ, описова частина, перелік та опис перевіряємих документів, відповіді на запитання, резолютивна частина, опис виявлених порушень, перелік матеріалів перевірки, підписи осіб); протокол вилучення документів (місто, дата протоколу, посада та ПІБ керівника робочої групи, назва СПФМ, код ЄДРПОУ, номер, дата, орган видачі доручення, посади та ПІБ чле-

нів робочої групи, дата повернення документів, підписи посадових осіб за отримання документів); акт щодо відмови СПФМ прийняти вилучені документи (назва СПФМ, код ЄДРПОУ, адреса, дата, номер, дата, орган видачі доручення, посади та ПІБ членів робочої групи, дата протоколу вилучення, опис причин СПФМ від прийняття вилучених документів, пояснення посадових осіб, перелік та опис документів, підписи осіб).

Згідно Порядку обміну інформацією між Державною службою фінансового моніторингу України і Міністерством цифрової трансформації України для підвищення ефективності здійснення нагляду за додержанням суб'єктами первинного фінансового моніторингу вимог законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення Міністерства фінансів України, Міністерства цифрової трансформації України [122], одним із суб'єктів державного фінансового моніторингу, що контролює та проводить перевірки СПФМ є **Міністерство цифрової трансформації України**. Вхідною інформацією для Міністерства цифрової трансформації України є інформація, отримана від Державної служби фінансового моніторингу України стосовно заходів, які проводяться СПФМ в частині протидії відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення (статистична інформація по фінансовим транзакціям, що потрапляють під фінансовий моніторинг, а також інші відомості, що можуть мати зв'язок з відмиванням незаконних коштів, отримана від СПФМ; дані про облік СПФМ у Державній службі фінансового моніторингу України; дані про знятих з обліку СПФМ; відомості про ознаки порушень СПФМ законодавчих вимог з протидії ВК/ФТ, виявлені СУО; відомості про виявлені Міністерством цифрової трансформації України ознаки порушень СПФМ законодавчих вимог з протидії ВК/ФТ). Вихідною інформацією для Міністерства цифрової трансформації України є інформація, надана Державній службі фінансового моніторингу України стосовно покращення регулюючих та контролюючих заходів нагляду за виконанням СПФМ законодав-

чих вимог в частині протидії відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення (відомості про порушення законодавчих норм з протидії ВК/ФТ; вжиті до СПФМ заходи за порушення законодавчих норм з протидії ВК/ФТ; узагальнені відомості щодо дотримання СПФМ законодавчих вимог з протидії відмивання коштів, фінансування тероризму; узагальнені відомості про порушення законодавчих норм з протидії ВК/ФТ та вжиті до СПФМ заходи за такі порушення; дані про припинення роботи СПФМ для зняття їх з обліку).

На виконання вимог Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [83] та Положення про здійснення установами фінансового моніторингу [114] контроль та перевірки виконання фінансового моніторингу СПФМ здійснює **Державна служба фінансового моніторингу України (спеціально уповноважений орган)**. Вхідною інформацією для ДСФМУ при перевірках є: відомості про фінансові транзакції, що підлягають фінансовому моніторингу; дані про критерії проведення аналізу фінансових транзакцій, що підлягають фінансовому моніторингу, визначені центральним органом виконавчої влади; повідомлення про фінансові транзакції, що підлягають фінансовому моніторингу; повідомлення про підозрілі фінансові транзакції; висновок про підозрілі фінансові транзакції; інформація про моніторинг фінансових транзакцій клієнтів, які поставлено на облік щодо фінансового моніторингу; реєстр повідомлень; інше. Вихідною інформацією для ДСФМУ при перевірках є: пропозиції до законодавчих актів; проекти нормативно-правових актів; запити до державних органів, організацій та установ, СПФМ на отримання інформації; узагальнені матеріали щодо порушень законодавства; інформація суб'єктам державного фінансового моніторингу для підвищення ефективності здійснення нагляду у сфері запобігання відмивання незаконних коштів; повідомлення СПФМ про підозру у здійсненні порушень; рішення та доручення щодо зупинення чи відновлення фінансових транзакцій; інше.

На виконання законодавчих та нормативно-правових вимог, перевірка діяльності СПФМ проводиться також і **Зовнішнім аудитом**. Вхідною інформацією, що підлягає перевірці незалежним зовнішнім аудитом є: документи, внутрішні положення, відомості про процедури ідентифікації клієнтів, внутрішні процеси дотримання фінансового моніторингу, практичні аспекти дотримання фінансового моніторингу. Вихідною інформацією, що підлягає перевірці незалежним зовнішнім аудитом є: незалежний аудиторський звіт, пропозиції, рекомендації, заходи.

Слід зазначити, що перед тим як вжити певні регулюючі заходи в напрямку фінансового моніторингу, в першу чергу необхідно провести перевірку осіб та операцій, що підлягають фінансовому моніторингу. Це дозволить вчасно виявити можливі та існуючі шахрайські схеми, незаконні операції та їх підозрілих учасників для перешкоджання нелегальної діяльності злочинців та пов'язаних з ними осіб. А створення шаблонів вхідних та вихідних документів, повідомлень, пов'язаних з перевірками фінансового моніторингу та їх результатами, дозволить комплексно та структуровано підійти до розгляду та вирішення значного кола проблемних питань, що виникають у фінансовій сфері між учасниками фінансово-економічних процесів.

В свою чергу, перевірки суб'єктів первинного фінансового моніторингу на стан виконання фінансового моніторингу діляться на внутрішні та зовнішні. Внутрішні перевірки Банку стосовно виконання фінансового моніторингу проводяться такими структурними підрозділами банку: підрозділ фінансового моніторингу, комітет з питань фінансового моніторингу, комісія з вивчення клієнтів, підрозділ внутрішнього аудиту, підрозділ ревізії та контролю, підрозділ комплаєнс-контролю та нагляду, підрозділ з управління ризиками, Правління, Наглядова рада. Зовнішні перевірки Банку стосовно виконання фінансового моніторингу проводяться такими органами: Національний банк України, Міністерство юстиції України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Міністерство цифрової трансформації України та Державна служба з фінансового моніторингу, зовнішній аудит. Структура вхідних та вихідних до-

кументів, повідомлень, пов'язаних як і з внутрішніми, так і з зовнішніми перевірками фінансового моніторингу, має свої особливості в залежності від специфіки інформації, яку вони включають.

Такий підхід до розроблення структури шаблонів вхідних та вихідних документів, повідомлень, пов'язаних із початком перевірок та отриманими результатами моніторингу, дозволить як економічним агентам, так і контролюючим органам, на практиці оптимізувати ряд процесів запобігання нелегальному обігу коштів та прискорити оперативність проходження стандартних процедур перевірок з фінансового моніторингу.

2.3 Розроблення структури шаблонів вхідних та вихідних документів, повідомлень, пов'язаних із ідентифікацією та верифікацією осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу.

Останнім часом простежується цілком очевидна тенденція щодо досліджень у напрямку фінансового моніторингу. Так як саме заходи з фінансового моніторингу направлені на вирішення гострої проблеми, що постала перед сучасним світовим співтовариством, а саме забезпечення економічної безпеки, протидії легалізації злочинних доходів, отриманих незаконним шляхом, фінансуванню тероризму, розповсюдженню зброї масового знищення, а також протиправного, нецільового, неефективного використання фінансових ресурсів. А у зв'язку з тим, що загрози відмивання нелегальних коштів і надалі зростають, то питання забезпечення ефективного проведення фінансового моніторингу, набувають ще більшої потреби, і їх актуальність не викликає сумнівів.

Найважливішими елементами реалізації фінансового моніторингу в даний час є заходи з ідентифікації та верифікації осіб, що здійснюють фінансові операції. Процеси ідентифікації та верифікації на початкових стадіях дозволяють виявити, упередити, вчинити оперативні заходи щодо негативних явищ, що загрожують економічній та фінансовій безпеці. Практика функціонування економічних агентів доводить, що наразі залишається відкритою потреба в здійсненні

спеціального підходу до організації процесів ідентифікації та верифікації клієнтів, а це вимагає додаткових наукових досліджень у напрямі розробки цілісного комплексу удосконалених методів їх реалізації.

Загальні питання, поняття та проблеми, пов'язані з категорією фінансовий моніторинг описуються у трактатах таких вчених, як: Кузьменко О.В., Доценко Т.В., Скринька Л.О. [98], які досліджують роль фінансового моніторингу в сучасній системі забезпечення економічної безпеки національної економіки; Лугіна Н.А., Левчишина В.В. [103] висвітлюють фінансовий моніторинг як спосіб протидії легалізації (відмиванню) злочинних доходів; Першин В. Г. [110] визначає роль фінансового моніторингу в межах протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом; Кузьменко О.В., Бойко А.О., Яровенко Г.М., Доценко Т.В. [96], які пропонують сценарії реформування національної системи фінансового моніторингу; Гошовська В.В., Бойко Н.В., Наконечна С.А. [76] пояснюють особливості проведення аудиту валютних операцій підприємств, що підлягають фінансовому моніторингу.

Одну з найважливіших складових фінансового моніторингу, таку як ідентифікація та верифікація осіб, та особливості, що стосуються цих понять у своїх роботах розкривають науковці, а саме: Ногейра Сервантес Б. М. [47] описує загальну ідентифікацію понять; Вандана і Каур Н. [55] вивчають системи біометричної ідентифікації та верифікації; Ян В. -, Цзян Дж., Чень К. -. [63] розкривають практичну значущість методу відеоідентифікації; Макурін А.А. [104] визначає проблеми ідентифікації в обліку користувачів криптовалюти; Новіцький Г. М., Злепко С. М., Коваль Л. Г., Криворучко І. О. [107] аналізують помилки ідентифікації та шляхи підвищення точності систем біометричної ідентифікації.

Економічними агентами, при здійсненні їх діяльності проводиться ряд фінансових операцій, що потребують детального вивчення та аналізу. Це питання висвітлюється у наукових працях ряду фахівців: Венкатраман С., Редді П. Г. [58] описує безготівку та масштабовану практику багаторазових виплат у вигляді фіксації повсякденних фінансових операцій ; Васеньська І., Димитров П., Коюнджійська-Давидкова Б., Крастев В., Дурана П., Поулакі І. [56] на практиці

Болгарії описують фінансові операції з використанням фінтех під час кризи Covid-19; Фільченков А., Ханжина Н., Цай А., Сметанніков І. [21] пропонують регуляризацію автокодерів для профілювання клієнтів банку на основі фінансових операцій; Економу Е. М. Л., Кіріазіс Н. А. [17] розкривають досягнення стійких фінансових операцій за режимів без центрального банку; Чен Ю., Хань Х. [10] пропонують CatBoost для виявлення шахрайства у фінансових операціях.

Для успішного проведення тих чи інших фінансових операцій, економічними агентами визначається перелік вимог до вхідних і вихідних документів. Тому економічними агентами розробляються відповідні шаблони документів, повідомлень, які узагальнюються досвідченими економістами: Малаховська Є. К., Ехлаков Ю. П., Сенченко П. В., Сидоров А. А. [39] описують методологію проектування шаблонів текстових повідомлень для маркетингу програмного забезпечення; Фанг Х., Чен Д., Хуанг К., Чжан Дж., Ма З., Чжан В., Ю Н. [19] досліджують глибокий шаблон на основі водяних знаків; Мудхолкар А., Мохаші В., Наяк Д., Аннаварджула В., Джаяраман М. Б. [44] аналізують методології автоматизованого формування шаблонів журналів; Кобаяси С., Ямасиро Ю., Отото К., Фукуда К. [31] пропонують Amulog: загальну систему аналізу журналу для різноманітних методів генерації шаблонів; Ни З., Лю Х., Чен Ю., Ву Д. [46] досліджують впровадження методу вилучення шаблону веб-журналу.

Вхідною є інформацією з таких джерел: **надані клієнтом** відомості згідно його документів (ідентифікаційні, установчі, фінансові); відомості, **отримані від спеціально уповноваженого органу**; відомості, взяті з **анкет-опитувальника**; відомості, одержані з **відкритих інформаційних джерел** та сайтів мережі Internet.

Всі вхідні документи, пов'язані з ідентифікацією та верифікацією осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу повинні відповідати певним вимогам, тобто мати відповідну шаблонну структуру. Загальні вимоги до вхідних документів наступні: повинні відповідати вимогам законодавства; у певних випадках повинні бути надані згідно форм, передбаче-

них вимогам внутрішніх нормативних документів економічного агента; не повинні мати підчистки, дописки, закреслені слова, інші не завірені відповідним чином виправлення; текст у документах не повинен бути нечитабельним через пошкодження, неякісне копіювання (сканування, друкування), написаний олівцем; текст у первинному написанні не повинен бути нечитабельним через те, що вони залиті чорнилом, водою, мають потертості; документи не повинні бути порваними; текст не повинен бути викладений на двох і більше не прошитих, не пронумерованих, не скріплених підписом уповноваженої особи та печаткою, аркушах; печатки на документах мають відповідати встановленим вимогам (документи до 06.11.2014р. обов'язково повинні бути затверджені печаткою; документи з 06.11.2014р. по 19.07.2017р. повинні бути засвідчені печаткою, якщо в установчих документах міститься інформація про наявність печатки; з 19.07.2017р. засвідчення документів печаткою не є обов'язковим (за бажанням юридичної особи).

До вхідних документів, пов'язаних із ідентифікацією та верифікацією осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, **надані безпосередньо клієнтом**, відносять наступні (рисунок 2.5): **ідентифікаційні документи** (паспорт громадянина України у вигляді книжечки, паспорт громадянина України у вигляді ID карти та Витяг з ЄДДР щодо реєстрації місця проживання, реєстраційний номер облікової картки платника податків, Відомості з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань), **установчі документи** (статут, засновницький договір, модельний статут, рішення про створення, зміни до установчого документу, корпоративний договір, опис документів, структура власності, трудовий договір (контракт), положення про органи управління, рішення про обрання посадових осіб, наказ про призначення на посаду, картка із зразками підписів), **фінансові документи** (фінансова звітність баланс та звіт про фінансові результати; розшифровки статей балансу; декларація; довідка про доходи; довідка про відсутність заборгованості по платежах до бюджету; довідка про рух коштів; виписка по рахунках; довідка про заборгованість; патенти, ліцензії,

дозволи, свідоцтва, сертифікати; кредитні угоди, договори гарантій, авалів, акредитивів, позик; договори забезпечення, застави, іпотеки, гарантії, поруки; договори з постачальниками та покупцями; договори оренди; довідка-пояснення щодо збиткової діяльності; довідка достатності кадрів).

ІДЕНТИФІКАЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ	паспорт громадянина України у вигляді книжечки	паспорт громадянина України у вигляді ID карти та Витяг з ЄДДР щодо реєстрації місця проживання	реєстраційний номер облікової картки платника податків	Відомості з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань
УСТАНОВЧІ ДОКУМЕНТИ	статут	засновницький договір	модельний статут	рішення про створення
	зміни до установчого документу	корпоративний договір	опис документів	структура власності
	трудовий договір (контракт)	положення про органи управління	рішення про обрання посадових осіб	наказ про призначення на посаду
	картка із зразками підписів			
ФІНАНСОВІ ДОКУМЕНТИ	фінансова звітність баланс та звіт про фінансові результати	розшифровки статей балансу	декларація	довідка про доходи
	довідка про відсутність заборгованості	довідка про рух коштів	виписка по рахунках	довідка про заборгованість
	патенти, ліцензії, дозволи, свідоцтва, сертифікати	кредитні угоди, договори гарантій, авалів, акредитивів, позик	договори забезпечення, застави, іпотеки, гарантії, поруки	договори з постачальниками та покупцями
	договори оренди	довідка-пояснення щодо збиткової діяльності	довідка достатності кадрів	

Рисунок 2.5 – Схема вхідних документів, пов’язаних із ідентифікацією та верифікацією осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу

Першим етапом перевіряються **ідентифікаційні** документи.

Паспорт громадянина України у вигляді книжечки повинен відповідати таким вимогам: це повинна бути книжка розміру 88*125мм без відсутніх візуальних пошкоджень, з рівними краями сторінок (сторінки не більше і не менше за обкладинку), зшита внакидку нитками (без прошивки на зовнішньому ребрі паспорту, з якісною прошивкою на 8-9сторінках), мати синю обкладинку (на якій у верхній передній частині написано «Україна», під нею зображено Державний герб України, під ним написано «Паспорт»), на 16 пронумерованих сторінок із Державним гербом України, наскрізною, співпадаючою перфорацією серії та номера паспорта (починаючи з першої сторінки до задньої обкладинки книжечки), наявними водяними знаками характерного малюнку на кожній сторінці паспорту; записи про власника, внесені до паспорта, повинні бути зроблені українською та російською мовами; на наступній сторінці за обкладинкою перед першою сторінкою - зображено Державний прапор України, нижче напис українською та російською мовами «Паспорт громадянина України»; на першій сторінці - акуратно вклеєно фото власника розміром 35*45мм під серією і номером паспорта, на фото у верхньому правому кутку міститься рельєфний відбиток, тесніння круглої печатки, нижче зазначено прізвище, ім'я, по батькові власника, його дата та місце народження, нижче підпис власника; на другій сторінці - під серією та номером паспорта зазначено прізвище, ім'я, по батькові дата та місце народження російською мовою, стать (чоловіча чи жіноча українською та російською мовами), орган видачі паспорту українською та російською мовами, нижче підпис посадової особи, яка відповідальна за видачу паспорта, нижче дата видачі паспорту українською та російською мовами, у нижньому лівому кутку записи у паспорті засвідчено мастичною гербовою круглою печаткою орган, що видав паспорт; третя, п'ята сторінки призначаються для додатково акуратно вклеєних фото власника розміром 35*45мм під серією і номером паспорта, на фото у верхньому правому кутку міститься рельєфний відбиток, тесніння круглої печатки паспортного столу, суха рельєфна печатка має співпадати з печаткою на фото на першій сторінці, нижче підпис власника,

при досягненні громадянином 25 та 45 років, обов'язково повинно бути вклеєно фото, інакше паспорт вважатиметься недійсним, вікові фото звіряються з першою фото на відповідність особи; четверта, шоста сторінки призначаються для записів до фото на сторінках три та п'ять, щодо органу, паспортного столу, що вклеїв фото українською та російською мовами, нижче підпис посадової особи, яка відповідальна за вклеювання фото до паспорта, нижче дата вклеювання фото до паспорта українською та російською мовами, у нижньому лівому кутку записи у паспорті засвідчено мастичною гербовою круглою печаткою орган, що вклеїв фото у паспорт мастична печатка має співпадати з печаткою на другій сторінці; сьома, восьма та дев'ята сторінки призначені для внесення особливих відміток до паспорта – інформація про дітей, відомості про групу крові та резус фактор, дані щодо приватизації майна; реквізити паспорта громадянина України для виїзду за кордон; на десятій сторінці містяться відомості щодо сімейного стану власника, дані про подружжя власника; сторінки з одинадцятої по шістнадцяту зазначено відомості щодо постійного місця проживання громадянина України, при чому штампів про реєстрацію місця проживання та зняття з реєстрації може бути декілька, а останнім має бути штамп щодо реєстрації постійного місця проживання, у випадку наявності штампа про тимчасову реєстрацію, дата закінчення реєстрації має бути чинною; на печатках в паспорті перші дві цифри мають відповідати індексу області, де було паспорт видано (01 Республіка Крим, 02 Вінницька область, 03 Волинська область, 04 Дніпропетровська область, 05 Донецька область, 06 Житомирська область, 07 Закарпатська область, 08 Запорізька область, 09 Івано-Франківська область, 10 Київська область, 11 місто Київ, 12 Кіровоградська область, 13 Луганська область, 14 Львівська область, 15 Миколаївська область, 16 Одеська область, 17 Полтавська область, 18 Ровенська область, 19 Сумська область, 20 Тернопільська область, 21 Харківська область, 22 Херсонська область, 23 Хмельницька область, 24 Черкаська область, 25 Чернігівська область, 26 Чернівецька область, 27 місто Севастополь). Додатково паспорт можна перевірити в ультрафіолетовому випромінюванні: прошивочна нитка повинна світитись яскравим блакитним ко-

льором, Державний герб України на всіх сторінках паспорту світиться, на папері світяться різнокольорові флуоресцентні рисочки, дублюються номери сторінок по краю сторінки, а поле навколо номера сторінки світиться яскравим зеленим кольором. За невідповідності хоча б одній з вимог, паспорт вважається недійсним, та не може бути використаним для проведення ідентифікації та верифікації клієнта.

Паспорт громадянина України у вигляді ID карти, що містить безконтактний електронний носій, повинен відповідати таким вимогам: лицьовий бік карти містить наступні елементи - справа зверху над фото спеціальна захисна сітка; посередині зверху напис зроблено чорною фарбою, що зникає під інфрачервоним променем; зверху під написом «citizen of Ukraine» міститься мікротекст «Україна» і «Ukraine»; у правому верхньому куті зображено Державний прапор України, що містить спеціальний рисунок; справа посередині міститься текст Державного гімна України; справа посередині, біля самого правого краю наявний елемент рельєфно-точкового тактильного шрифту; у лівому нижньому куті є лазерне гравіювання; справа знизу номер паспорту зроблено відчутним на дотик лазерним гравіюванням; у верхньому лівому куті є прямокутник з певним символом, що означає наявність безконтактного електронного носія (він зроблений оптико-перемінною фарбою; і якщо паспорт повернути під гострим кутом, колір символу міняється з золотого на синій, символ становиться невидимим на синьому прямокутнику); внизу справа від підпису власника паспорту міститься рельєфно-гравірувальне слово «Україна»; в середній частині імпантовано два захисних елемента у вигляді Державного прапора України та Державного герба України, частини яких при обороті на 90 градусів міняють колір з червоного на зелений та з блакитного на жовтий, на прапорі на кінчиках колосків та літерах «UKR» видно 3D ефект, при повертання паспорту зліва направо виникає анімаційний ефект, тобто кольорові частини малюнку рухаються, при застосуванні поляризаційного фільтру зі зміненням кута огляду паспорту, змінюються кольори, тобто з'являється поляризаційний ефект; по центру під час ультрафіолетового опромінювання з'являється підсвічена карта України, і Держ

жавний герб України на ній; зворотній бік карти містить наступні елементи - зверху посередині наявна захисна сітка; знизу три рядки символів є машинозчитуваною зоною; над машинозчитуваною зоною ближче до середини вздовж карти проходить голографічна стрічка (при поверненні карти на 90градусів окремі частини колосся, а також мікротекст «UKR» дещо світяться); справа зверху міститься оптико-змінне зображення відцифрованого фото обличчя власника паспорту, а по нижнім бокам обличчя перша-друга та третя-четверта цифри з року народження власника паспорту; у лівому верхньому куті під датою імплантовано безконтактний електронний носій; в лівій середній частині справа від місця народження міститься рельєфно-гравірувальний елемент; під час ультрафіолетового опромінювання з'являється підсвічений рисунок зверху і до машинозчитуваної зони. Витяг з Єдиного державного демографічного реєстру щодо реєстрації місця проживання або Довідка про реєстрацію місця проживання особи (отримана територіальному відділенні ДМС або центрі адміністративних послуг) , повинні відповідати вимогам: прізвище, ім'я, по батькові особи, місце реєстрації, орган та дата видачі, підпис та печатка органу.

Реєстраційний номер облікової карти платника податків згідно з Державним реєстром фізичних осіб – платників податків (до 01.01.2011року – довідка про присвоєння ідентифікаційного номеру/картка про присвоєння ідентифікаційного номеру, з 01.01.2011року – картка платника податку) повинен мати такі елементи: номер картки фізичної особи – платника податків, назва органу видачі ДПІ, прізвище, ім'я, по батькові особи, код із десяти цифр, дата занесення особи до Державного реєстру фізичних осіб, лівому верхньому куті знаходиться штамп органу видачі, у лівому нижньому куті печатка органу видачі, внизу картки підпис та прізвище ініціали начальника відділу, в нижньому правому куті дата видачі картки. Перевірку ідентифікаційного коду можна провести наступним чином: перші п'ять цифр коду розділити на 365 і отримаємо рік народження клієнта (але бувають виключення).

Відомості з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, або Витяг з ЄДР , отримуються у фо-

рмі відкритого доступу на веб-сайті он-лайн сервісу отримання відомостей з ЄДР Міністерства юстиції. Форма витягу повинна відповідати вимогам «Порядку надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» [131]. Відомості з ЄДР перевіряються на її актуальність на день перевірки, а витяг з ЄДР дійсний 5 робочих дні з дати отримання. Детальна інформація про фізичну особу-підприємця містить такі атрибути: прізвище, ім'я, по батькові; коди та назви видів діяльності; дата проведення державної реєстрації, дата та номер запису в ЄДР стосовно внесення інформації про ФОП; дата та номер запису про здійснення державної реєстрації; місцезнаходження реєстраційної справи; дані, одержані в порядку інформаційної взаємодії між ЄДР, а також інформаційними системами державних органів; ПІБ особи, що призначена управителем майна ФОП; дата та номер запису щодо державної реєстрації припинення підприємницької діяльності ФОП, підстава занесення в базу; дата та номер запису про відміну державної реєстрації припинення підприємницької діяльності ФОП, підстава занесення; дата відкриття виконавчого провадження про ФОП (для виконавчих проваджень, що є незавершеними); відомості для зв'язку (телефон, електронна пошта). Детальна інформація про юридичну особу містить такі атрибути: назва юридичної особи повна та скорочена; організаційно-правова форма; ідентифікаційний код юридичної особи; центральний або місцевий орган виконавчої влади, до сфери керування якого відноситься юридична особа публічного права, чи який виконує функції керування корпоративними правами країни у певній юридичній особі; адреса місцезнаходження; обсяг статутного капіталу; склад засновників (учасників) – по фізичним особам - їх ПІБ, країна громадянства, місце проживання, тип бенефіціарного володіння, для юридичної особи – назва, країна резидентства, місцезнаходження, ідентифікаційний код, розмір внеску до статутного фонду; відомості щодо кінцевих бенефіціарних власників та контролерів (ПІБ, держава громадянства, місце проживання, тип бенефіціарного володіння, відсоток частини статутного капіталу в юридичній особі або відсоток права голосу в юридичній особі– для фізичної особи, для

юридичної особи – назва, ідентифікаційний код, чи дані щодо відсутності кінцевих бенефіціарних власників та контролерів); коди та назви видів діяльності; дані щодо органів управління юридичної особи; назва вищого управлінського органу; інформація про керівника, а також інших осіб, які мають право діяти від імені юридичної особи, підписувати угоди, надавати документацію для державної реєстрації – ПІБ, посада, дата отримання відповідних повноважень, дані стосовно обмежень щодо представництва юридичної особи; найменування установчого документу; дата, а також номер запису в ЄДР стосовно проведення державної реєстрації; дата державної реєстрації, дата, а також номер запису в ЄДР стосовно включення до ЄДР відомостей про юридичну особу; дата державної реєстрації, дата, а також номер запису в ЄДР стосовно проведення державної реєстрації юридичної особи, утвореної в процесі перетворення; відомості щодо створення організації на підставі модельного статуту; дані щодо внесених змін до установчих документів; інформація щодо відокремленого підрозділу юридичної особи – назва, ідентифікаційний код, місцезоташування; дані про стан юридичної особи – здійснення діяльності у процесі формування статутного капіталу, функціонування з організованим статутним фондом, інформація щодо перебування юридичної особи у процесі провадження у справі про банкрутство, санації, інформація щодо перебування юридичної особи у стадії припинення; дані щодо смерті, встановлення безвісно відсутнім, визнання померлим засновника, учасника, керівника, особи, яка має право проводити дії від імені юридичної особи; дані щодо строку, встановленого засновниками, учасниками юридичної особи, судовими органами, органами, які прийняли рішення стосовно зупинення юридичної особи, для пред'явлення свої вимог кредиторами; дата та номер запису стосовно державної реєстрації припинення юридичної особи, певна підстава його занесення; дата та номер запису щодо відміни здійснення державної реєстрації припинення юридичної особи, відповідна на це підстава; відомості щодо юридичних осіб, правонаступниками яких є зареєстрована юридична особа (повна назва, ідентифікаційний код); відомості щодо юридичних осіб, які є правонаступниками (повні назви, ідентифікаційні коди); місцезо-

ташування реєстраційної справи; дані, отримані в порядку інформаційної взаємодії ЄДР та інформаційними системами державних органів; дата відкриття виконавчого провадження про ФОП (для виконавчих проваджень, що є незавершеними); відомості для зв'язку (телефон ,електронна пошта).

Другим етапом вивчаються **установчі** документи.

Для різних організаційно-правових форм підприємств відрізняються види установчих документів: **статут** – для товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, приватного підприємства, дочірнього підприємства, фермерського господарства; **засновницький договір** – для повного товариства, командитного товариства; **модельний статут** - для товариства з обмеженою відповідальністю (сам модельний статут не надається), при чому до модельного статуту додатково надається **рішення про створення** вищого органу управління організації (рішення повинно бути підписане усіма засновниками, в рішення вказується вид юридичної особи, її назва, місцезнаходження, ціль, завдання, предмет функціонування, персональний склад засновників, учасників, обсяг статутного капіталу та частки в ньому кожного з учасників, певна процедура внесення вкладів учасниками). У зазначених установчих документах перевіряється: наявність певної відмітки щодо здійснення державної реєстрації підприємства чи відсутність інших (слід перевіряти наявність відповідних відміток на титульному аркуші установчих документів, а саме по документам, зареєстрованим до 01.01.2016р. – у випадку державної реєстрації до 01.07.2004р. відмітка представлена як дата, номер здійсненого запису щодо державної реєстрації установчого документу, що повинні бути засвідчені підписом уповноваженої особи та завірені круглою печаткою органу, яким проведена державна реєстрація; у випадку державної реєстрації після 01.07.2004р., відмітка на штампі «ДЕРЖАВНУ РЕЄСТРАЦІЮ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ПРОВЕДЕНО», представлена як дата, номер здійсненого запису щодо державної реєстрації установчого документу, що повинні бути засвідчені підписом уповноваженої особи та завірені гербовою печаткою відповідного державного реєстратора, за наявності штампу «ДЕРЖАВНУ РЕЄСТРАЦІЮ ЗМІН ДО УСТАНОВ-

ЧИХ ДОКУМЕНТІВ ПРОВЕДЕНО», на титульній сторінці повинен бути напис «НОВА РЕДАКЦІЯ»; перевіряється відсутність штампів з відомостями щодо державної реєстрації припинення організації, штамп щодо скасування змін до установчих документів); наявність рішення про створення; наявність змін до установчих документів; назва та місцезнаходження установи (перевіряється повна та скорочена назва юридичної особи; звіряється адреса місцезнаходження організації, що вказана в установчому документі, рішення про створення, даними з ЄДР); мета, завдання, предмет функціонування, статутні органи, склад учасників юридичної особи, її засновників (для наступної ідентифікації таких осіб), обсяг статутного капіталу, а також величина часток у статутному капіталі учасників і засновників (для виявлення необхідного кворуму для прийняття рішень); назва вищого управлінського органу організації (для подальшої перевірки правильності назви в документах організації), компетенції, а також відповідний порядок прийняття певних рішень (тобто порядок зібрання учасників вищого управлінського органу, щодо кворуму, порядку здійснення голосування, кількості потрібних для прийняття рішень голосів, вимог до оформлення певних рішень, реалізацію додаткових регулюючих заходів); керівник юридичної особи, його повноваження, строк дії таких повноважень, потреба в трудовому контракті, строк дії контракту (тобто перевіряється назва посади керівника для правильного її зазначення в подальших документах, перевіряється порядок призначення керівника на посаду, особливі умови та повноваження згідно трудового контракту); джерела фінансування, порядок використання майна та коштів.

Перевірка змін до установчого документу має певні особливості: повинні бути оформлені у формі окремого додатку, чи викладенням у новій редакції установчого документу; зміни мають бути внесені вищим органом управління юридичної особи; перевірка відміток на титульній сторінці установчого документу; аналіз даних про зміни; співставлення відомостей щодо змін з даними, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців, громадських формувань у частині «Дані про реєстраційні дії»; також зміни перевіряються на виконання вимог до їх оформлення згідно загаль-

новстановлених рекомендацій; перевірка попередніх редакцій не є обов'язковою.

Опис документів, згідно якого чинний установчий документ юридичної особи було прийнято державним реєстратором з метою його реєстрації в ЄДР. Обов'язковими реквізитами описує : відповідний код доступу до результатів надання адміністративних послуг у сфері здійснення державного реєстрування, назва юридичної особи, перелік установчих документів, прийнятих державним реєстратором.

Окремої уваги заслуговує вивчення **структури власності**. Графічна структура власності повинна містити такі складові: назва юридичної особи, інформація про співвласників юридичних осіб (назва, частка власності у відсотках, ЄДРПОУ, дані про кінцевих бенефіціарних власників – ПІБ, ІНН, частка власності у відсотках), фізичних осіб (прізвище, ім'я, по батькові, ІНН, частка власності у відсотках). Таблична форма зображення структури власності включає: повну назву юридичної особи чи прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи, тип особи, чи є особа власником істотної участі в юридичній особі, інформація про особу, країна реєстрації чи громадянство, форма та відсоток участі особи в юридичній особі (пряма, опосередкована, сукупна), опис взаємозв'язку особи з юридичною особою (через кого та в якому процентному виразі).

Корпоративний договір – це договір, що укладається для учасників товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, згідно якого певним чином реалізуються права та повноваження учасників товариства, упереджуються відповідні їх порушення. Перевірка корпоративного договору здійснюється щодо специфіки діяльності товариства по повноваженням його учасників.

У **трудовому договорі (контракті)** обов'язково повинні бути відповідні такі аспекти: наявність необхідних повноважень посадової особи підприємства, яка заключає з керівником трудовий договір (згідно установчого документу, положення щодо органів управління законодавчої бази); однаковість назви посади керівника юридичної особи як у трудовому договорі, так і в установчому

документі, положенні про орган управління, рішення чи наказу щодо обрання керівника; коректність прізвища, ім'я, по батькові керівника, з яким укладається трудовий договір; посадові повноваження керівника, існуючі обмеження щодо прийняття рішень, вчинення дій; наявність підписів учасників; чинність документи, відповідність вимогам установчого документу. У разі, якщо згідно вимог установчого документу щодо можливості заключення трудового договору, але при цьому такий трудовий договір укладено не було, то надається довідка про відсутність трудового договору, контракту.

Положення про органи управління має містити такі відомості: наявність певних повноважень у органу чи посадової особи, на затвердження положення (ця інформація повинна підтверджуватись установчим документом, трудовим договором, законодавством); щодо порядку укладання рішень управлінськими органами юридичної особи (вимоги щодо оформлення рішень, кількість голосів, що потрібні для прийняття рішень, порядок проведення голосування, порядок зібрання членів управлінського органу, необхідний кворум); процедуру заключення угод з контрагентами (в тому числі, вимога щодо підписання угод певними посадовими особами). За умови, якщо в установчих документах юридичної особи прописано необхідність положення про органи управління, а по акту такого положення немає, то повинна бути довідка щодо відсутності положення про органи управління.

Рішення про обрання посадових осіб на певну посаду повинно відповідати таким вимогам: наявність у посадової особи, яка таке рішення надала, необхідних повноважень згідно установчого документу; ідентичність назви посади як в установчому документі, так і в рішення про обрання; коректність прізвища, ім'я та по батькові особи, що обирається на посаду; присутність обов'язкових підписів та печаток на документі. Якщо керівник обирався не тим складом учасників уповноваженого органу, що зазначено в установчому документі, то в такому випадку від уповноваженого органу управління вимагається рішення стосовно підтвердження повноважень керівника.

Наказ про призначення на посаду має свої особливості: посадова особа, яка видала наказ про призначення на посаду, повинна мати необхідні повноваження, вказані в установчому документі; коректність назви посади як в установчому документі, так і в наказі про призначення; відповідність прізвища, ім'я та по батькові особи, що обирається на посаду; наявність на документі необхідних підписів та печаток.

Картка із зразками підписів має бути стандартного зразка згідно Інструкції про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів [124] та мати такі реквізити: назва юридичної особи, ЄДРПОУ, місце реєстрації, телефон юридичної особи, КВЕД та назва виду діяльності, посади осіб, що мають право підпису, їх ПІБ та підпис, тип підпису, печатка юридичної особи, номер рахунку.

Третім етапом досліджуються **фінансові** документи.

При подачі клієнтом фінансової звітності (балансу, звіту про фінансові результати, декларації), перевіряється наявність **квитанції** про отримання звітності Державною податковою службою України. На квитанції перевіряється наступні інформація: дані платника податків (код ЄДРПОУ, або РНОКПП, або серія та номер паспорта, найменування або прізвище, ім'я, по батькові, адреса електронної пошти), відомості про документ звітності (код форми документу, назва документу звітності, ім'я файлу, стан документа, назва звітного періоду, звітний рік, граничний термін подання), підписи документа (печатка - код ЄДРПОУ, або РНОКПП, або серія та номер паспорта, найменування або прізвище, ім'я, по батькові; керівник або фізична особа – платник податку, або співробітник з правом підпису ПН - РНОКПП, або серія та номер паспорта, прізвище, ім'я, по батькові; бухгалтер - РНОКПП, або серія та номер паспорта, прізвище, ім'я, по батькові), результат обробки ДПС (код та назва контролюючого органу, до якого доставлено звітність, дата, час, реєстраційний номер прийняття пакету), виявлені помилки ДПС, інформація про відправника ДПС.

Фінансова звітність (баланс – форма 1 та звіт про фінансові результати- форма 2) подаються юридичними особами (підприємствами, товариствами

та ін.), повинна бути встановленої форми додатком №1 до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» [129], та містити наступні обов'язкові реквізити: назва підприємства, територія (область), організаційно-правова форма господарювання, вид економічної діяльності, середня кількість працівників, одиниці виміру, адреса, телефон, дата станом на яку сформована звітність, код ЄДРПОУ, код КОАТУУ, код КОПФГ, КВЕД. Далі Баланс та Звіт про фінансові результати повинен мати відомості: назва звіту, дата станом на яку сформовано звітність, тип форми звітності, код за ДКУД, назви статей звіту, їх коди та суми за відповідний період. В кінці проставляються підписи та ПІБ керівника а головного бухгалтера, печатка. Перевіряється правильність складання звітності за формулою: [Рядок 1420 Балансу (Нерозподілений прибуток/непокритий збиток) на початок звітного періоду + Рядок 2350 Звіту про фінансові результати (Чистий прибуток/Збиток) за звітний період] = Рядок 1420 Балансу (Нерозподілений прибуток/непокритий збиток) на кінець звітного періоду. Також якщо у підприємства Рядок 1420 Балансу (Нерозподілений прибуток/непокритий збиток) та Рядок 2350 Звіту про фінансові результати (Чистий прибуток/Збиток), то це позитивно характеризує підприємство. По звітності баланс і звіт про фінансові результати розраховуються певні коефіцієнти, що фінансово охарактеризовують підприємство (ЕВІТДА, Борг/ЕВІТДА, Власний капітал/до валюти балансу, Загальна ліквідність, Достатність власного капіталу, Коефіцієнт обслуговування боргу DSCR, Доля загального внеску в чистому доході, Коефіцієнт покриття боргу активами.

Детального аналізу потребують **розшифровки статей балансу** – щодо фінансових результатів у розрізі видів діяльності, основних засобів, дебіторської та кредиторської заборгованості, фінансових інвестицій, незавершеного будівництва,

Декларація подіється фізичними особами – підприємцями; має бути встановленої форми згідно Наказів до Про затвердження форм податкових декларацій платника єдиного податку [132], та включати наступні обов'язкові реквізити: відмітка по одержання/штамп контролюючого органу, форма деклара-

ції (звітна, звітна нова, уточнююча, довідково), податковий/звітний період, найменування контролюючого органу, до якого подається звітність, ПІБ платника, податкова адреса платника, реєстраційний номер або серія та номер паспорту платника, фактична чисельність найманих працівників у звітному періоді, види підприємницької діяльності, показники господарської діяльності для платників єдиного податку відповідно першої, другої, третьої групи, визначення податкових зобов'язань по єдиному податку, визначення податкових зобов'язань у зв'язку з виправленням самостійно виправлених помилок, доповнення до податкової декларації, дата подання декларації, інформація про особу, уповноважену на заповнення декларації, посада, підпис, ПІБ фізичної особи-платника податків, частина з відомостями, що заповнюється посадовими особами контролюючого органу.

Довідка про доходи надається фізичним особам підприємством-роботодавцем, може мати форму, що встановлена нормативними вимогами окремої організації, але має відповідати таким загальноприйнятим вимогам: у верхньому лівому куті проставляється штамп установи, вихідний номер і дата довідки, вказується номер довідки, прізвище, ім'я, по батькові, ідентифікаційний код особи, зазначається, де, ким, який термін працює особа, дохід клієнта зазначається помісячно з укаванням місяцю, року, суми нарахування, суми утриманих коштів, сума коштів до видачі, контактний номер телефону підприємства, посада, підпис, прізвище та ініціали керівника та головного бухгалтера організації.

Довідка про відсутність заборгованості по платежам до бюджету (довідка ДФСУ), тобто довідка територіального органу Державної фіскальної служби України щодо відсутності чи наявності простроченої заборгованості по платежах до бюджету, а у разі наявності суми такої заборгованості. Надається контролюючим органом в електронному вигляді, з обов'язковою перевіркою факту її надання, змісту, наявністю необхідних електронних підписів посадових осіб, цілісності електронного документу. У разі відсутності такої довідки ДФС, така інформація може бути отримана та проаналізована з таких джерел:

дані офіційного веб-сайту Державної фіскальної служби України стосовно наявності чи відсутності у юридичної особи податкового боргу; відомості з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, яка формується по суб'єкту чи всіма об'єктами нерухомого майна, за всіма можливими параметрами пошуку. Такі відомості повинні підтверджувати наявність чи відсутність у юридичної особи податкового боргу, можливі недоплати єдиного внеску, чи інших платежів, а у разі наявності – зазначення виду та розміру боргу.

Комплексного аналізу потребують банківські довідки з обслуговуючих банків. **Довідка про рух коштів, тобто** довідка з обслуговуючого банку про рух коштів по рахунках. Довідка може бути сформована за 6 місяців, за 12 місяців, помісячно. Вона може бути сформована використовуючи систему дистанційного обслуговування з наявністю факсимільної печатки банківської установи, а також факсимільного підпису уповноваженої особи банку. Або така довідка має бути надана в оригіналі. На довідці повинні бути реквізити установи банку (назва, ЄДРПОУ, код банку, адреса), що її надає із вихідними номером та датою. У довідці повинна бути наявна така інформація про юридичну особу: назва юридичної особи, ЄДРПОУ, період формування довідки, номер рахунку, валюта рахунку, щомісячні дебітові та кредитові обороти в гривнях. **Виписка по рахунках** - виписка по рахунку з обслуговуючого банку, в якій зазначається: назва банку, реквізити банку, назва юридичної особи, ЄДРПОУ юридичної особи, номер рахунку, валюта рахунку, період формування виписки, вхідний залишок в гривнях, вихідний залишок в гривнях, разом за кредитом кількість та сума операцій, разом за дебетом кількість та сума операцій, номер документа, дата та час операції, сума, призначення платежу, реквізити контрагента (щодо найменування ЄДРПОУ, номера рахунку, банку контрагента). Виписка може бути сформована використовуючи систему дистанційного обслуговування з наявністю факсимільної печатки банківської установи, а також факсимільного підпису уповноваженої особи банку. Або така виписка по рахунку має бути надана в оригіналі. **Довідка про заборгованість** - довідка про наявність чи відсутність заборгованості по кредитах чи інших зобов'язаннях. Довідка може бути сфор-

мована використовуючи систему дистанційного обслуговування з наявністю факсимільної печатки банківської установи, а також факсимільного підпису уповноваженої особи банку. Або така довідка має бути надана в оригіналі. Інформація у довідці містить дані щодо реквізитів банку чи фінансової установи, дані щодо наявності чи відсутності заборгованості (у разі наявності вказуються реквізити договору (номер, назва, дата), дата початку та дата завершення договору, сума заборгованості, загальний ліміт, валюта, відсоткова ставка, місячний платіж, стан заборгованості, наявність прострочки, наявність застави та ін.). Інформація у довідці звіряється з даними Першого всеукраїнського бюро кредитних історій, Українського бюро кредитних історій, Міжнародного бюро кредитних історій. Перевіряється кредитна історія юридичної особи.

Окремо вивчаються **патенти, ліцензії, дозволи, свідоцтва, сертифікати** – у випадку, якщо діяльність юридичної особи потребує патентування, ліцензування, визначаються особливості проведення діяльності, визначений тип чи вид товару чи послуги, його конкретні незмінні характеристики.

Кредитні угоди, договори гарантій, авалів, акредитивів, позик; договори забезпечення, застави, іпотеки, гарантії, поруки - у разі наявності таких кредитів, що мають характеристики суми, валюти, відсоткової ставки, комісійної винагороди, графіку погашення, строків надання кредиту, предмету застави та ін. умов.

Договори з постачальниками та покупцями – передбачено вивчення реквізитів сторін, умов співробітництва, ведення розрахунків, поставки, вартості угод, строків.

Договори оренди – здійснення аналізу, включаючи рухоме та нерухоме майно, виробничі, торгівельні, складські приміщення, основні засоби.

Довідка-пояснення щодо збиткової діяльності – надається у випадку збитковості діяльності клієнта, але при цьому, коли проводиться значна господарська діяльність.

Довідка достатності кадрів – надається опис достатності кількості персоналу в штаті юридичної особи, необхідного для проведення його безперебійної діяльності.

До вихідних документів, повідомлень, пов'язаних із ідентифікацією та верифікацією осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, відносять такі (рисунк 2.6): **повідомлення Спеціально уповноваженому органу** (повідомлення про фінансові транзакції, повідомлення про підозрілу фінансову активність, повідомлення про відмінності по кінцевим бенефіціарним власникам, повідомлення про відмови клієнтам, повідомлення про заморозки та розморозки активів), **повідомлення Службі безпеки України** (інформація щодо заморозки чи розморозки активів клієнтів чи їх КБВ, які віднесені до Переліку осіб, до яких застосовані санкції; інформація щодо заморозки чи розморозки активів клієнтів чи їх КБВ, які віднесені до списку терористів), **інформація Національному банку України** (інформація при перевірках), **лист клієнту** (лист щодо зупинення відповідних фінансових операцій, лист щодо відмови у встановленні ділових відносин з клієнтом, лист про відмову в обслуговуванні, лист стосовно відмови від проведення фінансових операцій, лист щодо заморозки активів клієнта або лист щодо заморозки активів по замороженій економічним агентом фінансовій транзакції).

Так само як і вхідні документи, вихідні повідомлення, пов'язані з ідентифікацією та верифікацією осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу повинні відповідати певним вимогам, тобто мати відповідну шаблонну структуру.

Повідомлення Спеціально уповноваженому органу – це файл-повідомлення, що надається відповідальним працівником Спеціально уповноваженому органу, тобто Державній службі фінансового моніторингу України, щодо фінансових транзакцій, пов'язаних із ідентифікацією та верифікацією осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу. Файли-повідомлення СОУ формуються згідно вимог Інструкції щодо фор-

мування файлів інформаційного обміну між центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, та банками (філіями) [90]. Такі файли повідомлення передаються у вигляді реєстрів-повідомлень з обмеженим доступом до них. Повідомлення Спеціально уповноваженому органу групуються в залежності від ознак: повідомлення про фінансові транзакції, повідомлення про підозрілу фінансову активність, повідомлення про відмінності по кінцевим бенефіціарним власникам, повідомлення про відмови клієнтам, повідомлення про заморозки та розморозки активів.

ПОВІДОМЛЕННЯ ДЛЯ СОУ	<div style="border: 1px solid black; border-radius: 10px; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">повідомлення про фінансові транзакції</div> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 10px; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">повідомлення про підозрілу фінансову активність</div> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 10px; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">повідомлення про відмінності по кінцевим бенефіціарним власникам</div> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 10px; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">повідомлення про відмови клієнтам</div> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 10px; padding: 5px;">повідомлення про заморозки та розморозки активів</div>
ПОВІДОМЛЕННЯ ДЛЯ СБУ	<div style="border: 1px solid black; border-radius: 10px; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">інформація щодо заморозки чи розморозки активів клієнтів чи їх КБВ, які віднесені до Переліку осіб, до яких застосовані санкції</div> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 10px; padding: 5px;">інформація щодо заморозки чи розморозки активів клієнтів чи їх КБВ, які віднесені до списку терористів</div>
ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ НБУ	<div style="border: 1px solid black; border-radius: 10px; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">інформація при перевірках</div>
ЛИСТ КЛІЄНТУ	<div style="border: 1px solid black; border-radius: 10px; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">лист щодо зупинення відповідних фінансових операцій</div> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 10px; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">лист щодо відмови у встановленні ділових відносин</div> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 10px; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">лист про відмову в обслуговуванні</div> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 10px; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">лист стосовно відмови від проведення фінансових операцій</div> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 10px; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">лист щодо заморозки активів клієнта</div> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 10px; padding: 5px;">лист щодо заморозки активів по замороженій економічним агентом фінансовій транзакції</div>

Рисунок 2.6 – Схема вихідних повідомлень, пов'язаних із ідентифікацією та верифікацією осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу

Усі повідомлення, що надаються СОУ формуються згідно стандарту XML. Вони повинні відповідати формалізованій структурі, яку визначає Департамент інформатизації Національного банку України, та організовуватись у файли (Document Type Definition). Надання повідомлень відбувається на базі

засобів захисту інформації згідно вимог НБУ. У файлі-повідомлення може передаватись інформація щодо декількох операцій одночасно. Всі повідомлення візууються за допомогою електронного цифрового підпису із 64 байтів як зі сторони економічного агента, що надсилає повідомлення, так і з боку СУО, який повідомлення приймає.

Файли-повідомлення включає наступні реквізити: загальні (назва файлу, дата утворення, час утворення, кількість транзакцій у файлі, ідентифікатор ключа електронного цифрового підпису, електронного цифрового підпису файлу), ідентифікаційні дані про економічного агента, який надає повідомлення (код ЄДРПОУ, код економічного агента, скорочена назва економічного агента, обліковий ідентифікатор по суб'єкту, за наявності внутрішньобанківський код реєстрації, дата повідомлення, вид повідомлення), загальна інформація про економічного агента (повна назва, скорочена назва, тип по суб'єкту, вид по суб'єкту), адреса місцезнаходження економічного агента (код держави, індекс, код області, назва населеного пункту, найменування вулиці, номер будинку, корпусу, офісу, телефонний номер, адреса електронної пошти, сайт), інформація щодо відповідального працівника економічного агента (прізвище, ім'я, по батькова, посада, реквізити наказу на призначення, телефонний номер, адреса електронної пошти, відомості про звільнення відповідального працівника), інформація щодо фінансової транзакції (реєстраційний номер транзакції в реєстрі, дата реєстрації в реєстрі фінансової транзакції, кількість учасників фінансової транзакції, тип файлу-повідомлення, фактична дата та час проведення транзакції чи відмови у її проведенні, код відповідної валюти транзакції, сума транзакції у валюті та у гривневому еквіваленті, призначення платежу, опис транзакції, ознака проведення, код виду фінансової транзакції, код та назва ознаки фінансової транзакції, що підпадає під фінансовий моніторинг, коментар по фінансовій транзакції, що підпадає під фінансовий моніторинг, референс фінансової транзакції в автоматизованій системі економічного агента, номер транзакції в реєстрі, дата реєстрації транзакції у реєстр, ознака знаходження фінансової транзакції інспектором НБУ, ознака приналежності транзакції до

ФТ/ФРЗМЗ, коментар по фінансовій транзакції), інформація щодо пов'язаної фінансової транзакції (дата та номер у реєстрі, коментар), дані про рішення, згідно якого надається повідомлення (номер, дата та вид), дані щодо файлу-додатку (назва файлу, формат відомостей), інформація щодо учасника фінансової транзакції (вид прийнятої участі у фінансовій транзакції, статус учасника, резидентність, прізвище, ім'я, по батькові, повна назва скорочена назва, ідентифікаційний код, дата народження, дані про ідентифікаційний документ юридичної особи, дані про ідентифікаційний документ фізичної особи -вид документу, його серія та номер, дата та орган видачі, для юридичних осіб інформація щодо державної реєстрації - номер та дата проведення реєстрації в ЄДР, та орган реєстрації, місцезнаходження чи проживання), відомості щодо банку, в якому відкрито рахунок (назва банку, код банку, код держави банку, місцезнаходження банку, номер рахунку), інформація щодо кореспондентського рахунку.

Але, заповнення певних видів повідомлень має свої особливості. Так, повідомлення про фінансові транзакції передбачають внесення до автоматизованої банківської системи наступних параметрів: номер фінансової транзакції в реєстрі транзакцій економічного агента, що потрапили під фінансовий моніторинг; дата здійснення фіксування фінансової транзакції в реєстрі транзакцій економічного агента; кількість учасників, що приймають участь у фінансовій транзакції; статус зареєстрованої транзакції; вид повідомлення; фактична дата та час фінансової транзакції; дата отримання економічним агентом первинного документу транзакції; код валюти транзакції; сума фінансової транзакції у валюті та еквіваленті національної валюти; вид та опис транзакції, призначення платежу по транзакції; статус здійснення транзакції; причина зупинки та не виконання транзакції економічним агентом; код фінансової транзакції в частині віднесення до таких, що потрапили під фінансовий моніторинг; коментар щодо зафіксованої транзакції; відомості щодо відповідної пов'язаної з основною фінансової транзакції в реєстрі; дані щодо прийнятого рішення; референс фінансової транзакції в автоматизованій системі економічного агента; ознака іденти-

фіксації транзакції при перевірці інспекторами НБУ; ознака наявності ознак ФТ; інформація щодо первинних документів по транзакції; інформація щодо файлу-додатка; інформація щодо учасників фінансової транзакції; коментарі.

Повідомлення про підозрілу фінансову активність ґрунтується на фіксації в автоматизованій системі економічного агента наступних параметрів: номер в реєстрі транзакцій економічного агента; дата здійснення фіксування в реєстрі економічного агента; статус відповідної активності; вид повідомлення; фактична дата, час кінцева дата початку підозрілої активності; опис підозрілої фінансової активності; дата отримання економічним агентом первинного документу по підозрілій активності; код виду , код ознаки підозрілої фінансової активності; коментар щодо підозрілої фінансової активності; відомості щодо відповідної пов'язаної з основною фінансової активності; дані щодо прийнятого рішення; ознака ідентифікації активності при перевірці інспекторами НБУ; ознака наявності ознак ФТ; інформація щодо файлу-додатка; інформація щодо учасників фінансової активності; приблизний обсяг коштів та валюта, що стосуються здійснення підозрілої фінансової активності; коментарі.

Повідомлення про відмінності по кінцевим бенефіціарним власникам базується на заповненні в автоматизовану систему економічного агента відповідних параметрів: номер в реєстрі економічного агента; дата здійснення фіксування в реєстрі транзакцій економічного агента; вид повідомлення; дата, коли фактично виявлено розбіжності; дата отримання економічним агентом документів стосовно кінцевих бенефіціарних власників; характеристика розбіжностей; код типу, виду та ознаки певних розбіжностей; дані щодо прийнятого рішення; ознака ідентифікації розбіжностей при перевірці інспекторами НБУ; інформація щодо файлу-додатка; дані стосовно про юридичних осіб, по яким виявлено розбіжності; коментарі.

До повідомлень про відмови клієнтам заноситься така інформація: номер в реєстрі про відмові економічним агентом; дата здійснення фіксування в реєстрі про відмову економічним агентом; статус проведення відмови; вид повідомлення; фактична дата відмови; дата отримання економічним агентом доку-

ментів, що підтвердили потребу у відмові; характеристика та опис відмови; код виду , код ознаки відмови; підстава відмови; інформація щодо файлу-додатка; інформація щодо учасників; коментарі.

Оформлення повідомлення про заморозки та розморозки активів потребує заповнення таких параметрів: номер в реєстрі про заморозки та розморозки активів економічним агентом; дата здійснення фіксування в реєстрі про заморозки та розморозки активів економічним агентом; статус повідомлення; вид повідомлення; дата отримання економічним агентом документів, що пов'язані з заморозкою чи розморозкою активів; валюта активів; сума активів у гривні та у еквіваленті національної валюти; характеристика та описання активів; підстави заморозки чи підстави розморозки; код виду , код ознаки актива; інформація щодо файлу-додатка; інформація щодо учасників заморозки чи розморозки активів; коментарі.

Повідомлення Службі безпеки України – це лист-повідомлення, що надається економічним агентом для СБУ, та повинні містити інформацію щодо заморозки чи розморозки активів по клієнтам, які віднесені до Переліку осіб чи у яких кінцеві бенефіціарні власники є особами, до яких застосовані санкції, а також які віднесені до списку терористів.

Інформація Національному банку України – це відомості , що можуть надаватись економічним агентом при перевірках Національним банком України.

Лист клієнту – це лист-повідомлення, що надається економічним агентом на письмовий запит клієнта щодо зупинення відповідних фінансових операцій, щодо відмови у встановленні ділових відносин з клієнтом, про відмову в обслуговуванні, стосовно відмови від проведення фінансових операцій, щодо заморозки активів клієнта або активів по замороженій економічним агентом фінансовій транзакції.

Отже, підводячи підсумки відмітимо, що фінансовий моніторинг виступає важливим інструментом виявлення, запобігання, припинення будь-яких дій,

пов'язаних з легалізацією незаконних доходів. А процеси ідентифікації та верифікації осіб є дієвими інструментами, яким віддається провідна роль, та які сприяють недопущенню обігу злочинних коштів через фінансово-економічну систему, які дозволяють викрити джерела походження незаконних доходів, виявити вигодоодержувачів таких нелегальних коштів.

В свою чергу реалізація ідентифікації та верифікації відбувається на основі певної документарних даних. Зазначимо, що вхідними документами є: ідентифікаційні документи - паспорт громадянина України у вигляді книжечки чи ID карти з витягом з ЄДДР щодо реєстрації місця проживання, РНОКПД, відомості з ЄДР; установчі документи - статут, засновницький договір, модельний статут, рішення про створення, зміни до установчого документу, корпоративний договір, опис документів, структура власності, трудовий договір, положення про органи управління, рішення про обрання посадових осіб, наказ про призначення на посаду, КЗП; фінансові документи - баланс та звіт про фінансові результати, розшифровки статей балансу, декларація, довідка про доходи, з ДФСУ, про рух коштів, про заборгованість, виписка по рахунках, патенти, ліцензії, дозволи, свідоцтва, сертифікати, договори кредитні, забезпечення, договори з постачальниками та покупцями, оренди, довідка-пояснення щодо збиткової діяльності, достатності кадрів; а вихідними повідомленнями - повідомлення Спеціально уповноваженому органу - про фінансові транзакції, про підозрілу фінансову активність, про відмінності по кінцевим бенефіціарним власникам, про відмови клієнтам, про заморозки та розморозки активів; повідомлення Службі безпеки України - інформація щодо заморозки чи розморозки активів клієнтів чи їх КБВ, які віднесені до Переліку осіб, до яких застосовані санкції, які віднесені до списку терористів; інформація Національному банку України - інформація при перевірках; лист клієнту - щодо зупинення відповідних фінансових операцій, відмови у встановленні ділових відносин з клієнтом, в обслуговуванні, від проведення фінансових операцій, щодо заморозки активів клієнта або щодо заморозки активів по замороженій економічним агентом фінансовій транзакції.

При чому, розроблення структури шаблонів вхідних та вихідних документів, повідомлень, пов'язаних із ідентифікацією та верифікацією осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, є певним каркасом, на якому будуються ефективна та налагоджена діяльність економічних агентів у напрямі стандартизації, комплексності підходу до організації фінансового моніторингу, проведення системоутворюючих заходів, що сприяють забезпеченню економічної безпеки та стабільності держави.

ВИСНОВКИ

Враховуючи результати проведеного дослідження та аналізу наявного досвіду в системі фінансового моніторингу, формується висновок, що наразі система фінансового моніторингу України передбачає собою професійно організований і доволі ефективно працюючий механізм, що постійно удосконалюється в своїх процесах. При чому основні напрями розвитку направлені на розробку певних моделей бізнес-процесів, що відбуваються в процесі здійснення процедур фінансового моніторингу економічними агентами, враховуючи як внутрішні взаємозв'язки в середині системи, так і зовнішні фактори та чинники, що прямо та опосередковано можуть впливати на внутрішні процеси фінансового моніторингу; на необхідну автоматизацію внутрішніх шаблонних та типових, але доволі масштабних та складних етапів фінансового моніторингу; на покращення інформаційного забезпечення системи фінансового моніторингу з урахуванням актуальних нормативно-правових законодавчих вимог, внутрішніх нормативних документів, постійно оновлюючихся баз даних, що є як внутрішніми, так і зовнішніми джерелами інформації.

Комплексна реалізація таких заходів, їх подальше належне виконання дозволить посилити контроль за рухом грошових коштів, своєчасно виявляти ризикові транзакції, що можуть мати ознаки незаконних намірів, що свідчать про відмивання нелегальних коштів, фінансування тероризму, розповсюдження зброї масового знищення, оперативно вчиняти відповідні дії по перешкоджанню проведення злочинних операцій, забезпечити прозорість діяльності економічних агентів, чесність роботи їх співробітників, нівелювати корупційні процеси, виявити осіб, що приховують офіційні прибутки та збільшити податкові внески, удосконалити внутрішній та зовнішній інформаційний обмін даними, скоротити витрати економічних агентів за рахунок виключення зайвих процесів, пришвидшити проведення клієнтських операцій, отримати максимальну довіру клієнтів. Все це в загальному підсумку підвищить результативність і діє-

вість системи фінансового моніторингу, покращить стабілізацію фінансової системи, посилить економічну безпеку.

Проведення досліджень в межах проекту дозволило сформулювати наступні висновки та отримати такі результати:

1. застосування інноваційних технологій зумовлює нові виклики у сфері протидії легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом, а впровадження системи «Клієнт-банк» у обслуговування клієнтів допомагає банкам утримати клієнтів, надавати послуги он-лайн, автоматизувати роботу деяких процесів і, як наслідок, вивільнити робочий час працівників. Розроблена модель бізнес-процесу автоматизованого моніторингу платежів, які будуть здійснюватися економічними агентами через систему «Клієнт-Банк» дозволить на ранньому етапі виявити операції, які направлені на легалізацію доходів, отриманих незаконним шляхом.

2. для ефективної протидії кримінальним схемам відмивання доходів у банках чи самими банками, що безпосередньо впливають на рівень тінізації економіки, необхідно вибудувати внутрішню трирівневу систему захисту. На першому рівні – робота з фахівцями фронт-офісу, які беруть участь в безпосередньому прийнятті заявки та видачі кредиту, оскільки саме вони найчастіше найбільш чутливі до впливу шахраїв чи самі ними є. Другий – підрозділи з управління ризиками та бек-офісні підрозділи, які здійснюють перевірку позичальника і оцінку заставних активів. Третій – проведення внутрішнього аудиту. Періодичність такого аудиту повинен визначати комітет з управління ризиками конкретного банку залежно від рівня кредитних ризиків в портфелі банку.

3. для реалізації ефективної та оперативної системи реагування на будь-які тривожні чи підозрілі дії щодо здійснення фінансових операцій, необхідно використовувати автоматизовані системи фінансового моніторингу, здійснюючи внутрішню перевірку фінансових операцій економічних агентів, проводити якісний моніторинг у системі «Клієнт-банк». Це дозволяє виявити потенційні загрози з високим ступенем ймовірності. При наявності невідповідності будь-якому критерію перевірку автоматизована система перевірки фінансових опе-

рацій генерує повідомлення до служб державного фінансового моніторингу, правоохоронних та розвідувальних органів.

4. автоматизація процесів ідентифікації та верифікації клієнтів включає повну або часткову автоматизацію процесів: заповнення картки клієнта в автоматизованій банківській системі; заповнення електронної анкети клієнта; перевірки належності клієнта до політично значущих та пов'язаних з ними осіб та отримання дозволу на встановлення з ними ділових відносин; перевірки даних по клієнту; оцінки фінансового стану; оцінки репутації клієнта; оцінки ризику клієнта; отримання рішення-пропозиції щодо встановлення з клієнтом ділових відносин чи відмови від обслуговування; проведення подальшої актуалізації даних; переоцінки ризику.

5. бази даних та нормативно-довідкової інформації групуються на базі внутрішніх джерел економічних агентів та зовнішніх ресурсів, комплексне використання яких дозволяє вирішити ряд сьогоденних проблем фінансового моніторингу. В свою чергу, застосування масивів даних у зручному вигляді для практичного використання користувачем наразі є досить серйозним питанням. А інтеграція, структурування баз даних внутрішнього фінансового моніторингу економічних агентів у вигляді схеми даних з урахуванням сутностей, їх атрибутів, ключових полів та взаємозв'язків, а також структури одиниць нормативно-довідкової інформації, необхідної для організації основних процедур моніторингу, матиме першорядне значення за необхідності обробки та аналізу значних обсягів різноманітної інформації у майбутньому. Тому ефективно, оперативне використання баз даних зможе забезпечити користувачам суттєву багатообіцяючу перевагу та корисні основу в плані швидкості, точності, гнучкості, відфільтрованості, узгодженості, сумісності, всеохопленості, масштабованості аналітики, врахування всіх необхідних факторів та чинників, економії ресурсів, скорочення зайвих витрат.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Розроблення та введення у практичне використання ефективної моделі автоматизованої внутрішньої перевірки економічними агентами фінансових транзакцій, що підпадають під фінансовий моніторинг, дозволить на ранніх етапах виявляти ризикові фінансові операції, порогові фінансові операції, підозрілі фінансові операції, фінансові операції, пов'язані з терористичною діяльністю та фінансуванням тероризму, фінансові операції, що містять порушення у напрямку протидії відмивання коштів, фінансування тероризму, фінансування розповсюдженню зброї масового знищення з метою недопущення виведення в економіку країни злочинних коштів. Це сприятиме зупиненню та перешкодженню проведення зазначених операції, виявленню нових джерел, каналів, учасників, схем фінансування незаконних доходів, визначенню та вжиттю відповідних, дієвих способів та методів недопущення, протидії відмивання нелегальних доходів, фінансування тероризму, розповсюдження зброї масового знищення через легальних економічних агентів.

Результати розроблених моделей бізнес-процесу автоматизованої системи внутрішнього моніторингу економічних агентів та бізнес-процесу автоматизованого моніторингу банком фінансових операцій можуть бути впроваджені в роботу суб'єктів первинного фінансового моніторингу, безпосередньо до банків, кредитних спілок, ломбардів, страхових компаній, інших фінансових установ та платіжних організацій.

Автоматизація процесів ідентифікації та верифікації клієнтів дозволить як банку, так і клієнту отримати ряд переваг: прискорення процесів проходження ідентифікації та верифікації, скорочення часу отримання послуги від банку, не навантаження клієнта запитами, інформацію по яким банк може отримати самостійно, скорочення витрат банку на процес ідентифікації та верифікації клієнта, уникнення зловживань та впливу людського фактору на ті рішення, що не потребують таких втручань. Це в свою чергу сприяє зростанню задоволеності клієнта від банківського обслуговування, отримання лояльності та прихильнос-

ті з боку клієнта. В загальному результаті зазначені дії по автоматизації процесів ідентифікації та верифікації осіб, які здійснюють фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, дозволять поліпшити результативність системи заходів фінансового моніторингу, що в свою чергу сприятиме посиленню стійкості фінансової системи та покращити стан економічної безпеки

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Alemayoh, T. T., Lee, J. H., & Okamoto, S. (2021). New sensor data structuring for deeper feature extraction in human activity recognition. *Sensors*, 21(8) doi:10.3390/s21082814
2. Al-Suwaidi, N.A. and Nobanee, H. (2020), "Anti-money laundering and anti-terrorism financing: a survey of the existing literature and a future research agenda", *Journal of Money Laundering Control*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/JMLC-03-2020-0029>
3. Baumann, P., Misev, D., Merticariu, V., & Huu, B. P. (2021). Array databases: Concepts, standards, implementations. *Journal of Big Data*, 8(1) doi:10.1186/s40537-020-00399-2.
4. Beketnova, Y. M. (2020). Synthesis of socio-economic maps and visualization of deviant activity measures of financial monitoring of entities. *Finance: Theory and Practice*, 24(4), 6-17. doi:10.26794/2587-5671-2020-24-4-6-17.
5. Belen Suarez Lopez, David Issó García, Antonio Vargas Alcaide (2019). Blockchain Technology Facing Socioeconomic Challenges. Promise versus Probability. *SocioEconomic Challenges*, 3(4), 13-24. [http://doi.org/10.21272/sec.3\(4\).13-24.2019](http://doi.org/10.21272/sec.3(4).13-24.2019).
6. Bilan Y., Tiutiunyk I., Lyeonov S., Vasylieva T. Shadow economy and economic development: A panel cointegration and causality analysis. *International Journal of Economic Policy in Emerging Economies*. Vol. 13, № 2. P. 173–193. DOI: <https://doi.org/10.15678/EBER.2019.070202>.
7. Bizagi Studio – the most business-friendly and flexible process automation software // Bizagi. URL: <https://www.bizagi.com/en/products/bpm-suite/studio>
8. Bukhtiarova, A., Semenog, A., Razinkova, M., Nebaba, N., & Haber, J. A. (2020). Assessment of financial monitoring efficiency in the banking system of ukraine. *Banks and Bank Systems*, 15(1), 98-106. doi:10.21511/bbs.15(1).2020.10.

9. Buriak, An. & Artemenko, Al. (2018). Reputation risk in banking: application for Ukraine. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 2(2), 100-110. DOI: 10.21272/fmir.2(2).100-110.2018
10. Chen, Y., & Han, X. (2021). CatBoost for fraud detection in financial transactions. Paper presented at the *2021 IEEE International Conference on Consumer Electronics and Computer Engineering, ICCECE 2021*, 176-179. doi:10.1109/ICCECE51280.2021.9342475
11. CHENG, X. -, WANG, J. -, & CHEN, K. Z. (2021). Elite capture, the “follow-up checks” policy, and the targeted poverty alleviation program: Evidence from rural western china. *Journal of Integrative Agriculture*, 20(4), 880-890. doi:10.1016/S2095-3119(20)63444-X.
12. Demkiv, Yu.M. (2018). The ISO 9001 International Standards in a System of the Banking Services Quality Management. *Business Ethics and Leadership*, 2(3), 94-102. DOI: 10.21272/bel.2(3).94-102.2018
13. Djalilov, Kh., Ngoc Lam, T. (2019). Ownership, Risk and Efficiency in the Banking Sector of the ASEAN Countries. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 3(2), 5-16. [http://doi.org/10.21272/fmir.3\(2\).5-16.2019](http://doi.org/10.21272/fmir.3(2).5-16.2019).
14. Dmytrov, S., Medvid, T. (2017). An approach to the use of indices-based analysis subject to money laundering and terrorist financing national risk assessment *SocioEconomic Challenges*, 1(1), 35-47. <http://doi.org/10.21272/sec.2017.1-04>.
15. Dobrowolski Z, Sułkowski Ł. Implementing a Sustainable Model for Anti-Money Laundering in the United Nations Development Goals. *Sustainability*. 2020; 12(1):244. <https://doi.org/10.3390/su12010244>
16. Dudchenko, V.Yu. (2020). Interaction of Central Bank Independence and Transparency: Bibliometric Analysis. *Business Ethics and Leadership*, 4(2), 109-115. [https://doi.org/10.21272/bel.4\(2\).109-115.2020](https://doi.org/10.21272/bel.4(2).109-115.2020)
17. Economou, E. M. L., & Kyriazis, N. A. (2021). Achieving sustainable financial transactions under regimes without a central bank—an intertemporal comparison. *Sustainability (Switzerland)*, 13(3), 1-13. doi:10.3390/su13031071.

18. Fan, M., Wei, W., Xie, X., Liu, Y., Guan, X., & Liu, T. (2021). Can we trust your explanations? sanity checks for interpreters in android malware analysis. *IEEE Transactions on Information Forensics and Security*, *16*, 838-853. doi:10.1109/TIFS.2020.3021924.
19. Fang, H., Chen, D., Huang, Q., Zhang, J., Ma, Z., Zhang, W., & Yu, N. (2021). Deep template-based watermarking. *IEEE Transactions on Circuits and Systems for Video Technology*, *31*(4), 1436-1451. doi:10.1109/TCSVT.2020.3009349.
20. Fernandes, F., Bueno, R.d.L.d.S., Cavalcanti, P.D. et al. (2020). Generating Stochastic Processes Through Convolutional Neural Networks. *J Control Autom Electr Syst* *31*, 294–303. <https://doi.org/10.1007/s40313-020-00567-y>
21. Filchenkov, A., Khanzhina, N., Tsai, A., & Smetannikov, I. (2021). Regularization of autoencoders for bank client profiling based on financial transactions. *Risks*, *9*(3) doi:10.3390/risks9030054.
22. Haddaway, N. R., Gray, C. T., & Grainger, M. (2021). Novel tools and methods for designing and wrangling multifunctional, machine-readable evidence synthesis databases. *Environmental Evidence*, *10*(1) doi:10.1186/s13750-021-00219-x.
23. High-Risk Jurisdictions subject to a Call for Action – 21 February 2020. URL: <https://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/documents/call-for-action-february-2020.html>
24. Huang, G., Yang, L., Zhang, D., Wang, X., & Wang, Y. (2021). Baggage image retrieval with attention-based network for security checks. *International Journal of Pattern Recognition and Artificial Intelligence*, doi:10.1142/S0218001421550090.
25. Iwa Salami (2018) Terrorism Financing with Virtual Currencies: Can Regulatory Technology Solutions Combat This?, *Studies in Conflict & Terrorism*, *41*:12, 968-989, DOI: 10.1080/1057610X.2017.1365464.
26. Jullum, M., Løland, A., Huseby, R.B., Ånonsen, G. and Lorentzen, J. (2020), "Detecting money laundering transactions with machine learning", *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 23 No. 1, pp. 173-186. <https://doi.org/10.1108/JMLC-07-2019-0055>

27. Jurisdictions under Increased Monitoring – 21 February 2020. URL: <https://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/documents/increased-monitoring-february-2020.html>
28. Karaoulanis, A. (2018). Big Data, What Is It, Its Limits and Implications in Contemporary Life. *Business Ethics and Leadership*, 2(4), 108-114. [http://doi.org/10.21272/bel.2\(4\).108-114.2018](http://doi.org/10.21272/bel.2(4).108-114.2018)
29. Kidido, J. K., Wuni, I. Y., & Ansah, E. (2021). Collapse of public buildings, stability checks and the roles of facility managers in Ghana. *Property Management*, doi:10.1108/PM-11-2020-0081.
30. Kleiner, M. M., & Timmons, E. J. (2020). Occupational licensing: Improving access to regulatory information. *Journal of Labor Research*, 41(4), 333-337. doi:10.1007/s12122-020-09314-3
31. Kobayashi, S., Yamashiro, Y., Otomo, K., & Fukuda, K. (2020). Amulog: A general log analysis framework for diverse template generation methods. Paper presented at the *16th International Conference on Network and Service Management, CNSM 2020, 2nd International Workshop on Analytics for Service and Application Management, AnServApp 2020 and 1st International Workshop on the Future Evolution of Internet Protocols, IPFuture 2020*, doi:10.23919/CNSM50824.2020.9269049
32. Koley, S., Dutta, P. K., & Aganj, I. (2021). Radius-optimized efficient template matching for lesion detection from brain images. *Scientific Reports*, 11(1) doi:10.1038/s41598-021-90147-0.
33. Krause, M., Kamal, M., Kruber, D., Halama, D., Hierl, T., Lethaus, B., & Bartella, A. K. (2021). Improved access in minimally invasive temporomandibular joint surgery through a novel endaural template. *BMC Surgery*, 21(1) doi:10.1186/s12893-021-01098-2.
34. Kuzmenko, O., Šuleř, P., Lyeonov, S., Judrupa, I., & Boiko, A. (2020). Data mining and bifurcation analysis of the risk of money laundering with the involvement of financial institutions. *Journal of International Studies*, 13(3), 332-339. doi:10.14254/2071-8330.2020/13-3/22.

35. Kuzmenko, O., Vasylieva, T., Vojtovič, S., Chygryn, O., & Snieška, V. (2020). Why do regions differ in vulnerability to COVID-19? Spatial nonlinear modeling of social and economic patterns. *Economics and Sociology*, 13(4), 318-340. doi:10.14254/2071-789X.2020/13-4/20.
36. Leonov, S., Yarovenko, H., Boiko, A., & Dotsenko, T. (2019). Information system for monitoring banking transactions related to money laundering. Paper presented at the *CEUR Workshop Proceedings*, 2422, 297-307.
37. Li, Y., Li, X., Yang, Y., Li, M., Qian, F., Tang, Z., . . . Li, C. (2021). TRInc: A comprehensive database for human transcriptional regulatory information of lncRNAs. *Briefings in Bioinformatics*, 22(2), 1929-1939. doi:10.1093/bib/bbaa011.
38. Lyeonov, S., Żurakowska-Sawa, J., Kuzmenko, O., & Koibichuk, V. (2020). Gravitational and intellectual data analysis to assess the money laundering risk of financial institutions. *Journal of International Studies*, 13(4), 259-272. doi:10.14254/2071-8330.2020/13-4/18.
39. Malakhovskaya, E. K., Ekhlakov, Y. P., Senchenko, P. V., & Sidorov, A. A. (2021). Methodology for design of templates of text communication messages for software marketing. Paper presented at the *Journal of Physics: Conference Series*, 1862(1) doi:10.1088/1742-6596/1862/1/012014
40. Mariya Y. Omelicheva & Lawrence Markowitz (2019) Does Drug Trafficking Impact Terrorism? Afghan Opioids and Terrorist Violence in Central Asia, *Studies in Conflict & Terrorism*, 42:12, 1021-1043, DOI: 10.1080/1057610X.2018.1434039
41. Mihalcova, B., Gallo, P., & Lukac., J. (2020). Management of Innovations in Finance Education: Cluster Analysis for OECD Countries. *Marketing and Management of Innovations*, 1, 235-244. <http://doi.org/10.21272/mmi.2020.1-19>
42. Mohammadipanah, F., & Sajedi, H. (2021). Potential of blockchain approach on development and security of microbial databases. *Biological Procedures Online*, 23(1) doi:10.1186/s12575-020-00139-z.

43. Mordvintsev, A., Polyakov, D., Sazonov, S., & Dmitriev, A. (2020). *Strategic audit as an integral part of external state (municipal) financial monitoring in the modern context* doi:10.1007/978-3-030-39797-5_17
44. Mudholkar, A., Mokhashi, V., Nayak, D., Annavarjula, V., & Jayaraman, M. B. (2021). *Analysis of automated log template generation methodologies* doi:10.1007/978-981-15-3514-7_44
45. Mukhin, A. M., Genaev, M. A., Rasskazov, D. A., Lashin, S. A., & Afonnikov, D. A. (2020). Rdbms and nosql based hybrid technology for transcriptome data structuring and processing. *Mathematical Biology and Bioinformatics*, 15(2), 455-470. doi:10.17537/2020.15.455
46. Ni, Z., Liu, H., Chen, Y., & Wu, D. (2019). Research and implementation of a method for web log analysis template extraction. Paper presented at the *Procedia Computer Science*, , 162 673-681. doi:10.1016/j.procs.2019.12.037
47. Nogueira Cervantes, B. M. (2021). Identification and representation of concept through terms meio de termos. [Identificação e representação de conceitos por] *Informacao e Sociedade*, 30(4) doi:10.22478/UFPB.1809-4783.2020V30N4.57261.
48. Repousis, S. (2020), "Terrorist organization “revolutionary organization November 17” and its links and relations with “Carlos the Jackal””, *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 23 No. 4, pp. 745-750. <https://doi.org/10.1108/JMLC-03-2020-0032>
49. Rocha-Salazar, J.-D.-J., Segovia-Vargas, M.-J., Camacho-Miñano, M.-D.-M. Hide (2021) Money laundering and terrorism financing detection using neural networks and an abnormality indicator . *Expert Systems with Applications*, Volume 169, <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2020.114470>
50. Sallis, A., Gold, N., Agbebiyi, A., James, R. J. E., Berry, D., Bonus, A., . . . Chadborn, T. (2021). Increasing uptake of national health service health checks in primary care: A pragmatic randomized controlled trial of enhanced invitation letters in northamptonshire, england. *Journal of Public Health (Oxford, England)*, 43(1), e92-e99. doi:10.1093/pubmed/fdz134.

51. Singh, K. & Best, P. (2019). Anti-Money Laundering: Using data visualization to identify suspicious activity. *International Journal of Accounting Information Systems*, №34. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.accinf.2019.06.001>.
52. Subeh, M. A., Boiko, A. (2017). Modeling efficiency of the State Financial Monitoring Service in the context of counteraction to money laundering and terrorism financing. *SocioEconomic Challenges*, 1(2), 39-51. [http://doi.org/10.21272/sec.1\(2\).39-51.2017](http://doi.org/10.21272/sec.1(2).39-51.2017).
53. The ultimate guide to BPMN 2: the standard that bridges the needs of IT and business for Business Project Management (BPM). URL : https://www.bonitasoft.com/system/files/documentation_library/ultimate_guide_to_bpmn2_280116.pdf
54. Tropina, T. (2014). Fighting money laundering in the age of online banking, virtual currencies and internet gambling. *ERA Forum* 15. P. 69–84. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12027-014-0335-2>
55. Vandana, & Kaur, N. (2021). A study of biometric identification and verification system. Paper presented at the 2021 International Conference on Advance Computing and Innovative Technologies in Engineering, ICACITE 2021, 60-64. doi:10.1109/ICACITE51222.2021.9404735
56. Vasenska, I., Dimitrov, P., Koyundzhiyska-Davidkova, B., Krastev, V., Durana, P., & Poulaki, I. (2021). Financial transactions using fintech during the covid-19 crisis in bulgaria. *Risks*, 9(3), 1-28. doi:10.3390/risks9030048.
57. Vasilyeva, T., Lyeonov, S., Adamičková, I., Bagmet, K. (2018). Institutional Quality of Social Sector: the Essence and Measurements. *Economics and Sociology*, 11(2), 248-262. doi:10.14254/2071-789X.2018/11-2/17
58. Venkatraman, S., & Reddy, P. G. (2021). Cashlessness and scalable multi-pay practices: Capturing the everyday financial transactions in local contexts. *Telecommunications Policy*, 45(5) doi:10.1016/j.telpol.2021.102113.
59. Vovk, V., Zhezherun, Y., Bilovodska, O., Babenko, V., & Biriukova, A. (2020). Financial monitoring in the bank as a market instrument in the conditions of innovative development and digitalization of economy: Management and legal aspects

- of the risk-based approach. *International Journal of Industrial Engineering and Production Research*, 31(4), 559-570. doi:10.22068/ijiepr.31.4.559.
60. Wadhvani, K., & Awate, S. P. (2021). Controllable image generation with semi-supervised deep learning and deformable-mean-template based geometry-appearance disentanglement. *Pattern Recognition*, 118 doi:10.1016/j.patcog.2021.108001.
61. Weng, Y., Zhang, W., Jiang, Y., Zhao, W., & Deng, Y. (2021). Effective daytime radiative cooling via a template method based PDMS sponge emitter with synergistic thermo-optical activity. *Solar Energy Materials and Solar Cells*, 230 doi:10.1016/j.solmat.2021.111205.
62. Xu, Y., Zhang, J., & Brownjohn, J. (2021). An accurate and distraction-free vision-based structural displacement measurement method integrating siamese network based tracker and correlation-based template matching. *Measurement: Journal of the International Measurement Confederation*, 179 doi:10.1016/j.measurement.2021.109506.
63. Yang, W. -, Jiang, J., & Chen, C. -. (2021). A fast source camera identification and verification method based on PRNU analysis for use in video forensic investigations. *Multimedia Tools and Applications*, 80(5), 6617-6638. doi:10.1007/s11042-020-09763-z.
64. Yarovenko, H., Kuzmenko, O., Stumpo, M. (2020). Strategy for Determining Country Ranking by Level of Cybersecurity. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 4(3), 124-137. [https://doi.org/10.21272/fmir.4\(3\).124-137.2020](https://doi.org/10.21272/fmir.4(3).124-137.2020)
65. Yashina, N. I., Kashina, O. I., Pronchatova-Rubtsova, N. N., Yashin, S. N., & Kuznetsov, V. P. (2021). *Financial monitoring of financial stability and digitalization in federal districts* doi:10.1007/978-3-030-59126-7_115
66. Yashina, N. I., Kashina, O. I., Pronchatova-Rubtsova, N. N., Yashin, S. N., & Kuznetsov, V. P. (2021). *Financial monitoring of financial stability and digitalization in federal districts* doi:10.1007/978-3-030-59126-7_115

67. Zhang, J., Yao, Y., & Wang, D. (2019). OCR-based aircraft maintenance report data structuring. Paper presented at the *ACM International Conference Proceeding Series*, doi:10.1145/3373477.3373490
68. Zraly, C. B., Zakkar, A., Perez, J. H., Ng, J., White, K. P., Slattery, M., & Dingwall, A. K. (2021). The drosophila MLR COMPASS complex is essential for programming cis-regulatory information and maintaining epigenetic memory during development. *Nucleic Acids Research*, 48(7), 3476-3495. doi:10.1093/NAR/GKAA082
69. Безродна О. С. Стратегічний ризик банку: пропозиції щодо оцінювання та зв'язок із комплаєнс-ризиком фінансового моніторингу. *Бізнес Інформ*. 2019. №12. С. 317–324. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-12-317-324>.
70. Бойко А.О. Система протидії легалізації кримінальних доходів у забезпеченні економічної безпеки національної економіки: дисертація доктора економічних наук, доцента. Сумський державний університет. Суми. 2019.
71. Бойко А.О., Леонов С.В., Боженко В.В., Лучко І.В. Роль та значення Національної системи протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом в сучасних умовах розвитку фінансового ринку України. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2018. № 3 (15). С. 137—142.
72. Василюшин Т.С. Фінансова безпека: сутність і місце в системі економічної безпеки держави. Соціально-економічний розвиток і безпека України: стан та перспективи. Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених (м. Львів, 19 квітня 2018 р.). Львів, 2018. С.53-55.
73. Вейц О. І. Обґрунтування поняття легалізації доходів клієнтів банку. *Бізнес Інформ*. 2019. № 1. С. 337–342
74. Внукова Н. М., Давиденко Д. О. Розвиток ризико-орієнтованого підходу до оцінки клієнта при фінансовому моніторингу на ринку нерухомого майна.

Управління розвитком. 2019. № 17. Вип. 1. С. 63–72.
doi:10.21511/dm.5(1).2019.06

75. Глобальне дослідження з питань шахрайства у банківській сфері. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ua/pdf/2020/01/Global-Banking-Fraud-Survey.pdf>
76. Гошовська В.В., Бойко Н.В., Наконечна С.А. Особливості проведення аудиту валютних операцій підприємств, що підлягають фінансовому моніторингу. Причорноморські економічні студії. 2020. Випуск 55-2. С.46-52.
77. Грабчук О., Супрунова І. (2020) Фінансовий моніторинг як умова забезпечення державної безпеки країни: поняття, складові, етапи розвитку. Аспекти публічного управління. № 4 (8). С.75-83.
78. Дмитров, С., Меренкова, О., & Левченко, Л. (2009). Моделювання оцінки ризиків використання послуг банків з метою легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму. Вісник Національного банку України. № 1. С. 54-59.
79. Закон США «Про податкові вимоги до іноземних рахунків».
80. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року № 361- IX (чинний з 28 квітня 2020 року).
81. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» № 1702-VII від 14.10.2014 // Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>.
82. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року № 361- IX (чинний з 28 квітня 2020 року).

83. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».
84. Закон України «Про санкції» від 14 серпня 2014 року № 1644-VII, зі змінами від 15.08.2020р.
85. Закону України "Про очищення влади" 16 вересня 2014 року №1682-VII.
86. Звіт Державної служби фінансового моніторингу України за 2020 рік.
<https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/PublicZvit2020.pdf>.
87. ЗУ «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» від 18 січня 2018 року № 2268-VIII, зі змінами.
88. Інструкція про ведення касових операцій банками в Україні, затверджена постановою Правління Національного банку України №103 від 25.09.2018р., (зі змінами від 23.11.2020р. №148)
89. Інструкція щодо заповнення форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, затверджена Міністерством фінансів України згідно наказу № 24 від 29.01.2016р., зі змінами.
90. Інструкція щодо формування файлів інформаційного обміну між центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, та банками (філіями), затверджено Постановою Правління Національного банку України 18.08.2016 № 373.
91. Керівні настанови щодо розкриття інформації про кінцевих бенефіціарних власників. URL:
https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/340/201209_1707_170x240_KerivniNastanovy.pdf
92. Конституція України від 28.06.1996р., зі змінами від 01.01.2020р.
93. Кузьменко О. В., Доценко Т. В., Скринька Л. О. (2019) Роль фінансового моніторингу в сучасній системі забезпечення економічної безпеки національної

- економіки Науковий погляд: економіка та управління. №3. С.98-108. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2019_3_14
94. Кузьменко О. В., Яровенко Г. М., Бойко А. О., Миненко С. В. Розробка бізнес-моделей процесів фінансового моніторингу економічних агентів. Ефективна економіка. 2019. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7470> (дата звернення: 12.02.2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.12.4
95. Кузьменко О.В., Бойко А.О., Доценко Т.В. Система фінансового моніторингу як запорука досягнення високого рівня економічної безпеки національної економіки . Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України . Збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної online-конференції : у 2 ч. (м. Суми, 21–22 листопада 2019 року) Суми : Сумський державний університет, 2019. Ч. 1. С.144-147.
96. Кузьменко О.В., Бойко А.О., Яровенко Г.М., Доценко Т.В. Сценарії реформування національної системи фінансового моніторингу. Економіка та держава. 2020. 1. С. 9-15. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.1.9.
97. Кузьменко О.В., Доценко Т.В. Фронтірний аналіз ефективності фінансового моніторингу банків в розрізі оцінювання ризиків легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом . Пріоритетні напрями досліджень в науковій та освітній діяльності. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 13-14 липня 2020 року). Львів: Львівський науковий форум, 2020. С.8-10.
98. Кузьменко О.В., Доценко Т.В., Скринька Л.О. Роль фінансового моніторингу в сучасній системі забезпечення економічної безпеки національної економіки. Науковий погляд: економіка та управління. 2019. Випуск №3(65). С.98-108.
99. Кузьменко О.В., Яровенко Г.М., Бойко А.О. & Миненко С.В. (2019). Розробка бізнес-моделей процесів фінансового моніторингу економічних агентів. Ефективна економіка, № 12(2019). DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.12.4>

100. Кузьменко О.В., Яровенко Г.М., Бойко А.О., Миненко С.В. Розробка інтерфейсів автоматизованого модулю фінансового моніторингу. Інвестиції: практика та досвід. 2020. 1. С. 11–18. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.1.11.
101. Купін А.І., Сенько А.О., Мисько Б.С. Ідентифікація та автоматизоване керування в умовах процесів збагачувальної технології на основі методів обчислювального інтелекту. – Кривий Ріг: Видавець ФОП Чернявський Д.О., 2018. – 298 с.
102. Лебідь О. В., Гаркуша В. О. Особливості діяльності офшорних зон та їх роль у системі світових фінансових центрів та процесах відмивання коштів. Бізнес Інформ. 2019. № 11. С.290–296.
103. Лугіна Н.А., Левчишина В.В. Фінансовий моніторинг як спосіб протидії легалізації (відмиванню) злочинних доходів. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. №2. С.288-290. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-2/70>.
104. Макурін А.А. Проблеми ідентифікації в обліку користувачів криптовалюти. Причорноморські економічні студії. 2020. Випуск 60-2. С.130-135. <https://doi.org/10.32843/bses.60-39>.
105. Миненко С.В., Кузьменко О.В., Яровенко Г.М., Левченко В.П. (2019) Автоматизація процесу фінансового моніторингу легалізації коштів, отриманих незаконним шляхом (Automation of the process of financial monitoring of legalization of illegally acquired money). Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал (15(43)). с. 162-171. <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/8069>
106. Наказ Міністерства фінансів України № 24 від 29.01.2016р. «Про затвердження форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та інструкції щодо їх заповнення», зі змінами.
107. Новіцький Г. М., Злепко С. М., Коваль Л. Г., і Криворучко І. О.. Аналіз помилок ідентифікації й шляхи підвищення точності систем біометричної ідентифікації. Наукрві праці ВНТУ. 2020. Вип. 2. <https://doi.org/10.31649/2307-5376-2020-2-1-10>.

108. Олійник, А.В. & Шацька, В.М. (2006). Інформаційні системи і технології у фінансових установах: навч. посібн. Львів: «Новий світ – 2000». 436 с.
109. Перелік осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, затверджений наказом Державної служби фінансового моніторингу України від 7 жовтня 2010 р. № 183, зі змінами та доповненнями.
110. Першин В. Г. (2019) Роль фінансового моніторингу в межах протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. №88 (4). С.250-257. <https://doi.org/10.33766/2524-0323.88.250-257>
111. Податковий кодекс України, зі змінами та доповненнями.
112. Положення про застосування Національним банком України заходів впливу, затверджене постановою правління Національного банку України №346 від 17 серпня 2012 року (зі змінами від 23.11.2020р.).
113. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затвердженого постановою правління Національного банку України від 19.05.2020 № 65, зі змінами.
114. Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, затвердженого постановою правління Національного банку України від 28.07.2020 № 107, зі змінами
115. Положення про організацію внутрішнього аудиту в банках України, затверджене постановою правління Національного банку України від 10.05.2016р. № 311, зі змінами.
116. Положення про організацію системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах, затверджене постановою правління Національного банку України від 02.07.2019р. № 88, зі змінами.
117. Положенням про порядок організації та здійснення нагляду у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду з питань реалізації і моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших

- обмежувальних заходів (санкцій), затвердженим постановою Правління Національного банку України від 30 червня 2020 року № 90.
118. «Положення про здійснення банками фінансового моніторингу» затверджене постановою правління Національного банку України №65 від 19 травня 2020 року.
119. Пономаренко В.С., Внукова Н. М., Колодізев О. М., Ачкасова С. А. Вплив державного регулювання на розвиток ризик-орієнтованої системи фінансового моніторингу України. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2019. № 2 (29). С. 419–429. URL: <http://fkd.org.ua/article/view/171986>.
120. Порядку контролю за дотриманням професійними учасниками фондового ринку (ринку цінних паперів) вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 06 серпня 2015 р. за № 955/27400, згідно рішення НКЦПФР 17.07.2015 № 1038.
121. Порядок здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28 січня 2004 р. № 86 (зі змінами).
122. Порядок обміну інформацією між Державною службою фінансового моніторингу України і Міністерством цифрової трансформації України для підвищення ефективності здійснення нагляду за додержанням суб'єктами первинного фінансового моніторингу вимог законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, затверджений Наказом Міністерства фінансів України, Міністерства цифрової трансформації України 01 вересня 2020 року № 541/127.
123. Порядок проведення перевірок Міністерством юстиції України та його територіальними органами суб'єктів первинного фінансового моніторингу,

- zareestrovano v Ministerstvi yustitsii Ukraini 13 travnya 2015 r.za № 528/26973.
124. Постанова правління НБУ №492 від 12.11.2003 р. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів, Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 17 грудня 2003 р. за № 1172/8493, зі з змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів.
125. Правила організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України, затверджені постановою Правління Національного банку України №120 від 13.11.2018р. (зі змінами від 29.12.2020р. №170)
126. Правління Національного банку України: Постанова № 637. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0040-05#Text>
127. Про віднесення держав до переліку офшорних зон. № 143-р (2011). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-2011-%D1%80#Text>
128. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. №25 (2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
129. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова звітність", Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15 березня 2000 р. за № 161/4382, зі з змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів.
130. Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>
131. Про затвердження Порядку надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 10 червня 2016 р. за № 839/28969, зі з змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів.

132. Про затвердження форм податкових декларацій платника єдиного податку, Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 07 липня 2015 р. за №799/27244, зі змінami, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів.
133. Пукала Р., Внукова Н. М. Спеціально визначений фінансовий моніторинг аудиторів за міжнародними стандартами. Сучасний стан та перспектив розвитку обліку, аналізу, аудиту, звітності і оподаткування в умовах євроінтеграції: тези доповідей II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Ужгород, 16 квітня 2020 р.). Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. С.183–186.
134. Реєстр національних публічних діячів України. URL: <https://per.org.ua/uk/data/>
135. Річний план перевірок з питань фінмоніторингу, дотримання валютного та санкційного законодавства на 2021 рік. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oprilyudneno-richniy-plan-perevirok-z-pitan-finmonitoringu-dotrimannya-valyutnogo-ta-sanktsiynogo-zakonodavstva-na-2021-rik>.
136. Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 квітня 2021 року Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій).
137. Сербина О. Г. & Загузова О. М. (2014). Інтернет-банкінг: українська практика та світовий досвід. Молодий вчений, №4. С. 122-125. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/4/34.pdf>
138. Сова О. та Завадська О. (2020). Місце фінансового моніторингу в системі банківського нагляду. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 1(5), 56-67. <https://doi.org/10.32750/2020-0105>
139. Стечишин, Т. Б. (2014). Проблеми формування системи фінансового моніторингу в банківській сфері України. Науковий вісник Херсонського державного університету, № 8. С.183-187. URL: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/jspui/handle/316497/3604>

140. Тенденції тіньової економіки в Україні у 2018 році // Офіційний веб-сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. 2019. URL: file:///C:/Users/%D0%90%D0%BD%D0%BD%D0%B0/Downloads/Shadow_2018.pdf
141. Типологічне дослідження «Актуальні методи і способи легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму» (2012 рік). URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/tipologi/tipologi-derzhfinmonitoringu/tipologichne-doslidzhennya-aktualni-metodi-i-sposobi-legalizaczi-vidmivannya-doxodiv-oderzhanix-zlochinnim-shlyaxom-ta-finansuvannya-terorizmu.html>
142. Типологічне дослідження «Відмивання доходів від податкових злочинів» (2020 рік). URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/tipologi/tipologi-derzhfinmonitoringu/tipologichne-doslidzhennya-vidmivannya-doxodiv-vid-podatkovix-zlochiv-2020-rik.html>
143. Типологічне дослідження «Відмивання доходів від привласнення коштів і майна державних підприємств та інших суб'єктів, які фінансуються за рахунок державного та місцевих бюджетів» (2019 рік). URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/tipologi/tipologi-derzhfinmonitoringu/tipologichne-doslidzhennya-vidmivannya-doxodiv-vid-privlasnennya-koshtiv-i-majna-derzhavnix-pidприємstv-ta-inshix-sub-jektiv-yaki-finansuyutsya-za-rahunok-derzhavnogo-ta-miscevix-byudzhativ.html>
144. Типологічне дослідження «Кіберзлочинність та відмивання коштів» (2013 рік). URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/tipologi/tipologi-derzhfinmonitoringu/tipologichne-doslidzhennya-kiberzlochinnist-ta-vidmivannya-koshtiv.html>
145. Типологічне дослідження «Ризики використання суб'єктів з непрозорою структурою власності у схемах відмивання кримінальних доходів» (2018 рік). URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/tipologi/tipologi-derzhfinmonitoringu/tipologichne-doslidzhennya-riziki-vikoristannya-sub-jektiv->

z-neprozoroyu-strukturoyu-vlasnosti-u-sxemax-vidmivannya-kriminalnix-doxodiv.html

146. Тіньова економіка в Україні. URL :
<https://bank.gov.ua/ua/news/all/doslidjennya-tinovoyi-ekonomiki-v-ukrayini--mayje-chvert-vvp--abo-846-mlrd-griven--perebuvaye-v-tini>
147. Тіньова економіка в Україні. URL :
<https://bank.gov.ua/ua/news/all/doslidjennya-tinovoyi-ekonomiki-v-ukrayini--mayje-chvert-vvp--abo-846-mlrd-griven--perebuvaye-v-tini>
148. Угода між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки для поліпшення виконання податкових правил й застосування положень Закону США “Про податкові вимоги до іноземних рахунків” (FATCA), ратифікована Законом № 229-IX від 29.10.2019.
149. Чорний список, Шахраї, Роботодавці-Шахраї. URL :
<https://www.facebook.com>
150. Чорний список, Шахраї, Роботодавці-Шахраї. URL :
<https://www.facebook.com>

ДОДАТОК А - ПЕРЕЛІК ПУБЛІКАЦІЙ ПО ПРОЄКТУ

Публікації у наукових виданнях, які індексуються базами Скопус/Web of Science

1. Леонов S., Васильєва Т., Миненко S., & Доценко Т. (2021). БАНКІНГ В ЕПОХУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ: ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ДОХОДІВ. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*, 2(37), 4–13. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i37.229678>

2. Koibichuk, V., Ostrovska, N., Kashiyeva, F., & Kwilinski, A. (2021). Innovation Technology and Cyber Frauds Risks of Neobanks: Gravity Model Analysis. *Marketing and Management of Innovations*, 1, 253-265. <http://doi.org/10.21272/mmi.2021.1-19>

3. Кузьменко О., Доценко Т., & Койбічук V. (2021). РОЗРОБЛЕННЯ СТРУКТУРИ БАЗ ДАНИХ ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*, 3(38), 204–213. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i38.237448>

4. Kuzmenko O., Bozhenko V., Ovcharenko V. Readiness for Implementing Innovations in Banking in Advanced and Emerging Economies. *Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy*. 2021 (Подано до друку)

5. S. Lieonov, T. Vasilyeva, S. Mynenko, T. Dotsenko (2021) BANKING IN DIGITAL AGE: EFFICIENCY OF ANTI-MONEY LAUNDERING SYSTEM *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. Vol. 2 (37). P. 4-13

6. Samusevych, Y., Maroušek, J., Kuzmenko, O., Streimikis, J., & Vysochyna, A. (2021). Environmental taxes in ensuring national security: A structural optimization model. *Journal of International Studies*, 14(2), 292-312. doi:10.14254/2071-8330.2021/14-2/19

7. Koibichuk, V., Ostrovska, N., Kashiyeva, F., & Kwilinski, A. (2021). Innovation Technology and Cyber Frauds Risks of Neobanks: Gravity Model Analysis. *Marketing and Management of Innovations*, 1, 253-265. <http://doi.org/10.21272/mmi.2021.1-19>

Статті у наукових фахових виданнях категорії «Б»

1. Леонов С.В., Кузьменко О.В., Койбічук В.В., Кушнерьов О.С. (2021). Розроблення моделі бізнес-процесу автоматизованого моніторингу фінансових операцій банком для протидії легалізації кримінальних доходів. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*, № 1. С. 9-16. <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2021.1-1>

2. Кузьменко О. В., Доценко Т. В., Кушнерьов О. С. (2021). Досконалення системи фінансового моніторингу: автоматизація процесу верифікації клієнтів банку. *Науковий погляд: економіка та управління*. №2. С. 88-95. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2021-72-13>.

3. Кузьменко О.В., Миненко С.В., Леонов С.В. & Квілінський О.С. (2021). Модель бізнес-процесу автоматизованого моніторингу платежів у системі «Клієнт-Банк». *Механізм регулювання економіки*. №1, 2021. С. 18-28. URL: https://mer.fem.sumdu.edu.ua/index.php?cmd=view_article&article_id=639&issue_id=48

4. Kuzmenko, O.V., Dotsenko, T.V., & Skrynka, L.O. (2021). Economic and mathematical modelling of the effectiveness of the national system for combatting cyber fraud and legalisation of criminal proceeds based on survival analysis methods. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Economics"*, 8(1), 144-153. [https://doi.org/10.52566/msu-econ.8\(1\).2021.144-153](https://doi.org/10.52566/msu-econ.8(1).2021.144-153)

5. Кузьменко О.В., Доценко Т.В., Боженко В.В., Світлична А.О. (2021) ЗАКОНОМІРНОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ КІБЕРАТАК В КРАЇНАХ ЄС НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ АСОЦІАТИВНИХ ПРАВИЛ. *Вісник СумДУ. Серія Економіка*. №1. С.95-103. DOI: 10.21272/1817-9215.2021.1-11

6. Кузьменко О.В., Доценко Т.В., Миненко С.В., Шрамко Е.В. (2021). ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ FINTESCH ІННОВАЦІЙ, ФІНАНСОВИХ, КІБЕРНЕТИЧНИХ ЗЛОЧИНІВ ТА ЛЕГАЛІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ДОХОДІВ ЗА ПОСЕРЕДНИЦТВА ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ. *Вісник СумДУ. Серія Економіка*. С.195-207.

7. Леонов С.В., Кузьменко О.В., Койбічук В.В., Доценко Т.В., Діденко І.В. (2021). Контент-аналіз нормативно-довідкової інформації при організації баз даних внутрішнього фінансового моніторингу економічних агентів. *Вісник СумДУ. Серія Економіка*. №1. 221-232. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/1_2021/25.pdf DOI: 10.21272/1817-9215.2021.1-25

Тези конференцій

1. Леонов С.В., Кузьменко О.В., Койбічук В.В. Легалізація кримінальних доходів у банку на основі моделі бізнес-процесу автоматизованого моніторингу фінансових операцій// Materials of the XVII International scientific and practical Conference Modern scientific potential - 2021 , February 28 - March 7, 2021: Sheffield. Science and education LTD. – С. 33-35

2. Vasilyeva T., Lyeonov S., Koibichuk V., Stelmakh I. Designing the structure of databases for internal financial monitoring by economic agents // Science and education: problems, prospects and innovations. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Kyoto, Japan. 2021. Pp. 63-67. URL: <https://sci-conf.com.ua/xi-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiyascience-and-education-problems-prospects-and-innovations-21-23-iyulya-2021-godakioto-yaponiya-arhiv/>

3. Леонов С.В., Кузьменко О.В., Койбічук В.В. (2021). Легалізація кримінальних доходів у банку на основі моделі бізнес-процесу автоматизованого моніторингу фінансових операцій// Materials of the XVII International scientific and

practical Conference Modern scientific potential 2021, February 28 - March 7, 2021.

V.4: Sheffield. Science and education LTD. – С. 33-35

4. Kuzmenko O., Dotsenko T., Minenko S. (2021). INTERDEPENDENCE BETWEEN FINTECH INNOVATION, FINANCIAL CRIME, CYBERCRIME AND MONEY LAUNDERING THROUGH FINANCIAL INSTITUTIONS. Materials of the International scientific and practical Conference Socio-Economic Challenges. P. 56-59.

5. Доценко Т. В., Миненко С. В., Кушнерьов О. С. (2021). Сплайн-моделювання взаємозалежності кібершахрайств, фінансових правопорушень та легалізації кримінальних доходів України // Менеджмент, аудит та фінанси: стан, проблеми та перспективи розвитку : збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих учених, м. Київ, 24 квітня 2021 р. К.: Аналітичний центр «Нова Економіка», С. 80-85.

Свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір

1. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 105155 «Методика визначення детермінант кібершахрайств, фінансових злочинів та легалізації кримінальних доходів в умовах діджиталізації економіки України» від 03.06.2021 (автори: Кузьменко О.В., Діденко І.В., Доценко Т.В., Миненко С.В.)

2. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №105157 «Взаємозалежність Fintech інновацій, фінансових і кібернетичних злочинів та легалізації кримінальних доходів за посередництва фінансових установ шляхом побудови економіко-математичної моделі» від 03.06.2021 (автори: Кузьменко О.В., Діденко І.В., Доценко Т.В., Миненко С.В.)